

Homer

Odiseja

Preveo i protumačio:
Tomo Maretić

eLektire.skole.hr

SADRŽAJ

PRVO PJEVANJE	3
DRUGO PJEVANJE	14
TREĆE PJEVANJE	25
ČETVRTO PJEVANJE	37
PETO PJEVANJE	57
ŠESTO PJEVANJE	69
SEDMO PJEVANJE	77
OSMO PJEVANJE	86
DEVETO PJEVANJE	100
DESETO PJEVANJE	113
JEDANAESTO PJEVANJE	127
DVANAESTO PJEVANJE	143
TRINAESTO PJEVANJE	154
ČETRNAESTO PJEVANJE	165
PETNAESTO PJEVANJE	178
ŠESNAESTO PJEVANJE	191
SEDAMNAESTO PJEVANJE	202
OSAMNAESTO PJEVANJE	216
DEVETNAESTO PJEVANJE	226
DVADESETO PJEVANJE	240
DVADESET PRVO PJEVANJE	250
DVADESET DRUGO PJEVANJE	261
DVADESET TREĆE PJEVANJE	273
DVADESET ČETVRTO PJEVANJE	282
Tumačenje riječi i imena	294

PRVO PJEVANJE

(1. dan)

Bogovi vijećaju. Atena hrabri Telemaha.

1. Zaziv Muze. 1—10.

O junaku mi kazuj, o Muzo, o prometnom onom,¹
Koji se mnogo naluto razorivši presvetu Troju;
Gradove ljudi mnogih on vidje i čud im spozna,
i mnogē nā moru jade pretrpjē u srcu svojem
5 Za dušu svoju se boreć i povratak svojih drugovâ.
Ali ni tako drugovâ on nè spase, ako i želje,
Jer smrt nadose sami zbog svojega drskoga gr'jeha
Jesti idući stado, ludaci, Hiperiona
Helija, koji je dan za povratak uzeo njima.
10 I nama, Zeusova kćeri,² pripovjedi o tome svemu!

2. Bogovi u vijeću. Odisej treba da se vrati kući. 11—95.

Koji se prijekoj smrti izmakoše, oni su doma
Onda već bili svi ukloniv se ratu i moru,
Samo je njega željnog i povratka svojeg i žene
Držala gospoda nimfa Kalipsa u prostranoj spilji,
Boginja uzoritā, želéći, muž da joj bude.
15 Ali kad minuše ljeta, te ona godina dode,³
Koje bogovi njemu odrediše doma na otok
Itački vratiti se. — ni tamo med milima svojim
On se ne prësta mučit — tad bozima bude ga žao.
Ali' Posidonu ne; i bogòlikī dok se Odisej
20 U zemlju nè vrati svoju, na njëga se srdaše ljuto.⁴
Među Etiopce on je zapútio dàlekē bio
(Koji su sv'jeta na kraju i dvoji jesu, te jednim

¹ 1. »O junaku mi kazuj«. Homer vrlo rijetko spominje sebe; on stoji iza onoga, što priča i opisuje, posve u pozadini. I u našoj narodnoj epici pjevači rijetko spominju sebe; vidi u T. Maretić, Naša narodna epika, str. 78.

² 10. »Zeusova kćeri«, to je Muza (isp. st. 1); o Muzama vidi u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

³ 16. »ona godina« — to je dvadeseta godina od Odisejevu polaska u trojanski rat, deseta iza pada Troje, a osma nakon Odisejeva dolaska na Kalipsin otok Ogigiju. Pjesnik dakle, prema običaju epske poezije, upada odmah in medias res.

⁴ 21. Posidon se ljuti na Odiseja zato što je oslijepio njegova sina Kiklopa Polifema, vidi st. 68—70.

Stan je, gdje zalazi bog Hiperiōn, — gdje uzlazi, drugim),
25 Tamo da volujsku on hekatombu i janjeću primi.
Tū se veselio sjèdēć i čàstēć se, à drugī bozi
Tada se skupili bjehu u dvorima ôlimpskog Zeusa.
Med njima besjedu počne i ljúdi i bogova otac.
30 Jer se nezazornog sjeti Egista u srcu svojem,
Kog Agamèmnonov sin daleko glasoviti Orest
Ubi, — i njega se sjetiv progòvorī bozima vjećnim:
»Aj koliko se tuže na bogove smrtnici ljudi
Govoreć, od nas zla da dolaze, à jade sami
Spremaju preko sudbìnē grijehom i drskošću sebi!
35 Tako se preko sudbine Atridovom⁵ vjenčanom ženom
Oženi Egist, a njega na povratku njegovu ubi
Znajući, da će i sām zaglaviti, jer smo mu rekli
Prije, skorôteću k njemu, oštòvidnōg Hermiju poslav,
Neka se ne ženi njom i njena ne ubija muža,
40 Jer će mu osveta doći od Orësta, Atrídova sina,
Kad on u napon dode i zemlje se svoje užèl.⁶
Tako mu Hermija reče, al' nije ga mogo odvratit
Dobro mu misleć, a sad je pretrpio kazan on za sve.«
Sjàjnōkā boginja njemu Atena odgòvorī ovo:
45 »Öče Krönide naš, nad vladárima vlädaru prvi,
I pravo jeste, što onaj sad mrtav po zasluzi leži,
I drugi pogini tako, tko učini takovo štogod!
Al' za Odisejem hrabrim u mèni kida se srce.
Nesretnik od prijatéljā dalèko nevolje pati
50 Dugo na otoku već oblichenom odsvid, sredina
Gdjeno je morska, a na tom šumovitom otoku stanom
Ljutog Atlasa kći se nastanila: dübine morske
Tome su poznate sve, on stupove dugačke drži,
Koji razdvajaju nebo od zemlje.⁷ Kći mu jadnika
55 Sveđer ùstavlјa plačnog Odiseja, sveđer ga mami
Ona rijećima ljupkim i ùmiljatīm, da s uma
Koliko želi da i dim od zemlje svoje još vidi,
Kako Itaku smetne, — al' on je umr'jeti gotov,
Kako se uvis diže. I tvoje, ôlimpskī Zeuse,
60 Zar se nè krèće srce? Odisej zar ti ugáđō
Nije kod argejskih lađa na širokom trojanskom polju
Prinoseć žrtve? tà gnjevan na njega što si toliko?«
Njoj odgovarajuć Zeus nebésa oblačitelj reče:
»Čedo, kakva ti rijeć iz ograde zubne izmàče?
65 Gdje bih zaboravit ja Odiseja mogo božanskog,
Koji je umom od ljudi odvojio! Obilno on je
Žrtvovo bozima vjećnim, vladarima širokog neba.
Al' se neprestano na nj zemljòmičnī srdi Posidōn

---

⁵ 35. »Atridovom, tj. Agamemnonovom.

⁶ 41. Orest se u vrijeme umorstva svoga oca Agamemnona nalazio u Ateni i tamo se zadržao dok nije odraštao; vidi 3. pjev. 36—387.

⁷ 53—54. Pjesnik naivno zamišlja da nebo poput stropa kakve dvorane počiva na golemim stupovima, koji ga razdvajaju od zemlje.

Radi Kiklopa onog bogòlikòg, rad' Poliféma,
Kojem je izbio oko Odiséj, à òn je ôd svih
Kiklopa prvi jačinom; Toósa ga rodila nimfa,⁸
Koja je kći Forkina, vladara trepetljivom moru.
Pošto je bog Posìdòn u prostranoj obljubi spilji.
Otdad Odiseja udilj zemljòtres Posìdòn od zemlje
Odgoni njegove rodne daleko, al' ubit ga neće,
Nego se ovdje mi dogovorimo sad, da se vrati
U zemlju svoju Odiséj! a gnjeva će svoga se proći
I sam Posìdòn, jer neće i dàljè srdit se moći
Svima bozima vječnim uz prkos, preko volje njihne.«
Sjajnoka boginja njemu Atena odgovorí ovo:⁹
»Oče Kronide naš, nad vladarima vlàdaru prvi,
Ako su blaženi bozi odlučili sada, da u dom
U svòj se veće vrati Odiséj umni, a ono
Na Ogigiju mi skoroteču sad provodača
Hermiju pošljimo odmah, nek ide ljepòkosoj nimfi
On nepromjenitu volju objaviti povratka radi,
Da se mukòtrpní veće Odisej povrátiti ìmā;
A ja ču sama poći na Itaku te ču mu sina
Jače potaći i s̄cu junáštva mu dati, nek u skup
On sazove Ahejce dugovlase i neka ondje
Zaprijeti proscima svima, što udilj mu sabite ovce
Kolju, sporòhodnè ktome krvòrogè njegove vole.
Ja ču u Spartu poslat i Pilos pjeskoviti njega.
Neka za milog oca propitkuje, ne bi li čuo,
Ne bi li tako slavu i diku med ljudima steko.«

3. Atena kod Telemaha. 96—324.

A. Telemah dočekuje i časti Atenu. 96—143.

Reče i na noge svoje Atena potplate krasne,
Zlatne, ambrosijske sveže,¹⁰ po vodi i beskrajnoj zemlji
Oni nošahu nju, ko vjetar što dušući leti;
Koplje ubojno uzme s oštricem od mjedi ljute,
Veliko, teško i čvrsto; junákā redove bije
Njime, na koje se kći silnovitog naljuti oca.
Vinuv se Ôlimpskòj gori niz glavice boginja ode,
I na itačkom polju kod kapije kraljevske stane,
Dvora Odisejeva na pràgu s kopljem u ruci,

⁸ 71. »Toosa«, značenje je te riječi: brza (hitra).

⁹ 80. Ovaj je stih već bio, vidi st. 44. Za iste događaje i za istu situaciju Homer rado upotrebljava isti stih ili iste stihove, koje je već imao ili u istom pjevanju ili u kojem predašnjem, i to bez promjena ili s promjenama. Takvi su primjeri ponovljenih stihova u ovome pjevanju 169—206—224, 178—221, 213—230—306—345, a mnogo ih ima koji se ponavljaju u potonjim pjevanjima.

¹⁰ 97. »ambrosijske«, tj. božanske (besmrtnе); taj se epitet pridaje svemu što pripada bogovima, odnosno svemu što dolazi od njih (na pr. noć).

- 105 Slična se učini strancu: čelòvođi Tafljana Mentu.
Junačke prosce ondje zatèčē, pred vratima oni
Bacajuć kocke srce vesele svoje veseljem¹¹
Sjedeć na govedih kožah, a goveda ubiše sami;
S brzim slugama prosce glasnici zajedno dvore,¹²
Vino miješaju s vodom u vrćima jedni, a drugi
Spužvama šupljikastim očišćajū stole i meću
Na mjesta svoja, a neki obilato meso im s'jeku.
Boginju prvi od svih bogòlikī spazi Telemah;
On se med proscima bio posadio u srcu bolan
110 Dičnoga oca na umu držéći, neće li doći
On odáklē te prosce razagnati po kući svojoj
I čast kraljevsku dobit i dvorima svojim zavladat.
U toj sjedeći misli med proscima spazi Atenu,
Upravo kapiji pode u duši srdit, što dugo
115 Stranac kod vrátā čeka, i odmah pristupi k njojzi,
Za ruku uhvati desnu i kopljje joj mjedeno uzme,
Besjedu započne s njom i prozbori krilate r'jeći:
»Zdravo da si, o stranče! počastit ćemo te sada,
A kad se nasitiš jela, iskazat ćeš, čega ti treba.«
120 Reče joj pa je povede, i za njim pode Atena;
Pa kad se u kući oni u visokoj oboje nađu,
Koplje, koje mu bješe u ruci, nasloni uz stup
Visoki spremnice glatke za kopljje, gdjeno su mnoga
Koplja mukòtrpnika Odiseja stajala bila;
125 K stolici umjetnoj krasnoj Atenu povede te nà njū
On je posadi platno razàstřv, pod nogama bješe
Podnožje; sebi Telemah privúčē šaren naslonjač
Podalje od prosácā, med prkosnom čeljadi ručak
Strancu da omrzo ne bi od ljutnje na vrevu onu;
130 Tu ga naumi pitat za oca, koga mu nema.
Sluškinja u krasnom, zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i gostu
Polije ruke i glatku protégnu trpezu zatim.
Časna ključarica hljeba doneše i na nju ga stavi
135 I mnogo metne jestívā te njima ih nuđaše rado;
Mesa svakakvog pune mesòsječa plitice uzme
Te ga i postavi njima i zlatne dade im čaše;
Jedan oglàsnik okò njih obilazeć točaše vino.

B. Prosci se goste. Telemah jadikuje. 144—220.

- 145 Uto u kuću uđu i junački prosci; po redu
Na naslonjače sjednu i stolice oni, a vodu
Na ruke njima tada glasnici lijevati stanu,

---

¹¹ 107. Igru kockama spominje Homer samo na ovome mjestu; način igre nije poznat, ali neki drže da je bila slična današnjem »šahu« ili »damci«.

¹² 109. Sluge i glasnici su mladi ljudi slobodna roda, koje su prosci sa sobom doveli od kuće da ih poslužuju. Mogli bismo ih usporediti sa sredovječnim paževima.

Hljeba u košarama nasлагаše robinje mnogo,
A dječaci krčage do vrha napune vinom.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda im drugga opet veselja pomisli duša,
Pomisli na pjesmu, igru, jer i to pripada gozbi.
Prekrasnu kitaru tada oglasnik u ruke pruži
Femiju, koji je pjesme med proscima nagonjen pjevo.
Tada zacilikne pjevač i lijepo pjevati stane.

Sjajnokoj onda Ateni progovori ovo Telemah
Glavu primaknūvši k njoj, da ne bi i drugi čuli:
»Hoćeš se, stranče, i na me naljutiti, što ēu ti reći?
Svima je ovima pjesma na umu i kitara samo;
Lako je njima trošeć imutak tuđ bez računa,
A gospodaru valjda već odavno bijele kosti
Od kiše gnijuju na zemlji il vali ih okreću morski.
Ali njega da vide, na Itaku gdjeno se vrati,
Zlatom ni ruhom ne bi bogatiji marili biti,
Nego bi samo sebi poželjeli hitrije noge!
Al' on propade zlom sudbinom; bez utjehe mi smo,
Pa ma i rekao koji pozemljär čovjek, povratit
Da će se ikada on, — al' njemu povratka nema!
Nego deder mi kazuj i reci mi istinu pravu:
Tko si, otkud si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?
Kakva li te je lađa donesla? na Itaku s tobom
Kako su pomorci došli? i kojim se dičahu rodom?
Jer mi se misliti ne da, da pješke si došao do nas.
Ded odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam,
Prvom li dolaziš amo, il' veće si prijatelj glavnii¹³
Bio i mome ocu? ta i mnogi drugi tuđinci
Dom su pohodili naš, jer otac mi dòčekljiv bješe.«

Sjajnoka na to Atena ovako odgovori njemu:
»Evo ēu sasvim sve to po istini kazati tebi.
Mento sam ja i ocem Anhijalom hrabrim se dićim.
K tome Tafljana ja sam veslòradih ljudi gospodar.
S drugima svojim dođoh na brodu amo, a brodim
Po moru iskričavom u Temesu poradi mjedi¹⁴
K ljudima jezika drugog, a blistavo gvožđe im nosim.
Uz polje lađa je moja daleko od Itačkog grada.
Pod šumovitim Nejem u luci Ritarskoj stoji.
Mi se dićimo, davno po ocima da smo već glavni
Prijani jedan drugom; upitati viteza starca
Možeš Laerta, za kojeg da u grad ne dolazi, kažu,
Nego daleko živi na zaselku nevolje pateć
Skupa sa sluškinjom starom, što jelom ga dvori i pićem,
Kad se po vinogradu napuzio zavojnom dosta,

---

¹³ 175. »prijatelj glavni«, vidi o tome u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

¹⁴ 183. Temesa se nalazila na otoku Kipru, koji je u starini bio na glasu zbog obilja mjedi te je ta kovina po njemu dobila i ime (cuprum ili aes Cyprus). Homer ne poznaje novca jer se trgovina tada odvijala u obliku robne zamjene. Tako i ovdje Mento u zamjenu za gvožđe, u to doba još rijetku kovinu, želi dobiti mqed.

Te je koljena njemu umornost savladala teška.
A sad evo me ovdje. Za oca mi rekoše tvoga
Kod kuće da je, al' njemu ne dadu povratka bozi.
Lje još sa zemlje nije Odiseja nestalo divnog,
Već je na širokom moru zaostō na otoku odsvud
Oblitome i tū ga u rukama svojim imadu
Ljuti divljaci te njega preko volje njegove drže.
A sad da tebi ovdje prorěčem, kako mi bozi
Meću u srce moje, i kakvu se nadam svršetku,
Premda ti nisam ni prorok ni u ptice dobar pogadač:
Neće ti dugo on od domájē drage izbivat.
Pa ma na njemu bila i gvozdena pūta, i opet
Znat će se povratku dovit, jer on je velik domišljan.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Jesi li ti Odisejev sin, već momak toliki?
Čudno li si mu glavom i lijepim očima sličan!
Ja sam se nekad često sa njime družio bio,
Dok on ne ođe u Troju, kud i drugī najbolji tada
Odoše u lāđama u koritastim Argejci;
Odonda ne vidjeh ja Odiseja niti on mene.«
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
»Evo ču sasvim, stranče, po istini kazati tebi.
Mati mi moja veli, Odisejev da sam, al' ne znam
Ja to, jer nitko ne zna po sèbi, tko li ga rodi.
Ej kad bi sretnim sinom ma kakovu čovjeku bio,
Koji je na svom sjedeć imanju dočeko starost!
Nego, koji je od smrtnih svih nesretniji ljudi,
Njemu me sinom kažu; da znadeš, kada me pitaš.«
Sjajnoka na to Atena ovako odgovori njemu:
»Tebi bogovi nisu dosudili, da ti se za rod
Poslije nè znā, kad tebe Penélopa takova rodi.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Kakvi su gosti i kakva galáma? Čemu ti sve to?
Slaviš li svadbu il' gozbu? ta nije na općeni trošak
Gošćenje to, a drsko i ob'jesno reko bih da se
Goste u kući toj; rasrdio bi se svatko
Srämote mòtréči mnoge, kad med njih bi pametan došo.«
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
»Kada me pitaš, stranče, i kada istražuješ za to,
Nekad je ova kuća obilata svakako bila
I u časti, dok još je i onaj u njoj prebivo;
Ali drukčije bozi odlučiše radeć nam o zlu,
Oni najvećma njega od sviju baciše ljudi
U nevid. Ja ga ni mrtva tolikō žalio ne bih,
Da je med drugima svojim na trojanskom ostao polju
Il' da je poslije rata na rukama umr'o dragih;
Tad bi mu svi načinili grob Ahejci, i tako
Slavu bi i sinu svom iza sèbe veliku steko,
Ali je u šake on neprodičen Harprijam dopo,¹⁵

---

¹⁵ 241. »Harpijam«, vidi u Tumačenju riječi na kraju knjige.

Neviđen propada on i nečuven, a plač i tugu
Ostavi meni; al' za njim ne civilim, ne uzdišem samo,
Nego mi bogovi još pripremiše i druge jade,
245 Jer koliko je god gospodara otokom silnih:
Sami, šumovitōme Zakintu, Dulihiju jošte,
I koliko ih svih po brdovitoj Itaci vlada.
Svi ti mater mi prose i c'jelu mi rastaču kuću;
A mati niti se može od udaje nečati mrske
250 Niti se udati može, a oni izjedaju kuću
Pa mi je troše, a brzo i mene će oni pogubit.«
Palada njemu Atena progovori srdita vrlo:
»Aj kolikō bi sad ti Odiseja, kojega nema,
Trebalo; rukom bi on na prosce zamahnuo drske!
255 Kad bi došao on i kod vrátā na ulazu stao,
Imajūć štit na sèbi i kàcigu ī do dvā kòplja.
Kakav je bio onda, kad u kući našoj sam njega
Prvi put ugledao gdje pije te se veseli;
Baš se iz Efire враćo od Ila, Mermeru sina! —
260 Jer je u brzoj lađi i k njemu išo Odisej
Tražeći otrov ljudma smrtonosan, njime da maže
Mjedene strijele svoje, — al' onaj ne htjede dati,
Jer se je bògòvā bojo vjekovitih, al' mu ga otac
Ipak dao je moj, jer veòoma mu bijaše mio.
265 Da ti otac Odisej med prosce izade takav,
Pr'jeki bi stigo ih udes, i svadba bi ogrkla njima.
Ali dakako sve to u krilu bògòvā leži.¹⁶
Da l' će se vratiti on i u kući kazniti svojoj
Prosce il' neće, a tebi i samom velim, da smišljaš,
270 Kako bi iz kuće mogo izbaciti prosce tolike.
Nego čujder me sada i pamti, što ču ti reći:
Vitezove Ahejce u skupštinu sjutra sazovi,
Volju im očituj svoju, svjedoci nek bogovi budu.
Tamo proscima reci, nek raspu se kućama svojim.
275 K tome materi reci, za udajom ide l' joj srce,
Neka se vrati veòoma mogućnom ocu u dvore,
Svadba će tamo njoj se priredit i vjenčanih dara¹⁷
Pripravit sila kolikō za kćerkom ide ih milom.
Mudro ču još ja tebe uputiti, ako ćeš slušat:
280 Lađu pripremi sa dvaest veslača najbolju svoju.
Podi, da doznaš za oca, što izbiva odavno veće,
Ne bi l' ti koji smrtnik dojavio, ne bi li čuo
Zeusovu Kážu, što ljudma navlástito donosi glase.
U Pil najprije idi i Nestora divnoga pitaj,
285 Otud k Menélaju ti plavòkosōm u Spartu hòdi,
On je od Àhējācā mјedènhäljā posljednji dòšo.

---

¹⁶ 267. »u krilu bogova leži«, tj. to zavisi od volje bogova. Izraz se osniva na starom običaju prikazivanja bogova u sjedećem položaju: molitelj bi svoje darove i želje stavljao u krilo boga i u svojoj bi nainnosti vjerovao da u njemu leže i oni usudi, odnosno odluke što će mu ih bog udijeliti.

¹⁷ 277. »vjenčanih dara«, to su darovi što ih mladoženja daje nevjestinim roditeljima, a sastoje se obično od stoke; prema tome mladoženja u doba koje prikazuje Homer ženu zapravo kupuje od njezinih roditelja.

Ako čuješ za oca da živi, da će se vratit,
Još za godinu jednu ustrpi, ma bila ti muka;
Čuješ li za nj da mrtav je već, da nema ga više,
Onda ti u zemlju milu povratit se očinsku treba.
Naspi spomenik njemu i s mnogim častima mrtva
Ti ga, kako valjade, sahrani, à mājku udaj.
A pošto poslove učiniš te i pošto ih svršiš,
U srcu onda se tebi i duši dovijati valja,
Kako bi u kući svojoj potúći mogao prosce,
Bilo s prijevarom to il' bjelòdano; prilično nije
Tebi da djetinjiš još, kad nisi takove dobi
Ne znaš li, kakva je slava Orësta zapala divnog
Među ljudima svim, što ubilca očeva smače,
Podmuklog onog Egista, što oca mu dičnoga ubi?
I ti se, prijane, daj ojunači. — jer vidim te krasna,
I visoka te vidim, — da jednoć te hvale potomci.
Nego éu ja sad k brzoj otići ladi i k svojim
Druzima, koji su valj'da već zlovoljni čekajuć mene,
A ti se brini za sve i pámти, što sam ti reko.«
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
»Lijepo doista zboriš, o stranče, misleć mi dobro,
Kako bi otac sinu; zaboravit nikada neću.
Ali pričekaj malo, iàko ti hiti se na put.
Da se okupaš u nas, da svoje razveseliš srce,
Pa se u lađu vrati u duši veselo s darom
Čestitim, vrlo lijepim; nek bude ti spomen od mène,
Kako se prijatelji darívajū med sobom glavni.«
Sjajnoka boginja njemu Atena odgovori ovo:
»Nemoj ustavlјat mene, užéljeh se veće otići!
Ako l' ti srce veli, da dar mi kakovi dadeš,
Daj mi ga pon'jeti onda, na povratku kada ti dodem:
Nego mi lijep izbèeri, da bude uzdarja vr'jedan.«
Tako izrèkāvši riječ Atena sjajnòokā ode
I kao ptica uvis poletje; Telemahu hrabrost
Ostavi u srcu ona i smionost te ga na oca
Boginja podsjeti jače no prije. I vidjevši sve to
On se udivi srcem i posluti, bog da je bio.
K proscima nato odmah bogoliki otiđe junak.

4. Penelopa kori pjevača Femija. 325—364.

Njima pjevaše pjevač veòma slavni, a oni
Sjede mućeć; o povratku on o tužnome pjeva,
Što ga Palada¹⁸ zada Atena Argejcem iz Troje.
Iz gornje sobe je čula božanstvenu njegovu pjesmu
Kćí tad Ikàrijeva Penelopa mudra, i ona
Odmah svojemu domu niz visoke ljestve se skine,
Ali ne sama, već uz nju i dvije su dvorkinje išle.

---

¹⁸ 327. Palada je nadimak boginje Atene kao boginje rata.

A kad ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvoraně građene tvrdo,
Ispred obraza oba povukla je bijeli pr'jevjes;
S obje joj stajāše strane po dvorkinja čestita jedna.
Zaplače nato ona i prozbori božjem pjevaču:
»Pjesama mnogo, o Femiju, znaš, što ljude vesele,
Ljúdī i bògôvâ djela, što pjesmom ih slave pjevači;
Takvu im zapjevaj pjesmu među njima sjedeć, a oni
Pijući vino nek šute, a ove se žalosne pjesme
Mahni, koja mi srce u grudma neprestano tare,
Jer bez prèbola tuga osvojila mi je dušu:
Muške glave mi nema, a jednako mislim na onog,
Kojem se slava daleko u Heladu razli i Argos.«
Razumni na to njoj Telemah odgòvorī ovo:
»Zašto, o majko, braniš pjevaču pjevati milom,
Za čim se srce mu diže? ta nisu krivi pjevači,
Nego je krivac Zeus, što radljivim ljudima daje
Svakome po volji svojoj, što htjedne. A tòme pjevaču
Zamjere nije, što pjeva o nevolji danajske vojske:
Ta u svijetu ljudi pohvaljuju najviše pjesmu,
Što im, kad slušaju, svojom novotom najviše ječi.
Deder se strpi srcem i dušom, slušaj pjevača,
Jer dan povratka nije Odisej izgubio samo,
I drugi propadoše junaci mnogi pod Trojom.
A sad u sobe podi i svoje poslove tamo
Gledaj, preslicu, stan, i zapòvjedi, neka za poslom
Idu dvorkinje tvoje; muškarcima valja govorit
Svima, a najvećma meni, jer u kući ja sam gospodar.«
Mati se udivi tome i opet se u sobe vrati,
Jerbo razumnu riječ sinòvljū u srce uze.
U sobe gornje ona za dvorkinjama se pòpèv
Plakati za mužem stade za svojim Odisejem dragim.
Dok joj sjajnòokā sankom Aténa nè ospē kanje.

5. Telemah oglašuje skupštinu. 365—444.

A po sjenovitim tada po dvorima prosci uzavru,¹⁹
Svakoga osvoji želja s Penelopom počinut mudrom.
Razumni nato njima Telemah besjedu počne:
»Prosci ob'jesni vrlo i žèstokī matere moje,
Sad iza gozbe se dajmo vesel'mo, nek ne viče nitko,
Jer je naslada prava pjevača slušat ovakog,
Kakav je ovaj po glasu po svojem bozima sličan.
À rano sjutra da smo u skupštini svi mi na s'jélu,
Tamo éu vama ja bezobzirkè 'kazat, iz ove
Da se selite kuće i gozbe spremate drugdje
Trošeć imutak svoj naizmjèenc po kućama svojim.

---

¹⁹ 365. Dvori su sjenoviti jer se već spustila noć i tama je prodrla u sve dijelove kuće, pa se sve čini kao da je zasjenjeno.

Ako l' vam pak se čini, ugodnije da je i bolje
Čovjeka jednog rastočit imutak sve bez računa,
A vi ga troš'te, al' ja ču zazivati bogove vječne,
Ako li daje Zeus, te ima naplate djelu, —
Ne bi l' bez osvete vi u ovoj propali kući.«
Tako im reče, a prosci ugrizu se za usne zuba
R'ječima smionima Telèmahovim se čudeć.
I sin Eupitov njemu Antinoje prozbori ovo:
»Bogovi doista sami, Telemaše, tako te uče,
Da si sad oholòrek, da govoris smiono tako.
Ne dao tebi Kroniōn, na itačkom otoku kraljem
Da nam ikada budeš, po ocu kako te ide.«²⁰
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Da l' ćeš se na me rasrdit Antinoje, što ču ti reći?
Pa ja bih i htio primit od Zeusa kraljevstvo ovo.
Ne misliš zar, da kraljevstvo zlo na svijetu je prvo?²¹
Nije kraljevati zlo, ta vladaru obogati brzo
Svakim obiljem kuća: od sviju je časniji vladar!
I drugih ahejskih jošte imadē knezovā dašto
Mnogo na itačkom ovom na otoku, starih i mladih.
Svaki od njih zavladao, kad umrije divnī Odisej;
Nego u kući našoj gospodar jā ču da budem,
Kući i slugam, što divni Odisej ih zarobi meni.«
Njemu Polibov sin Eurimah reče ovako:
»Tko će od Ahejaca kraljevati jednoć na ovom
Otku, to u krilu, Telemaše, bogovā leži.²²
Tvoj ti imutak nek bude, i u kući svojoj gospoduj.
Nema čovjeka toga, prekò voljē što bi ti tvoje
Na silu mogao otet imutak, dok Itaka stoji.
Nego sada te želim, o dragoviću moj mili,
Pitat za onoga stranca, odakle je, kojom domajom
Diči se on, i gdje mu je rod, gdje očinsko polje?
Nosi l' ti možda glase o ocu, da dolazi veće?
Il' ga je svoja nužda navela, da ovamo dođe?
Brzo je on odavde pohitio, počeko nije,
Da ga poznamo, a nije na rđava obrazom nalik.²³
Razumni na to njemu Telemah odgovorī ovo:
»Povratak ocu se mom, Eurimaše, zameo sasvim;
Dođu li glasovi otkud, već nikakvom vjerovat neću,
Niti ču mariti više za proroštva, ako mi mati
U kuću vrača kakvog pozove i pitat ga stane.
Tafljanin onaj je čovjek, po ocu mi prijatelj glavni.
Zove se Mento i ocem Anhijalom hrabrim se diči,
Ktome Tafljana on je veslorađih ljudi gospodar.«

---

²⁰ 387. »po ocu kako te ide« — kraljevska je čast u Homerovo doba nasljedna, ali je nasljednik preuzima tek tada kad mu to pravo priznaju ostali plemići podložni bivšem kralju; vidi 15. pjev. st. 533—534.

²¹ 391. Pitanje je podrugljivo jer Telemah dobro zna kakve namjere ima Antinom protiv njega; vidi o tom 22. pjev. st. 48—53.

²² 401. Vidi bilješku uza st. 267.

²³ 411. »a nije na rđava obrazom nalik«, tj. nije imao nikakva razloga da se boji upoznavanja.

420   Tako reče Telemah i u srcu boginju spozna.
                      Prosci se nà igru tada okrénuše i pjesme ljupke,
                      Te se vesèliše tako, dok nije ih večer zatèkla.
                      Kad u vesélju ih večer u tòlikòm omrkne crna,
                      Onda spavati pođu, gdje kojega bijaše kuća.
425   A sam Telemah podje u visoku ložnicu svoju,
                      Na mjestu zaštićenom, što bješe u prekrasnom dvoru,
                      Pa on u postelju podje promišljajuć u srcu mnogo.
                      S gorućim lučima njega sprovèdē Euriklija vrla,
                      Kćerka Opu, a ovaj Pisénorov bijaše sinak.
430   Svojim blagom je nju Laèto kupio nekad,
                      Dok je u prvoj bila mladòsti, za volova dvaest,²⁴
                      I nju je u kući svojoj ko čestitu pòštovō ženu,
                      Ali je nije nikad obljudbio žene se bojeć.
                      Ona ga s gorućim lučma sprovèdē; ona ga od svih
435   Robinja ljubljaše više, malèna ga hranjaše ona.
                      On tad otvori vrata od ložnice građene čvrsto,
                      Zatim na postelju sjedne i svuče košulju meku,
                      Pa je pametnoj baki dodade u ruke tada.
                      Ona košulju složi i poravni, onda je o klin
440   Objesi, koji je stajo uz provrtan krevet,²⁵ i zatim
                      Ona iz ložnice ode, biočugom srebrnim vrata
                      Pritegne, zatim remen povúčē, bravu da drži.
                      A Telemah je svu noć, ogrnuv se ovčijim runom,
                      Mislio misli o putu, što naznači njemu Atena.

---

²⁴ 431. »za volova dvaest« — vrijednost je određena volovima jer pjesnik prikazuje doba koje ne poznaće novca. Cijena je vrlo visoka u robnoj zamjeni jer se okretna i poslu vješta ropkinja cijenila u to doba vrijednom samo 4 vola; vidi u Ilijadi 23. pjev. st. 705.

²⁵ 440. »uz provrtan krevet« — kroz rupe izbušene na krevetu provučeni su remeni na koje se stavljam jastuci i blazine.

DRUGO PJEVANJE

(2. dan)

Itačani vijećaju. Telemah odlazi na put.

6. Narodna skupština. 1—259.

A. Telemah se tuži na prosce. 1—207.

A kad ranòrānka zora ružòprstā osvanu veće,
Mili Odisejev sin iz postelje poskoči brzo,
Nadjene haljine na se i na pleći naoštren baci
Mač¹ i na noge b'jeli privézâvši potplate krasne
Van iz ložnice ode ljepotom na boga nalik.
I on zapòvjedî odmah glasnîkom jasnògrlîm svojim,
Neka u skupštinu sada dugòvlasê zovu Ahejce.
Zvahu glasnici, a narod veòma gfnjâše brzo.
Kada se sâberû već i na iskupu kada se nadu,
S mjedenim kopljem u ruci Telemah zaputi u skup,
Nè pôđe sam već i psa brzića do dva za njime.
Njega božanskom milotom Atena obaspe svega,
I kad stupaše bliže, tad njemu se divljahu ljudi.
Sjedne na oćev stolac, glavari² se uklone njemu.
Med njima počne tada Egip̄tije vitez govorit,
Koga je pognula starost, al' premnogo pamćaše starac.
Sin mu s bogolikim nekad Odisejem pošo je mili
U lađah koritastih u Ilij, — gdje kažu lijepih
Konja, — sin mu Antif kopljometnîk, divlji ga Kiklop
U spilji prostranoj ubi za posljednju večeru sebi.
Još je trojicu imao sinovâ, a od njih Eurinom
S proscima družio se, a dvojica radiše ocu,
Ali je jadovo starac za onim i tužio sveder.
Za njim plačući on progòvorî i reknê ovo:
»Čujte me, Itačani, što sada vam kazati hoću.
Nit' su se zbiralni ljudi na skupštinu niti na v'jeće,
Otkad u koritastim Odisej lađama ode.

¹ 3—4. »na pleći baci mač« — ne misli se da je na plećima mač, nego remen o kojemu mač visi i stoji uz bedro.

² 14. »glavari« — misle se geronti, prvaci plemićkih obitelji, koji u skupštini pomažu kralju svojim savjetom i iskustvom.

Tko li nas sakupi sad? mladiću nije li kojem
Skupit nas od nužde bilo, il' starijem kojemu možda?
Nije li čuo glas, na povratku da nam je vojska,
Pa nam kazati hoće, jer dozna ga prvi od sviju?
Ili će narodni poso razložiti drugi i javit?
Čestit će, mislim, biti; blagoslavljen da je, i dobro
Svakako dao mu Zeus, za čime srce mu ide!«
30 Reče, i znämēnju tom se Odisejev sin poveseliv
Ne htjede sjediti dulje, govoriti narodu htjede,
Pa sred skupštine stane, i u ruke onda mu žezlo³
Puni razumnih misli Pisénor pruži oglásnik.
35 Besjedom takne svojom Telemah najprije starca:
»Onaj sam, blizu sam, starče, ta i sam češ vidjeti odmah,
Koji sam skupio ljude; veòma me snalazi žalost.
Niti sam čuo glas, na povratku da nam je vojska,
Da vam ga kazati hoću, jer doznah ga prvi od sviju,
Niti ču narodni poso razložiti drugi i javit;
40 Moja me nagoni nužda govoriti, jer su se slegla
Dva zla na kuću moju: izgubih valjanog oca,
Koji vam bijaše kralj, a dobar kako i otac;
Ali drugo je zlo još i većē, koje će brzo
Dom upropastiti moj i uništit sav mi imutak:
45 Mater mi prosci staše sal'jetat, a ona ih neće;
Sve su to mili sinci junákā, naših boljara.
Mrzi ih, dà pôđū u dom Ikàrija, njezina oca,
Da on odredi dare za svoju kér pa da dade⁴
50 Onome nju, kom hoće, i koji mu prijatan bude;
Nego nam svaki dan u dvore dolaze naše,
Kolju goveda naša i ovce i pretile koze,
Gozbe gotove sebi, ispijaju žarkasto vino
Bez brige; propada mnogo, jer čovjeka nema onakva,
55 Kakav je bio Odisej, da s doma ukletvu skine,
A mi je skinuti kadri sad nismo, pa čemo biti
Slabi zac'jelo i odsad i nevješti junačkom poslu.
60 Samo da snage imadem, ej što bih se branio i sam!
Doista nesnosan razor, sramota prava je veće,
Kako mi propada dom! i sami se počnite srdit,
65 Dajte se drugih ljudi zastidite, susjeda naših,
Koji žive okò nás, i srdžbe se bògōvā bojte,
Nà djela srditi zla da ne bi obrnuli nà vās.
Tako vam olimpskog Zeusa i Temide tako vam one,
70 Koja ljudska vijeća i razmeće i skúpljā opet,
Man'te se, prijatelji, i pustite, neka me samog
Satire žalost i tuga, već ako uvr'jedi ljuto
Nazuvčare Ahejce Odisej, vrli mi otac,

---

³ 37. Govornik obično govori narodu stoeći u sredini skupštine, a u ruci drži žezlo (skeptar) kao znak vlasti, koja pripada svima koji javno (tj. u ime naroda) nastupaju; zato žezlo ne nose samo kraljevi i vojskovođe, nego i suci, govornici, glasnici i poslanici. Žezlo (skeptar) bio je običan podugačak, drven štap, malo ljepše izdjeljan.

⁴ 53. Vidi o tom 1. pjev. st. 277.

Pa sad se svetite meni i mene vr'jeđate ljuto,
Ove podbunjujuć na me. A meni bolje bi bilo,
Blago da moje vi trošite i stada moja,
Kad biste izjeli sve, bez naknade osto ja ne bih,
Jer bih išo po gradu i sviju bih vas se navézō
Tražeći svoje imanje, dok sve mi vratili ne bi;
A ovako mi dušu neprèstano punite jadom.«

Tako im reče ljutit i žezlo na zemlju baci,
Suze mu iz oka navru, a narod obuzme žalost.
Svi zašutješe tada, i ně usūdī se nitko
Na to nemilu riječ Telemahu koju odvratit,
Nego Antinoje sam odgòvorí njemu ovako:
»Što si, Telemaše, reko goropadan i oholòrek?
Čemu nas grdiš i hoćeš da ruglo prišiješ na nas?
Prosci ti ahejski nisu baš ništa krivi, već tvoja
Mati mila je kriva, u lùkàvstvu svakome vješta.
Već je godina treća, i četvrta brzo će doći,
Otkad zaluduje ona Ahejcima srce u grudma,
Nade svakome daje, obećava svakome od nas,
Glasove šaljući svima, al' na drugo srce joj misli;
Ktome lùkàvstvo ovo u umu zamisli svojem:
Namjesti veliki stan u svojoj sobi te tkaše
I tanko i široko i ovo prozbori nama:
»»»Mlađahni moji prosci, kad umrije divni Odisej,
Polako dan uskorujte taj, kad udat se imam,
Dok ja tkaninu grobnu Laèetu vitezu svršim, —
Da mi uzalud pređa ne pogine, — dokle ga nije
Prebolna zgrabilo smrt i sudbina strašna, da žena
Zamjerila mi ne bi u narodu ahejska koja,
Čovjek, što steće mnogo, da mrtav bez pokrova leži««.
Tako reče te nama nagovori junačko srce.
Otad po danu tkaše uz veliki stan, a po noći
Opet bi sve razdriješila to uz goruće zublje.
Tako je troljetnom znala Ahejce prijevarom varat;
A kad se četvrto ljeto primàče i dodoše Hore,
Tada nam ženska jedna pripòvjedí znajući pravo,
Te mi zatekosmo onu gdje krasnu razdrešuje pređu.
Tako je prinudi nužda, i nereda dovrši poso. —
To ti je odgovor nás prosáčā, nek znadeš i imaš
Sve to na umu, pa i svi Ahejci to neka znadu. —
Iz kuće opravi mater i reci joj, neka se uda,
Za kog otac joj kaže, i koji je po volji njozzi.
Ako ti mučila bude i ôdsele ahejske sine
(Onim vješta u duši, što odveć joj dade Atena,
Da zna prekrasna djela, i čestitu dade joj pamet
Pa i lùkàvstvo još; za ženu davnašnju takvu
Nikakvu ne čusmo mi, što pletenice nošahu krasne,

120 Ni za Mikenu, s krasnim vijencem, za Tiru, Alkmenu;⁵
Pameću ne bješe od njih ni jedna Penelopi ravna,
Ali se svojemu dobru ni ona dovila nije), —
Dotle će tebi prosci izjedati blago i živež,
Dokle mislila bude ovako, kako joj bozi
U srce misao meću. Doduše veliku slavu
Time si stječe, al' tebi imutak veliki gubi;
A mi se nećemo razić na posle ni drugamo ikud,
Dokle ne podje za kog Ahejca, za kojega hoće.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Kako ču na silu onu, Antinoje, iz kuće odgnat,
Kojano mene rodi i ödgoji? Otac u zemlji
Tuđoj je živ ili mrtav; naplatit Ikarija mučno
Bit će mi, ako mu mater po svojoj pošaljem volji.
Tada mi eto jada od oca⁶ jednih, a druge
Bog će mi dati, kad mati zazove Erinije strašne
Iz kuće izlazeći; od ljudi mi zamjere eto.
Zato joj riječi takve izustiti nikako neću.
A vas ako li možda u duši štograd'jer boli,
Iz kuće vi mi se sel'te i gozbe spremajte drugdje
Trošeć imutak svoj naizmjēncē po kućama svojim.
Ako l' vam pak se čini, ugodnije da je i bolje
Čovjeku jednom rastochit imutak sve bez računa,
A vi ga troš'te, ali ja ču zazivat bogove vječne,
Ako li daje Zeus, te ima naplate djelu,
Ne bi l' bez osvete vi u mojoj propali kući.«⁷
Reče Telemah, i njemu gromoglasnog po volji Zeusa
Do dva orla sa vrha planine tada polētē.⁸
Uz vjetar letješe oni obojica isprva leteć
Jedan uz drugog blizu na krilima vijuć se svojim.
Al' kad iznad sredine punoglasnē skupštine dođu,
Oni zaokruže krug i učestaju mahati krilma,
Poglednu na glave svima i na zlo im slutiti stanu,
Noktima jedan drugom odrpaju šije i lica,
Zatim na desnu stranu⁹ polētē više kūcā gradskih.
Ljudstvo očima ptice kad opazi, čudit se stane
Te se u srcu svojem domišljat, što ščaše da bude.
Tada Mastorov sin Haliterso, viteški starac,
Počne govoriti njima; nadmašio je vršnjake
Ptičji poznajūći let i budućnost umijuć kazat;

---

⁵ 120. Mikena je kći Inahova po kojoj je nazvan istoimeni grad; Tira je majka nekoliko poznatih heroja, npr. Neleja. Pelije, Esona i dr., a Alkmema žena kralja Amfitriona, glasovita je u grčkom mitu kao majka heroja Herakla.

⁶ 134. »od oca«, tj. Ikarija, oca Penelopina, kojemu bi Telemah morao po tadašnjem običaju vratiti sve svadbene darove Penelopine kad bi mu kćer poslao natrag u roditeljski dom.

⁷ 139—145. Ovi su stihovi već bili u 1. pjev. st. 374—380. Vidi o ponavljanju stihova bilješku u 1. pjev. st. 80.

⁸ 147. Orao je ptica Zeusova i njegov glasnik. Kad Grci nakon molitve ugledaju orla u visini, shvaćaju to kao povoljan znak.

⁹ 154. »na desnu stranu« — to znači prema istoku; promatrač ptičjeg leta okrenut je za vrijeme promatranja prema sjeveru te ima istok na desnoj strani, a sve se pojave na toj strani smatraju povoljnima.

- 160 On im dobro želéći progòvorī i reknē ovo:
»Čujte me, Itačani, što sada vam kazati hoću,
Prosce najviše ja obavjěšćujem i kāžem njima:
Na njih se strašna b'jeda već valja, jerbo Odisej
Nije od milih više daleko, već blizu je negdje
165 I svima ovima spremu ubijstvo i svima skončanje;
Ali će b'jede jošte i drugi dopasti mnogi,¹⁰
Što nas na Itaci živi na poglednoj. Nego ded prije
Mislimo, kako prosce da smirimo, ili nek sami
Oni se gledaju smirit, to svakako bit će im bolje.
170 Proroštvu nevješt nisam, već proričem umijuć dobro;
Već se je sve u onom izvršilo, kako sam nekad
Njemu proricao ja, kad u Ilij ono Argejci
Krenuše; s njima je tamo Odisej dosjetljivi pošo;
Rekoh mu, da će mnogo pretrpjeti i društvo ízgubit,
175 Pa će se vratit doma za dvadeset godina istom,
Nitko ga poznati neće; — a sada se svršuje sve to.«
Njemu Polibov sin Eurimah reče ovako:
»Odlazi starče, kući i ondje dječici svojoj
Pogadaj, dà zlo ih ne bi zadesilo kakovo odsad.
180 A sad ovo ču ja pogoditi bolje od tèbe.
Mnogo ptica kud koja pod zrakama sunčevim lete,
Ali öd kobi svè lje nisu; Odiseja veće
Nesta u tuđoj zemlji daleko, ej i ti da si
Propao s njim te toliko prorico, govorio ne bi
185 I razdraživo ne bi Telemaha ljuta po sebi
Od njeg se nadajući, obdario ne bi l' ti kuću.
Nego ču nešto ti reći, i tako će doista biti:
Ako li toga mladića podbodeš naklapanjem svojim,
Znalče mnogih stvari i starih, na srdžbu, tad život
190 Samome njemu će baš oteščati najprije time,
Ali baš ništa neće učiniti moći, — a na te
Mi ćemo udarit globu, o starče, da ćeš se jedit
U srcu plaćajuć nju i tako ćeš jàdovat teško.
A Telemaha ja sad pred svima svjetujem ovo:
195 Materi on nek reče, ka ocu neka se vrati;
Svadba će tamo njoj se priredit i vjenčanih dara
Pripravit sila, za kćerkom kolikō ih milenom ide,
Jer se drukčije meni ne čini, ahejski sini
Da će se prosidbe mučne okanit, — ta nikog, ni samog
200 (Koliko göd je govòrliv) Telèmaha strah nas lje nije;
Brige nas nije baš ni za proroštva, koja se zbiti
Neće, a ti ih zboriš, i tako nam bivaš sve mrži.
Sav ćemo grdno izjest imutak, a naknade neće
Biti tom, dok Ahejce Penelopa varala bude
205 S udajom svojom, a mi očekujuć za njenom sveđ se
Natječemo vrlinom, za ženama nejdemo drugim,
Kojima dolikuje oženit se svakome od nas.«

---

¹⁰ 166. Misle se rođaci ubijenih prosaca, koji su po nagovoru Eupitovu počeli borbu protiv Odiseja da osvete pale prosce; vidi o tom 24. pjev. st. 496 i d. i st. 523—528.

B. Telemah ište da mu se da lađa, da ide pitati za oca. 208—259.

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Čuj me, Eurimaše, ti i ostali ponosni prosci,
Neću vas više ja moljakati nit' vam govorit,
Jer sve bogovi to i Ahejci sve to već znadu.
Nego mi dvadeset dajte drugara i břzū lađu.
Da ti drugari tamo i ovamo putuju sa mnom,
Jer ja u Spartu idem i u Pil pjeskoviti idem,
Ne bih li doznao za oca, što izbiva odavno veće,
Ne bi l' mi smrtnik koji dojavio, ne bih li čuo
Zeusovu Kážu, što ljudma navlăstito donosi glase.
Ako čujem za oca da živi, da će se vratit,
Još ču se godinu jednu ustrpjjet, ma bila mi muka;
Čujem li za nj da mrtav je već, i nema ga više,
Ja ču se u zemlju onda povratiti očinsku milu,
Nasut ču spomenik njemu i s mnogim častima mrtva
Njega, kako valjade, sahranit ču, à mājku udat.«¹¹
To dorěkāvši sjedne Telemah, i med njima usta
Mentor nezazornog drug Odiseja; njemu on c'jelu,
Kada idaše na put u lađama, povjeri kuću,
Starca oca¹² da sluša i u kući stalno sve čuva.
On im dobro želéći progòvorī i reknē ovo:
»Čujte me, Itačani, što sada vam kazati hoću.¹³
Ne bio milostiv, blag, i ne bio dobar odsàda
Nikoj' ţezlonoša kralj, ne poznavo u srcu pravde,
Nego bio zao, bezakonje gradio svako,
Kad se od sviju božanskog Odiseja ne sjeća nitko,
Kojima vladaše on, a dobar im bješe ko otac.
Prosiocima ja ne mogu junačkim branit,
Zlovarni u srcu svome da nasilja gradili ne bi;
Glavom se igrajuć svojom Odiseju na silu kuću
Troše i vele za nj da se više vratiti neće.
Nego ljudima drugim zamjeravam, koji sjedite
Šuteći svi i nikoji vas ukoriti ne zna
Šaku ovih prosáča, a tòlikā vâs je množina.«
Njemu Euénorov sin Liokrit reče ovako:
»Što si, Mentore ludi i prkosni, reko te sada
Nukaš nas, da bismo se umirili? Ali je muka
Borit se oko gozbe, gdje i više ima junaka.
Sam da se Itačanin Odisej ovamo vrati,
Da nas ponosne prosce zateče gdje se častimo
Te nas iz kuće htjedne izagnati, ne bi se žena.
Koja ga čekaše dugo, veselila, što joj je došo,
Nego bi grdn udes Odiseja snašao odmah,

¹¹ 215—223. Telemah kazuje istim rijećima ono što je njemu rekla boginja Atena u 1. pjev. st. 281—283; 287—292. Takvo ponavljanje riječi koje je netko već rekao veoma je često u Homera, a i u našim narodnim pjesmama; vidi u T. Maretića, Naša narodna epika, str. 54.

¹² 227. »Starca oca«, tj. Laerta, oca Odisejeva.

¹³ 228—229. Ti su stihovi već bili (vidi st. 160—161).

255

Kad bi se s mnogima bio; valjano ti nam ne reče.
Nego, narode, sad se razid'mo na poslove svoje,
Ovog će na put Mentor podbadati i Haliterso,
Koji su držgovāli i s ocem njegovim davno;
Al' ja mislim, Telemah na Itaci sjedit će dugo
Te će razbirati glase, a nikad zaputiti neće.¹⁴
Reče Liokrit to i brzo skupštinu raspe,
Pa se kućama svi raspršaju, svaki ka svojoj;
U kuću tada božanskog Odiseja otiđu prosci.

7. Spremanje za put i odlazak. 260—434.

A. Atena obećava pomoć. Ruganje prosaca. 260—336.

260

A Telemah podje daleko na obalu morskú,
Opravši ruke u vodi u pjenastoj zazva Atenu:¹⁵
»Čuj me, boginjo, ti, što u dom nam jučer si došla
Te mi u lađu ući naložila, da se zavesti
Imam u plavetno more, da doznam, kad će se vratit
Otac, što izbiva dugo, al' zatežu sve to Ahejci,
Najvećma od svih prosci u svojoj hudoj objesti.«
Tako se pomoli on, i Atena se približi njemu,
Uzrastom bješe nalik na Mentora, bješe i glasom;
Besjedu započne s njim i progovori krilate rječi:

265

»Nećeš, Telemaše, biti nerazborit odsad ni plašljiv,
Ako se u srcu tvome utvrdila očeva dična
Hrabrost, s kojom je on i radit i zboriti znao.
Onda ti put tvoj neće bez uspjeha biti ni zalud.
Ako pak nisi njegov, Penelopin nisi li porod,

270

Ne mislim, da ćeš ono izvršiti, na što se spremаш.
Ocima svojima ravnih sinovā malo imade,¹⁶
Više je, koji su gori od oca, boljih je manje.
Ako ne budeš plašljiv, nerazborit tí ni odsada,

275

I od Odisejeva u tèbi ako je úma,
Onda je nade, da hoćeš i poslove ove izvršit.
Zato se zà volju i ečūd prosáča bezumnih više
Brinuti nemoj, jer nisu ni pravični oni ni umni.
Za smrt ne znaju oni nit' znadu za crnu Keru,

280

Koja je već im blizu, da sve ih pomori za dan.
A put, na koji se spremash, otezati neće se dulje,
Jer sam ti prijatelj ja po ocu tvojem i tebi
Brzu ču pripraviti lađu i skupa ču s tobom zaputit.
Nego idi sad kući i tamo sa proscima budi,

285

¹⁴ 256. To je sarkastično rečeno jer Liokrit smatra riječi Telemahove u st. 214—224 tek jakom grožnjom.

¹⁵ 261. Molitelj se smio samo čistim rukama obratiti božanstvu, a slanoj morskoj vodi pridavali su u Homerovo doba veliku moć očišćenja.

¹⁶ 276. Smisao je ovaj: ne može se mnogo očekivati od onoga koji nema odlična i valjana oca; po vjerovanju starih svaka je nova generacija gora od predašnje.

290   Pripravi hrane za put i svu je u posude spremi,
                      Uzmi u vrčeve vino, a prekrupu, okrepnu ljudsku,
                      U čvrste mješine stavi; po narodu ja dobrovoljce
                      Drugove skupit će brzo. Na itačkom otoku ovom
                      Novih i starih lađa imade dosta, i od njih
                      Najbolju sam izabrat će ja i brzo opremit,
                      Mi ćemo onda nju u široko rinuti more.«
295   Tako Zeusova kći Atena kaza, i stajat
                      Ne htjede dulje Telemah, kad r'ječ tu čuje božansku.
                      I kući podje svojoj, a u srcu bijaše bolan;
                      Po kući junačke on zatēčē prosce gdje s koza
300   Gule kožu i smude po dvoru debele svinje,
                      Nasmija se Antinoj, u susret Telemahu podje,
                      Stisne mu ruku i ovu izustivši besjedu reče:
                      »Nemoj, Telemaše, sada goropadan i oholorek
                      Hudih riječi i djela u svojem smišljati srcu,
                      Nego mi jedi i pij po pređašnjem svom običaju,
                      Sve će ti dobro učinit Ahejci i tebi opremit
                      Lađu i odabrane veslače, da dodeš što brže
                      U grad presveti Pil, da za oca ponosnog čuješ.«
305   Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
                      »Kakvi ste prkosni, vi, Antinoju, s vama se gostit
                      Šuteći ja ne mogu ni s vama se miran veselit.
                      Ili nije l' vam dosta, o prosci, trošili što ste,
                      Dok bjeħ ludo dijete,¹⁷ obilat krasni imutak?
                      A sad, kada sam velik i riječi slušajuć drugih
310   Kad sve razabiram sam i u grudma mi srce se diže,
                      Gledat će, kako bih na vas strahovite navuko Kere,
                      Il' ja otišo u Pil, il' osto u ovoj u zemlji.
                      Idem, — uzalud put mi, za koji vam kažem, bit neće —
                      Kao suputnik idem, jer nemam veslača ni lađe,
                      Tako se valjada vama učinilo, da će bit bolje.«
315   Reče i ruku on iz Antinojeve iz ruke
                      Lako izvuče, a drugi po domu spremajuć gozbu
                      Njemu se rugahu tад i riječima dražahu njega.
                      Gdjekoji ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
                      »Dakle nam zbilja svima Telemah radi o glavi!
                      Il' iz pjeskovitog Pila dověst će braniče kakve
                      Ili iz Sparte grada, kad tako navaljuje strašno!
                      Ili će u rodno on otići u Efirska polje,
                      Pa će odande don'jet dušogubnih otrova kakvih¹⁸
                      Te ih utesuti nama u vrčeve, sve nas pogubit!«
320   Drugi pak ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
                      »U lađi koritastoj daleko bludeć od svojih,
                      Tko zna, neće li propast onako kao Odisej?
                      Time bi samo on umnožio poslove nama,¹⁹

---

¹⁷ 313. »ludo dijete« — i u našim narodnim pjesmama često se kaže »ludo dijete« u smislu: nejako dijete.

¹⁸ 329. Ovo je jedino mjesto u Homera gdje se govori o potajnom trovanju. O takvoj upotrebi otrova nema u Ilijadi nigdje ni traga.

¹⁹ 334. Ironična šala, kao kad bi se tko tužio na bogatu baštinu jer zadaje nasljedniku brige i posla.

335

Jer bismo d'jelili onda imutak i kuću dali
Njegovoj majci, a s njome i onom, za koga se uda.«

B. Lada se spremá. Odlazak. 337—434.

340

Tako mu prosci reku, — Telemah u očinsku side
Široku, visoku klijet, gdje zlato u hrpama i mјed
Bješe i mirisnog ulja množina, u škrinjama ruho;
U krčazima tu je i staro stajalo vino
Pitko i slatko, napitak božanski nem'ješan ni s čim;
Uza zid prislonjeni krčázi bjehu po redu,
Vrati l' se igda Odisej množinu pretrpjevši jada.

345

Bila su vrata tu na ključeve sklopljena tvrdo
Dvokrilna vrata, i noću i danju ključarica bješe
Tu i čuvaše sve vještinom i pameću svojom,

350

Opu Euriklija kći, što sinak Pisénorov bješe.
U klijet nju pozove Telemah i ovo joj reče:
»Majo, slatkoga daj mi u vrčeve napuni vina,
Kojega najboljeg imaš za onim, što ga još čuvaš
Misleć na zlosretnika Odiseja, Zeusovo čedo,²⁰

355

Neće l' umaći smrti i Kerama te nam se vratit.
Dvanaest vrčeva ti mi natoči i sve ih pokrij,
Ktome i prekrupe uspi u mještine sašite dobro,
Dvadeset neka mjera samljevenog ječma još bude.

360

Jedina zà tō znaj i spremi ù hrpu sve to,
Jer ja éu navečer doći i uzeti, kada mi mati
Uzade u sobe gornje na počinak misleći leći,
Jer ja u Spartu idem i u Pil pjeskoviti idem,

365

Da za miloga oca propitujem, bih li što čuo.«
Tako joj reče, i nato Euriklija, dadilja mila,
Zakuka, jaučuć njemu progòvorī krilate r'jeći:
»Kakva se namisao u tvojem rodila srcu,

370

Sinko o dragi? kud misliš jedinac, m'ljenik kuda
Krenut u široki svijet? ta Zeusovo čedo Odisej
Od domaje daleko u zemlji je propao tuđoj.
Prosci će raditi tebi o glavi odmah, kad odeš,

375

Da bi te nestalo himbōm, a tvoje svè će pod'jelit.
Nego ostani ovdje na domu, ta nije ti sile
Po trepetljivom moru da lutaš trpeći jade.«
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:

»Ne boj se, majo, jer ovu imadem od boga miso.

Nego zakùn' se, da nećeš govoriti materi miloj

Prije negoli prođe jedanesti, dvanesti danak

(Ili me sama zažèlī, il' začuje, da joj otídoh),

Plačem da ne bi svoje pokvarila obraze krasne.«

Reče Telemah, a stara zakune se velikom božjom

Zakletvom; pa kad se već zakune i zakletvu svrši,

---

²⁰ 351. »Zeusovo čedo« — kraljevi i odličnici toga doba vole podrijetlo izvoditi od samoga Zeusa da bi im ugled bio što veći.

380   Odmah mu na to ona u vrčeve natoči vina,
                      Pa mu i prekrupe uspe u mješine sašite dobro.
                      Onda u kuću uđe Telemah i zađe med prosce.
                      Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom,
                      Pa na Telemaha nalik po gradu hođaše svuda
                      I k junaku svakom pristupivši besjedu kaza,
                      Da bi došao svaki večeras nà břzū lađu.
                      Zamoli zà břzū lađu Noémona — koji je bio
                      Fronijev dični sin, — i drage joj volje obèćā.
                      Utone sunce, i svi se po redu zamrače puti;
                      Brzu otisne lađu Noémon u vodu i svōm
                      Spravom je opremi on, što je imaju pokrite lađe,
                      Pa je učvrsti s kraja pri luci, a drugovi vrli
                      Kupom se kupiti stanu, a boginja hrabraše svakog.
                      Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom,²¹
                      Te u dvore božanskog Odiseja òtīdē ona
                      I tu slatkim sankom obàsūvši prosce pri piću
                      Stane im um pométat i čase iz rukū izbijat.
                      Tad se po gradu razlètē na počinak, niti je koji
                      Sjedio dulje, jer svima već na oči padaše sanak.
                      A Telemahu tada Atena sjajnòokā reče,
                      Pozvavši iz kuće njega, u kojoj se stanuje zgodno,
                      Uzrastom bješe nalik na Mentoru, bješe i glasom:
                      »Već ti pri veslima svi, Telemaše, gotovi sjede
                      Drugovi nazuvčari i čekaju tebe, da dođeš;
                      Nego pod'mo i smetnje ne čin'mo na polasku njima.«
400   Palada tako reče Atena i njega povèdē
                      Hitro, te za tragom on božanskim stane koračat.
                      A kad do lađe dođu i do mora, onda pri morskoj
                      Obali drugove nađu dugòvlase, i njima onda
                      Snažni i čili ovu Telemah besjedu reče:
410   »Ovamo, drugovi, hranu dones'mo. U kući sve je
                      Skupljeno već, a o tom ne znade mati mi ništa
                      Niti sluškinje druge; a riječ je čula tek jedna.
                      Reče Telemah i drügē povèdē, i oni će za njim.
                      Oni donesavši sve u pokritu pomeću lađu,
                      Kako im mili sin Odisejev rekao bješe.
                      Tada u lađu stupi Telemah, a pred njim Atena;
                      Ona se posadi sama na krmi, uz nju Telemah
                      Sjede, a drugovi tad odvezaše uža, i sami
                      Stupe u lađu oni i ušav med klinove sjednu.²²
420   Vjetar im zgodan Atena sjajnòokā boginja pusti,
                      Zefira oštrog, što uji po iskričavome moru.
                      Drugove potakne tada Telemah i njima reče,
                      Da se oruđa late, i poslušaju ga oni.
                      Jelovu katarku oni tad dignu, utaknu zatim

---

²¹ 393. Ovaj je stih već bio (st. 382); upotrebljava se kao stalna prelazna formula kad kome dođe na um nova misao, koju stane odmah provoditi u djelo.

²² 419. »med klinove« — misle se veslački klinovi, tj. uz bokove lađa pribijeni okomiti kolčići, o koje bi se veslo pričvrstilo tako da je kod pokreta čvrsto visjelo, a uz to bilo zgodno za veslanje.

- 425   U izdúbenu motku i užima svežu te jedra
              Bijela remenjem dobro isplètenim potegnu uvis.
              Vjetar zadune tad po srijedi jedra, uz brvno
              Šumni ujaše val, dok brza se kretaše lada;
              I lāđa hićaše brzo niz valove putujuć dalje.
430   A kad već sprave sve povezaše pò cfnōj lađi,
              Onda poređaju vrče do vrha nalite vinom
              I žrtve stanu vječnim i besmrtnim bozima liti,
              Sjajnokoj Zeusovoj kćeri Ateni navlastito lijuć.
              Lađa čitavu noć i u zoru lomljaše vale.

TREĆE PJEVANJE

(Od 3. do 5. dana)

Što se radi u Pilu.

8. 3. dan. Put u Pil i boravljenje ondje. 1—403.

A. Lada stiže pod Pil. Atena hrabri Telemaha. 1—28.

Uto se Helije digne i iz krasne izide vode¹
Na nebo mjedeno² uvis, da besmrtnim bozima sjaji,
A i na zemlju dà sjā žitorodnu ljudima smrtnim.
U to vrijeme oni pod Nelejev prispiju Pilos,
5 Pod grad uređeni. Na obali žrtvuje narod
Crne crnate bike Zemljötrescu mrkijeh vlasa.³
Sjedišta bijaše devet redovā i u svakom pet je
Stotina sjedilo ljudi, a pred svakim bikova devet
Bješe; baš jeo se drob i bogu se palila stegna,
Oni doplove tad; na jednakih bòkòvā lađi
10 Jedra dignu i sv̄jū, osidrajū lađu i iz nje
Iziđu svi i s njima Telemah, a pred njim Atena.
Sjajnoka boginja njemu Atena prozbori prva:
»Ne treba nimalo tebi, Telemaše, stidjet se sada,
15 Jer si u more zato zaplovio, za svog da oca
Doznaš, gdje zemlja ga krije, i kakav je dočeko udes.
Nego k Nestoru ti sad konjòkroti pravce pristupi,
Vidimo, kakvu li miso u svojim grudima krije.
Sam ga moliti imaš, po istini neka ti kaže;
20 Laži neće ti reći, jer razuman on je veoma.«
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
»Mentore, kako da idem i kako l' da pozdravim njega,
Kada ù mûdrōm zboru ni vjèšt ni iskusen nisam,
A mladića je stid ispitivati čovjeka starog.«
25 Sjajnoka boginja nato Atena odgovori njemu:

---

¹ 1. Pod vodom pjesnik misli mirni i spori Okean, iz kojega se po njegovu shvaćanju svijeta, Helije ujutro diže, a uvečer u nj zalazi; vidi u Tumačenju riječi na kraju knjige.

² 2. »nebo mjedeno« — nebeski je svod po mišljenju Homerovu od mjedi ili od gvožđa (vidi 15. pjev. st. 329 i 17. pjev. st. 565). Misli se, dakle, da je onaj svod tvrd, a tako su mislili i drugi narodi.

³ 6. Posidonu, strašnom božanstvu tamna i opasna mora, žrtvuju se životinje crne boje; inače se takve životinje redovito prinose za žrtve podzemnim bogovima.

»Umom ćeš svojim se sam, Telemaše, nečemu dovit,
Nešto će bog te uputit, jer nikako ne mislim za te
Rođen i odgojen da si prekò voljē bögovā vječnih.«

B. Razgovor s Nestorom. 29—328.

a. Telemah pita za oca. 29—200.

Palada tako reče Atena i njega povede
Hitro, te za tragom on božanskim stane koračat.⁴
Tako med Piljane dođu, na iskupu sjèdāhu oni;
Sjedaše tu i Nestor sa sincima; okolo druzi
Spremahu gozbu na ražanj nabadajuć meso i pekuć.
Kada spaze tuđince, u skupu izidu pred njih
Rukama zdraveć se s njima i zatim im reknu da sjednu.
Najprije Nestorov sin Pisistrat pristupi k njima,
Za ruke oboje primi, na runo ih meko izatog
Sjedne, gdje bijaše gozba, na morskom ih posadi p'jesku
Uz svog upravo oca i uz brata svog Trasiméda.
Droba im dade dijelke i vina im nalije tada
U zlatni vrč i ovako Ateni Paladi kćeri
On egidonošē Zeusa progovori zdraveć se s njome:
»Gospodu daj Posidónu, o tudinče, ti se pomoli,
Jer baš na gozbu ste došli na njegovu stigavši amo;
A kad učiniš izljev i molitvu, kako je zakon,
Medenog, sladahnog vrč i ovome podajder vina,
Neka izlije bogu, jer mislim i za njeg da vječnim
Bogovima se moli, ta svakom ih čovjeku treba.
Nego mlađi je on i meni vršnjak će biti,
Zato zlaćani vrč naslužujem prвome tebi.«

Reče i u ruke dade Ateni sladahnog vina
Vrč, i junak Atenu razveseli pravedni, umni,
Jer je zlaćani vrč naslužio njozji baš prvoj.
Gospodu ona se tad Posidónu moljaše vrlo:
»Čuj nas, o Pôsidône, zemljomičnî bože, i podaj,
Koji se molimo tebi, da posao svršimo ovaj.
Najprije Nestoru tî i sinòvma mu sreću ud'jeli,
Zatim narodu pilskom i ostalom njegovu svemu
Naknadi lijepo ti hekatòmbu predičnu ovu.
Daj, da se vratimo ja i Telemah kući izvršiv,
Za čim smo na lađi crnoj i brzoj ovamo došli.«

Tako je molila ona, a sve je činila sama;
Onda lijepi vrč Telemahu dvoušni pruži;
I mili tako se sin Odisejev moljaše bogu.
Kad već ispeku meso i s ražnjeva kada ga skinu,

---

⁴ 29—30. Ti su stihovi već bili u 2. pjev. st. 405—406. U ovim se bilješkama neće više navoditi primjeri za ovakvo ponavljanje stihova jer ih ima vrlo mnogo.

Pod'jele ga u d'jele i slavnom se goščahu gozbom.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda im besjedu počne Gerénjanin⁵ konjanik Nestor:
»Sada je ljepše goste upitat i od njih razabrat,
Tko li su, pošto su se počastili po volji u nas.
Koji ste, stranci, i otkle doploviste stazom vodènōm?
Jeste li došli poslom, il' ütoma lutate možda,
Kao što gusari blude po vodama slanim životom
Igrajući se svojim, tuđincima noseći b'jedu?«

70

Razumni na to riječ Telemah odgovori njemu
Slobodno, jer mu smjelost Atena u srce vrgnu,
Starca da o svom pita o ocu, kojeg mu nema,
Ne bi li tako slavu i diku med ljudima steko:
»Nestore, Nelejev sine, o ahejska velika diko,
80 Pitaš nas, otkle smo mi, pa sve ču ti kazati pravo.
Mi smo ovamo došli iz Itake, grada pod Nejem;
Nije narodni poso, već moj je, što ču ti reći.
Idem, da raširen glas mukotrpnog divnoga svoga
Oca Odiseja čujem, za kojega vele u ratu
85 S tobom da bijaše nekad, razorio grad da je Troju.
Za druge čuli smo sve, s Trojancima koji se biše,
Gdje li je kojega njih jadovitom nestalo smrću,
Ali za njegovu smrt ne dàdē doznat Kroniōn,
Jer za nj kazati pravo gdje poginu, nitko ne znade,
90 Da li na suhu gdjegod pogubiše njega dušmáni,
Il' u Amfitritē valma na pùčini gdjegod ga nestra.
Zato ti koljena grlim,⁶ o jadovnoj njegovoj smrti
Ne bi l' mi kazati htio, da l' svojim gdje očima vidje
Ili si od drugog dozno, potúcao što se je i sām?
95 Ta veòma se jadan od matere rodio svoje!
Ne žali ništa mene, ne štēd' me nit' besjedu blaži,
Već mi istinu kazuj, što ugleda očima svojim.
Molim te, ako je tebi Odisej, valjani otac
100 Moj, obećanje djelom il' besjedom svršio koje,
Na polju trojanskome, gdje mučiste muke Ahejci,
Toga se sad opomeni i pravo deder mi reci.«

Na to odgovori njemu Gerénjanin konjanik Nestor:
»Kad si mi, dragi, jade spomenuo, koje na onom
Polju pretrpjesmo mi goropadni ahejski sini,
Il' kad plavetnim morem zaputivši pl'jeniti štogod
Lutasmo, kud nas je sam Ahilej voditi znao,⁷
Ili kad öko grāda vladara Prijama bismo
Bojeve, tu su prvi junaci ubiti mnogi!«

105

---

⁵ 68. »Gerenjanin« — po gradu Gereniji u Meseniji, u kojemu je Nestor bio odgojen kad je Heraklo ubio njegova oca Neleja i razorio Pilos.

⁶ 92. »Zato ti koljena grlim« — ne treba shvatiti od riječi do riječi, nego kao da se reče: vrlo te molim.

⁷ 105—106. Da bi se Ahejci pod Trojom mogli prehranjivati, morali su pojedini odjeli njihove vojske češće izlaziti u pljačku po obližnjoj Maloj Aziji i po obližnjim otocima. Pljačkaši se nisu zadovoljavali samo hranom i stokom, nego su odvodili i roblje, osobito robinje. Takva se pljačka misli u ovim stihovima.

Tamo mrtav Ahilēj i Ajas⁸ ubojni leži,
110 Tamo bozima ravni svjetovāč leži Patroklo,
Tamo i mili sin moj nezázornī leži i hrabri,
Moj Antiloh, u třku i borbi hitri veòma.
I druga mnoga zla pretrpjesmo; tko li bi mogo
115 Od smrtnih ljudi sve ispričati, kako je bilo!
Godina pet ili šest da ostaneš i da me pitaš,
Kakva li ondje zla pretrpjše divni Ahejci,
Ti bi se prije ljutit u očinsku vratio zemlju.
Devet smo godina sved Trojancima radili o zlu
120 S različnim lükavstvima, dok ne dade jedva Kroniōn.
Nitko se tada nije ispòredit mogao umom
S njime, jer otac je tvoj Odisej odvajō dalēko
Različnim lükavstvima od sviju, — ako si čedo
Zbilja njegovo ti. Sve čudo me motreći hvata!
125 Odista riječ je slična, i nitko rekao ne bi,
Da će mladi čovjek govoriti toliko slično.
Onda nikada ja i Odisej predivni nismo
Zborili protivne r'ječi u skupštini niti u v'jeću,
Nego jednodušni bjesmo i mudrim savjetom mi smo
130 Gledali, kako će sve za Argejce najbolje biti.
A kad Prijamov grad razorismo napokon strmi,
Odjedrismo, a neko božanstvo rasu Ahejce,
Zeus Argejcima tada jadoviti povratak smisli
U srcu, jer ni mudri ni pravedni ne bjehu oni
135 Svi, i zato zla je sudbina snašla ih mnoge,
Jer se sjajnòokā kći silnovitog srdaše oca⁹
Ljuto te zavadu vrže med obadva brata Atrida.
Oni dvojica sve Ahejce u skupštinu zovnu
Ludo, — ne bi u redu pozivat, kad zalazi sunce, —
140 I u skupštinu dođu Ahejci teški od vina.
Riječ tad reku Atridi, zbog čega skupiše narod.
Tada Menelaje reče, Ahejcima svima da treba
Sada na povratak mislit po širokom plećatom moru.
Ne bješe po volji to Agamèmnonu, koji je narod
145 Htio zadržati još, hekatòmbe da žrtvuje svete,
Ne bi li kako gnjev umirio strašni Atenin,
Ludak, kad nije znao, da njojzi se neće umolit,
Jer se ne obraća brzo vjekovitih bògòvā volja.
Tako stadoše tada i r'ječma se svàdāhu ljutim
Jedan i drugi brat; nazuvčari tada Ahejci
150 Skoče¹⁰ s golemom vikom, kad protivnih bijahu misli.
Noć prenoćimo misleć u duši nevolje ljute
Jedni drugim, jer b'jedu i nevolju Zeus je pripremo.
U zoru rinusmo divnu u püčinu lađe, što u njih

---

⁸ 109. »Ajas« — sin Telamonov, s otoka Salamine.

⁹ 135. Atena se razljutila na Ahejce jer je Ajas Lokranin, sin Oujejev, u Ateninu hramu u Troji silom odvukao Prijamovu kćer Kasandru od božičina žrtvenika, kod kojega se kao pribjeglica bila sklonila tražeći spasenje, a ostali ahejski junaci nisu taj zločinački čin Ajasov osvetili.

¹⁰ 150. »Skoče«, tj. ustali su i razišli se.

155 Bijasmo metnuli blago i žene niskih pojásā.¹¹
Naroda svega jedna polovina ostane ondje
Kod Agamemnona, ljudma pastira, Atreju sina:
Druga se u more pola zavezosmo; brzo odande
Odosmo, a bog nam bješe uravnio bezdano more.
Došav do Teneda vječnim prikazasmo bozima žrtve
160 Kući se žureć, al' Zeus nam dosudio nemili nije
Vratit se, već on svadu među nama zavrgne novu.
Jedni okrenu lađe na obadva uzvite kraja
I s Odisejem hrabrim, vladarom svaštòznanīm, pođu
K Agamemnonu opet Atridu, da ugode njemu;
165 A ja s lađama tada sabijenīm, što sam ih imo,
Bježah videć, gdje bog nam dosuđuje nevolju hudu;
Bježaše drugove dignuv i ubojni Tidejev sinak,¹²
Za njima stizaše kasno Menelaj plavokosi i on
Zatekne nas na Lezbu gdje na put mišljasmo dugi,
170 Da l' bismo iznad Hija gredovitog pošli uz otok
Psirski, a Hij na strani izà nās pustili l'jevoj,
Il' bismo ispred Hija, uz Mimant vjetroviti iduć.
U boga pitasmo znak, i ôn nam ga javi te reče,
Lađama srèdinōm mora da valja nam valove sjeći
175 Sve do Eubéjē, što brže utekli da bismo jadu.
Digne se vjetar zazujav, zapiriv, i lāđe prođu
Ribljivim morem brzo veòma, i do Gerèsta¹³
Pod noć dođemo mi; Posidónu volujska stegna
Metnemo mnoga na oltar, što pr'jedosmo veliku vodu.
180 Četvrti bio je dan, Dioméda konjekrote, sina
Tidejeva, drugari pred Argosom ustave lade
Jednakih boka, a jâ sam put Pila držo, jer vjetar
Nije utolio, otkad mu bog naložio pirit.
Tako se, dragi o sinko, povratih ne čuvši ništa,
185 Ne znam ti, koji su živi Ahejci, koji li mrtvi.
A što čujem sjedeć u svojoj kući zatajit
Neću ti to, već sve ćeš obaznati, kako je pravo.
Za Mirmidonce vele, kopljonoše, došli su sretno,
Sin Ahileja¹⁴ njih je junačina vodio sv'jetli;
190 Svijetli Peasov sin Filokret sretno je došo;
I Idomenej sve je na Kretu doveo druge,
Koji umakoše ratu, i nikog mu ne ote more.
A za Atrida sami, daleko premda ste, znate
Kako je došo, i kako mu smrt jadovitu Egist
195 Smisli, al' nemilice i ovaj je platio za to.
Kako je dobro, kad sin za umrlim ostane ocem!
Kako se očevome ubilcu osvetio onaj
Podmuklom onom Egistu, što oca mu dičnoga ubi.

---

¹¹ 154. »žene niskih pojásā« — to su zarobljene barbarke koje kao ratni plijen vode kući; vidi st. 105—106.

¹² 167. »Tidejev sinak« je Diomed, jedan od najvećih grčkih junaka pod Trojom.

¹³ 177. Gerest je južni rt i grad na otoku Eubeji.

¹⁴ 189. »Sin Ahileja«, to je Neoptolem (Pir).

200

I ti se, prijane, daj ojunači, — jer vidim te krasna,
I visoka te vidim, — da jednoć te hvale potomci.

b. Nestor pripovijeda kako je Agamemnon ubijen. 201—328.

205

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Nestore, Nelejev sine, o ahejska velika diko,
Baš se je ljuto onaj osvetio, te će Ahejci
Njegovu slavu raznosit, da znadu i unuci za nju!
Ej da i mene snagom tolikom bozi obuku,
Prosce da kazniti mogu za njihova nedjela teška,
Koji u svojoj ob'jesti bezakonja svakakva grade!
Al' ne dosudiše bozi tolike sreće ni ocu

210

Mome ni meni samom, već trpjeli sve nam valjade.«
Na to odgovori njemu Gerénjanin konjanik Nestor:
»Kad si mi, dragi, to spomenuo, kada si reko,
Kažu, da je množina prosaca zbog matere tvoje
U kući tvojoj tebi uz prkos nedjela gradeć.

215

Reci mi, rado l' se tome podvrgavaš, ili na tebe
Narod onamo mrzi božanskome poslušan glasu?
Ali tko zna, da neće Odisej doći i platit
Nasilje to il' došavši sam il' s Ahejcima svima?
Da te milovat hoće Atena sjajnòokā tako,
Kako se naočitim Odisejem brinula onda,
Kada na trojanskom polju Ahejci mučismo muke,
— Nikad ne vidjeh još, da bogovi javno kog ljube,
Kako je Palada njemu Atena pomagala javno, —
Da te milovat hoće i starat se za te toliko,
Mnogi bi jamačno prosac na ženidbu prestao mislit.«

220

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Ne mislim, da će se riječ izvršiti tvoja, o starče,
Jer si previše reko, sve čudim se; moja se nada
Ispunit neće nikad ni bogovi kad bi baš htjeli.«

225

Sjajnoka na to Atena ovako odgovori njemu:
»Kakva, Telemaše, r'ječ ti iz ograde zubne izmàče?
Lako je bogu, kad hoće, ma otkle čovjeka spasti!
Ja bih se volio bar natrpjeti nevolja mnogo,
Pa se vratiti doma i ugledat povratka danak,
Negoli doć i na ognjištu svom izgubiti glavu
Ko Agamemnon divni, iz pr'jevare kog je Egisto
Smako s njegovom ženom. Al' jednake krvnice smrti
Ni bozi ne mogu sami odvratiti od čovjeka milog,
Kada ga prebolno zgrabi skončanje i strašna sudbina.«

230

Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
»Mentore, kod jada naših svih ne govorimo o tom;
On zacijelo se neće povratiti, odavno njemu
Besmrtni bogovi smrt odrediše i cfnū Keru.
Nego ču Nestora drugo upitat i od njeg razabrat,
Ta on od svih je ljudi pametniji, mudriji od svih,
Jer pripov'jedaju za nj da u tri je koljena vlado,

235

Te mi se čini sve ko besmrtnog boga da motrim.
Nestore, Nelejev sine, o reci mi istinu pravu:
Kako je Atrejev sin Agamèmnon silan daleko
Umr'o, a gdje bješe Menelaj? podmukalac Egist
Kako mu pripravi smrt i junaka boljega smaće?
Nije u Argosu valj'da Menelaje ahejskom bio,
Već se potezo po sv'jetu, kad brata mu umori drznik?«
Na to odgovori njemu Gerénjanin konjanik Nestor:
»Evo éu i to, sinko, po istini kazati pravoj.
I ti se domišljaš sam onako, kako je bilo.
Da je plavokosi junak Menelaje došav iz Troje
Zateko jošte živa Egista u bratovoj kući,
Nitko ga grobnom zemljom ni mrtva zasuo ne bi,
Nego bi na polju tako daleko od grada ležo,
Ptice ga trgale i psi, i nikakva Ahejka ne bi
Oplakala Egista, jer učini strašno zločinstvo.¹⁵
Dok smo se onamo mi pod Trojom borili mnogo,
Dotle je mirno on sred Arga, konjogojne zemlje,
Agamemnona ženu zaluditi r'ječma gledo.
Čestita Klitemnèstra nedolično djelo od sèbe
Isprva òdbijāše, jer srca bješe valjana.
Uz nju je bio i pjevač, a polazeć Atrid u Troju
Dobro pjevaču tome prikríči, da ženu mu čuva.
Ali kad nju božja sudsudbina u nesreću sape,
Onda Egisto pjevača, povèdāv ga nà pùstī otok,
Ostavi onđe, da plijen i hrana pticama bude,
I nju hoćak hoćku odvede u kuću svoju,
Na oltarima svetim sažeže stegana mnogo,
Priloge objesi mnoge u hramima, tkanine, zlato
Veliko djelo izvršiv, što nikada nije se nado.
Mi otplovismo skupa od Troje polazeć natrag,
Ja i Atrejev sin; u ljubavi bijasmo oba.
Al' kad se k Suniju svetom približismo, k atenskom rtu,
Onda Feb Apolon Menelaju ubi krmara
Blagim strèlama svojim pristupivši k njemu;¹⁶ u rùkù
Baš je krmilo lađe hitròplòvkë držao krmara
Frontis, Onetorov sin, što med ljudima bješe na glasu,
Da zna krmiti lađom, kad udare u nju oluje.
Tako se onđe Menelaj porèd svē hitnje zadrži,
Druga da ùkopā svoga i sahrani s mrtvačkim čast'ma.
Nego po moru hiteć po iskričavom kad dođe
U lađah prostranih on do Malskoga strmenog brda,¹⁷
Onda gromoglasni Zeus strahoviti pripravi njemu
Put te vjetrove pusti, da po moru dušu i zvižde.

---

¹⁵ 260—261. Misle se narikače koje su u Homerovo doba suzama i tužaljkama uveličavale pogrebne svečanosti. Taj se običaj drži u našem narodu još i danas.

¹⁶ 280. tj. krmara je umro naglo i bez bolesti; kada tko tako umre, Homer navodi da ga je ustrijelio Apolon ili Artemida.

¹⁷ 287. Malsko brdo, jugoistočni rt Lakonije, bilo je u staro doba na glasu zbog osobito uzburkana mora i naglih oluja.

290 K tome se valovi nadmu gromoradni brdima slični.
Zeus mu razdvoji lađe i Kreti pritjera jedne,
Gdje je Kidonski narod uz Jardanske živio vode,
Nizbrdita se hrid i glatka spuštava tamo
U more plavetno gradu Gortínu pri kraju, gdje Noto
295 Na brijeg lijevi vale uzbacuje velike k Festu,
Ali litica mala otiskuje velike vale.
Onamo lađe dođu, i momci se izbave jedva
Od smrti, jer su im vali o grebene razbili lađe,
Pet mrkòkljunih lađa izmèd njih vjetar i voda
300 Goniti stanu te njih do Egipta prignaju zemlje.
Skupljajuć tamo Menelaj i živeža i zlata mnogo
Lutaše u lađah svojih med ljudima jezika drugog.
Dotle kod kuće smisli Egisto nesretno djelo
Te Agamemnona ubi i pritisnu poda se narod;
Sedam vladaše ljeta Mikénom obilnom zlatom,
Ali u zo čas osmog Orèsto dode mu divni,
Vrativ se iz Atene ubilca očevog smače,
305 Podmuklog onog Egista, što oca mu dičnoga ubi.
Kada ga ubi Orèsto, Argejce počasti daćom
U spomen matere strašne i nejunaka Egista.
Istoga dana se vrati Menelaje, grlati bojnik,¹⁸
Blago dovezavši silno, koliko ga u lađe stade.
Od kuće, prijane moj, ni daleko lutaj ni dugo,
Kad ti je kod kuće blago i tòliko prkosni ljudi;
310 Oni među se sve podijeliti tvoje bi blago
Mogli i izjesti ga, te uzalud put bi ti bio.
Nego svjetujem tebe i kažem, k Menelaju idi,
Jer se nedavno on sa svojega vratio puta
Između ljudi, odakle ni nade vratit se nije
315 Onome, koga bace olúje u tòliko more,
Koliko bijaše ono, prekò kôg u godini dana
Ni ptice ne mogu pr'jeći, — ta veliko, strašno je more.¹⁹
Nego u lađi k njemu otidi s družinom svojom;
Ako li hoćeš po suhu putovati, eno ti konji
320 I kola, evo ti mojih sinóvā, što će te pratit
U Lakedemon divni, plavokosi gdje je Menelaj.
Sam ga moliti imaš, da istinski kaže ti posve;
Laži neće ti reći, jer on je uman veoma.«

C. Atena odlazi. Počinak. 329—403.

Izrekne to, i nastane mrak, jer zađe već sunce.
330 Med njima besedu tada Atena sjajnòokā reče:
»Sve si, o starče, to i valjano i pravo reko.
Nego žrtvene jezike sad rasijèc'te i vina

---

¹⁸ 311. »grlati bojnik« — vojskovođa je u to doba morao imati osobito jak glas jer se tada još nije upotrebila javanaugh truba za davanje ratnih znakova.

¹⁹ 321—322. To je hiperbola jer se s Krete moglo u to doba stići do Nila uz povoljan vjetar za 5 dana.

- Sm'ješajte, da ga mi Posidónu i bozima drugim
Lijemo u čast i na san da mislimo, jerbo je vr'jeme.
Svjetlost je već u tamu zamàkla, a nije u redu
Sjediti dugo pri gozbi božanskoj, nego otici.«
Tako će Zeusova kći, i riječ se posluša njena.
Tada im na ruke vodu glasnici lijevati stanu,
A dječaci krčage do vrha napune vinom,
Pa im razd'jele čaše natočiv ih žrtvenog vina;
Jezike bace u oganj i stojeć poliju vinom,
A kad poliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda se digne Atena, bogoliki s njome Telemah,
U lađu koritastu otici zajedno htjednu,
Ali ih ne pusti Nestor i ukori oboje r'ječma:
»Ne dao toga Zeus ni ikoji besmrtnik drugi,
Da vi na brzu lađu od mène odete sada
Kao od velika kakva golòva il' prosjaka kakva.
Koji u kući nema ni strùkā ni jàstukā nema,
Na mekom zaspát da može i sám on i njegovi gosti;
Ali u mène imade i jastuka krasnih i struka!
Neće mili sin Odiseja junačkog ići,
Dokle sam ja u životu, u potkrovak spavat lađenī,
Dokle u kući jošte imadem svojih sinova,
Da mi ugoste gosta, u dvore koji mi dode.«
Sjajnoka na to Atena ovako odgovori njemu:
»Pravo si rekao to, o ljubazni starče, i valja,
Da se pokori tebi Telemah, jer tako je ljepše.
On će zajedno s tobom sad poći, da u kući tvojoj
Spava, a ja evo odilazim nà círñu lađu,
Jer se jedini dičim, među njima vremešan da sam,
A druga mlađa momčad od ljubavi pošla je same,
Svi su junačini oni Telemahu redom vršnjaci.
Tamo pri lađi crnoj pri koritastoj ču leći,
A sjutra među Kaukóne junačine u zoru idem,²⁰
Gdje mi podosta dûga već odavno nekoji ljudi
Duguju, a ti ovog na kolima sa sinom svojim
Pošlji, kad ti je došo u dvore; podaj mu konje,
Koji su najbrži od svih u trku i najjači snagom.«
Tako izrekavši riječ Atena sjajnòokā ode
Slična se stvorivši orlu, i svì se začude vidjev,
Starac se zadivi tome, kad očima opazi svojim,
Ruku Telemahu primi i ovo izustivši reče:
»Ne mislim, dragi moj, da ćeš biti nejunak i plašljiv,
Kada tebe mlada tolikò bogovi prate!
Jer od olimpskih to domara ne bješe drugi
Nitko do Zeusova kći kod Tritona rođena, slavna,
Oca valjanog tvog med Ahejcima čašćaše ona.
Nego se, boginjo, smiluj, prodići me slavom i dikom
Mene i djecu moju i ženu čestitu moju,

---

²⁰ 366. Kaukonci, narod pelagičkog plemena, obitavali su u Trifiliji i sjevernoj Elidi, dakle u blizini puta iz Pila na Itaku.

Pak éu ti junicu zaklat jednoljetnu širokog čela,
Ne uprégnuh je još, nit' pod jaram je dövede itko;²¹
Tu éu ti žrtvovat ja obàsuv joj rogove zlatom.«
Tako se molio on, i Atena ga Palada čula.
One povede tada Gerénjanin konjanik Nestor,
Sinove, zetove svoje povèdē u dvorove krasne.
A kad u preslavne oni u dvore vladareve dođu,
Na naslonjače tada i stolice sjednu po redu,
385 Pitkog i slatkoga tad u krčagu im pom'ješa starac
Vina,²² a otvori ga ključarica poklopac skinuv,
Pošto je ležalo ljeta jedanaest. Tog u krčagu
Vina pom'ješa starac, i moljaše mnogo Atenu,
Kćer egidonoše Zeusa, izlijevajuć u čast joj vino.
A kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda spavati pođu, gdje kojega bijaše stanak;
390 Ondje položi sam Gerénjanin konjanik Nestor
Miloga sina božanskog junaka Odiseja tada
Ispod trijema bučnog u provrtani u krevet,
Uza nj Pisistrata sina kopljòmetnög, glavu junaka,
Koji mu jedini sin u domu neoženjen bješe,
400 A sam spavati leže unútra u visokim dvorma,
Gdje mu je gospođa žena za počinak spremila krevet.

9. 4. dan. Žrtva i put do Fere. 404—490.

A. Žrtva. 404—472.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Brzo iz postelje skoči Gerénjanin konjanik Nestor,
405 Pa kad izide iz nje, na glatke kamene sjedne,
Koji pred visokim mu pred vratima napolju bjehu,
B'jeli bijahu svi i od ulja sjajni, a nekad
Sjedaše na njima Nelej svjetovač bozima ravni,
410 Al' ga je već savladala smrt, te ode k Aidu;
A sad sjedaše Nestor Gerénjanin, ahejski branič,²³
Žezlo u rukama držeć, na iskup se kupljahu sinci
Dolazeć iz ložnīcā: Ehèfrōn mu dođe i Stratij,
S njima Persej i Aret, bogoliki s njima Trasimēd,
415 Šesti iza njih dođe Pisistrat vitez, dovedu
Sä sobōm sličnoga bogu Telèmaha i sjednū njega.
Onda im besedu počne Gerénjanin konjanik Nestor:
»Brže moju želju izvršite, ljubazna djeco,
Od svih bògôvâ da bih Atenu ublažio prvu,

²¹ 383. Za žrtve su odabirali samo one životinje koje nisu bile namijenjene za rasplod i koje nisu bile još upotrebljene ni za koji posao.

²² 391. Grci nisu pili čisto vino, nego su ga uvijek miješali s vodom; mješavina je obično sadržavala 1/3 ili 2/5 vina.

²³ 411. »Ahejski branič« — taj je nadimak Nestor dobio zbog svoje stalne brige za Ahejce pod Trojom.

420 Koja mi očito dođe na obilnu gozbu božansku.
Nego nek u polje koji po junicu ode, što prije
Da je dotjera amo govèdār, dà budē ovdje;
Jedan nek k ladi crnoj Telemaha junačkog ode,
Drugove amo mu sve nek dovede bez dvojice samo;²⁴
425 A pozlatara Laèrka nek jedan amo pozove,
Da bi junici on optočio robove zlatom.²⁵
Drugi ostan'te ovdje na iskupu i vi nared'te,
Neka nam robinje gozbu u predičnoj gotove kući,
Stolice neka donèsū i dfvā ì bistrē vode.«
430 Reče, i prionu svi oko posla. Junica dođe
S polja; Telemaha druzi junačine iz břzē lađe
I jednakòbokē dođu; pozlatar tákōđer dođe
Mjedeno oruđe noseć, pomàgala ùmještva svoga,
Nakovanj noseć i čekić i vješto građena kl'ješta,
435 Čim sve kovaše zlato; Atena tákōđer dođe,
Žrtvu da primi svetu, a Nestor konjanik zlato
Da pozlataru, i ovaj optakati vještački stane
Junici roge, da vidi, veseli se boginja žrtvi.
Divni Ehèfrön i Stratij za robove vođahu kravu,
440 Iz kuće izide Aret, u kotliću šarenom cv'jećem
Noseći za ruke vode, a u drugoj on je u ruci
Košaru nosio s jećmom. Trasimēd, ustrajni ratnik,
S oštrom sjekicom stupi, da junicu ubije njome,
Persej pak za krv zdjelu pridrži, a konjanik Nestor
445 Prvi opere ruke i obaspe jećmom, Ateni
Moleć se mnogo i dlake u oganj bacajuć s glave.
A kad se pomole svi i jećmom obaspu žrtvu,
Onda Nestorov sin Trasimēd, prehrabri junak,
Junicu pritjera bliže i sjekicom vratne joj žile
450 Prekine, junica klone, i tada pociknu kćeri
Nestorove i snahe i s njima Euridika žena
Čestita, Klimenu kći najstarija. Podignu oni
Žrtvu sa zemlje tad širokostaznē pa je pridrže,²⁶
Onda je zakolje odmah Pisistrat, glava junaka.
Crna kad krv joj poteče i izide duša iz kôstī,
455 Brzo je tad rasijeku i izrežu iz nje komáde
Stegana, kako valja, a onda to pretilinōm
Obviju u dva savitka i pokriju mesnim komádmom.
Sve to paljaše starac na glavnjama žarkasto vino
Lijući; vilice mladi u rukama imahu uza nj.

---

²⁴ 424. Dva drûga treba da ostanu da čuvaju lađu izvučenu na suho i razne sprave. Kad bi se dulje zadržavali na jednom mjestu, izvukli bi lađu na suho, a sprave (vesla, jedra, užeta, katarku i sl.) i blago pohranili bi na sigurnijem mjestu.

²⁵ 426. Običaj pozlaćivanja robova žrtvene životinje bio je u starini vrlo raširen, kod Grka gotovo redovan. Taj je posao vršio kovač koji se u to doba razumio u obradivanje raznih kovina. Homer još ne poznaje diobu zanata prema vrsti kovine i njezinoj upotrebi, a najraširenija kovina za preradbu bila je u njegovo doba mjeđ.

²⁶ 453. Kad se prinosila žrtva u čast gornjih bogova, obično su životinju malo podigli i glavu joj zakrenuli natrag tako te se činilo da gleda u nebo.

Kada se spale stegna, kad utrobe kušaše oni,
Razrežu i drugō sitno i nataknu zatim na ražnje
I stanu peći u rúkū držéći oštrotre ražnje.

- 465   Uto Telemaha opra ljepotica već Polikasta,
                          Koja najmlađa kćí Nelídú Nestoru bješe;
                          I kad ga opere ona i namaže blistavim uljem,
                          Tada u košulju njega obúčē i krasan ogrtac.
                          Iz banje izide on na bogove uzrastom nalik,²⁷
                          K Nestoru podje te sjedne do njèga, ljudma pastira.
470   Kad već ispèkū meso i s rážnjèvā kada ga skìnū,
                          Sjednu njim da se goste, a svè ih valjani momci
                          Posluže redom im vino u vrčeve točeći zlatne.

B. Put od Pila do Fere. 473—490.

I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda besjedu počne Gerénjanin konjanik Nestor:
475   »Sada, sinovi moji, upregnite u kola dajte
                          Naše ljepogrive konje Telemahu, na put da ode.«
                          Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu
                          I brzo onda konje upregoše u kola hitre.
                          Utom ključarica njima donese hljeba i vina
480   I drugog smoka, što kralji, gojénci Zeusovi, jedu.
                          Tad se u Nestorova Telemah prekrasna kola
                          Popne; Nestorov sin Pisistrat, glava junaka,
                          S njim se tåkōder popnē i rukama uhvati uzde,
                          Ošinu konje da bježe, i oni hoćko polètē
485   Poljem i ostave grad iza sèbe vrletni Pilski.
                          Onaj se čitav dan na konjima tresaše jaram.
                          Utone sunce, i svī se po redu zamrače puti,
                          Onda dođu oni u Feru k Diòkleja kući,²⁸
                          Kojem je otac Ortloh, a ovaj Alfejev sin je;
490   Tamo prenoće noć i dobiju gostinske dare.
                          A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
                          Oni upregnu konje i u kola šarena sjednu;
                          Kola iz kapije jurnu i ispod bučnoga tr'jema,
                          Ošinu konje da bježe, oni hòtno²⁹ polètē.
                          Na polje pšenicom rodno izvezu se, i tad se njihov
                          Dovrši put, jer tako brzonogi grabiše konji!
                          Utone sunce, i svī se po redu zamrače puti.

---

²⁷ 468. Ljudi vremena o kojima pjesnik pjeva rado se toplo kupaju u kadama, pa se to često spominje u Odiseji.

²⁸ 488. Fera je grad u mesenskom zaljevu nedaleko od mora, na lijevoj obali rijeke Nedona, otprilike na pola puta između Pila i Sparte.

²⁹ 494. »Hòtno«, tj. hoćko.

ČETVRTO PJEVANJE

(5. dan [nastavak] i 6. dan)

Što se radi u Lakedemonu.

10. 5. dan (nastavak). Doček u Sparti, večera i počinak. 1—305.

A. Menelaj spomene u razgovoru Odiseja. 1—112.

Oni u razdolje tad Lakedèmona rasjelog dođu,
I tu se nàočitòm Menèlaju u dom uvezu;
Nađu ga, a on baš s prijatèljima mnogima slavi
U kući svojoj sina i kćeri nezazorne svadbu;
Za sina razbivojske Ahileja¹ kćer je udavo,
Jer se pod Trojom bješe privolio, obreko bješe
Dati je njemu, i sada izvršiše svadbu im bozi.
Sad je Menèlaje s konjima i s kolima šiljaše na put
Gradu mirmidònskòm slavnom veòoma, gdje vlàdàše zet mu;²
Sina pak ženjaše kćerju Alèktora iz grada Sparte,
Snažnog sina svog Megàpenta, koga mu pozno
Robinja rodi, jer bozi ne pustiše Heleni drugog
Poroda, pošto je kćer Hermìonu rodila milu;
Nà zlàtnù ta Afrodítu ljepotom bijaše nalik.
Tako slavljaše svadbu u velikom visokom domu
Nàočití Menelaj sa susjedma i prijatèljma;
Veselo bješe, i njima božànskî ciličuć pjevač
Pjevaše pjesme, a do dva među njima bjehu igrača;
Pjevač zàčinjâše, a oni se vraćahu sred njih.
Vitez tada Telemah i Nestorov svijetli sinak
Stajahu s konjima svojim pri kapiji kraljeva doma;
Iziđe i spazî njih Eteónêj, nastojnik sluga,
Subojnik nàočitòg Menelaja brzi, i ode
U kuću te će ih kralju, pastiru ljudi, prijavit.
I òn stavši pred njèga progòvorî krilate r'jeći:
»Tu su, gojenče Zeusov, Menelaje, do dva tudinca,
Do dva junaka, a rodom od velikog kanda su Zeusa;
Nego ded reci, konje ispréci da l' èemo njima,
Ili ih drugamo poslat, da traže, tko će ih primit.«

---

¹ 5. Sin je Ahilejev Neoptolem (Pir).

² 9. Misli se grad Ftija u Tesaliji.

30 Vrlo ozlovoljen reče plavòkosī njemu Menelaj:
»Sine Boétejev ti Eteóneju, prije mi nisi
Ludovo nikad, a sada budalasto, djetinjski zboriš!
I nas se dvojica sami povratismo ovamo s puta
Mnogih se gozba nagòstřiv u ljudi; — možda će odsad
35 Zeus nas sačuvat od zla; — već konje tima ispregni
Strancima, pa ih amo dovedi, neka se časte.«
Reče Menelaj i iz kuće tad Eteónej istrči
I druge brze sluge pozove, za njim da idu.
Oni od kola konje ispregnuše znojne, a zatim
40 Uz jasle konjske njih privezaše i njima uspu
U jasle píra i píru prim'ješaše b'jeloga ječma,
Pa uz zidove b'jele i preb'jele prislone kola,
A njih u dom božanski povedu, i oni se stanu
Čuditi vidjevši kuću gojenca Zeusova kralja;
45 Jer sjaj kakav je sunca il' mjeseca, takvim se sjajem
Nàočitōga sjala Menelaja visoka kuća.
Kad se nadovolje već i nagledaju se svega,
Onda u laštene káde okupat se obadva pođu.³
A kad ih robinje veće okupaju, namažu uljem,
50 Tada u košulje njih obuku i runjave struke;
I njih obojica tad uz Menèlaja sjednu Atrida.
Sluškinja ù krásnōm, zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donèsē vode i gost'ma
Polije ruke i glatku protégnu trpezu zatim.
55 Časna ključarica hljeba doneše i na nju ga stavi,
I mnogo metne jestívā te njima ih nuđaše rado;
Mesa svakavog pune mesòsječa plitice uzme
Te ga postavi njima i zlatne dade im čaše.
Zdraveć se s njima Menelaj plavòkosī ovo im reče:
60 »Děte uzmitе jela i veseli bud'te, a tkò ste,
Onda ču pitat vas tek, kad budete obadva siti;
Nije vam valjada mati i otac propalog roda,
Već su vam očevi kralji, gojénci Zeusa, što nose
Žezlo u rùkū; tå ne bi prostaci rodili takvih.«
65 Reče i volujski hrbat, što njega počastiše njime,
Tusti i pečeni uzme i onoj dvojici dade.
Rukama pòsegñū tada za gotovim jelima oni;
Pa kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda Nestora sinu Telemah progovori ovo
70 Glavu primaknuvši k njemu, da ne bi i drugī čuli:
»Gledaj, Nestorov sine, o premili srcu mi druže,
Kako li mjed po ovoj po gromotnoj blista se kući,
Kako se elektron⁴ blista i bjèlokōst, zlato i srebro.
Takovi negdje su dvori iznútra olimpskog Zeusa!
75 Šta li je blaga tu! sve čudo me motreći hvata.«
Njegov začuje govor plavòkosī junak Menelaj,

---

³ 48. Vidi bilješku uz st. 468. u 3. pjev.

⁴ 73. »elektron« je po svoj prilici jantar što su ga stari Grci kao trgovačku robu primili od Feničana: vidi o tom u Tumačenju riječi i imena na kraju knjige.

Besjedu započne s njima i prozbori krilate r'ječi:
»Gdje će se, draga o djeco, sa Zeusom smrtnik nadmètat?
Besmrtnan njegov je dom i besmrtno sve, što imade.
Ali ljudi se mogu nadmetati il' ne nadmètat
U blagu sa mnom, jer mnogo pretrpjeh te se nalutah,
Dok ga u lađama svojim dovezoh za osam ljeta;
Kiprom i Feničkom zemljom i Egiptom ja se nalútah,
Ja k Etiopcem dodoh, k Sidoncem, u Erempsku zemlju
I u Libijsku dodoh, gdje s rozima jagnji se jagnjad;
Ovce se jagnje onđe do konca godine triput.
Tamo se gospodaru ne premiče, a ni pastiru
Mesa ni sira nikad, ni slatkog ikada ml'jeka,
Jer se stado daje bez prekida jednako musti.
Dok ja onuda lutah sakupljajuć golemo blago,
Dotle mi brata drugi iznèbuha ubi i krišom,
A sve po lùkavštini proklètnicē njegove žene.
Tako vam radosti nemam imutkom vladajuć ovim.
Bit cete valjada čuli od òčevā, koje imáte,
Koliko mnogo pretrpjeh i uništih kuću, u kojoj
Zgodno se može stanovat, obilatū svakavim dobrom.
O da trećinu imah od ovog pa u kući ostah
I da junaka ja ne pogubih, kojih pod Trojom
Širokom nèsta daléko od Arga, konjògojnē zèmljē!
Često sjediti znam u dvorima svojim i tada
Za njima svima ja i tužim i jadujem mnogo;
Sada grudi pläčem naslađujem, à sad mi opet
Prestaje plač, jer sam sit strahote njegove brzo.
Al' ni za kojim od njih ne túžim jadan tolikō,
Koliko samo za jednim, što i jelo i san mi truje,
Kad ga se sjetim, jer nije Ahejac pretrpjio muka
Nikakav, što ih pretrpje i pòdnese divni Odisēj;
Njemu su suđene muke, a meni, bez prèbola za njim
Dà žalīm, otkad se već ne povraća; ništa ne známo,
Živ li je ili mrtav, a za njim jaduje negdje
Starac Laerto i umna Penèlopa i sīn Telemah,
Kojega òdlazēci u domu ostavi sitna.«

B. Menelaj saznaje da je njegov gost Telemah. 113—182.

Reče i pobudi tim u Telemaha žudnju, za ocem
Dà plačē; od kanja suze poteku mu na zemlju čuvši
Očevo ime, i struku objèručkē crvenu metne
Sebi pred oči on. Menélaje tada ga pozna,
Pa se zatim u duši i u srcu zamisli svojem,
Hoće l' Telemaha pustit za oca da spomene sam on,
Il' će ga pitati prije i sa svih okušat strana.
Dok je u duši tako i u srcu svojem promišljo,
Uto Helena dođe iz visoke mirisne sobe,

Boginji s preslicom zlatnom⁵ Artèmidi bijaše slična.
Lijepo složen naslonjač Adrèsta joj postavi odmah,
Prostirku od vune meke za njome Alkipa nosi,
Srebrnu košaru Fila u ruci drži, što nekad
125 Bješe je Heleni dala Alkándra, Polibu žena,
Koji u Tebi živje u Egiptu, gdjeno su kuće
Pune svakoga blaga; Menelaju Polib je dao
Dvije srebrne kade i tronoga dva i još deset
130 Talenta zlatnih, a žena obdarila Helenu divno:
Zlatnu joj preslicu dade, s kotačići košaru prida,
Koja je bila od srebra, a obod joj pozlaćen bješe.
Tu joj sluškinja Fila donèsē košaru punu
135 Umjetne pređe, a nad njom dugàčka preslica bješe,
Oko koje se opet obvijala plavetna vuna.
Helena sjedne na stolac, na podnožju bjehu joj noge,
O svačem uzme tad ispitivati svojega muža:
»Znamo li veće mi, Menelaje, gojenče Zeusov,
140 Sto se ponose ovi došljaci, tko li su oni?
Hoću li krivo reći il' pravo? al' veli mi srce.
Ta još nikada nisam ni čovjeka tòliko slična
Vidjela niti ženu, — sve čudo me motreći hvata, —
Kol'ko Telemahu sinu Odiseja junačkog taj je
145 Sličan, kojega otac u domu ostavi sitna
Odlazeć, kad vi Ahejci zbog mène, besramne kučke,⁶
Podoste pod grad trojski na borbu se spremajuć ljutu.«
Na to odgovori njoj plavòkosí junak Menelaj:
»Tako se, ženo, čini i meni, kako ti misliš.
Takve su njegove noge i takve su njegove ruke,
150 Pogled je očiju isti i glava i vlasi na njoj.
I kad otoič spomenuv Odiseja začeh o njemu
Nešto govorit, kolikò za mène muka pretrpje,
Ispod obrva njemu tad gorke potekoše suze.
I tad crvenu struku objèručkē pred oči metnu.«
155 Njemu Nestorov sin Pisistrat reče ovako:
»Astride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
Ovo je doista sin Odisejev, kako si reko,
Ali je pametan on i u duši se stidi govorit
Pred tobom riječi drske, tå prvi put došo je k tebi,
160 Koji nas kao bog razveséljavāš besjedom svojom.
Mene je ovamo poslo Gerénjanin konjanik Nestor,
Da mu pratilac budem, jer željaše vidjeti tebe,
Ne bi li riječ ga ti naučio koju il' djelo,
Jer sin je na muci mnogoju u domu, kad mu je otac
165 Gdjegod daleko, i nitko pomoćnik kada mu nije;
Sad je Telemahu tako, gdje oca mu nije, gdje nikog
U svem narodu nema, da odbija jade od njèga.«

---

⁵ 122. »s preslicom zlatnom« — misli se strelica kojom Artemida upravlja tako vješto kao što druge žene preslicom.

⁶ 145. »besramne kučke« — Helena se gorko kaje što se dala premamiti od Parisa i ostavila prvog muža, pa na nekoliko mjesta, prekoravajući sebe za taj čin, naziva sebe bestidnicom; vidi u Ilijadi 3. pjev. st. 180.

Na to odgovori njemu plavòkosī junak Menelaj:
»Ao čovjeka milog veòma u kuću moju
Dolazio sin, kom otac za mène se mučio mnogo!
Reko sam, da ču njega od svakoga više Argejca
Ljubiti, pošto se vrati, gromòglasnī olimpski Zeus-bog
Ako nam po moru da u lađama vratit se brzim;
Ja bih mu dao grad u Argu i kùću sazido,
Njega bih doveo ja iz Itake sa svim imutkom,
Sa sinom, s narodom svim, i gràd mu ispraznio jedan,
Koji je tu u blizini i kojemu ja sam gospodar.
Mi bismo ovdje često u društvu obojica bili,
Ljubavi naše i našeg veselja razlučilo ne bi
Ništa, dok oblak crni ogrnuo ne bi nas smrtni.
Ali nam neki bog pozávidje sve to i njemu
Ne dade jadnu samu od sviju vratit se kući.«

C. Razgovor se prekida. 183—215.

Reče i u njih žudnju, da plaču, pobudi time;
Zaplače Helena odmah iz Argosa, Zeusova kćerka,
Zaplače i Telemah i s njime Atrid Menelaj,⁷
Očiju suhih nije ni Nestorov imao sinak,
Jer se Antiloha brata nezazornog u srcu sjeti,
Kojeg je svijetli sin Eójë ubio sjajne.⁸
Sjetiv se njega ove progovori krilate r'jeći:
»Tebe, Atrejev sine, od ljúdī mudrijeg sviju
Nestor vèljāše starac, kad ù kući mî bi se našoj
Sjetili tebe i stali da pitamo se koješta.
Nego, ako je kako moguće, poslušaj mene,
Nerado jadujem ja iza večere; hoće i opet
Nastat ranoranka zora; od mène zamjere nema,
Da se za mrtvim plače i onim, što snađe ga sudba;
Još je jedina čast jadnícima smrtnim, da ljudi
Strigu za njima vlasti, od obraza suze da liju.
I moj je umr'o brat, a među Argejcima nije
Najgori bio, ta njega poznavo si valj'da, jer njega
Ne sretoh nikad ni vidjeh, a vele, da je Antiloh
Drugi previsio hitar u trku i borbi veòma.«

Na to odgovori njemu plavòkosī junak Menelaj:
»Reko si, dragoviću, onako, kako će čovjek
Pametan reć i učinit i koji stariji jeste.
Ta sin si takova oca, te svagda pametno zboriš.
Lako je poznati porod u čovjeka, kojemu sreću
Kronov usudi sin pri ženidbi i pri rođenju,
Kako je Nestoru dao, da jednako iz dana u dan
Udobno stàři u svojem u dvoru, a sinovi da mu

⁷ 185. U Homera, osobito u Odiseji, ima više primjera gdje junaci plaču. Često plaču junaci i u našim narodnim pjesmama; vidi u T. Maretića, Naša narodna epika str. 260.

⁸ 188. »Sin Eójë« jest Memnon, kralj etiopski, o kome pjevaju potonji epski pjesnici.

Budu pametne glave, prvaci da budu na koplju.
Sad se okanimo plača, u koji se dasmo otoci,
Opel se većere sjet'mo, i na ruke nek nam se voda
Lije; i ujutru rano za razgovor vremena meni
I Telèmahu bit će, da jedan zbörīmo s drugim.«

215

D. Večera. Priopovijesti o Odiseju. 216—305.

Reče, i njima tad Asfalion polije ruke,
Nàočitōg junaka Menelaja službenik brzi.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
Helena, Zeusova kći, tad nećem se domisli drugom:
Nekakav ustuk baci u vino, od kojega piše,
Ustuk od tuge, od srdžbe, od spomena svakavih zala.
Tko bi gucnuo njega iz vrča, u kojem se sm'ješo,
Tome cio se dan odronila ne bi niz lice
Suza ni jedna, ni otac da umre njemu il' mati,
Ili miloga sina da mačem sijeku pred njime
Ili njegova brata, i očima sve to da gleda.
Takove ustuke moćne i dobre Zeusova kći je
Imala, koje je njoj Polidamna, Tonova žena,
Bila u Egiptu dala, gdje zemlja žitòrodnā nosi
Ustuke mnoge ljudma na dobro, mnoge i na zlo,
Gdjeno svakoji ljekar nadvisuje umještvo svojim
Ostale ljude, jer tamo ljekari su rod Peeónov.⁹
I kad ustumka ülī, zapòvjedī tòčiti vino,
Onda započne riječ ovako počev govorit:
»Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, i vi otácā
Sinovi valjanijeh, — sad ovome Zeus, a sad onom
Dobro udjelujuje i zlo, jer svašta učiniti može;
Sad se gòstite tu u dvorima sjedeć i dušu
Pričanjem zàbavlјājte, jer nešto ču zgodno vam kazat.
Ne bih vam sve izbrojila ja, iskazala ne bih,
Koje je bojeve sve Odisej mukòtrpnì bio,
Nego što je snažan uradio, podnio što je
Na polju trojanskome, gdje mučiste muke Ahejci.
Pošto se istuko sam i nagrdio udarci sebe,
Oko raménā ružne navuče krpetine kò rob,
Uđe u dušmanski grad, gdje širokih ulica kažu,
Tajeć se, tko je, a nalik na čovjeka drugog se stvori,
Prosjaka, kakova nikad kod ahejskih ne bješe lada.
Nalik na takova uđe u Troju, a slutio nitko
Nije, tko je, al' ga i u tom ruhu prepòznah,
Pa ga pitah koješta, al' lukavo izmicat stane.
Nego kada ga dadoh okupat i namazat uljem
I u haljine druge obúći, kad tvrdom se vjerom
Zavjerih njemu, prokazat da neću Trojancima njega,

220

225

230

235

240

245

250

⁹ 232. Peeon je ljekar bogova na Olimpu; po njemu se svi liječnici u herojsko doba nazivaju njegovim potomcima.

- 255   Dok se nè vrātī on do šatórā i břzīh lâdā,
Tad mi iskaza sve, što Ahejci misliše činit.
Mačem dugo'rtim mnoge Trojance pobi i onda
Vrati se među Argejce i obav'jest mnogu donese.
Trojanke tada glasno zacvile, a moje se srce
Radovat stalo, jer već se okrenula volja u mèni
Kući se vratit, i ludost već žaljah, što Afrodita
Dàde, te mene iz zemlje izvedoše očinske mile,
I kćer ostavih svoju i ložnicu i mūža svoga,
U kog imade svega, imade ljepote i uma.«
260   Na to odgovori njoj plavòkosī junak Menelaj:
»Zaista pravo si sve i valjáno rekla, o ženo;
Mnogih sam ljudi ja i mnogih junaka sam dosad
Poznao i volju i éūd, jer mnoge sam prošao zemlje.
Ali očima svojim ne ugledah čovjeka takvog,
265   Kakav je bio Odisej mukòtrpnī, kakvo mu srce,
Što li je onda snažan učinio, podnio što l' je,
Kada je bio u konju u istesnom, u kojem
Najbolji bjesmo Argejci Trojancem na pogubu i smrt.
270   I ti si onamo došla, a na to te naveo valj'da
Neki bog, što slavu Trojancima hoćaše dati,
Za tobom, kada si išla, bogoliki Dejfob je išo.¹⁰
Ti si triput obišla i pipala triput si šuplju
Onu zasjedu ti; poimèncē si najbolje zvala
275   Danajce nasljedujući u glasu njihove žene.
Onda sam čuo ja i Tidid i divni Odisej
U sredini sjedéći dozivanje tvoje, te Tidid
I ja već smo se bili požurili, gotovi bjesmo
Ili izići iz konja il' iz njeg se tebi oglasit,
Al' nas uzdrži Odisej i ustavi, ako i htjesmo.
280   Tada i ostali svi zašutješe ahejski sini,
Samo Antiklo htjede odazvat se besjedom tebi,
Ali Odisej divni stiskivati uzme mu čvrsto
Usta rukama krepkim i izbavi tako Ahejce,
Pa ga stiskivo, dok tebe Atena odándē ne krénu.«
285   Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
Naopako, kad ni to jadovitoj ne ote smrti
Njega i otelo ne bi, da gvozdeno imaše srce!
Nego u postelju nas obojicu sada otprem'te,
290   Da se počinka slatkog nadovoljimo ležéći.«
Reče, te robinjama zapovjedi Argejka odmah
Helena, pòd trijem one da postave krevet i krasne
Porfirne jastuke metnu, odozgo da prostirke prostru,
Runjave struke da stave, da imaju čim se ogrnut.
Robinje iz sobe pođu, u rukama luči im bjehu,
295   Krevete nastru one, a glasnik goste izvede;
Onda onđe u tr'jemu u kućnome spavati oba

---

¹⁰ 276. Grci su pričali da jeiza Parisove smrti postao Heleninim mužem njegov brat Dejfob. Dejfobova blizina čini i Heleninu blizinu opasnom za junake zatvorene u drvenom konju.

305

Legnu vitez Telemah i Nestorov svijetli sinak;
Atrejev zaspí sin unútra u visokim dvorma,
Uza nj ženska dika dugòhàljka Helena leže.

11. 6. dan. Menelajev izvještaj. Prosci odlučuju da ubiju Telemaha. 306—847.

A. Menelaj pri povijeda. 306—619.

a. Menelajev doživljaj na Faru. 306—569.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Grlati bojnik Menelaj iz postelje poskoči brzo,
Nadjene haljine na se i nà pleći¹¹ naoštren baci
Mač i na noge b'jele privézavši potplate krasne
Van iz ložnice ode ljepotom na boga nalik,
Sjedne k Telemahu i r'jèč izustivši prozbori njemu:
»Koja, viteže, tebe, Telemaše, dovodi nužda
U Lakedemon divni po širokom plećatom moru?
Dolaziš narodnim poslom il' svojim? Govori mi pravo.«

310 Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Atride, gojenče Zeusov, Menélaje, narodna glavo,
Dođoh, ne bi li tì mi o ocu rekao štogod.
Kuća se izjeda moja i nestaje rodnih mi polja,
Neprijatéljā pun mi je dom, neprestàncē mi kolju

315 Moje sporohodne vole krivòrogē, sabite ovce;
To su ob'jesni vrlo i žestoki majke mi prosci.
Zato ti koljena grlim,¹² o jadovnoj njegovoj smrti
Ne bi l' mi kazati htio: da l' svojim gdje očima vidje
Ili si od drugog dozno, potúcao što se je i sām?

320 Ta veòoma se jadan od matere rodio svoje!
Ne žali ništa mene, ne štéď me nit' besjedu bláži,
Već mi istinu kazuj, što ugleda očima svojim.
Molim te, ako je tebi Odisej, valjani otac

325 Moj, obećanje djelom il' besjedom svršio koje
Na polju trojanskome, gdje mučiste muke Ahejci,
Toga se sad opomeni i deder reci mi pravo.«

330 Vrlo ozlovoljen reče plavòkosī njemu Menelaj:
»Ao kako su željni veòoma u krevetu spati
Čovjeka srčanoga, a sami su svi nejunaci!
Kao što košuta kada u guštari jakoga lava
Svoju uspava lanad, još sisavčad, tek ih poròdīv

335 I kad uvale stane razglédati i trāvnē klance

¹¹ 308. »nà pleći mač« — vidi 2. pjev. st. 3.

¹² 322. »Zato ti koljena grlim« — vidi 3. pjev. st. 92.

- Pasući, à lav međutim u svoju guštaru dođe
Ì ondā njima i njōj sudbinu grdu donēsē:
Tako i onima grdu Odisej sudbinu će don'jet.
Ej da otac Zeus i Atena dā i Apòlōn,
Kakav je bio Odisej na uređenome Lezbu,
Kad se izišavši u boj nadbijao s Filomelidom
Pa ga srušio snažno Ahejcima svim na veselje, —
Da ti otac Odisej med prosce izide takav,
Pr'jeki bi stigo ih udes i svadba bi ogrkla njima!
A što sada me pitaš, što moliš, tome se neću
Uklanjat niti ču drugo govoriti nit' ču te varat,
Nego što mi je reko starina istini morski,
Od tog ti ništa neću zatajiti nit' ču ti sakrit.
Još me iz Egipta bozi ne pustiše, vratit se željna,
Jer hekatombе njima prikazao uspješne nisam
(Bozi hočahu vazda, da naloge čovjek im pamti).
U moru šumnom veòoma imade nekakav otok
Baš pred Egiptom samim, a Faros zovu ga ljudi,
Tako daleko od njèga, kolikō preplovi za dan
Prostrana lađa, za kójom i zújī i dūšē vjetar;
Ima i zgodna luka, iz koje potiskuju ljudi
Jednakih bòkòvā lađe, kad crne zagrabe vode.
Dvadeset dana me tu zadržaše bozi, jer vjetri
Ne htješe od kopna duhat uz morskou vodu, a bez njih
Ne mogu nikuda lađe po širokom plećatom moru.
Tada bi nestalo hrane i srca momčadi mojoj,
Da mi se smilovala i spasla me boginja nije
Jedna, Idóteja zvana, starinē morskoga kćerka
Jakog Proteja, koju u duši najvećma ganuh.
Ta me sretne, kad jednoć daleko od drùzinē lutah;
Oni su vrljali vazda po ôtoku loveći ribu¹³
Kukama svinutima, jer glad im je utrobu trgo.
Ona stane kraj mène, progovori i kāžē ovo:
»Ili si ti, o tudinče, lud i nesmotren vrlo,
Ili okl'jevaš rado i godi ti patiti jade,
Kad si već tòliko dugo na ôtoku ovom i jöš se
Koncu doviti ne znaš, a društvu ti nestaje srca.«
Tako mi ona reče, a ja joj za odgovor kazah:
»»Sve ču ti ja iskazat, ma koja boginja bila;
Ovdje ti drage volje ne boravim, nego sam valj'da
Besmrtnim zgr'ješio što vladarima širokog neba.
Nego mi reci daj, — ta znadu bogovi za sve —
Koji mi besmrtnik put prepriječio, koji zavézō?
Rèci mi, kàko bih mögō povrátit se pò moru ribnom««.
Rekoh, i ùzoritā odgovori boginja meni:
»Sasvim ču pravo ti reći, o stranče: običaj ima
Dolazit amo Protej, starina istini morski,
Bèsmrtnik, Ègipćanin, — što ü moru svěm je dubínā,

---

¹³ 368. U Homerovo doba riba se upotrebljava za hranu samo u krajnjoj nuždi. Homerovi su junaci najradije jeli meso ugojenih bikova i tovnih svinja petaka; vidi 14. pjev. 80. i d.

Njemu su poznate sve, Posidónov on je poslùšnìk.
On me je, kako vele, porodio, on mi je otac.
Njega da ti je kako moguće uvrebat i zgrabit,
Da bi ti rekao put i putòvanja dàljinu tvoga
I reko, kako bi mogo povratit se po moru ribnom!
On bi ti, bude l' te volja, o Zeusov gojenče, reko,
Kakvo se zlo il' dobro u dvoru dogodilo tvome,
Otkad te nema već sa puta teškog i dugog.«
Tako mi ona reče, a ja joj za odgovor kazah:
»»Kako bih starca božanskog uvrebao, smislider sama,
Da mi pobjego ne bi unaprijed vidjev i doznav,
Jer je čovjeku smrtnom da boga savlada teško««.
Rekoh, i ùzoritā odgòvorī boginja meni:
»Evo éu sasvim, stranče, po istini kazati tebi.
Kada je sunce već do sredinē nèbeskē došlo,
Kada popiruje Zefir, starina istini morski
Iz mora ide, a crni vodènī ga obvija lelij;
A kad izide već, u prostranoj pećini leži,
Okolo njega spe Halosidnē¹⁴ ljepotice djeca
Foke u skupu izišav iz vode sivkaste morske
I ljut izdižu vonj veòma dubokog mora.
Kako osvane zora, povèst éu onamo tebe
Pa éu te staviti u red med foke, i trī ti vâljā
Najbolja druga odabrat, što imaš kod pokritih lada;
A sad ja éu ti svu podmúklost starčevu reći.
Najprije foke će brojit i med njima proći te svè ih
Pošto prebroji po pet i pregleda dobro, usrèd njih
Onda će leći on ko čobanin u stadu ovçjem.
Kada ga ùgledâte, da zäspä, odmah se snage
I sile sjetite svoje i ondje zgrabite njega,
Makar se otimo kako i nastojo da vam uteče;
On će se u sve stvarat, da utekne, u sve, što živa
Ima na zemlji, u vodi i ognju, silno što buknja,
Al' vi ga držite čvrsto, pritiskujte njega sve jače.
A pošto on te sam u obliku upita onom,
Kakav je bio u času, kad zäspä, te vidjeste njega,
Onda silu svoju odùstavi pa ga odveži,
Viteže, i pítaj starca, od bögövā koji se na te
Srđi, i kako bi mogo povratit se po moru ribnom.«
Tako mi reče i tada u valovno zaroni more,
A ja k lađama podem, gdje stajahu jošte u p'jesku,
Podem, i srce sve se u mèni mućaše mnogo.
A kad se primaknem moru i k svojoj pridođem ladi,
Večeru zgotovimo, al' noć već ambròsijskā¹⁵ pade,
Te mi legnemo svi, gdje vâli o obalu biju.
A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Tâd širokòplovnōm mòru uz ôbalu hódati stânem

---

¹⁴ 404. Halosidna je ovdje nadimak morske boginje Amfitrite.

¹⁵ 429. »noć ambrosijska«, tj. božanska jer krijepli ljudi snom, kao što ambrosija krijepli bogove; vidi o ambrosiji u Tumačenju riječi na kraju knjige.

- Mnogo se bozima moleć, povedoh do tri drugara,
Kojī mi od svīh bjēhu uzdānijī ù svakōm pòslu.
Pošto u široka morska Idóteja zaroni njedra,
Ona nam četir' donèsē od foka iz mora kože
Sa njih odrte tek prijevaru smišljajuć ocu.
Ona nam ležišta tad u pijesku iškopā morskem
I sjedne čekat, a mî se približimo njozzi veòoma.
Ona nas povali redom i baci na svakog kožu.
To bi nas ležanje tad upropastilo, jer nas je strašno
Preljuti morio vonj od foka, poroda morskog.
Ta uz grdosije tko bi i smio spavati morske?
Nego nas spâse ona i dovi se pomoći pravoj:
Svakome pod nos metnu ambròsijē, koja je vrlo
Vonjala milo i zadah strahovit uklonila od nas.
Čitavo jutro srca ustrpljiva čekasmo ondje.
Iz mora izidu tada na gomilu foke i legnu
Ondje po redu sve, gdje vali o obalu biju,
A sam iz mora starac o podne izišavši nadje
Debele foke pa onda obide ih, prebroji redom.
I nas med foke prve ubrovivši ne spazi ništa,
Kakva je pr'jevara to, te i sam spavati legne.
Tad mi cikćuci na nj zaletimo se i ruke na njeg
Bacimo, ali se svog umijeća lukavog starac
Sjeti i lävom on se dugogrivim pretvori odmah,
Zmajem i pardalom zatim i velikim stvori se veprom,
Vodom tekućicom posta i drvetom, uvis što lista;
Al' mi njega srca ustrpljiva držasmo čvrsto,
Pa kad dosadi sve to starini podmuklom veće,
Onda zapita mene započevši s besjedom ovom:
»Koji te, Atrejev sine, naputio bog, da na mène
Vrebaš i pogradiš mene prekò voljē moje? što hoćeš?«
Tako mi starac reče, a jâ mu za odgovor kazah:
»»Znadeš, o starče, pa zašto zavrzuješ i pítāš mene?
Koliko dugo sam već na otoku ovom i koncu
Još se doviti ne znam, u grudma mi nestaje srca.
Nego mi reci daj, — ta znadu bogovi za sve. —
Koji mi besmrtnik put prepriječio, koji zavézō?
Reci mi, kako bih mogo povratit se po moru ribnom?««
Tako mu rekoh, i odmah za odgovor starac mi kaza:
»Ti si imao Zeusu i ostalim bozima krasne
Žrtvovat klanice pri svom pri polasku, da bi što prije
Došo na svoju domaju po iskričavome moru,
Jer ti suđeno nije da svoje ugledaš drage
I dođeš u dom uredan svoj i u očinsku zemlju,
Dokle se ne vratiš opet ka r'jeci, što iz neba teče,
Egipcu r'jeci¹⁶ i kod nje ne prikažeš sam hekatombe
Svete bozima vječnim, vladarima širokog neba.
Tad će ti bogovi put udijeliti, kojeg si željan.«

---

¹⁶ 478. Rijeka koju Homer naziva Egipat jest rijeka Nil, a to se ime pominje prvi put tek kod pjesnika Hesioda (*Theogonia* st. 338).

Tako mi reče, i tada u meni prepukne srce,
Jer mi veljaše, opet otplovit da plavetnim morem
Imam k Egiptu r'jeci, dugačkim i mučnīm putem.
Nego besjedu ipak za odgovor kazah mu ovu:
»»Sve ēu učiniti tako, o starče, kako mi veliš;
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Jesu l' u lađama svi se Ahejci vratili zdravo,
Koje ostavih ja i Nestor iduć od Troje?
Ili je u lađi koji zaglavio nemilom smrću?
Ili je poslije rata na rukama umr'o dragih?««

485

Tako mu rekoh, i odmah za odgovor starac mi kaza:
»Šta me, Atrejev sine, ispituješ? nije ti nužno
Što ja znadem, da saznaš i poznaš, i velim ti evo:
Brzo ćeš zaplakati, kad pravo sve to saznadeš.

490

Mnogi od onih živi već nisu, à mnogī jesu;
Dvije su Àhējācā mjedenhalja vojvode samo
Umrle idući kući, a bio si i sām u rātu;
Samo se jedan još živ na širokom nalazi moru.

495

Ajas¹⁷ je u lađama dugoveslīm propao svojim;
Najprije nagnao ga Posidōn k velikim Girskim
Hridima bješe i tako iz vode izbavi njega,
Pa bi i mrzak buduć Ateni, uteko smrti,

500

Prkosnu riječ da nije izustio ljuto sagr'ješiv;
Reko je, da je prešo prekò voljē bògōvā vječnih
Veliku bezdanu morsku, al' oholu r'ječ mu Posidōn
Čuvši odmah se maši za ostvama rukama jakim,

505

U Girsku udari hrid, i ona se raspadne od tog,
Dio je ostane ondje, a odlomak u more pade,
Na kom je sjedio Ajas, kad upravo sagr'ješi ljuto;
Odlomak njega ponèsē po valovnom bezmjernom moru.

510

Tako poginu on utonuvši u slanoj vodi.
A brat se Kerama tvoj uklonio; on je u svojih
Prostranih pobjego lađah, jer gospoda Hera ga spasla.

515

A kad se hoćaše već približiti strmenom brdu
Malskome, onda se diže oluja i pograbi njega,¹⁸
Pa ga po moru ribnom ponèsē, te stenjaše teško;
Na kraj ga polja nanèsē, gdje življaše nekad Tièsto,

520

A tad je živio tu Egisto, sinak Tièstov.
Kad Agamèmnonu otud zasinu povratak sretan,
Bozi okrenuše vjetar, i kući s družinom brat tvoj
Stiže te onda stupi na očinsku veseo zemlju

525

I tla se primi domájē te ljubit ga stane i suze
Tople roniti počne, jer radostan ugleda zemlju.
Na straži spazi ga stražar, kog podmukli tako Egisto
Metnu talenta dva mu obèćavši zlatna, te stražar
Gledaše godinu dana, da kradom ne dođe onaj,

Stražar u kuću ode pastiru narodnom javit.

---

¹⁷ 499. »Ajas«, tj. Lokranin, sin Ojlejev; vidi o njemu 3. pjev. st. 135.

¹⁸ 515. Vidi 3. pjev. st. 286.

530 Nato lukavu odmah Egisto prijevaru smisli:
On u narodu dvaest junaka najboljih izbra,
Zasjedu spremi i gozbu zapovjedi gotovit drugim,
A sam narodnog pode pastira s kolima, s konjma
Tad Agamèmnona zvati na gozbu grdilo snjuć;
Nije ni slutio zla Agamèmnon, a Egist zavúčē
535 Njega i ubi po gozbi, ko vola kad uz jasle kolju.¹⁹
Od drugóvā iz pratnje Atrídovē nitko ne osta,
Ni od drugóvā Egista, već u kući pobiti biše.«
Tako mi reče, i tada u mèni prepukne srce,
I u pijèsku sjedéći ne preštah plakat, i više
540 Duša mi ne htjede živjet i motriti svjetlost sunčanū.
A kad se naplakah sit, kad po zemlji sit se navaljah,
Onda mi besjedu morski progovori istini starac:
»Nemoj plakati sad bez prestanka, Atrejev sine,
Jer s tim nećemo ništa polučiti, nego što prije
545 Gledaj, kako ćeš se u očinsku vratiti zemlju;
Ili ćeš zastati živa Egista, il' ga je Orest
Ubio već, pa doći na pokop mogo bi njegov.«
Tako mi reče, i tada u grudma se razgali mojim
Duša i junačko srce, iako ožalošćen bijah;
Besjedu započnem opet i riječi krilate kažem:
»»Već za dvojicu znam, pa kaži i za trećeg meni,
Koji se jedini još na širokom nalazi moru,
550 Ili je mrtav, al' hoću da doznam, makar i tužan.««
Tako mu rekoh, i odmah za odgovor starac mi kaza:
»To je Laèrtov sin, na Itaci što mu je kuća:
Njega na otoku vidjeh gdje suze prol'jeva bujne
U kući nimfe Kalipse; od sèbe ona mu ne da,
I on ne može tako u očinsku vratit se zemlju,
Jer nit' imade lađa veslačica niti drugóvā,
555 Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.
Tebi, o gojenče Zeusov, Menelaje, bozi ne vele
Umr'jet i dočekat udes u onom konjògojnōm Argu,
Već u Elisiju će tebe odvèsti besmrtni bozi,
Gdje je svijeta kraj, plavokosi gdje je Radàmant,²⁰
560 I gdje najlakši život imadu, koji su tamo.
Snježnoga pòmeta ondje, olujē nema ni zímē,
Nego Okèan vazda vjetrīce onamo pušta
Zefirske, koji zujeć popiruju i ljude hlade,
Jer ti je Helena žena i Zeusu zet si po njozii.«

---

¹⁹ 535. Volove određene za klanje često su postavljali uz pune jasle, a kad bi oni bezbrižno prgnuli glave da jedu, zadavali su im smrtni udarac.

²⁰ 563—564. Elisij je mjesto blaženih u podzemnom svijetu, a Radamant, sin Zeusov, jest jedan od trojice sudaca koji sude dušama pokojnika.

b. Menelaj pripovijeda o svome povratku. 570—619.

570   Tako mi reče i tada u valovno zaroni more,
A ja s drugima svojim bogolikim k lađama pođem,
I srce moje sve se u mèni mučaše mnogo.
Kad se primakosmo k moru i k lađi dodosmo veće,
Večeru zgotovimo, al' noć već ambrosijska pade,²¹
Te mi legnemo svi, gdje vali o obalu biju.
575   A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda najprije lađe u pučinu rinemo divnu,
Jedra i katarke tad jednakòbokim dignemo lađam;
U lađe drugovi stupe i stupiv med klinove sjednu,
Pjenasto more, sjedéći po redu, pljuskahu vesli.
580   Opet u Egiptu vodi, što teče iz neba, lađe
Ustavim, prikažem tad hekatòmbe uspješne boz'ma.
I kad bògòvā, vječnih vladara, umirim srdžbu.
Grob Agamèmnonu naspem, da slava mu vječita bude,
585   To izvršivši krenem, a bogovi besmrtni dadu
Vjetar i u milu mene domáju otprate brzo —
Nego ostani daj u dvorima mojima jošte,
Dokle jedànaestī il' dvánestī nè dòđē dànak,
590   Pak ču te òtpravit onda obdárīv te dárima sjájnīm;
Tri ču ti dati konja i glatka dat ču ti kola,
L'jep ču ti dati kondir, da besmrtnim bozima žrtvu
Izl'jevaš ti iz njèga, i mene se dovijek sjećaš.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Nemoj me, Atrejev sine, kod sebe ustavlјat dugo!
595   Ja bih godinu dana kod tèbe sjediti mogo
Te ti se ròditēljā ni doma uželio ne bih,
Jer mi pričanje tvoje veòoma slušati godi.
Nego drugima mojim u gradu presvetom Pilskom
600   Već je dosadilo čekat, a tî me ne puštaš dugo.
A dar, što ćeš mi dati, nek zaklad kakovi bude;
Kónjā na Itaku vodit ne mogu, već ču ih tebi
Ostavit ovdje na diku, jer širokim kraljuješ poljem,
Na kom peronjike ima i djeteline i ktome
605   Pšenice, pìra i s klasjem sa širokim b'jeloga ječma.
Širokih trkališta i livada Itaka nema,
Goji nam koze, ne konje, i nama je milija tako,
Jerbo nikakav otok, što na moru leži, za vožnju
Nije nit lìvadā ima, a Itaka najmanje od svih.«
610   Reče, i grlati bojnìk Menélaj nasmijē se nà tō,
Rukom ga pogladi i r'ječ izústivši prozbori njemu:
»Krvi si, dijete drago, valjánē, govoris pravo,
Zato ču dar ti ja promijenit, jer nije mi teško.
Dät ču od svèga imánja, što lèži u mène u dvórmu,
615   Najčestitije tebi i najljepše, štogod imadem:
Dat ču ti hubavi krčag, od srebra on ti je čitav,
Njegov je pozlaćen obod, a Hefest nàčinī njega.

---

²¹ 574. »noć ambrosijska« — vidi st. 429.

Mene je vitez Fedim obdario nekada njime,
Sidonski kralj, kad jednoć u dvorima njegovim bijah
Dočekan putujuć kući, a sada tebi ga dajem.«

B. Prosci snuju kako će ubiti Telemaha. 620—847.

a. Prosci odlučuju ubiti Telemaha. 620—674.

620 Dok su se obadva njih razgovarali besjedeć tako,
Dotle u kuću kralja božanskoga zvanice dođu,
Sa sobom vođahu ovce i nošahu junačkog vina,
Žene povèzāčā krasnih izà njih nošahu hljeba;
Tad se užurbaše svi oko gozbe u kraljevu dvoru.
625 U to su vr'jeme prosci pred dvorom Odiseja divnog
Bacali kolutove i džilite, gdje su i dosad,
Na tlima utabanim za zabavu, ob'jesti puni.
Sjèđāhu samo Antinōj i bogu slični Eurimah,
Izmed prosácā prvací, junáštrom najbolji od svih.
630 Njima se Fronijev sin Naémon prikuči blizu
I Antinoju riječ progovori pitajuć njega:
»Znamo li u srcu svom, Antinoje, ili ne známo,
Kad će se vratit Telemah iz Pila pjeskovitog grada?
Pošo je u lađi mojoj, a sada je potreba meni,
635 Da u široku odem u Elidu, gdje mi je dvanest
Kobila, tegleće koje mazgòve goje; još nisu
Ujarmljeni, a želim da dognam i ujarmim kojeg.«
Tako reče Noémon, a oni se u čudu nađu,
Jer su mnili, da u Pil u Nelejski nije Telemah
Pošo, već na polju da je il' kod stada il' kod svinjara.
640 Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njemu:
»Istinu reci mi pravu, i kad je otìšō, i s njime
Koji su odabrani po Itaci momci, il' sluge
To su mu il' težaci? učiniti i to bi mogo.
Ded odgovori mi pravo, da znamen, što te sad pitam:
645 Je li ti silom lađu prekò voljē oteo tvoje.
Il' si mu rado dao, kad molbom se tebe navézō?«
Njemu Fronijev sin Noémon reče ovako:
»Sam sam mu rado dao; pa što bi uradio drugi,
650 Kada bi zäiskō što u njèga nevoljan čovjek,
Kakav je bio on? ne od'jelit bilo bi teško!
A s njim je momčad otišla, u narodu prvi junaci,
Što ih međù nama ima; a vodu, vidjeh, imadu
Mentora ili boga, na kojega posve je nalik.
655 Nego se nečemu čudim: zamotrih Mentora ovdje
Jučer ujutru rano, a u Pil' se zàvezō onda!«
Tako im reče on i u kuću očevu ode,
A srce junačko onoj obojici udari u gnjev,
U hrpu posade prosce i reku im prestat od igre.

660 Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima
(Zlovoljan, njegovo srce veoma se napuni gnjeva
Mračno, a oči mu ognju žarkovitu budu tad slične):
»Aj Telemah je svoj izvršio posao drsko!
Nà püt otide, a mî smo govòrili, nikad da nêće!
665 Izmed tolíkîh nâs prekò voljë naše se ùkrô
Momčić²² i spremio lađu, po narodu najbolje obro.
On će nam o zlu radit i poslijе; nego mu snagu
Slomio Zeus, dok nije u napon došao jošte!
670 Nego mi dvadeset dajte drugara i lâđu brzu
Da med gredòvitîm Samom i Itakom njeg u tjesnâcu,
Kad se vraćao bude, uvrebat i spaziti mogu,
Neka mu ne bude milo za svojim broditi ocem.
To im reče, a oni povlađujuć nukat ga stanu,
Zatim ustani opet i u dom Odisejev odu.

b. Penelopa saznaje da prosci hoće da joj ubiju sina. Euriklijin savjet.
675—766.

675 Sve je Penelopa to za vrijeme dočula malo,
Što su govorili prosci o glavi Telemahu radeć.
Jer joj je javio Medon oglâsnîk, koji je čuo
Stojéć pred dvórom, kad v'jéće unútra snövâhu òni.
I on u kuću ode Penelopi sve to prokazat.
680 Na prag kada on stupi, Penelopa zapita njega:
»Zašto te ponosni prosci do mène, glasniče, šalju?
Valjada sluškinjama božanskog Odiseja kazat
Poso da prestanu radit i gozbu gotove njima?
685 O da me prosili nisu ni ovdje ikada bili
I da im ovo bude i zadnja i posljednja gozba!
Čêsto se kùpîte óvdje i živeža mnôgo trošite
I Telemaha hrabrog imanje. Vi od otácâ
Svojih ne čuste nikad kazivat, dok bijaste djeca,
Kakav je bio nekad Odisej med ocima vašim;
690 Nikad u narodu nikom učinio nepravde nije
Ni rekô nikakve on; ta božanskîh je običaj králjâ
Jednog čovjeka smrtnog da ljube, da nà drugôg mrze;
Nikad bezakonje on učinio nikome nije,
A vi srce svoje pokazujuć i djela ružna
695 Poslijе dobročinstva ne znadete nikakve hvale!«
Razuma puni Medon odgòvorî kraljici ovo:
»Ej da je, kraljice, zlo u domu ti najveće to sad!
Nego i mnogo veće i strašnije stali su drugo
Smišljati zlo, al' nè dô im to izvršit Kroniôn!
700 Britkom su mjeđu prosci Telemaha nákani ubit,
Kada se vrati, a ôn je za oca svoga da čuje,
U Lakedémone divni i u Pil presveti pošo.«

---

²² 666. »Momčić« — podrugljivo rečeno, kao da Telemah, iako je već dosegao dvadesetu godinu života, još nije prešao dječačku dob.

Ona kad začuje to, tad koljena i srce njeno
Klonu,²³ te zadugo bude bez r'ječi, i obje joj oči
Napuniše se suza, i bujna joj besjeda zape.
Kasno prihvativ riječ progovor sluzi ovako:
»Zašto je, glasniče, sin mi otio na put? ta nije
Nužde mu bilo vodom zaplovit u ladjama brzim,
Koje su ljudima kola i konji, te püčinom idu.
Zato li ide, med ljudma i ime da mu se zatre?«
Razuma puni Mèdon odgovor kraljici ovo:
»Ne znam, je li ga bog potaknuo koji, da u Pil
Otiđe, il' mu se srce uželje, da sazna za oca,
Da l' će se vratiti kući il' kakav je dočeko udes.«
To joj iskaže glasnik i ode u kuću dalje.
Nato pogubni jad Penelopu zgrabi, te ona
Nè mognē sjediti dulje na stócu, a mnoštvo stoláca
Po kući bješe, već sjede na pragu građene tvrdo
Sobe i tužna uzme lelekati, à sve okò njē
Kamkati robinje stanu, što starih i novih bješe
U kući, i njima reče Penelopa jaučuć mnogo:
»Čujte me, drage, — od sviju vršnjakinja mojih i drúga
Jade je Olimpljanin odredio najluće meni,
Koja vrloga muža, junáštrom lava, izgubih.
On je svakom vrlinom med Danajci nakićen bio,
Njemu se slava daleko u Heladu razli i Argos.
A sad mu ljubljenog sina povukoše sobom oluje
Iz kuće beslavna još, za njegovo spremanje ne čuh;
Ao nemile vi, kad nije vam na pamet palo,
Da me dodete budit iz postelje znajući dobro,
U crnu koritastu kad sin mi je lađu otisо.
Jer da sam saznala kako, da ôn se opravlja na put,
Ili bi kod kuće ostao, ma kôliko željan putovat,
Il' bi me ostavio u dvorima mrtvu. — A sada
Neka mi koja od vas pozove Dolija starca,
Mojega roba, što njega od oca dobih, kad amo
Idah, koji mi vrt mnogodrvnī čuva, — k Laèrtu
Neka otide brže da kaže mu sjedeć uz njega,
Ne bi l' Laèrto, u duši dovínū se razlogu mudru,
Izišo i stao tužit pred narodom, kakvi li ljudi
Porod bogolikog hoće Odiseja zatr i njegov.«
Njoj Euriklija tada progovor dadilja mila:
»Ili me nemilim mačem pos'jeci, nevjesto draga,
Ili me ostavi živu, a r'ječi ti neću zatajit.
Za sve znadijah ja i dадоh mu sve, što mi reče,
Hljeba i vina slatkog, a zakletvu uze od mène,
Da ti govoriti neću, dok dvanaesti ne bude danak,
Il' ne zaželiš ga sama il' ne čuješ, da je otisо,
Plaćem da ne bi svoje pokvarila obraze krasne.

---

²³ 703—704. »koljena klonu«, tj. nesto joj snage; koljena su smatrali središtem životne snage: kad čovjeku klonu koljena, klone mu i cijelo tijelo.

750 Nego se daj opèri i odjeću čistu obuci²⁴
Pa ti sa dvorkinjama uzađi u sobe gornje
Te egidònošē Zeusa pomoli se kćeri Ateni,
Jer i iz smrti ona izvúći sina ti može.
Kukavna starca nemoj rastužit, jer mislim, da sasvim
755 Blaženim bozima porod Arkísijev omrzo nije;
Vazda će jedan još u životu biti, — rukovat
Domom da visokim može i dalekim poljima rodnim.«
Reče i utaži plač joj, u očima ustavi suze.
Tad se Penelopa opra i odjeću öbūče čistu,
760 U sobe ùzādē gornje i dvorkinje uzađu s njome;
U koš ječmenog zrnja namètāv Atenu zazove:
»O egidònošē Zeusa o kćeri nestrta nikim,
Čuj me, Atena, Odisej dosjetljivi ako je tebi
Ikad sažego u čast il' ovčja il goveda stegna
765 Pretila — sad mi se toga spomeni i mǐlōg mi sina
Spasi, a objesne i zlē odvrati prosce od mène.«

c. Prosci spremaju ubijstvo. Penelopin san. 767—847.

Reče i pocikne nato, a boginja molitvu čuje.
Po sjenovitim tada po dvorima prosci uzàvrū;
Gdjekoji ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
770 »Kraljica prošena mnogo zac'jelo priređuje svadbu
Nama, a ne zna, da sinu ubijstvo se gotovi njenu.«
Tako je gdjekoji reko, a ne znaše, kako je bilo.
Tada prozbori njima Antinoje i reknē ovo:
775 »Nemojte nikako vi, o nesretnici, gorovit
Sada prkosnih r'ječi, da ne javi u kuću tkogod.
Nego ustajmo sad i natihno misao onu
Svršimo, koja se svima u grudima svidjela nama.«
To izrèkāvši dvaest drugóvā najboljih obra
I s njima ode do morske do obale i lādē brze.
780 Najprije porinu oni u morsku dübinu lađu,
Katarku postave zatim i jèdra nà lāđu, cfnū,
Vesla utaknu oni izatog u kožane gužve,
Pravo, valjáno sve i bijela razapnu jedra.
Za njima oružje njihne donesu prehrabre sluge.
785 Podalje lađu u vodi osìdravši izidu iz nje,
Večerat uzmu, a zatim do sutona čekati stanu.
Tamo u sobi gornjoj Penelopa ležaše mudra
Jednako ne jedav ništa, ne okusiv jela ni pića;
Mišlaše, da l' će joj sin nezázornī smrti utèći,
Ili će njega savladat i ubiti prkosni prosci.
Kako se zabrine lav u ljudskoj se našavši hrpi
Bojeć se, kad li će ga opkoliti himbeno ljudi,
790 Tako se brinula ona, dok san joj tvrdi ne dôde;

---

²⁴ 750. Ljudi se Homerova doba prije svake molitve ili žrtve Peru i čiste, ali ne samo tijelo nego i odjeću i posuđe.

Pade glavom i usnu, i svi joj zglobovi klonu.
795 Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom.
Utvaru načini ona na ženu uzrastom sličnu,
Na kćer Ikàrija silnog Iftímu, kojom se Eumel,
Imajuć dvore u Feri,²⁵ oženio bijaše nekad.
800 Nju božanskoga kući Odiseja pošalje sada,
Da Penelopu kako, što kuka i jauče glasno,
Odvrati od plača njena, od jauka odvrati suznog.
Uz remen brave²⁶ Iftíma uvúčē se u sobu sada,
Čelo glave joj stane i riječ joj prozbori ovu:
805 »Spavaš, Penelopa, ti, a drago boli te srce;
Ne daju tebi bozi, što mirno, blaženo žive,
Da plačeš, tuguješ dulje, jer povratak suđen je sinu
Tvojemu, koji nije sagrješio bozima ništa.«
810 Njoj odgovori na to Penelopa mudra ovako —
Spavajuć slatko veòoma, kod vrátā se nalazeć sinka —
»Čemu si ovamo došla, o sestro? prije mi nisi
Bivala ovdje, jer tvoj je daleko stanak od mène.
Veliš mi, nek bih se ja okanila, Iftíno draga,
Jada i čemera silnog, što dušu mi i srce muče!
A ja vrloga muža, junáštvol lava, izgubih,
815 Koji je svakom vrlinom med Danajci nakićen bio,
Njemu se slava daleko u Heladu razli i Argos.
A sad u koritastoj otíde sinak mi ladī,
Lud je²⁷ i nije još u poslima vješt ni u zboru.
820 Za njim još više jecam no za mužem; bojim se za njeg
I sva dršćem za njèga, da u zlo ne padne kakvo
Ili u narodu onom, kud ode, ili na vodi;
Jerbo mu sada mnogi dušmáni rade o glavi
Želeć ga ubiti prije, no dođe u očinsku zemlju.«
825 Njoj odgovarajuć na to progòvori utvara tamna:
»Oslobodi se daj i u srcu ne boj se preveć;
Jer on pratile imala na putu, kojoj se mole
Zà pomòć i drugī ljudi (a može ona pomòći),
Paladu imala Atenu; — što jecaš, ona te žali,
Ona me poslala sama, da tebi doglasim ovo.«
830 Njoj odgovori na to Penelopa mudra ovako:
»Ako si boginja koja il' od boga poglašje čula,
Onda mi daj zajadnika pripòvjedi mojega muža,
Da li je jošte živ te motri svjetlost sunčànū,
Ili je umr'o već te boravi on kod Aída?«
835 Njoj odgovarajuć na to progòvorī utvara tamna:
»Za muža tvoga neću kazivati prostrano tebi,
Živ li je ili mrtav, — a utoma zlo je govorit.«
Utvara rekavši to odlètī vjetrima u dah
Uz bravu dovratnika, i tada se trže izà sna
840 Kći Ikàrijeva, i grûdi se razblaže njojzi,

---

²⁵ 798. »u Feri« — ovdje se misli Fera u Tesaliji.

²⁶ 802. »Uz remen brave« — mi bismo rekli: kroz ključanicu.

²⁷ 818. »lud je«, tj. vrlo je mlad.

Što joj je očit san doprhnuo ù glūhō doba.
Pròsci se pak zavèzū i ôtplovē stàzōm vodènōm
Priješki smíšljajūc smrt Telèmahu ù srcu svome. —
Srèd mora ima jedan brdovit otok, a stoji
Među gredovitom Samom i Itakom, ime je njemu
Astera, malen je otok, a lúke mu sigurne lađe
Sa dva primaju kraja; Ahejci zasjednu tamo.

PETO PJEVANJE

(Od 7. do 31. dana)

Spilja Kalipsina. Čamac Odisejev.

1. 7. dan. Bogovi odlučuju da se Odisej vrati kući. 1—227.

A. Zeus šalje Hermiju Kalipsi. 1—42.

Zora od ponosnoga Titóna iz postelje usta,
Besmrtnim bozima dan da donese i ljudima smrtnim;
Bozi se posade tad na sijelo, a med njima višnji
Gromovnik Zeus, u kojega moć nad svima je prva.
Njima brojaše mnogo Odiseja muke Atena
Sjetiv se; boliči je, što kôd nîmfë boravi jošte:
»Oče o Zeuse, i drugi o blaženi bogovi vječni,
Ne bio milostiv, blag i ne bio dobar ni jedan
Odsad žezlonoša kralj, ne poznávao ū srcu prâvdë,
Nego nek bude zao, bezakonje svako nek čini,
Kad se od sviju božanskog Odiseja ne sjeća nitko,
Kojima vladaše on, a dobar im bješe ko otac.
On na ôtoku sjedi i trpi nevolje ljute
U kući nimfe Kalipse; od sèbe ona mu ne da,
I on ne može tako u očinsku vratit se zemlju,
Jer nit' imade lada veslačica niti drugovâ,
Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.
A sad ljubljenog hoće da ubiju njegova sina,
Kada se vrati, a ôn je, da čuje za svojega oca,
U Lakedemon divni i u Pil presveti pošo.«
Njoj odgovarajuć Zeus nebesa oblačitelj reče:
»Čedo, kakva ti riječ iz ograde zubne izmâče?
Zar ti takovu nisi odlučila odluku sama,
Da se k onima jednoć Odisej s osvetom vrati?
A sad doprati mudro Telemaha, — ti to i možeš,
Da se povrati zdravo u svoju očinsku zemlju,
I da se prosci natrag dovezu ne svršivši ništa.«
Reče i milome svojem progovori Hermiji sinu:
»Hermija! ta ti si glasnik i opet; ljepokosoj nimfi
Ti nepromjénitû volju objavi povratka radi,
Da se mukotrpnik veće Odisej povratiti ima;
Bogovi neće ga pratit nit' smrtni ikakvi ljudi.

Mnogo će jada pretrpjeti na čamcu sklopljenu čvrsto,
Ali će dvaesti dan ka Sheriji grudasto doći,
K zemlji feačkoj onoj, gdje narod je božjega roda:¹
Oni će od srca vrlo ko kakova častit ga boga,
Pa će ga u lađi poslat do postojbine mu mile
Dobro ga mjeđu i zlātom obdārīv i još od'jelom,
Kôliko nikad Odisej od Troje donio ne bi,
Da je i bez muke došo zadobivši od pljena dio.
Tako mu suđeno jeste, da drâgē ugleda svoje,
Da u visoki dom i u zemlju očinsku dođe.«

B. Hermija donosi Zeusovu poruku. 43—147.

Reče, i njega provodač skoroteča posluša odmah
Te on za noge onda privéza potplate svoje
Krasne, ambrosijske,² zlatne, — po vodi i beskrajnoj zemlji
Tako nošahu njega, ko vjetar što dušuci leti;
Uhvati i štap on, što njime zaklapa oči
Ljudima, kojima hoće, a druge budi izà sna.
Sa tim štapom u ruci skoroteča jaki odlètī.
Stupi na Pijersku zemlju iz etera, u more onda
Nâd vâle padne i nalik na galeba on se unese,
Koji nad njedrima strašnim mora trepetljivog ribe
Hvatajuć gusta krila u morskoj kvasi u soli;
Hermija nalik na njëga nad püčinom silnom polètī.
I kad do dalekoga do otoka onoga³ dođe,
Stupi na suho iz morskih iz plavetnih vala, pa onda
Zaputi k velikoj spilji, u kojoj ljepokosa nimfa
Življäše, i tu Hermija nju zatèče unútra.
Veliki buktaše plamen na ognjištu, goraše cjeplko
Tion-drvo i kedar, te od njih se širio miris
Po svem otoku tom; unútra pjevaše ona
Krasno i uza stan tkaše držeci zlaćani čunak.
Okolo njezine spilje rascvala se bijaše šuma,
I tu je rasla topola i joha i mirisni čempres;
Po tom su drveću ptice počivale dugačkih krila:
Sove, ktome sokoli i jezične pomorske vrane,
Kojeno misle samo na morske poslove svoje.
Okolo prostrane spilje raširio bio se onđe
Bujan čokot, na njemu obilati višahu grozdi.
Četiri tečahu vrela po redu bistricom vodom,
Jedno uz drugo blizu, al' svako na stranu svoju,
Okolo livade bjehu mekotravně ljubicā pune
I petrusina. Kada bi tko i od besmrtnih došo
Bogovā, motrio to bi, i svè bi mu godilo srcu.
Tu skoroteča stavši provodāč gledati stane,

---

¹ 35. Feačani su narod božjega roda jer je njihov kralj Alkinoy potomak Posidonov u drugoj lozi.

² 45. »ambrosijske« — vidi 1. pjev. st. 97.

³ 55. »do otoka onoga«, tj. do Kalipsina otoka Oigije.

Pa kad je on to sve u duši razmotrio svojoj,
Onda u spilju uđe široku, — i čim ga spazi
Boginja ùzoritā Kalipsa, odmah ga pozna,
Jer se měd sobōm dobro poznávajū besmrtni bozi,
Makar od drugih gdjegod daleko koji prebivo.
80 Ali Odiseja ondje junačinu nè nāđē s njome,
Jer on po običaju na obali sjedaše morskoj
Suzama, jecanjem, bolom raskidajuć srce u sèbi.
Na trepetljivo more poglédō je roneći suze.
85 Boginja ùzoritā Kalipsa Hermiju tada
Na sjajni blistavi stolac posadivši zapita ovo:
»Čemu si došao mi, zlatòštapni Hermija-bože,
Meni častan i mio? u dvore mi dolaziš slabo!
Što si nakan, govori, a duša me nuka izvršit,
90 Ako izvršiti mogu, i ako se dade izvršit
Nego bliže pristupi, da gozbinu preda te metnem.«
Kad to boginja reče, ambròsijē postavi na sto
Pa pred Hermiju metne i nektara crvenog uspe;
I tad piti i jesti provòdāč skoròteča stane.
95 Pa kad se počasti on i jelom okr'jepi dušu,
Onda odgovori njoj i besjedu započne ovu:
»Boginja boga me pitaš došljaka, pa éu ti reći
Čitavu besjedu pravo, goroviti kada mi veliš.
Zeus mi je rekao poći do tèbe, ako i nisam
100 Hotio pravo, jer tko bi dobròvòljno pretrčo vodom
Golemom, slanom, gdje nema ni blizu ljudskoga grada,
Gdje hekatombe po izbor i klanice žrtvuju ljudi?
Nego nikoji bog egidònošē Zeusa umáči
Ne bi odluci mogo ni odluku njegovu razbit.
105 Vele, kod tebe da je od sviju bjedniji čovjek,
Od sviju onih ljudi, što devet vojevaše ljeta
Pod gradom Prijama kralja, a desetog odoše ljeta,
Pošto razorije grad; al' zgriješiše oni Ateni
Odlazeć, te vjetrom ona i valima udari na njih;
110 Tada mu valjani svi drugari izginu redom,
Njega pak samoga vjetar i vâli nanesoše amo.
Toga ti čovjeka sada zapov'jedam brže da pustiš,
Jer mu poginut ovdje ne vele daleko od svojih,
Nego mu suđeno jeste da drágē ugleda svoje,
115 Dode u visoki dom i u svoju očinsku zemlju.«
Reče, — i ùzoritā protínu boginja na to,
Besjedu započne s njim i prozbori krilate r'jeći:
»Jeste okrutni, bozi, i zavidni većma no drugi,
Te se srditi znate na boginje, ako se javno
Ljube s čovjekom kojim, kog za muža obraše milog.
120 Kad Orióna⁴ je k sebi ružòprstā uzela Zora,
Dotle se srdiste na nju, o mirni i blaženi bozi,
Dokle strijelama blagim u ortiškoj zemlji ne ùbi

---

⁴ 121. Orion, lijep i snažan lovac, bio je, po priči, ljubimac Artemidin. Kad ga je boginja Zora uzela za muža, ubije ga Artemida iz ljubomore.

Njega zlatòtronā časna Artèmida k njemu pristupiv.
125 Kad je Demetra ono ljepòkosā slušala srce
I s Jasiónom⁵ legla na triput oranoj njivi
Te se obljudibiti dala, i za to je začuo brzo
Zeus te pogodi njega i gorućim usmrti gromom.
Sada se srdite na me, kod mène što boravi smrtnik,
130 Kojeg sam spasla ja, na lađenjōj sâm kad je gredi
Došo, jer pritisnu Zeus u iskričavome moru
Lađu njegovu brzu i razbi je gorućim gromom.
Tada mu valjani svi drugari izginu redom.
Njega pak samoga vjetar i vali nanesoše amo.
135 Njega sam njegovala i hranila govoreć često,
Besmrtnim da ču njega učiniti i vazda mladim.
Nego kad nikoji bog egidònošē Zeusa umáci
Ne može odluci nikad ni odluku njegovu razbit.
Onda nek ide Odisej, kad nagoni onaj i veli,
140 Na trepetljivo more; al' njega otpremit ne mogu.
Jer nit' imadem lađa veslačica niti drugova,
Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.
Ja ču ga ipak rado poučiti ništa ne tajeć,
Da se povrati zdravo u svoju očinsku zemlju.«
145 Njoj skoroteča na to provòđāč odgovori ovo:
»Tako ga pošlji od sebe i čuvaj se Zeusova gnjeva,
Da se poslije ne bi rasrdio ljuto na tèbe.«

C. Kalipsa pušta Odiseja. 148—227.

To izrèkāvši jaki skoroteča odmah odlètī.
150 A k junačini zatim Odiseju gospoda nimfa
Otide, pošto je čula, što Zeus-bog nalaže njozzi.
Nađe ga na obali gdje sjedi, u očima još mu
Ne presušiše suze, za povratkom tužeći svojim
Dane gubljaše slatke, jer nè ljubljāše već nimfe.
Nego je opet on prekò voljē noćio noći
155 U spilji prostranoj njenoj, al' nehoćak noćio s hoćkom.
A po danu je sjedeć na hridima gdje i na žalu
(Suzama, jecanjem, bolom raskidajući si srce)
Na trepetljivo more poglédao roneći suze.
Boginja ùzoritā Kalipsa pristupivši reče:
160 »Jadniče, ovdje više tugovati nemoj, i dani
Neka ti ne ginu više, jer vrlo ču rado te pustit.
Dugih stabala daj nasijeci i sjekirom složi
Široki čamac, a rebra utvrdi nad njim visoko,
Da bi te mogao on po plavetnom nositi moru.
A ja ču hrane ti spremi i vode i crvena vina,
165 Svega ču obilno spremi, da ne bi trpio glada,
I odijelom ču tebe obúći, vjetar ču pustit,
Da se povratiš zdravo u svoju očinsku zemlju,

---

⁵ 126. Jasiōn je neko niže božanstvo plodnih, žitorodnih polja.

Ako je po volji to vladarima širokog neba,
Koji su hoćenjem jači od mene, jači i djelom.«
Reče, — i protrne⁶ nato Odisēj, divni stradálac,
Besjedu započne s njom i prozbori krilate r'jeći:
»Drugo je, boginjo, valjda, a nè môj odlaz na umu
Tebi, kada me nutkaš da brodim bezdanom morskom
Velikom, strašnom i teškom, da brodit je nè mogū brze
I jednakòbokē lađe, što Zeus ih vjetrom vesèlī.
Neću uljesti ja prekò voljē twoje u čamac,
Dok mi se, boginjo, ti ne zakuneš velikom kletvom,
Da mi nikakva zla ne pripravljaš drugoga više.«
Reče, i ùzoritā nasmije se boginja na to,
Rukom ga pogladi i r'ječ izustivši prozbori njemu:
»Pravi zlóćo si tî i znadeš misliti mudro,
Kad ti je na um palo ovakovu riječ spomenut!
Zemlja nek sada zna i nad nama široko nebo,
Ktome i Stiks rijeka, što niz brdo teče i od svih
Najstrahovitija što je u blaženih bògòvâ kletva:⁷
Ja ti nikakva zla ne pripravljam drugoga više,
Nego ti mislim ono i govorim, što bih i sebi
Mislila samoj, i meni kad kakva bi nevolja došla;
Znade i moja duša za pràvicu, gvozdeno nije
Srce u grudima mojim; i ono se smilovat znade.«
Boginja ùzoritā izrècē i njèga povèdē
Brzo, i on tad stane koračat za njezinim tragom.
Dođu u prostranu spilju, i boginja, s njome i čovjek;
On na stolicu sjedne, sa koje je ustao bio
Hermija; tada nimfa pred njèga svakakve hrane
Metne, jela i pića, što smrtni blaguju ljudi;
Onda se prema božànskòm Odiseju posadi ona,
I njoj robinje odmah donešu ambròsiju, nektar.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni;
I kad jela i pića nadovolje srca, tad počne
Boginja ùzoritā Kalipsa besjedit ovo:
»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Odmah mi dakle hoćeš otići doma u svoju
Milu očinsku zemlju? Pa ipak budi mi zdravo!
Ali srce twoje da znade, kolikò je tebi
Suđeno prepatit prije, no ü zemlju očinsku dođeš,
Ti bi ostao sa mnom i živio u kući ovoj,
Ktome bi besmrтан bio, kolikò god čezneš, da jednoć
Ženu ugledaš svoju, za kojom željkuješ svedni.
Ponosim se, da od nje ja nisam valjada grđa
Uzrastom i stasom svojim, jer s besmrtnicima smrtne
Da se jednače licem i stasom, prilike nije.«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»S toga se, boginja gospo, ne srđi na me, jer znadem

---

⁶ 171. »protrne«, jer se boji neke varke.

⁷ 186. Zakletva Stiksom za bogove je najstrahovitija zato što pobuđuje u njih pomisao na smrt, dakle na gubitak besmrtnosti, vječne mladosti i sreće.

I sam veoma dobro, Penelopa mudra od tèbe
Da je neznatnija vidjet i licem i veličinom;
Smrtna je ona, a tî si vjekòvita i vazda mlada.
Ali i tako ja i žúdīm i željkujem svedni
Kući da svojoj dođem, da ugledam povratka dànak.
A bog ako mi koji na iskričavome moru
Razlupa lađu, i tô ču pretrpjeti noseć u grudma
Strpljivo srce, ta mnogo podnesoh i mnogo muka
Izmučih veće u boju i vodi; pa i tô nek dođe.«
Izrekne to, i nastane mrak, jer zađe već sunce.
A njih uniđu dvoje unútra u prostranu spilju
Pa se ljubiše slatko počivajuć oboje skupa.

2. Od 8. do 11. dana. Odisej gradi čamac. 228—262.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Odmah košulju onda i struku obuče Odisej.
A u veliki srebrn ogrtāč, obúčē se nimfa,
Tanahni, ljupki ogrtač, o bedrima obvije pojas
Lijepi, zlatni, a veo odozgo na glavu metne.
Za put junačine tad se Odiseja postara ona,
Pa mu sjekiru velju i oštru na obje strane
Mjedenu dade i zgodnu u rukama; maslinov držak
Prelijep bijaše u nje i usađen, kako valjade;
I bradvu ona mu dâ, što lijepo gladi, i onda
Skrajnjim ga otoka krajem povèdè dugih stabálâ
Punim: topólâ bješe nebòtičñih, jelâ i jóhâ,
Òdàvno sve se dobro osúšilo zà břzû plòvbu.
Boginja uzorita Kalipsa kad pokaže tako
Njemu dugačka stabla gdje bijahu, otide doma.
A on stane tad sjeći i brzo je poso svršívō.
Obori dvaest stabálâ i sjekiropt e zatim
Pa ih ugladi vješto i mjerilom izmjeri pravo,⁸
Boginja uzorita Kalipsa svrdlo donese;
Stabla izbuši sva Odisej i zajedno složi,
Onda klinima dobro i skobama utvrdi čamac.
Kako bi koji čovjek, u građenju ako je vještak,
Dno zašestário za brod širok, što tovare nosi,
Takve načini tada širine čamac Odisej.
Rěbra mu postavi čvŕstím utvŕdīv ih podupiráč'ma;
Napokon građenje svrši dugàčke namjestiv grede.
Jošte katarku dignu i sastavi s motkom jedrénōm,
Krmilo načini k tome, da upravlja čamcem, i tada
Prućem vrbovim dobro odàsvud öplete čamac,
Obrana da je od válâ, i šûšnja nasu množinu.
Boginja uzorita Kalipsa dònese onda
Zà jedro platna, te vješto Odisej načini i to;
Koja će upravljati uža, podupirat, držat, privéza,

---

⁸ 245. »mjerilom« — to je bila obojena uzica, koju bi radnici u poslu nategnuli da načine ravnu liniju.

Zatim na ozib čamac u püčinu porinu divnu.
Četvrti bijaše dan, i svè već svrši Odisej,
Peti ga pak od sèbe Kalipsa opravi divna,
Pošto ga oprala bila, u mirisno ruho obúkla.

265 Crnog mu boginja vina u mješinu ulije jednu,
Vode u veliku drugu; u tórbu hrane mu zatim
Metne i drugih jela dodade, obilno svega.
Još mu i vjetar pusti, nek toplo i povoljno duše;

270 Vjetru se radujuć divni Odisej razapne jedro,
On je upravljо vješto na krmilu sjedeć, i tada
Na kanje nije se njemu spuštavao san, jer Plejáde
Motraše on i Boóta, što zahodi kasno, i k tome

275 Medvjeda, kog još zovu i Kola, koji se vrti
Na mjestu istome sved, Orióna neprestano gleda,⁹
On od zvijezda se svih u Okéanu ne kupa nikad.¹⁰
Boginja ûzoritā Kalipsa Odiseju reče,

280 Da od Medvjeda brodeć po püčini nal'jevo drži.
Tako po pučini on sedamnaest brođaše dana.
A osamnaesti već se sjenovita pomole brda
Feačke zemlje odándē, odáklē mu najbliže bješe:

285 Ko štit ona se njemu na plavetnom učine moru.
Kad li Zemljötresac jaki s daleka sa Solimskih brda
Iz Etiopskē¹¹ iduć Odiseja spazi da brodi,
Tako se učini njemu, te ljutit sve više u duši

290 Mahnuvši glavom ovo progovori svojemu srcu:
»Ao, drugačije bozi Odiseju smisliše udes,
Dok med Etiopcī boravljah ja! Približio eto
Već se je feačkoj zemlji, odakle mu daje sudbina,
Da se iz zamke b'jede izvuče, koja ga snašla.

295 Ali još ču se, kažem, po b'jedama nagnati njega.«
Reče i oblake skupi Posidōn i rukama zgrabiv
Ostve uzmuti more; od svakavih vjetrova digne
On tad olúje sve te zajedno zemlju i more
Pokrije öbläcima; s nebésā ĩ nōć se spusti.

300 Podjedno padnu Euro i Noto i ljútī Zefir
I s njima rođeni Borej u eteru, valjajuć vale.
Tada koljena klonu¹² Odiseju i milō srce,
On se ozlovolji i svōm progovori junačkom srcu:
»Jadna li mene, što ima zadèsit još napokon mene?

Sada se bojim, da nije prorèkla boginja pravo,
Koja mi reče, da imam na pučini trpjeti jade
Prije negoli dođem u očinsku zemlju, i sada

---

⁹ 274. Pjesnik kaže da se zviježđe Medvjed vrti uvijek na istome mjestu i oštro motri Oriona, jer da je on zapravo lovac (vidi st. 121) koji bi mogao ustrijeliti »medvjeda«. Zanimljivo je da su imena zvijezda uzeta većinom iz područja lova kao najstarijega ljudskog zanimanja, a djelomično iz područja zemljoradnje kojom su se ljudi počeli baviti nešto poslije.

¹⁰ 275. Smisao je da Orion jedini od zvijezda nikada ne zalazi, tj. ne spušta se ispod horizonta u Okean koji okružuje zemlju. To vrijedi i za sve ostale zvijezde sjeverne hemisfere.

¹¹ 283. »Iz Etiopske« — tamo je, prema st. 22. u 1. pjev., otišao na gozbu.

¹² 297. »koljena klonu« — vidi 4. pjev. st. 703.

Sve se izvršuje to! Oblačine kakve li stere
Po nebu širokom Zeus! uzmućuje more; oluje
Svakavih vjetrova gone. Sad smrt me pr'jeka zac'jelo
Čeka. Blaženi triput i četirput Danajci oni,¹³
Na polju širokom trojskom što padoše služeć Atrídma!
O da poginuh i ja, sudbina da me je snašla!
Onaj dan, kad Trojánci veðoma mnogi na mène
Kraj Pelióna mítva mjedòkovnā bâcahu kòplja!
Časno bih sahranjen bio, Ahejci bi glas mi raznësli,
A sad je suđeno meni da kukavnom poginem smrću!«
Kad on izrekne to, s visine veliki talas
Strašno se obori na nj i čamac uzljljula njegov,
A sam daleko padne od čamca, pusti iz rùkù
Krmilo; katarku njemu po sréđini prebije strašna
Bura udariv o nju u onoj vjetrova smjesi.
U vodu padne daleko jedrènà motka i jedro,
A on u vodu bačen od tâlasa dugo se nije
Od sile golemog vala pomoliti mogo, jer ruho
Što mu ga dade divna Kalipsa, sad mu otèža.
Kasno izroni tek, iz ústâ je pljuvao vodu
Slanu i gorku, a silna i s glave mu curila voda.
Ali se čamca sjeti i opet u muci teškoj,
Pa se zagna za njime i uhvati ga sred válâ,
Te se posadi u nj od skončanja i smrti bježeć.
Čamac mu amo tamo ponesu po moru vali;
Kao kad jesenji Borej ponèsë po polju čkalje,
Koji se čvrsto drže, po pùčini tako su vjetri
Nosili amo tamo Odiseja divnoga čamac.
Sad ga je Boreju Noto dobacio, neka ga nosi,
A sad Zefiru Euro prepustio, neka ga goni.
Tada ga Kadmova kći Leukôteja spazi Inóna¹⁴
Gležanja krasnih, što žena sa ljûdskím bijaše glasom
Nekad, a sada čast božânskû u válima ima.
Požaliv, gdje se po vodi Odisej prebija jadni,
Nalik na pticu gnjurca izlètî ona iz vode,
Onda Odiseju sjedne na čamac i ovo mu reće:
»Jadniče, zašto se na te zemljòtresac sada Posìdòn
Tako rasrdio strašno te mnoge ti pripravlja muke?
Ali te ubiti neće, ma kôliko htio te ubit.
Nego učini ovako, jer mislim, pametan da si:
To odijelo svuci sa sèbe i ostavi čamac,
Vjetrovi neka ga nose, te pregni i rukama plivaj,
K feačkoj zemlji da dođeš, gdje muka se izbavit imaš.
Evo ti besmrtni veo, pod prsimu njim se utegni,
Pa nek te ne bude strah, nastradat ni poginut nećeš.
A kad se rukama kopna već dotakneš, veo odveži
Pa ga u iskričavo odbaci more od sèbe,

---

¹³ 306. U to se mjesto ugledao pjesnik Vergilije u svojoj Eneidi 1. pjev. st. 94. i d.

¹⁴ 333. Ime Leukoteja znači: bijela boginja; ona iza oluje donosi tišinu na moru i spasava brodolomce. Za života zvala se Inona pa je jedini primjer apoteoze u Homera.

350

I to daleko od zemlje, — a tada se otud okreni.«
Tako boginja reče i dade Odiseju veo
I onda natrag ona u valovno zaroni more
Na pticu gnjurca nalik, i crni je sakriju vali.

A. Atena i riječni bog dolaze u pomoć. 354—450.

355

Tada se zàbrinē teško Odìsēj, divni stradálac,
Pa se ozlovolji i svòm progovori junačkom srcu:
»Joj jadnika li mene! da i sad mi ne snuje možda
Lùkàvstvo koji bog, kad veli, da ostavim čamac!
Al' još poslušat neću, jer očima vidjeh, daleko
Još da je ona zemlja, gdje reče, da ču se spasti.
Nego ču ovo učinit, što najbolje meni se čini:
Dok mi se drži drvo lađènō jošte u zglobu,
Dotle ču ostat na čamcu i trpijet ču mučenik jade;
Al' kad valovi već raznesu ovaj mi čamac,
Onda ču plivat, kad ne znam dovinut se ničemu boljem.«

365

Dok je u duši tako i u srcu svojem promišljio,
Uto velikim valom Posìdòn zemljòtresac gruhne,
Golemim, strašnim ko kuća, i na njeg val se zalèti.

370

Kao žèstokî vjetar u gomilu suhe kad slame
Duhne i kobjekùd je raznèsë za slamkom slamku,
Tako se sada rasu lađènō drvo; na jednom
Ostane samo Odìsēj ko čovjek na brzome konju;
Haljine svuče, što divna Kalipsa bila mu dala,
I onda on se odmah pod prsima utegne velom,
Pa se sunovrat baci u püčinu ruke raširiv,¹⁵
Hoteći plivat, al' tada Zemljòtresac spazi ga jaki
I on mahnuvši glavom progovori svojemu srcu:
»Pošto si tòliké jade pretrpio, po moru lutaj,
Dok se med Zeusovima gojencima ne nađeš ljudma;
Nećeš se, mislim, tužit ni tako zbog nevolja malo!«

380

Reče Posìdòn i konje ljepògrivë ošine i tad
Pode u Egu, gdje su glasoviti njegovi dvori.¹⁶

Tada se Zeusova kći Atena domisli drugom,
I tad vjetrima drugim zavéza putove ona
Pa im zapovjedi prestati svima im reče mirovat;
Onda s Borejem brzim navalivši raskida vale,
Smrti i Kerama nek bi Odisej, Zeusovo čedo,
Umakao i tåd med Feáke veslòradë došo.

385

Dva dni i dvije noći Odiseja valovi silni
Bacahu, i često on je u duši video propast.
Al' kad donese Zora ljepokosa i trećí danak,
Onda utoli vjetar, i na moru bude tišina.
I tad Odisej zemlju izbliza opazi neku
Pogledav vrlo oštrot, kad val ga izzdiže velik.

---

¹⁵ 374. Leukotejin veo poslužit će dakle Odiseju kao čudesan pojaz za plivanje.

¹⁶ 381. U gradu Egi na sjevernoj obali Peloponeza Posidon se osobito štovao.

395   Kako se raduju djeca životu svojega oca,
                       Koji je bolestan ležo i žestoko trpio boli
                       Kašljući, jer je zli duh strahoviti mučio njega,
                       Ali ga bogovi zla osloboдиše na radost djeci:
                       Tako se šuma i zemlja Odiseju učini drága
400   I stane plivati brzo, da nogom stane na suho,
                       Ali bliže kad dođe, odáklē bi mogo doviknut,
                       Mora tad udaranje o grebene čuje Odisej,
                       Veliki šumljahu vali strahovito ò sūhū zemlju
                       Udarajuć, i svuda po vodi se hvataše pjena,
                       Jer tu ne bješe lúkā, da primaju lađe i šítē,
405   Već su hridine bile i grebeni kamenjáci.
                       Tada koljena klonu¹⁷ Odiseju i milō srce,
                       On se ozlovolji i svōm progovori junačkom srcu:
                       »Jao! dade mi Zeus, te mogu ugledat zemlju,
410   Kojoj se nadoao nisam, preválih bezdanu veće,
                       Ali iz pjenastog mora još izlaska ne vidim sebi,
                       Jer kamenjáci su oštiri izvána, a okolo šumeć
                       Valovi riču i vän proviruje hridina glatka.
                       Uz sam brijeđ je more dubòko, te ne može čovjek
                       Nògama stäti objèma i iz zla òvog izmáci.
415   Samo kad izlazit stanem, da val me ne zgrabi velik
                       I baci ò tvfdū hrid, — pa onda mi uzalud napor.
                       Ako li usplivam dalje i tražiti podem, da gdjegod
                       Ravnu obalu nađem i luku kakovu k tome,
                       Onda je opet me strah, da olúja ne zgrabi mene,
420   Da s njom, — stenući teško, — ne letim po moru ribnom;
                       Ili bi nagnati mogo grđosiju iz mora na me
                       Koji bog, ta slavna Amfitrita mnoštvo ih hrani;
                       Ta znam, kako se slavni Zemljòtresac srđi na mène.«
                       Dok je u duši tako i u srcu svojem promišljo,
425   Dotle ga nà kamen brijeđ nanèsē veliki talas.
                       Tada bi kožu bio ogulio, slomio kosti,
                       Da mu sjajnòokā nije Aténa navratila srce,
                       Pak se uzvínuvši zgrabi i jèdnōm i drugōm rúkōm
                       Hrid te se držaše stenući, dok veliki val ga ne mínu.
430   Tako umàče, al' natrag došúmī val i u njèga
                       Udari sa svom silom i u more baci daleko.
                       Kao kad polipa tko iz njegove izvlači rupe,
                       Nožica njegovih onda množina se kamenja prima:
                       Tako i smjele ruke Odiseju prionu za hrid,
435   Al' im se oguli koža i vâl ga pokrije velik.
                       Tada bi preko sudbinē Odiséj nesretni pròpō,
                       Da mu sjajnòokā nije Aténa mûdrosti dála.
                       Kada se digne iz válâ, što šumeć o obalu biju,
                       On je uzà njih plívō i glèdao k zémlji, da vidi
440   Ravnu obalu možda i luku kakovu k tome.
                       Al' kad dò ušća veće ljepòtekē dopliva vode,
                       Onda se najbolje mjesto Odiseju učini tamо;

---

¹⁷ 406. »koljena klonu« — vidi 4. pjev. st. 703.

Bilo je glatko i ravno, u zavjetrini je bilo;
Boga riječnog spozna i njemu se pomoli srcem:
»Čuj me, gospode, koji si göd,¹⁸ kad dolazim k tebi
Moljenom mnogo bježéći od gróžnjā Zemljòtresca boga.
I bozi besmrtni sami jadníka poštuju onog,
Koji lutajuć k njima pridolazi, kao što ja sad
Dolazim patnik u tvoju rijeku ka koljenma tvojim.
Nego se, gospode, smiluj; pribjègār — dičim se — tvoj sam.«¹⁹

B. Odisej izlazi na suho i spava u šumi. 451—493.

Reče Odisej, te tijek i valove ustavi bog taj,
Pred njim umiri vodu i ù ušću svoje ga r'jeke
Spase. Onda se oba Odiseju koljena spuste,
Tákōder čvrste ruke, jer more mu öbrvā srce,
Sve mu je tijelo bilo otéklo, i voda mu morska
Bila navalila na nos i usta; bez daha, glasa
Legne ne znajuć za se, umórñost ga osvoji strašna.
Al kad odahne opet i svijest se skupi u njemu,
Onda boginjin veo od sèbe odveže i njeg
Baci odmah u r'jeku, što stižu je valovi morski,
I val veliki natrag ponèsē niz vodu veo,
Te ga rukama primi Inóna. Odisej iz vode
Izide, legne na situ, žitòrodnū poljubi zemlju
Te on ozlovoljen svome progovori junačkom srcu:
»Jaoh što trpim, što l' ima zadèsit još napokon mene!
Ako tu uz rijeku proboravim u brizi noćcu,
Bojim se, da će me mraz upropastit i hládnā rosa,
Koji sam jošte slab i gotov izdahnuti veće,
A vjetar duše studen od r'jeke pred zoru rano.
Ako l' se na brijeg popnem i u šumu sjenastu zađem
Te u guštari zaspim, i ako ostavi tako
Umor i studen mene i sanak slatki mi dođe,
Bojim se, plijen i hrana da zvjerinu ne budem onda.«

Ovo se njemu tako promišljajuć učini bolje,
I podje k šumi, koju na poglednu na mjestu nađe,
Blizu vode, a k tome na gríma se namjeri do dva,
Što su se zajedno srasli, — od masline plodne i divlje.
Na njih duhali nisu ni žestoki vjetrovi vlažni,
Nit' ih je zrakama ikad žarkovito gađalo sunce,
Niti je skroz prokapljivao dažd, te obadva stabla
Rastahu gusto se spletav, — i pod njih zade Odisej,
Sebi postelju odmah objérucé široku zgrne,
Jer se pod stablima lišća veòma prosulo mnogo,
Da bi dvojicu ljudi il' trojicu pokriti moglo
U zimsko doba, ma kako olúja bjesnjela ljuta.

---

¹⁸ 445. »koji si göd«, jer mu ne zna ime.

¹⁹ 450. Pribjegar stoji pod osobitom zaštitom samoga Zeusa pa zaslužuje štovanje, obzir i pomoć; vidi u Tumačenju riječi na kraju knjige.

Divni se patnik Odisej povèselī opaziv lišće
Pa se izvali u nj i mnogo ga nagrne na se.
Kao kad zapreće tko u pepelu crnome glavnju
Na polju vrlo daleko, gdje súsjēdā nema nablizu,
Čuvajuć zametak ognja, da odrukud ne pali nikud:
Tako se u lišće sakri Odisej, i njemu Atena
Naspe na oči san, od umora teškoga, mučnog
Da ga odmori brže na očima kanje mu sklopiv.

ŠESTO PJEVANJE

(31. dan [noć] i 32. dan)

Odisej odlazi u Feačku.

3. 31. dan (Nastavak). Atena se javlja Nausikaji u snu. 1—55.

Tako spâvâše onđe Odîsêj, divni stradálac,
Osvojen umorom i snom, i u polje feačko tada
I u feački grad Atena podë, — a narod
Nekad življaše taj u Hipèriji,¹ širokoj zemlji,
Nablizu s Kïklôpima, što bijahu ob'jesni ljudi
Te ih robljahu često, jer od njih bijahu jači.
Otud bogoliki digne Nausitoje njih i povede,
Pa ih od radljivih ljudi daleko na zemlju Shersku
Preseli; — grad im je zidom obzido, sagradio kuće,
Božje načinio hrame i polja razd'jelio svima;
Al' ga je svladala smrt, i k Aídu on je otisō,
A sad je krâljevao Alkìnôj, bogòduhî mùdrac.²
U kuću toga kralja Atena sjajnòokâ podë
Smišljajuć, kako da se junačina vrati Odisej,
Stupi u umjetnu sobu, u kojoj djevojka spâše
Besmrtnim boginjama i obrazom slična i stasom;
To je Nausikaja bila, Alkinoja junačkog kćerka.
I dvije robinje uz nju, ljepotom Harite, spahu
Uz oba dovratnika, a na njima sjahu se vrata.
K postelji djevojčinoj Atena stupi ko vjetrić,
Čelo glave joj stane i prozbori besjedu njozzi
Dimasa, slavnog brodara, načiniv se jednaka kćeri,
Koja joj vrsnica bješe i draga njezinu srcu.
Jednaka toj se načiniv Atena sjajnòokâ reče:
»Kako te nemarno tako, Nausikaja, porodi mati?
Sjajno ti leži sve odijelo, a ne mariš za njeg;
Već ti je udaja blizu, kad valja da sama obučeš
Lijepo što, i da dadeš i onima, što će te povest,³
Jer se dobar glas med ljudima o tome širi,
Takôder otac se tome veseli i gospođa majka.
Nego de prati mî da odemo ū osvît zore,
I jâ éu s tobom poć i pomágat éu tèbi, da tako

¹ 4. Hiperija znači: gornja zemlja; prema tome označuje kraj smješten negdje na sjeveru od Sherije.

² 12. Alkinoj znači: jak duhom.

³ 28. tj. zaručniku i njegovoj obitelji, kojima bogata zaručnica donosi kao miraz među ostalim i odjeću.

Prije gòtova budeš, jer nêćeš dugo djevòvat,
Kad te već sada prose boljári feački odsvud
U polju feačkome, gdje i tî sama se rodi.
Ujutru pred zoru još zamòli dičnoga oca,
Neka ti pripravi kola i mazge, pa da povezeš
Pojase, što ih imadeš, i plašte, sagove sjajne.
A mnogo ljepše je tebi povèsti se negoli pješke
Ići, jer perila su daleko od grada vrlo.⁴

Tako izrèkāvši riječ Atena sjajnòokā ode
Zatim na Olimp, gdje vele da vjekuju, kraljuju bozi
(Olimpa vjetri ne tresu, olúje ne kvase njega,
Niti zapada snijeg; vedrina stere se širom,
Òblaka nêmâ na njèmu, bijèlē se bijelē zràke,
Svedni na Olimpu se vesele blaženi bozi).⁵

Na nj se sjajnòokâ vrati napútiv Nausikaju djevu.
Brzo osvane Zora ljepòtronâ,⁶ djevojku ona
Od sna Nausikaju zbudi krasnòhâljku, koja se odmah
Zaćudi snu i k ròditeljima u kuću pode,
Ocu i majci da iskaže san; u domu ih nađe.
S dvorkinjama je svojim kod ognja sjedila mati
Porfirne sučući niti, a s ocem se nađe kod vrata;
On je pošao baš u vijeće med knezove dične,
Kuda su njega bili Feáčani ponosni zvali.

4. 32. dan. Nausikaja i Odisej. 56—327.

A. Na perilu i loptanje. Odisej se budi. 48—126.

Stade uz dragoga oca Nausikaja i reknè njemu:
»Ne bi l' mi, dragi tato, naredio kola zapregnut,
Visoka kola s dobrim kotačima, da ja u r'jeku
Odjeću podem prati skupocjenu, prljavu veće?
Ta i tebi je dika da haljine čiste imadeš
Na svome tijelu onda, kad v'jećaš s prvacima v'jeće;
U kući svojoj jošte petoricu imaš sinova,
Dva su ti oženjena, a trojica mladošću cvatu,
Oni ti svagda hoće da u kolo idu u skòro
Opranu čistu od'jelu, a meni je na brizi sve to.«

Tako mu reče, jer bješe je stid pred ocem spomenut
Udaju cvjetnu, al' otac razumje i ovo joj reče:
»Ja ne ukraćujem tebi ni mazge nì drugō, kćerko;
Odlazi, već će ti sluge zapregnuti visokâ kola
S dobrim točkovima i s košarom visokom ozgo.«

⁴ 40. Perila su u to doba bila korita izdubena u zemlji, obzidana kamenom i udešena za pranje rublja i odjeće; obično su se nalazila na obali rijeke.

⁵ 42—46. Ti se stihovi smatraju potonjom interpolacijom, ali su ih zbog njihove ljepote rado oponašali stari pjesnici.

⁶ 48. »ljepòtronâ« — epitet se ne odnosi upravo na prijestolje, nego na sjedište na kolima boginje Zore.

Reče te slugama vikne, i poslušaše ga oni.
Sluge spremahu kola s kotačima krasnima vani,
Kola za dvije mazge; izvedu i upregnu mazge;
Iz sobe djevojka onda iznèsē haljine sjajne,
Pa ih postavi sama u glātkā kola, a tada
75 Mati spravljaje jela u kovčeg, obilno svega,
Naspravlja svakakvih jela i smòkōvā, natoči jošte
Vina u kozji mijeh. Tad na kola uzade djeva;
Žitkoga ulja mati u bočici dade joj zlatnoj,
80 Da se namaže njim i njezine dvorkinje s njome.
Bič Nausikaja uzme i uzde uhvati sjajne,
Ošine mazge, da trče, i one otòpoćū brzo,
Nošahu nju i ruho, neprestano držeć se prügo;
Ona ne bješe sama, — i dvorkinje idahu za njom.
85 Došavši ona veće na obalu prekrasne r'jeke,
Gdje su perila bila, u kojim neprestano voda
Lijepa protjecaše i svaku prljavost praše, —
Došavši do te rijeke otpregoše od kola mazge;
Onda ih potjeraše, nek uz br'jeg virovite vode
90 Griskaju medenu travu; tad iz kola rukama one
Uzevši sva odijela donesu ih do crne vode,
Pa se natjecat stanu u jamama gazeć ih brzo.
A kad operu veće i prljavost očiste svaku,
Onda rasprostru redom uz morsku obalu ruho,
95 Gdje je najviše voda kamenčiće spirala k br'jegu.
Tad se okupaju same i namažu blistavim uljem,
Pa onda ručati uzmu uz obalu one rijeke,
Čekahu, dok im ruho toplinom ne osuši sunce.
Kad se Nausikaja jela i robinje nasite njene,
100 Onda se loptati stanu povèzače zbacivši s glave,
I bjeloruka njima Nausikaja pjevati počne.
Kao streljačica kada Artémida niz brdo stupa,
Il' niz Erimant goru, il' niz goru Tajgetsku dugu,⁷
Pa se veseli vepre i koštute loveći brze,
105 A s njom tåkōder tu egidōnošē Zeusa se kćeri
Poljske igraju nimfe, te Leti se raduje srce,
Kako Artémida čelom i glavom nadvisuje sve njih
(Nju je poznati lako, a i drugē sve su lijepe),
Tako je neudata nadvisila dvorkinje djeva.⁸
110 Al' kad se natrag veće povratiti hoćaše kući
I uprégnuti mazge i složiti haljine krasne,
Sjajnoka boginja tad se Atena domisli ovom:
Neka se zbudi Odisej, ljepoliku djevu da vidi,
Pa da bi ona njega u feački u grad odvèla.
115 Kraljeva kćerka loptu za jednom dvorkinjom baci;
Lopta ne pogodi ove, već u vir duboki padne;
Glasno djevojke ciknu, i divni se zbudi Odisej,

---

⁷ 103. Erimant, brdo u Arkadiji (gdje je Heraklo ubio vepra koji je pustošio onaj kraj), i Tajget, brdo u Lakaniji, bila su poznata lovišta jelena i veprova.

⁸ 102—109. Ovu lijepu poredbu prenio je Vergilije u svoju Eneidu, 1. pjev., st. 498—504.

Pa on u duši svojoj i u srcu mišljaše sjedeć:
»Jaoh li meni, kamo, u čiju li zemlju ja dodoh!
120 Jesu li opaki ljudi i divlji bez pravicē svake,
Ili su gostima radi i boje l' se bògòvā srcem?
Ko da mi tanahan glas sad djevojački pozúja,
Nalik na nimfa glas, što po gorskim vrhuncima strmim
125 I kod izvora r'jeka i travnih stanuju luka?
Ili sam možda blizu kod čeljadi sa glasom ljudskim?
Nego ču pogledat sam, otići ču i sve promòtrit«

B. Odisej moli Nausikaju da mu se smiluje. 127—250.

Divni Odisej reče i iz gušte izide one,
Mladicu krupnom šakom iz gustoga odlomi grmlja,
130 Mladicu punu lišća, da junačku sakrije snagu.
Pođe ko planinski lav, što po kiši, po vjetru iduć
Uzdajuć se u jakost navaljuje, oči mu gore,
Pa se zal'jeće onda u govede stado il' ovče
Il' med jelene gorske, a tjera ga utroba gladna,
Da i u zatvoren dom za ovcama idući dođe:
135 Tako Odisej zać med ljepòkosē djevojke šćaše,
Ako je ì bio gò, jer nužda ga gonjaše na to.
Solju nagrđen morskom strahòvit se pokaže njima,
Pa se po visokom br'jegu kud koja ondje razbjježe;
Samo ostane kći Alkinoja, jer joj Atena
140 Hrabrošću napuni srce i strâh joj iz koljena uzme,
I stane ona pred njèga. Odisej promisli divni,
Bi li ljepolikoj djevi obujmio koljena moleć,⁹
Il' bi je stojeć daleko zamolio r'ječma ljupkim,
Da mu pokaže grad i dade haljinu koju.
145 Ovo se njemu tako promišljajuć učini bolje,
Da je zamoli stojeć daleko riječima ljupkim,
Da se ne rasrdi na nj, što obuhvata koljena njozzi.
Odmah joj besjedu ljupku i lukavu prozbori ovu:
»Grlim ti koljena, gospo,¹⁰ il' boginja ti si il' žena;
150 Jesi l' od boginja koja, što žive u širokom nebu,
Zeusa te velikog kćeri Artëmidi nalazim sličnu
I po obrazu tvom i visini, pa i po stasu;
Ako l' si od smrtnih ljudi, na zemlji kojino žive,
Triput ti blaženi onda i otac i gospođa majka,
155 Triput ti blažena braća! jer svagda njima se svima
Od veselja srce razblažuje s tebe veòma,
Kad te mladicu takvu koračati u kolo vide.
Najblaženiji ipak od sviju onaj će biti,

⁹ 142. »obujmio koljena«, to je običan izraz za one koji mole zaštitu i pomoć; i sama Nausikaja niže u st. 310. svjetuje Odiseja da obujmi koljena kraljici, kako bi ga lijepo otpremila u domovinu. Onaj koji je molio pomoć bacao bi se na zemlju i obuhvatio rukama koljena onoga u koga je tražio pomoć.

¹⁰ 149. »gospo« — taj epitet daje Homer samo boginjama, a ovdje se može protumačiti tako što Odisej ne zna da li je Nausikaja obična žena ili koja boginja.

160   Koji te darima ospe i u kuću svoju povede.¹¹
                      Jer još ne vidjeh ni ženu ni čovjeka kojeg,
                      Koji bi takav bio, — sve čudo me motreći hvata.
                      Pri Apolónovu vidjeh oltaru bivši na Delu¹²
                      Izdanak drveta palme, što izrāste kakono i ti,
165   Jer sam i onamo išo, i silna me pratila čeljad;
                      Put mi bijaše to, na kojem me čekahu jadi.
                      Upravo tako i onda zadivih se u srcu svome,
                      Divih se dugo, jer takvo iz zemlje ne niče stablo;
                      Tako se čudim i divim, o ženo, i tèbi i tvoja
                      Koljena sve se bojim dodirnut, a tuga me tare.
170   Iza dvadeset dana izvukoh se iz mora jučer,
                      A do tādā me val i siloviti nošahu vjetri
                      Od Ogičijē zemlje, a sada ovamo bog me
                      Baci, i ovdje da se natrpim, jer prestati da ču
                      Ne mislim, trpjet, kad već mi dosudiše bogovi mnogo.
175   Nego se, gospo, smiluj, jer k tebi evo me prvoj,
                      Dolazim mnogo muka pretrpjev, a nitko mi nije
                      Poznat od ljudi, što žive u gradu i u polju ovom.
                      Grad mi pokaži, i dronjak obúći kakav mi dajder,
                      Ili u što si rublje zamatala dolazeć amo.
180   Dali ti bogovi sve, što žudiš u srcu svome,
                      Dali ti kuću i mûža i njega učinili s tobom
                      Lijepo složna, jer ništa ni bolične nema ni ljepšē,
                      Negoli kada složni u mislima u kući žive
                      Muž i žena i time rastužuju svoje dušmáne,
185   A razveseluju dobre; a najviše doznaju sami.¹³
                      Njemu Nausikaja na to bjeloruka prozbori ovo:
                      »Tudinče, ti se meni ne činiš rđav ni ludak, —
                      À Zeus Olimpljanin udjèljujē ljudima sreću
                      Dobrim i opakim sam po svojoj svakome volji;
                      On je dao i tebi, te valja ti trpjeti svašta.
190   A kad si do grada našeg i na zemlju došao našu,
                      Neće haljina tebi nedostat ni ičeg, što treba
                      Putniku dat pribjegáru, kad namjerimo se na njeg.
                      Ja ču ti grad pokazat i reći ti naroda ime:
195   Ovdje u ovome gradu i zemlji Feáčani žive,
                      A ja junačine kći sam Alkinoja, — sila i snaga
                      Naroda feačkoga u ruci je mojega oca.¹⁴
                      Rekav Nausikaja to ljepòkosē dvorkinje vikne:
                      »Stanite, dvorkinje, amo! kud od tog junaka bježite?
200   Valjada nećete reć, od dušmánā da je tko naših.
                      Smrtnika takvoga živa nit' ima niti će biti,
                      Koji bi došao amo u naroda feačkog zemlju
                      Noseći neprijateljstvo, jer vrlo smo bozima mili.
                      U moru vrlo šumnom, od sviju ljudi daleko,

---

¹¹ 159. Vidi 1. pjev. st. 277 i 278.

¹² 162. I u potonje su vrijeme pokazivali na otoku Delu tu palmu o kojoj ovdje govori Odisej.

¹³ 185. »a najviše doznaju sami«, tj. nitko bolje od njih samih (od muža i žene) ne osjeća prednost porodične sloge.

- 205 Živimo na kraj sv'jeta; među nās ne dolazi nitko.
Nego je b'jedni ovo potūkāč, što dolazi k nama,
Pa ga ugostiti treba, jer prosjaci svi su od Zeusa
I svi tuđinci, a dar je, i malen kada je, mio.
Nego, dvorkinje, dajte tuđincu jela i pića,
Njega oper'te u vodi, gdje zavjetrine imade.«
- 210 Reče im, — one stanu i jedna dovikne drugoj,
Zatim u zavjetrinu povedu Odiseja one,
Kud im Nausikaja reče, Alkinoja junačkog kćerka.
Košulju bace na nj i ogrtač, nek se obuče,
Onda žitkoga ulja u bočici dadu mu zlatnoj,
Pa mu reku, nek ide u valima r'jeke se oprat.
Zatim dvorkinjama Odisej progovori divni:
»Podalje, djevojke, stan'te ovako, da mogu sa plèć
Morsku oprati so i da mogu se namazat uljem,
Jer mi pomasti nije već òdävno na koži bilo.
Pred vama neću se prati, jer stid me je go se pokazat,
Kada sam među takve ljepokose djevojke došo.«
- 215 Tako im reče, a one Nausikaji otidu kazat.
Tad u rijeci sa sèbe Odisej òperē divni
So, na leđa što mu i pleći široke sjede;
Pjenu trepetljivog mora sa glave otare zatim.
Kad se opere sasvim i sjajnim namaže uljem,
Ogrne ruho, što djeva još nèudānā mu dàde.
Zeusova k tome ga kćerka Atena učini većim,
Učini krupnijim vidjet, a s glave kosu mu gustu
Spusti, koja je na cv'jet peruniku nalična bila.
Kao kad čovjek vješt oko srebra obl'jeva zlato,
Kog je naučio Hefest i Palada s njime Atena
Umještvo svakojako, te ljupka izrađuje djela,
Tako Odiseja obli Atena milotom po glavi
I po plećima obli; daleko na obali sjedne
Sjajuć ljepotom on i milotom, i motraše njega
Djeva te dvorkinjama ljepòkosim prozbori ona:
»Čujte me, dvorkinje moje bjeloruke, dà kǎžem nešto.
- 220 Jamačno s voljom sviju sa Olimpa bògōvā vječnih
Čovjek je došao taj u bogoliki feački narod;
On se je meni prije pričinjao upravo ružan,
A sad je bozima sličan, vladarima širokog neba.
Ej da se muž moj takav nazove, dà budē takav
I da stanuje ovdje, da ovdje ostati hoće!
Nego, dvorkinje, dajte tuđincu jela i pića!«
- 225 Reče, a one je čuju i rado se pokore njozzi
Pa Odiseju odmah donesu jela i pića.
A tad stradálac divni Odisej pijaše željno,
Jedaše željno, jer nije već davno kušao hrane.
- 230
- 235
- 240
- 245
- 250

C. Nausikaja naređuje povratak kući. 251—312.

Tād se Nausikaja djéva bjelòrukā dòmislī òvōm:
Složi sve odijelo i u kola lijepa metne,
Mazge kopita krepkih upregnuvši u kola sjedne,
Nukati stane junaka i ovo izustivši reče:
»Diž' se, tuđinče, sada i pođimo u grad, da tebe
U kuću hrabroga oca dovedem, a u njoj ti velim
Da ćeš poznati od svih Feačana prve boljare.
Nego učini ovako, — ta mislim, pametan da si:
Dokle budemo polja i tègove gazili ljudske,
Dotle slijedi brzo i mazge i kola moja
S mojim dvorkinjama, a jā éu vas voditi putem;
Pa kad stupimo u grad, okò kōg se zidovi dižu,
S obje je strane luka lijepa, pristup je uzak,
Leže po putu lađe na obadva užvite kraja,
Jer svak mjesto imade, gdje lađa mu stajati može.
Tamo je lijepi trg Posidónov i mjesto zborno,
Na kom je ukopano dovúčenih mnogo kaménā;¹⁴
Nà mjestu tome ljudi zgotávljavjū lađama crnim
Spravu: jedra i uža, zaoštruju tamo i vesla,
Jer Feačani za luk i tulac ne mare ništa, —
Za jednakòbokē lađe, za katarke mare i vesla
Lađama dićeći se po püčini po sinjoj plove.
Opadanja se bojim neùgodnōg, da oblagivo
Ne bi me tko, jer veòoma su svi u ovome polju
Napržice, te tkogod rđaviji mogo bi reći:
»»Kakav lijep i visok tuđinac Nausikaju prati?
Gdje l' je naišla na nj? za njèga će valjada poći.
Bit će iz lađe koga od dàlekīh ljudi, što amo
Zábludī, ona k sebi dovela, ta blizu ih nema.
Il' je izmolila ona, te mnogo žuđeni bog joj
Dođe sišavši s neba i kod nje će uv'jek prebivat.
Bolje je, što je ona zaputila za mužem sama
Te ga i našla, al' stranca, kad prezire ona Feake
Po polju feačkome, gdje mnoga gospoda je prose.««
Tako će svijet govorit, a meni bi bila sramota,
I ja bih zamjerila, da tako učini druga,
Koja dragome ocu prekò voljē i drágōj majci
Prije udaje javne med momke zalazi kakve.
Brže poslušaj mene, o tuđinče, pa ćeš od oca
Mojega dobiti pratnju i moći ćeš vratit se kući.
Blizu puta ćeš gaj od jagnjédā sv'jetli Atenin
Nači, gdje izvire vrutak, a okolo livada stoji;
Tu ti je mojega oca imanje i bāšča cvjetna
Od grada tako daleko, da čovjek može doviknut.
Tamo se daj posadi i počekaj časak, dok u grad
Dôđemo djevójke mî i k òčevim stígněmo dvórmu.
Pa kad mislio budeš, da dodosmo veće do dvora,

---

¹⁴ 267. Ti su kameni služili ljudima kao sjedala.

Onda u feački grad okreni i pītāj onđe,
Gdje su junačine dvori Alkinoja, mojega oca.
300 Lako ti ih je poznat, i d'jetē bi ludo¹⁵ te moglo
Do njih odvěsti, jer drugih Feačana dvorovi nisu
Sagrađeni, ko dvori Alkinoja viteza što su.
A kad u oboru već i u kući nađeš se našoj,
305 Prodi dvoranu brzo i k mojoj materi gledaj
Da dodeš; ona će sjedit pri ognjištu uz vatu sjajnu
Porfirne sučući niti, — divota je vidjet ih samo,
Uprta o stup, a ostrag izà njē sluškinje sjede.
Tamo do matere stoji i oca mojega pr'jesto,
310 Otac mi vino pije na njemu ko besmrtnik kakav.
Njeg mimođi ti, al' objèručkē koljena primi
Matere naše, da možeš što prije povratka danak
Ugledat u radosti, iako si baš iz dalèka.
Ako ti ona dobro u duši uzmisli svojoj,
315 Onda se nadaj drāgē zamotriti svoje i u dom
Svoj se uredan vratit i ù zemlju očinsku svoju.«¹⁶

D. Nausikaja se vraća kući. Odisej se moli Ateni. 316—327.

To Nausikaja reče i bičem ošine sjajnim
Mazge, i one za čas otrčaše od te rijeke.
One su trčale sada, a sada su korakom išle,
320 Dobro ih upravljaše Nausikaja, da bi Odisej
Stizo i dvorkinje pješke, — i pametno mahaše bičem.
Sunce zade, a oni do gaja Atenina slavnog
Svetoga dođu, i divni Odisej se posadi tamo,
Odmah se velikog Zeusa ovako pomoli kćeri:
»O egidōnošē Zeusa o kćeri, nestrta nikim,
325 Čuj me, Atena, sad, jer nisi me uslišit htjela,
Kad je razbijio me slavni Zemljötresac, čuj me, da sada
Dođem Feačanma drag, da se na me smiluju oni.«
Tako se pomoli on, i Atena ga Palada čuje,
Ali ne izide ona pred njëga bojeć se strica,
330 Jer na bogolikog on se Odiseja srđaše ljuto,
Dok se vratio nije u svoju očinsku zemlju.

---

¹⁵ 300 »dijete ludo« — vidi 2. pjev. st. 313.

¹⁶ 313—315. Ti se stihovi nalaze u 7. pjev. st. 75—77, a ovdje su nakon st. 311 i 312 posve suvišni pa su po svoj prilici poslije umetnuti.

SEDMO PJEVANJE

(32. dan. Nastavak)

Odisej dolazi k Alkinoju.

5. Nausikajin povratak. 1—13.

Tako se moljaše tu Odisej, divni stradálac.
A Jake mazge u grad Nausikaju nošahu djevu.
I kad ona već dođe u preslavne očeve dvore,
Ustavi mazge kod vrátā; okò njē se sàberū braća
5 Besmrtnim bozima slični te počnu òd kôlā mazge
Oni isprezati tada i ruho u kuću snesu.
Sama ù sobu podje Nausikaja, zapali vatru
Stara joj dvorkinja rodom Apírānka, Eurimedúsa,
S kojom nekada lađe na obadva uzvite kraja
10 Dódoše iz Apírē, Alkinoju däše je nà dár,¹
Jer je Feáčanma vládō, i narod ga slüšō ko boga;
Ona u kući njemu bjeloruku odgoji kćerku, —
Ta joj sad zapali vatru i večeru gotovit stane.

6. Atena prati Odiseja u Alkinojeve dvore. 14—132.

Uto se diže Odisej da u grad pode; Atena
15 Gustom ga zavije maglom Odiseju misleći dobro,
Da ga junačina koji Feáčanin susreo ne bi
Pa ga izgrdio ružno i pito ga, koji je čovjek.
I kad hočaše on da u grad uniđe mili,
Onda se boginja s njime Atena sjajnòoka sretne
Mladahnjoj djevojci slična s krčágom u ruci,² te ona
20 Stane uz njega tad, i Odisej je upita divni:
»Ne bi li, dijete, tî me k junaku Alkinoja kući,
Koji kraljuje ovdje med ljudima, htjela odvèsti?
Ja sam izmučen mnogo tuđinac i dolazim amo
Iz daljine, iz zemlje iz dàlekē; zato ti ne znam
25 Nikog od ljudi, što žive u gradu ovom i zemlji.«
Sjajnoka boginja na to Atena odgovori njemu:

¹ 10. Eurimedusa je dakle počasni dar što ga je Alkinoj dobio od ratnog plijena nakon osvojenja Apire, izmišljene zemlje nepoznata smještaja. Prema tome su i Feaćani, premda ih pjesnik inače prikazuje kao miroljubiv narod, katkad išli u pljačku susjedne zemlje.

² 20. »s krčágom u ruci«, tj. kao da hoće donijeti vode iz izvora pomenutog u 6. pjev. st. 292.

»Ja ћу ti, oče, kuću pokazati, koju mi veliš,
Jer je nablizu domu nezázornōg mojega oca.
30 Šuti i hodi samo, a ja ћу te voditi putem,
Ne gledaj nikoga ti i nikoga ne pitaj ništa,
Jer ne dočekuju preveć tuđince ovdašnji ljudi
Nit' ugošćavaju rado, kad otkud dođe im tkogod.³
Oni se u brze svoje i hītrē uzdaju lađe,
Bezdanom brode morskom, Zemljotresac tim ih darivo,
35 Lađe su njihove hitre ko krilo ili ko miso.«
Palada tako reče Atena i njega povèdē
Hitro, te za tragom on božanskim stane koračat,
A brodari na glasu Feaćani ne smotre njega,
40 Kad je među njima išo po gradu, jer boginja strašna
Nije Atena dala ljepokosā, koja ga bješe
Divno zavila u mrak u duši mu misleći dobro.
Lukam se čudi Odisej i jednakih bòkōvā lađam,
Zborištima junaka i širokim visokim zidma,
45 Koje je kolje bilo okružilo, da je divota.
I kad dođoše kralja Alkinoja preslavnim dvorma,
Sjajnoka boginja onda Atena besjedu počne:
»To ti je kuća, oče, u koju si htio da tebe
Vodim: knezove u njoj gojénce ćeš Zeusove naći,
50 Oni se u kući goste, unútra samo uniđi;
Ništa se bojati nemoj, jer smioni čovjek u svemu
Napreduje, ma otkle iz dàlekōg došao sv'jeta.
Najprije gledaj ondje u dvorani gospu da nađeš,
Njojzi je ime Aréta,⁴ od onoga istog je roda,
55 Od kog se junački kralj Alkinoje tákōder rodi.
Bog Nausitoja rodi Posidōn zemljotresac nekad,
A s Peribòjom ga rodi po licu najljepšom ženom;
Bila je najmlađa kćи Eurimedona junaka,
Što je med prehrabrim nekad Gigantima kräljevō bio.
60 On je opaki narod izgubio i sām je propo.⁵
Tu Peribòju Posidōn obljudivši porodi s njome
Velikoga junaka Nausitoja feačkog kralja.
Sina Reksénora i još Alkinoja rodi Nausítōj;
65 A srebrnolukī bôg Apòlōn Reksénora ubi,⁶
Još on mladoženja bješe te nemaše sina; Arétu
Samo ostavi kćer, i ovu Alkinoje uze;
On je častio nju; na zemlji se više ne časti
Nikakva druga od žena, što sada muževima svojim
Podložne kuću im drže. A poštuju od srca mili
70 Sinovi njezini nju i poštujte jošte Alkinōj
I ljudi, koji je glede, ko boginju kakvu, i r'ječma

---

³ 32—33. Feaćani su naprotiv neobično gostoljubiv narod; Atena ih ovdje prikazuje negostoljubivima zato što situacija traži da Odisej bude što oprezniji.

⁴ 54. Areta znači: krepsna; ona je kćи Alkinojeva brata Reksenora, prema tome joj je Alkinoj stric i muž.

⁵ 60. Homer nigdje ne opisuje potanje taj događaj. Poslije se pričalo da su Giganti sudjelovali u borbi Titana protiv olimpskih bogova i bili uništeni. Vidi o Gigantima u Tumačenju na kraju knjige.

⁶ 64. tj. Reksenor je umro nenadano i bez bolesti; vidi o tom 3. pjev. st. 280.

Pòzdravljaljajū je svi, kad šeće kuda po gradu,
Ona je puna umlja i razbora; razvađa žene,
Kojima dobro misli, i same razvađa ljude.
Ako ti ona dobro u duši uzmisli svojoj,
Onda se nadaj drage zamotriti svoje i u dom
Visoki svoj se vratit i u zemlju očinsku svoju.«
Tako izrèkavši riječ Atena sjajnooka ode
I u trepetljivo more sa Sherije zaplovi ljupke,
Dode na Maraton tad i u širokih cesta Atenu,
U dom unide tvrdi Erèhtejev. — Tada Odisej
Stupaše u dom slavní Alkinovev; dugo stoeći
U srcu mišljaše prije no na prag mjedeni kroči.
Kakono sunce sja il' mjesec, takvim se sjajem
Dom junačine kralja Alkinova visoki sjao.
Mjedeni su se zidi protezali sa obje strane
Od praga pa sve do konca, a optok òd nada bješe;
Tvrdu su kuću vrata iznútra zaklapala zlatna,
Srebrni dovratnici u mjedenom stajahu pragu,
Gornji je prag od srebra, biòčug je od zlata bio.
Na obje strane zlatna i srebrna bijahu pseta,
Kojā je bío Hèfest načinio úmom, vještinom,
Da junačini kralju Alkiniju čuvaju kuću
I da besmrtni budu, i nikad im ne dođe starost.
Uza zid stóci sa strana obijū stajahu redom
Od praga pa sve do konca, a na tim stocima bjehu
Prostrti umjetni sazi i tanki, rukòtvoři ženski.
Naroda feačkog tu čelòvođe sjedahu skupa
Jedući i pijuci, jer svega imahu vazda.
Na krasno izrađenih na podnožjih zlatni dječaci
Stajahu tu držéći u rukama goruće zublje,
Gostima čitavu noć u dvorima sv'jétleći tako.
U tim dvorima kralj pedeset sluškinja ima;⁷
Jedne sluškinje melju na žrvnjima bijelo žito,
A druge tkanje tku i u rukama predivo suču
Sjedeć po redu onako ko lišće u dûgōg jagnjéda;
Žitko se cijedi ulje iz dobro vezanog lana.
Kako Feáčani bolje od sviju umiju ljúdī
Po moru lade brze da gone, njihove žene
Tako umiju tkati, Atena im više no drugim
Dade, prekrasna djela da znadu, i čestitu pamet.
Izvan dvorišta bašča od četiri jutra imade
Blizu do vrátā, a plót je okò njē sà obje strâne;
Tu su visoka stabla izrásla brsnata mnoga,
Kruške, sladuni uz njih i jabuke sà krásnîm plodom,
I smokve slatke cvatu i masline brsnate k tome.
Od voća svega se tog ne premiče zimi ni ljeti
Ništa nit' ikada gine, već c'jelu godinu traje.

---

⁷ 103—131. Ti se stihovi, u kojima se prikazuju poslovi sluškinja, voćnjak, vinograd i povrtnjak Alkinovev, opravdano smatraju potonjom interpolacijom kojoj je svrha da što jače istakne čudesni sjaj u zemlji Feaćana.

120 Zefir neprestano duše, te rastu i bujaju stabla.
Kruška za kruškom zori, za jabukom jabuka zori,
Jedan za drugim grozd i jedna za drugom smokva.
Tu je Alkinoja kralja plodòrodnī zasađen voćnjak,
Jedni se grozdovi suše u prisoju na mjestu ravnu
— Dio je voćnjaka to, — a grozdove trgaju druge,
Neke tiješte već, a sprijed su nezreli grozdi,
Koji se trijebe tek, a neki se počinju crnjet.
Na kraj voćnjaka toga u redu su gredice pune
Povrća svakojakog, što njime vazda se kite.
Dva su izvora ù tom voćnjaku, jedan po njemu
Svemu se lije, a drugi ispòd praga dvorišta teče
Prema visokoj kući, gdje ljudi crpaju vodu.
Takovi dari božanski u dvoru Alkinoja bjehu.

125

130

7. Prva večer u Alkinojevim dvorima. 133—347.

A. Alkinoje dočekuje lijepo Odiseja. 133—225.

135 Stane divni stradálac Odisej i gledaše sve to;
A kad razgleda sve u duši, onda će brzo
On preko praga stupit u kraljevsku kuću unútra.
U kući feačke on čelòvođe mudre zatèče
Gdje skoròteći bogu oštròvidnōm liju iz vrča,⁸
Posljednjem lijahu njemu, kad počinut mišljahu veće.
Kroz kuću stane koračat Odisej, divni stradálac,
140 Silnom ognut maglom, u koju ga zavi Atena,
Dokle ne dođe glavom k Aréti, k Alkinoju kralju.
Tada Aréti Odísēj objèručkē koljena hvàtī,
I tad se istom magla sa njèga raspe božanska.
Svi tad umuknu mukom junaka u kući spaziv
145 Te se divljahu motreć; Odisej zamoli tada:
»Evo, Areta, kćeri Reksénora sličnoga bogu,
Grlim tvojemu mužu i tebi koljena patnik
I tim gostima tvojim; blagòdat im bogovi dali
Za života, i svákī u domu dječici svojoj
150 Ostavio imútak i narodnu svu darovnину.⁹
Ali mi spremajte pratnju, da kući dođem što brže.
Jer već odavno trpim od svojih udaljen dragih.«
Tako rekav Odisej u pepeo k ognjištu sjedne¹⁰
Plamenu blizu, i oni umuče svi i zašute.

155 Napokon prozbori riječ starina vitez Ehènēj,
Koji stariji od svih Feáčānā bješe i zborom

⁸ 137. Na kraju gozbe prinosili su žrtvu ljewanicu Hermiji kao božanstvu koje donosi miran i ugodan san; vidi 5. pjev. st. 47.

⁹ 150. »narodna darovnina« jest posjed što su ga geronti dobivali od naroda kao počasni dar; on se smatra obiteljskim privatnim vlasništvom pa je kao takav naslijedan.

¹⁰ 153. Kućno ognjište, posvećeno središtu cijele kuće, služilo je kao utočište pribjegarima.

Njih je nadmašio znalač i mnogih i davnašnjih stvari;
On im dobro želéći progovori i rekně ovo:
»Nije ti lijepo to, i ne priliči, da ti na zemlji
160 Sjedi gost, Alkinoje, tu pokraj ognja u prahu;
A svi ovi šute očekujuć, što li ćeš reći.
Nego posadi na stolac sa klincirna srebrnim gosta,
Digavši ga sa zemlje, i svojim glasnicima reci,¹¹
Neka pom'ješaju vino, da možemo gromovnom Zeusu,
165 Što pribjegare prati valjáne, izliti žrtvu,
A ključarica nèk dā tuđincu, čega imade.
Kad tu začuje riječ Alkinoje snažni i čili,
Hrabrog svaštòznanōg tada Odiseja za ruku primi
170 Pa ga od ognjišta digne, na stolac ga posadi sjajni
Hrabrome rekavši sinu Laòdamasu odstupit,
Koji je sjedio blizu, i ocu najdraži bio.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donèsē vode i gostu
175 Polije ruke i glatku protégnu trpezu zatim.
Časna ključarica hljeba donese i na nju ga stavi,
I mnogo metne jestívā te njima ga nuđaše rado.
Jesti i piti uzme Odisej, divni stradálac,
I tad progòvorī snâžnī Alkinoje jèdnom glasniku:
180 »Sad u krčagu deder, Pontonoje, smiješaj vino
I svim ga po kući d'jeli, da možemo gromovnom Zeusu,
Što pribjegare prati valjáne, izliti žrtvu.«
Tako mu reče, i vino Pontonoje medeno sm'ješa
Te on razd'jeli vrče natòčiv ih žrtvenog vina.
Pa kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
185 Tada Alkinoje njima progovori i rekně ovo:
»Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre,
Neka vam nešto reknem, što srce u grudma mi kaže.
Vi sad od gozbe ove na počinak idite doma,
U zoru sjutra više starješina skupiti valja,
190 Te čemo gosta u dvoru počastit i bozima prin'jet
Klanice krasne, a tada na opremu svi čemo mislit,
Bez muke da bi svake i nevolje s opremom našom
Ovaj došao gost u svoju očinsku zemlju
Brzo i radosti pun, baš ako je i iz daleka,
195 Da mu se ne zbude zlo na putu il' nesreća kakva,
Prvo negoli stupi na svoju zemlju, a tada
Neka dočeka sve, što sudbina mu i ljütē Prelje
Spredoše u čas onaj, u koji ga porodi mati.¹²
Ako li to je koji s nebesa besmrtnik došo,
200 Onda nam bogovi valj'da učiniti smišljaju nešto,
Jer nam se vidljivi vazda ukazuju bozi, kad njima
Preslavne spremamo se prikazati mi hekatòmbe,
Kod nas se časte oni i s nama, gdje god smo, sjede.

---

¹¹ 162—163. Podići pribjegara sa zemlje i posaditi ga na stolac značilo je zajamčiti mu zaštitu i pomoć.

¹² 195—198. Ti će stihovi biti umetnuti. Alkinoju je glavni zadatak da osigura Odiseju povratak u domovinu, a dalje se sudbina junakova njega ništa ne tiće.

Ako l' se ikoji nas pojedinac s njima na putu
Sastane, ne krije sebe, jer bliža smo s njima rodbina,
Kao i Kiklopi što su i divlje gigantsko pleme.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Drugo mi štograd misli, Alkinōje, jer ja ti nisam
Besmrtnicima sličan, vladarima širokog neba,
Uzrastom ni stasom svojim, već na ljude nalik sam smrtne.
Koje znadete ljude, veoma mnogo da zala
Podnose, s njima bih svoje ispòredit mogao jade.
Još bih vam mogao više kazivati nevolje svoje,
Koje li sve pretrpjeh po odredbi bògòvā dosad;
Nego mi večerati jadniku ovakvome dajte;
Većeg pasjaluka drugog od želuca mrskoga nema,
Koji nikome ne da zaboravit za se, — ni onom,
Koji se muči muka i žalost ima u duši.
I ja sam tako jadan u duši svojoj, al' jela
Želudac jednako traži i pića te čini, da ništa
Ne mislim, što god pretrpjeh, i samo se napunit hoće.¹³
Nego se u osvit zore požurite, pak ćeće mene
Nesretnika u moju dovèsti očinsku zemlju,
Koji se napatih mnogo. Kad ugledam svoje imanje,
Sluge i velik dom i visoki, onda nek umrem!«

B. Odisej pripovijeda svoje posljednje doživljaje. 226—297.

Tako im reče, a oni povlađujuć reku, tuđinca
Toga da na put treba opremit, jer pravo je reko.
Vino kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda spavati pođu, gdje kojega bijaše kuća,
A u dvòrani òsta Odisej divni, — Aréta
Sjedaše uza nj i kralj Alkinōj bogòlikī s njome,
Tada sluškinje stanu rasprémati gozbeni nared.
Onda riječ govorit bjeloruka stane Aréta,
Vidjev ogrtać na njemu i košulju, lijepo ruho.
Sve to prepozna ona, jer s dvorkinjama ga otka.
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'jeći:
»Ja ču te, tuđinče, sama zapitati najprije ovo:
Tko si, odakle si ti? odijelo tko ti je dao?
Nisi li rekao sam, da si morem amo doluto?«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Teško je, kraljice, jade da kazujem svoje po redu,
Kojih su sila na me navalili nèbeskī bozi;
Nego da kažem što pitaš i razbireš tì sad od mène.
U moru ima dalèko Ogiđija, nekakav otok,
Gdjeno boginja strašna Kalipsa prijevarna živi,¹⁴
Boga Atlasa kći ljepòkosā, s kojom se nitko

---

¹³ 215—221. potonja su interpolacija jer je Odisejev glad nakon st. 177. neopravdan.

¹⁴ 245. Kalipsa je »prijevarna« zato što je različitim sredstvima nastojala da Odiseja trajno zadrži na svom otoku.

Ni od bògòvā vječnih ni ljúdī ne sastaje smrtnih.
Al' bog je neki mene jadníka u njezinu kuću
Naveo, kada mi Zeus u iskričavome moru
250 Ladu pritisnu brzu i razbi je gorućim gromom.
Tada mi valjani svi drugari izginu redom,
À jā rùkama hvätīm lađènē gréde, te dëvēt
Dana me nošaše voda, i desete noći me crne
Prignaše onda na otok Ogigiju bozi, gdje živi
255 Boginja strašna Kalipsa ljepokosa, koja me primi,
Usrdno čašćaše mene i hranjaše, veljaše često,
Besmrtnim da će me ona učiniti i vazda mladim,
Al' ne okrénu srce u mojim grudima nikad.¹⁵
Sedam godina kod nje prebívah i suzama sveder
260 Haljine močih božanske, Kalipsa što mi ih dade.
Al' kad i osma veće dolèti godina meni,
Onda mi ona reče, potàče me, neka se vratim,
Il' joj je to poručio Zeus, il' preumi sama.
Na čvrsto sklopljenu čamcu opremiv me dade mi mnogo
265 Hrane i slatkog vina, ambròsijskim odje me ruhom,
Jošte mi i vjetar pusti, nek toplo i povoljno duše.
Zatim po püčini ja sam sedamnaest brodio dana,
À osamnaesti već se sjenovita pomole brda
270 Vaše zemlje, i tada jadníku se srce u mèni
Obradovalo bilo, al' jadi još su me mnogi
Čekali, što ih Zemljòtresac bog naválio ná me.
Vjetrima udari na me i pût mi zakrči tako,
Uzljuljā bezmjerno more, a vâlovi nè daše meni,
Jecajuć, uzdišući na čamcu svojem da plovim.
275 Čamac mi nápokón skrši olúja, i bezdanom morskom
Plivajuć preplivah more, dok eto k zemlji me vašoj
Goneći prignaše vjetar i voda, al' da izíci
Na briješ hočah, na zemlji savladali bi me vali
Bacivši o hridi mene o gólemē, na mjesto strašno;
280 Al' ja uzmákoh i plivat zapòčeh, dokle u r'jeku
Ne dođem, gdje mi se mjesto učinilo najbolje da je,
Bilo je glatko i ravno, u zavjetrini je bilo.
Padoh i živnuh malo, i uto ambròsijskā dóđe
Noćca¹⁶ i onda ja od rijeke, što iz neba teče,
285 U grmlje podalje podem i zaspim, i nagrnem na se
Lišća, i bog me snom beskònacnīm osu, i tako
U lišću ja se naspim, sve u milom zabrinut srcu;
Spawah čitavu noć, iza zore i poslije podne.
Uto i sunce nagne, te sanak me ostavi slatki.
290 Dvorkinje kćeri tvoje na morskoj obali spazim
Igrajuć se, a ona među njima boginji slična;
Zámolím nju, i ona valjánu misao náđe,
Kako se mislilo ne bi, da mládo će rádit čeljáde,

---

¹⁵ 251—258. Opširno i iscrpljivo opisivanje ne pristaje na to mjesto, a osim toga smetaju i mnoge pojedinstosti; npr. sadržajno ponavljanje u st. 254 i d. nakon st. 245. i d.; sve to dokazuje da su ti stihovi umetnuti.

¹⁶ 283—284. »ambròsijskā noćca« — vidi 4. pjev. st. 429.

295

Kada se namjeri gdje, jer svagda luduje mladež.
Hrane dade mi dosta i žarkastog vina: u vodi
Pusti me, te se oprah, i odjeću ovu mi dade.
Ako i jesam jadan, al' svu ti istinu kazah.«

C. Odisej brani Nausikajino vladanje. 298—347.

300

Njemu odgovori na to Alkīnoje i reknē ovo:
»Moja se nečemu kći, o tuđinče, dovila nije,
Nečemu dobru, jer nije u dvore te naše dovèla
Skupa sa dvorkinjama, a nju si molio prvu.«

305

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Nemoj mi, viteže, za to nezazornu kćerku da karaš!
Ona mi reče, za njome sa sluškinjama da idem,
Al' ja hotio nisam, jer bojah se, jerbo se stiđah,
Da ti se srce ne bi naljutilo, kada nas vidiš!

Ta mi se srdimo brzo plemena ljudska na zemlji.«

310

Njemu odgovori na to Alkīnoje i reknē ovo:
»Tudinče, nije srce u mojim grudima takvo,
Da se utoma ljuti; od svega je smotrenost bolja.
Ej da otac mi Zeus i Atena dā i Apōlōn,

Kakav si sada i kako baš isto misliš, što i ja,
Da kćer dobiješ moju, nazoveš da mi se zetom
I da ostaneš ovdje! imutka bih dao ti i dom,

315

Ovdje da ostati hoćeš; a nećeš li, nitko te ovdje
Ustavlјat neće, jer time ugodili ne bismo Zeusu,
Nek znaš: sutrašnji dan određujem, kada ču tebe
Opravit; a ti dakle otpočini osvojen sankom
Slatkim, i ljudi će s tobom zabrođiti u more tihos,
Dokle ne dodeš u svoj u zavičaj i dom i drukud,
Ako te volja, ma bilo i dàlje još od Eubéjē;

320

Za nju od naših vele zemljaka, koji su bili
Onamo najdalje da je, kad k Titiju, Gejinu sinu,¹⁷
Vodiše plave kose Radamanta, dà vidī njega.

325

Oni dodoše tamo i svršiše bez svake muke¹⁸
Sve još u isti dan i kući se vratиše natrag.
I ti ćeš vidjeti sam u duši, kolikō su lađe
Najbolje moje i momčad, da more uzljljaju vesli.«

330

Toj se povesele r'jeći Odisej, divni stradálac,
Pomoli se i ovu izustivši besjedu reče:
»Oče o Zeuse, što reče Alkīnoj, izvršio sve to!
Vječitog trajanja glas po žitòrodnōj nek mu se zemlji
Širi, a ja na svoju nek postojbinu se vratim.«

335

Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Svojim tad dvorkinjama Aréta bjeloruka vikne,

---

¹⁷ 323. O Titiju vidi 11. pjev. st. 576—581.

¹⁸ 324—325. Inače nepoznati put Krećanina Radamanta, poslije suca u podzemnom svijetu, pjesnik ovdje spominje samo zato da pokaže brzinu feačanskih lađa. Krećani su rado putovali, pa nije ništa neobično što je i Radamant stigao do Feaćana, koji su ga onda ispratili na daljem njegovu putu na Eubeju.

340

Postelju one pod tr'jemom nek postave, jastuke l'jepe
Neka porfirne metnu, odòzgō nek prostirke prostru,
Runjave struke nek stave, da ima čim se ogrnut.
Robinje iz sobe podu, u rukama luči im bjehu;
Tada mu nabiju, nastru i prirede dvorkinje krevet
I k Odiseju dođu i riječi ove mu reku:
»Podider spavati, stranče, već krevet je načinjen tebi.«

345

Tako mu reku, a njemu baš milo počinut bješe.
Tako je spavati lego Odisej, divni stradálac,
Ispod bučnoga tr'jema u provrtani u krevet,¹⁹
A Alkinoje leže unútra u visokim dvorma,
Gdje mu je gospođa žena za počinak spremila krevet.

---

¹⁹ 345. »provrtani krevet«, vidi 1. pjev. st. 440.

OSMO PJEVANJE

(33. dan)

Odisej među Feačanima.

8. Narodna skupština odlučuje da se Odisej pošalje kući. 1—45.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Čili i snažni onda Alkinoj iz postelje skoči;
I božansko se čedo Odisej gradòbjija digne,
Te Alkinoje čili i snažni njega povede
Na mjesto feačko zborno, što bješe kod lađa brzih.
Kada onamo dođu, na glàtkè kamene sjednu
Jedan uz drugog blizu; Atena Pàlada onda
Hodaše gradom slična glasniku Alkinoja hrabrog
Smišljajuć, kako da se junàčina vrati Odisej;
K čovjeku stupaše svakom i riječ mu zborase ovu:
»Dajte potecite vi, čelòvođe feačke mudre,
Dajte u skupštinu pod'te, da stranca čujete onog,
Koji je skoro u dom Alkinoja hrabroga došo
Po moru se nalútav, na bogove uzrastom nalik.«
Govoreć tako volju potàče i srce svakom,
Te se napune brzo na zborištu sjedala ljúđi,
Kòliko grnjahu oni; i mnogi se diviše vidjev
Hrabrog Laèrtova sina; milotom božanskom Atena
Njega po plèćima obli, po glavi obli i njega
Višega učini vidjet i krupnijeg, da bi se svima
Umilit mogao tako Feačanma, med njima da bi
Čestit i veličanstven u borbama mnogima òstō
Pobjednikom, što na njih Feačani pozvaše njega.¹
Kada se sàberù već i na iskupu kada se nađu,
Onda Alkinoje njima progovori i reknē ovo:
»Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre,
Neka vam nešto reknem, što srce u grudma mi kaže.
K meni je neznani ovaj tuđinac doluto u dom,
Ne znam, od kojih je ljudi, od istočnih, zapadnih da l' je;
Opremu traži i moli, da odluka bude nam tvrda;
A mi povratak njemu uskòr'mo po navici staroj,
Jerbo nikoga nema, u moju kuću tko dođe,
Da bi čekao dugo i tužio opreme radi.

---

¹ 22—23. Odisej je sudjelovao u Feačana samo u jednom natjecanju: zato se ti stihovi smatraju interpolacijom.

Nego lađu dajmo u püčinu rinimo divnu,
35 Lađu prvöplövku crnu!² po narodu nek se izbérū
Momka pedeset i dva, junaka najbolja davno.
Vesla uz klinove dajte lađenē dobro privež'te,
Iz lađe onda iziđ'te i k meni gostit se brzo
Dođite u moj dom, priredit ču dovoljno svima!
40 Momcima nalažem to, a ostali, koji ste ovdje,
Vi žezlonoše i vī, o knezovi, ù krāsnē dvore
Dod'te mi, stranca da ovog u domu našem gostímo.
Da se ne neća nitko! Demòdoka k tome pozov'te,
Onog pjevača božanskog, što bog mu je dao, da pjesmom,
45 Kako mu daje srce u grudima, ljude veseli.«
Reče im pa ih onda povede, žezlonoše za njim
Pođu, a po pjevača božanskōg otide glasnik.
Odabranih momaka pedeset i dvojica onda
50 Odu na obalu mora trepetljivog po zapov'jedi;
A kad do lađa veće i do mora dodoše momci,
Crnu porinu lađu u morsku dūbinu oni,
Katarku postave zatim i jedra na lađu crnu,
Pa izätoga vesla u kožane utaknu gužve,
Sve baš kako se hoće, i bijela razapnu jedra.
55 Podalje namjeste lađu u vodi, i sve izvršiv,
Pođu u veliki dom Alkinoja, hrabrog junaka.
U sobe sve i u tr'jmove sve u obore ljudstvo
Silno navrvi, te mnogo mladića i staraca bješe.
Dvanaest tada ovaca Alkinoje zakolje njima,
60 Osam bjelozubih svinja i do dva sporohodnā vola.
Žrtve tad prionu gulit i milenu spremati gozbu.
Glasnik među njih dođe i milog pjevača³ dovede,
Koji omilje Muži, te dobro je dala mu i zlo:
Očinji uze mu vid, al' pjevanje dade mu slatko.
65 S klincima srebrnim stolac Pontònōj primàče pjevaču
U sredini med gòst'ma o visoki stup ga naslònīv;
Tada objesi zvonku oglàsnik formingu o klin
Iznad glave pjevaču, navèdē njegove ruke,
Gdje će je naći, pred njèga još postavi košaru i sto
70 Krasni i s vinom kondir, da po volji piye iz njèga.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Muza pjevača potàče, da opjeva slavu junaka
Iz pjesme one, što njoj se nebésa hvataše slava,
75 Kako se svadi Odisej s Ahilejem, Peleja sinom,
Jedan na drugog kad su navalili r'jećima strašnim
Na božoj obilnoj gozbi, a kralj se tad Agamèmnon
Radovo za se, kad staše boljari se ahejski svađat,
Jer to mu proroštvo Feb je Apòlōn proreko bio,
80 Kad prag u presvetoj Piti prestupio kameni bješe,

---

² 35. »lađu crnu«, jer su lađe u to doba obično bile obojene crnom bojom.

³ 62. »milog pjevača«, tj. Demodoka; grčka priča rado prikazuje vrače i pjevače slijepima, a i pjevači su naših narodnih pjesama ponajčešće bili slijepci.

Dà pītā boga; i tada početak se váljao jada
Trojcem i Danajcima po odluci velikog Zeusa.⁴
O tom pjevaše pjevač božanski, a tada Odisej⁵
Žilavim rukama plašt obuhvati crveni velji,
85 Na glavu njega navúčē i lijepo pokrije lice,
Jer ga bijaše stid od Feáčanā roneći suze,
Ispod obrva roneć. Kad presto bi pjevač božanski,
On bi utr'o suze i plâšti bi uklonio s glave,
Dvoušni primio vrč i bozima lio bi žrtvu.
90 A kad bi počeo opet Demòdok, kad bi boljari
Feački rekli mu pjevat, jer pjesma je godila njima,
Opet bi pokrio glavu Odisej i jecati stao.
Tada ga ne spazi nitko od gòstî suze gdje roni,
95 Samo Alkinoje opazi to i vidi da plače,
Blizu njega sjedéći i njegovo jecanje čuje.
Odmah Feačanma ovo veslòradîm prozbori vitez:
»Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre,
Podjednakom smo gozbom⁶ zasladili duše i ktome
100 Formingom, koja uz gozbu obilatû pristaje krasno,
A sad se ògledati izíd'mo u borbama svima,
Ne bi l' tuđinac taj prijatèljima rekao svojim,
Kada se vrati kući, kolikō smo bolji od sviju
Pesničari i kakvi l' u rvanju, skoku i trku.«

9. Igre na trgu. 104—416.

A. Feačke ratne igre. 104—180.

Reče im, pa ih povèdē, a oni podoše za njim.
105 Tada Demòdoku o klin oglàsnîk formingu zvonku
Objesi, iz kuće njega izvèdē za ruku vodeć.
Glasnik ga istim putem provèdē, kojim su drugi
Feački pošli bili boljari da gledaju borbe.
Pođu na mjesto zborni, i za njima nagrne narod
110 Bezbrojan; tada mnogi mladići ustanu vrli:
Usta Akrònêj, Okijai i zatim usta Elàtrej,
Nautej i Primnej, Armijal. Erètmêj, a za njima drugi,
Ponter i Prorej usta, i Toon i Anabesinêj
115 I sina Tèktonova Polineja sinak Amfijal,
Ustane i Eurijal, Ijudòmori Aresu slični,
Naubolov sin Eurijal, med svima Feácima prvi
Iza Laòdamasa nezázornôg stasom i licem.
Tri nezazornog tada Alkinoja ustanu sina:

⁴ 75—82. Do te je svađe, po priči, došlo jer je Odisej jednostrano isticao mudrost i lukavštinu, a Ahilej hrabrost i silu kao uspješno sredstvo za dovršenje rata. Agamemnon se svađi veselio jer mu je proročište proreklo da će osvojiti Troju čim se posvade najbolji junaci.

⁵ 83. Odisej plače; vidi 4. pjev. st. 185.

⁶ 98. »podjednaka« je gozba ona na kojoj svi imaju jednak dio, onoliko koliko je svakom dosta.

- 120 Halij, i slični bogu Klitònēj, Laòdamas s njima.
Prvo se ogledaše u trku borci, i njima
Protegnut bijaše put od ograde, kuda će trčat;
Skupa niz polje brzo polètē prašinu vijuć,
Najbolji od njih u trku Klitònēj nezazorni bješe;
Kôliko nã polju mäzge bez ökrêta mõgû uzòrat,
Tôliko prestigne on, do gledáčâ došavši, druge.
125 Onda se stanu borci u rvanju mučnom oglédat,
A tu najbolje sve junake nadrvë Eurijal,
A u skakanju od svih Amfijal najbolji bješe,
A u kolutanju bješe Elàtrêj najači od svih,
130 Valjan Alkinojev sin Laòdamas pesničar prvi.
A kad svima se već razvèselî borbama duša,
Onda Alkinojev sin Laòdamas prozbori ovo:
»Nuder, drugovi mili, tuđinca pitajmo ovog,
Borbu li koju zna i razumije? uzrastom nije,
135 Niti bedrima nije, ni nogama, rukama rđav;
Vrata je čvrsta i snage golémë; mladahne ima
Jakosti, samo ga zla i nevolje potrše silne,
Jer ja ne znam, što može da oslabi čovjeka više,
Nego što more ga slabi, ma i jak bio veòma.«
140 Njemu odgovori na to Eurijal i reknë ovo:
»Tu si, Laòdamase, baš pravo besjedu reko;
Sam pristupider k njemu, pozovi ga, očituj volju.«
Kada Eurijala sin Alkinojev valjani čuje,
145 Stupiv usrèd sveg skupa ovako Odiseju reče:
»Deder se, tuđinče oče, u borbama ogledaj i ti,
Ako razumiješ koju, a čini se, borbe da znadeš.
Ta slave nema veće junaku, dok život mu traje,
Nego je ona slava, što rukama, nogama steče.
Nego se ogledaj sad i raspršaj sa srca jade.
150 Tvoje putovanje nije daleko; već ti je lađa
Otisnuta od zemlje, i svî su drugovi spremni.«
Odgovaraajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Što se, Laòdamase, uzvikaste rûgom na mène?
Više mi leže jadi na duši negoli borbe,
155 Meni, što mnogo postradah i koji se izmučih mnogo,
A sad u vašoj sjedim u skupštini povratka željan,
Zato se kralju ja i čitavom narodu molim.«
Njemu odgovori na to Eurijal ovako ga dražeć:
»Ti se, tuđinče, meni ne činiš nalik na onog,
160 Koji je borbama vješt, među ljudima kakvih je mnogo,
Nego si nalik na onog, što u lađi punoj vesala,
Brodi, poglavatar mornárâ, sve samih trgovnih ljudi,
Misliš na tovarenje i staraš se za robu samo,
Na dobitak si brz, a na borca naličan nisi.«
165 Mrko ga gledne Odisej dosjetljivi i reknë ovo:
»Prijane, pravo ne rèče; na čòvjeka drskog si nalik!
Tako bogovi svima ne davaju ljudima svojih
Ljupkih darówâ ni duše ni uzrasta nì zpora dičnog.
Jedan je nèuglêdan u licu čovjek, al' što god

170 Govori, bog mu daje milotu u svemu, i ljudi
Svi ga motre s veseljem: on govori postidno, milo,
Govori sigurno on, u skupštini odličan ljudskoj,
A kad prolazi gradom, sve motre ga ljudi ko boga.
175 Drugi je spoljašnošću na vječite bogove nalik,
Al' ne zaodješe bozi milotom besjede njemu;
Tako je izvrsno tvoje i obliče, nì bōg ga ne bi
Bolje načiniti mogo, a razumom svojim si prazan!
Ti si u grudima mojim uzbunio srce mi svojim
180 Nezgodnim besjedama. U borbama nisam ti nevješt,
Kao što govorиш ti, već mislim, med prvima da bijeh,
Dok sam se u godine i u šake uzdao svoje.
Al' sad me nevolje i zla obuzimljū, sila pretpjeh
U bitke junačke mnoge i valove ulazeć mučne;
185 Nego ču, ako i mnogo postradah, zaći u borbu,
Jer si me ujeo r'ječju i njome si zadio mene.«
Reče i skočiv onako u plaštu uhvati kolut,
Veći i deblji kolut i krupniji, nego je bio,
Kojim se metahu dotad Feaćani. Kolut Odisēj
190 Dobro zavitla tad i iz ruke žilave baci,
A kad zauji kamen, Feáci, brodari na glasu,
S veslima dugim veslači, tad k zemlji pognu se redom.
Koliko padne kamen iz ruke odletjevši brzo,
Preskoči biljege sve. A Atena čovjeku slična
195 Postavi znake i r'ječ izustivši prozbori ovu:
»Tvoj bi, tuđinče, znak i slijepac poznao svaki,
On bi ga napipao, jer s drugima nije se sm'ješo,
Nego je najdalje on; za ovu ne boj se borbu,
Neće ga nikoji dostić Feaćanin niti prebacit.«
200 Toj se poveseš r'ječi Odisej, divni stradálac,
Videć, gdje mu je jedan u borbi prijatelj dobar,
I on sa laksim srcem Feaćanma prozbori ovo:
»Dete ga dostignite, o momci! Za čas ču, mislim,
Drugи dobaciti kolut il' do tamo ili još dalje.
205 Kojega nagoni srce i duša od drugih sviju,
Neka se ogleda sa mnom, — razljútiste vi me veòoma, —
Il' u šakanju sad il' u rvanju ili u trku,
Ne marim; dodite sví Laòdamasa izùzēv,
Koji me gosti, a s milim domaćinom tko bi se rvo?
210 Ludak je onaj čovjek i nitkov, tko bi se s onim
Išao natjecati u borbama, koji ga gosti,
I to u tuđoj zemlji; ta sam bi potkopo sebe!
Drugog ne odbijam nikog, ne prezirem drugoga nikog,
Nego ga vidjeti hoću i s njime se ogledat želim.
215 Kakovih borbi ima med ljúdima, nisam im nevješt:⁷
Glatkim umijem lukom da upravljam, kao što treba,
Prvi bih čovjeka mogo u gomili dušmanske vojske
Ja pogodit i svalit, drugovâ okolo sebe
Da množinu imadem, da gađaju oni junake.

---

⁷ 214. »nisam im nevješt«, tj. vješt sam; to je pjesnička figura litota.

220 Jedini mene je od svih nadstr'jeliti mogo Filòktēt⁸
Na polju trojanskome, kad str'jelasmo tamo Ahejci;
A od ostalih sviju valjaniji i boljī ja sam,
Kakvi su smrtnici danas na zemlji, hljebac što jedu.
A sa starijim ja se junacima borio ne bih,
Ni sa Heraklom ne bih ni s Euritom Ehalskim bome,
225 Koji se nadstreljivat i s vječnim bozima znahu;
Zato je umr'o naglo i nije dočekat mogo
Starosti velike Eurit u dvoru svojem, jer njega
Srditi ubi Apòlōn, što i njeg nadmètat se zvaše.
Kopljem hitati znam, kolikō drugi ni str'jelom.
230 Samo bi, bojim se, koji Feáčanin mogo natrčat
Mene, jerbo me odveć nagrдиše valovi mnogi,
Te se i izmučih njima, jer nisam dovoljne njege
Imao u lađi svojoj, te klecat mi koljena staše.«

B. Kolo; pjevanje; plesači. 234—384.

235 Tako im reče, i oni umuče svi i zašute,
Samo Alkinoje njemu odgovori na to ovako:
»Kada među nama ti, o tuđinče, govoriš milo
Te nam junaštvo hoćeš pokazati, koje te prati,
Srdit, na rvalištu, što ovaj te podraži čovjek;
Nikakav čovjek tvoga junaštva kudio ne bi,
240 Koji pameću svojom govòriti znađe što valja.
Nego poslušaj sada i mene, da poslije možeš
Kazati vitezu drugom, u dvorima kada se svojim
Gostio budeš sa ženom i djecom, koju imadeš,
Sjeti se našeg junáštva, i kakve je i nama Zeus-bog
245 Dao vještine već od otácā naših po redu.
Pesničari ti nismo nezázorni, a ni rvači,
Nego nogama brzo trčimo, lađari smo prvi;
Vazda je draga nam gozba i kitara, kolo i rádi
Mi smo se preoblačit i kupat se toplo i spavat.
Nego dederte vi, o feački ūgrāči prvi,
250 Pòigrājte, tudinac nek taj prijatèljima rekne,
Kada se povrati kući, kolikō smo bolji od sviju,
Gdjegod se brodi, il' igra il' trči, gdjegod se pjeva.
Neka vas koji potrči i formingu neka doneše
Zvonku Demòdoku sada, u dvorima negdje je našim.«
255 Tako bogòlikī reče Alkinōj, i glàsnik se diže
Da iz kraljeve kuće doneše formingu šuplju.
Odabranih se devet iz naroda sudija digne,
Koji činjahu sve u igramu dobro, i oni
Uravne za kolo prostor i rašire za igre prostor.
260 Glasnik pristupi bliže Demòdoku noseći zvonku
Formingu, i on pode usrèd skupa; okolo njega

---

⁸ 219—232. Smatra se da su ti stihovi kasnije umetnuti jer Odisej još ne može ovdje govoriti o svojem sudjelovanju u trojanskom ratu, a osim toga postoji očito protivurjeće između st. 230 i d. i st. 206.

- Stanu mladići svi u naponu, igranju vješti;
Kada po kolu oni božanskom nogama lupe,
Treptanju njihovih nogu Odisej se divljaše motreć.
Tada zacilikne pjevač i zapjeva, kako je Ares
Ljubio Afroditu, u koje je prekrasan v'jenac;⁹
U Hefestovu domu obljbio on ju je krišom
Mnoge joj davši dare i gospodu time Heféstu
Krevet okalja, gdje leži; al' Helije, kojino vidje
Njihovo milovanje, Heféstu ga prokaže odmah.
Kada srdòbonū tu Hefésto začuje kážu,
Uđe u kovačnicu u duši misleći o zlu,
Veliki nakovanj na panj navalivši okove stane
Nerazdrešljive on, neprelomljive kovat, da čvrsto
Ono se uhvati dvoje. U ljutosti Aresu varku
Smisliv u ložnicu podje, gdje mila mu postelja bješe,
Krevetu okolo nogu ponastavi okove krugom;
Mnogi se okovi spuste odòzgō s krova, a tanki
Bjehu ko paučina, i nitko ih spazio ne bi,
Niti blaženi bozi, jer tako ih pr'jevarno skova.¹⁰
Okolo postelje kad on kovarstvo nastavi svoje,
Onda tobože ode na Lemnos, u uređen u grad,
A od sviju mu draži zemalja bijaše Lemnos.
To je spazio dobro zlatòsjajnī Ares, i slavnog
Kako spazi vještaka Hefésta gdje ide daleko,
Odmah zaputi u dom Hefésta, preslavnog boga,
Krasnovjènačnū živo želéći Kiterku ljúbit.
Ona se vratila baš od oca, od presilnog Zeusa,
Te je sjedila bila, a Ares u kuću uđe,
Stisne joj ruku i ovu izustivši besjedu reče:
»Lezimo, draga, amo u krevet te se vesel'mo!
Kod kuće nema sada Hefésta, nego je na put
Među gruborječne pošo med Sinčane na Lemnos otok.«
Ares joj reče, a njozji baš milo počinut bješe.
Oboje uđu u krevet i zaspe! Hefésta vještaka
Umjetni okovi tad ih sa sviju obuhvate strana,
Te već ni jednog uda ne mogase maći ni dići.
Onda opaze tek, da se nema izbjegići kamo.
Njima se približi tad rukotvorac preslavni Hèfèst,
Jer se vratio prije no ode na lemnoski otok
(Helije spaziv ih dobro prokazao bješe ih njemu)
I kući podje svojoj Hefésto ū srcu bolan,
Stane pred vratima sobe, a bijes ga obuzme divlji
I povikavši strašno prizove bogove tamo:
»Oče o Zeuse, i drugi o blaženi, bogovi vječni,
Dodite amo da tužne, neprilične vidite stvari,
Kako Zeusova kći Afrodita vazda sramoti

---

⁹ 267. »prekrasan v'jenac« — misli se visok dijadem.

¹⁰ 281. »pr'jevarno skova« Homer zamišlja i prikazuje bogove u ljudskom liku, sa svim ljudskim slabostima i manama, nesavršenima i tjelesno i duševno. Tako je na pr. već u st. 270. i d. rečeno da je tek Helije javio Hefestu nevjeru njegove žene, jer on, premda je bog, to ne zna. Takvih primjera ima u Homera vrlo mnogo.

Mene, koji sam hrom, a ljubi Aresa mrskog,
310 Jerbo je on i lijep i nogu jakih, a jâ se
Na svijet rodih slabônog (al' drugi nije mi krivac,
Nego mati i otac, — ej da me rodili nisu!).
Ali gledajte sada, gdje evo u ljubavi dvoje
U mom krevetu leže, a jâ ih žalostan gledam.
315 Ne mislim, da će htjeti počivat i časak ovako,
Ako se i ljube vrlo, al' spavat neće se skoro
Zajedno prohtjeti njima; kovarstvo i okovi njih će
Odvraćat moji, dok sve mi ne povrati darove otac,¹¹
Koje mu u ruke dадох за ovu djevojku kuju;
320 Njegova kći je lijepa, al' ne zna obuzdati srca!«
Kad to Hefesto reče, u dvore mjedena praga
Skupe se bogovi vječni: Posidōn zemljòmičnī dođe,
Brzić Hermija dođe i branič gospod Apòlōn;
Boginje ne htješe doći, već od stida ostanu doma.
325 Bogovi, svakog dobra davači, pred vratima stanu:
U smijeh udare tada neiskazan blaženi bozi,¹²
Kad umijeće vide Heféstā, pravog vještaka;
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
»Nije ti u zlu sreće, — brzònogōg dostiže spori,
330 Kako je spori Heféstō ulovio Aresa eto,
Aresa najbržega od bògōvā olimpskih sviju,
Hrom umijećem svojim; al' Ares će preljubu platit!«
Dok su se bogovi tu razgovarali besjedeć tako,
Zeusovo čedo Apòlōn progovori Hermiji ovo:
335 »Hermija, Zeusov o sine, o pratilče, dàvāču dobra,¹³
Bi li hotio i tī uz zlaćenu uz Afroditu
Čvrstim vezama sapet u postelji skupa počivat?«
Njemu skoròteča na to provodač odgovori ovo:
»Nek mi se, Apolone, daljnòmetnī strèljāču, tako
340 Zgodi, pa goleme, triput tolikē nek veze me stegnu,
A vi me bogovi svi i boginje gledajte tada,
Kako uz zlaćenu ja Afroditu počivam skupa!«
Tako Hermija reče, i u smijeh udare bozi.
Samo se nije smijo Posidōn neprestano moleć
345 Umjetnika Heféstā, da Aresa iz veza pusti.
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
»Pusti ga, evo ti za nj obećanje od mène, da on će
Platit ti, kako je pravo med bozima, kao što želiš.«
Al' Posidónu tad rukotvorac preslavni reče:
350 »Nemoj, o Pòsidōne zemljòmičnī, na to me nukat,
Jamstvo je rđavo to, kad za rđave jamči se tkogod;
Zar bih mogao tebe med besmrtnim bozima vezat,
Ako mi Ares utèčē i svome se ùklonī dûgu?«

---

¹¹ 318. Budući da je ženu zatekao u nevjeri, Hefest kani natrag tražiti vjenčane darove, kojima je od oca Zeusa otkupio vjerenicu. Takav je bio običaj u Grka u Homerovo doba.

¹² 326. Na nekoliko mjeseta u Homera bogovi se smiju grohotom i slatko, pa otud potječe i uzrečica »homer-ski smijeh«, tj. neusiljen, sladak i dugotrajan smijeh.

¹³ 335. »dàvāču dobra«, jer Hermija daje plodnost biljkama i životnjama, a zdravlje ljudima.

Njemu zemljotresac na to Posidon odgovori ovo:
355   »Hefeste, ako bi Ares ukloniv se svojemu dugu
Pobjego kud, tad ja bih za njega platio tebi.«
Al' Posidonu tad rukotvorac preslavni reče:
»Meni ne priliči tebe ne uslišit, pa i ne mogu.«
Tako rekavši snažni Hefesto otpusti veze;
360   Pa kad oboje ono iz okova izidi čvrstih,
Oboje onda skoče, te Ares u Trakiju ode,
A mila smješljivka tad Afrodita nà Kipar podje
U Paf, gdje joj je sveti gaj i kadilni oltar.
Harite tu okupaju nju i namažu uljem,
365   Uljem ambrosijskim onim, što teče po bozima vječnim.
Pa je u haljine ljupke obuku, — da je divota.
O tom pjevaše pjevač božanski, te se Odisej
U srcu radovo svom, kad slušaše, s njim i Feaci
Svi, brodari na glasu, veslači s veslima dugim.
370   Tada Laòdamasa i Halija pozva Alkinój,
Sami nek igraju (à nitko njih nadigravao nije).
I njih dvojica uzmu tad u ruke crvenu loptu
Lijepu, koju je bio načinio Polibos vješti:
Dò tāmnih ju je jedan oblákā sved ubzacívō,
375   Saviv se natrag, a drugi od zemlje skočivši uvis
Brzo je hvataše prije no na tle nogama stane.
Pošto se ògledajū u bacanju upravnom lopte,
Onda igrati uzmu po zemlji mnogohranoj oba
Sitno izmjenjujuć noge; mladići pljeskahu drugi,
380   Stojeć na igralištu, i tako urnebes nasto.
Tada Alkinoju divni Odisej progovori ovo:
»Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima.
Ti si se hvalio sam, da imaš prve igrače, —
Sve je doista tako; sve čudo me motreći hvata.«

C. Gostinski darovi. Izmirenje s Eurijalom. 385—416.

385   Reče, i na tu se riječ Alkinój poveseši snažni
I on veslòradim odmah Feačanma prozbori ovo:
»Čujte me sada vi, čelovode feački mudre,
Meni se čini ovaj tuđinac razuman vrlo.
Nego gostinski dar da damo mu, kako valjade!
390   Dvanaest predičnih u nas po narodu ima knezova,
Vladaju narodom oni, među njima trinesti ja sam;
Svaki od nas mu plašt nek dade oprani, čisti,
Košulju i ktom po jedan skupocjeni talenat zlatni.
Dajmo mu brže sve to donesimo, neka imade
395   Sve to u ruci tuđinac, nek radostan k večeri podje.
A nek Eurijal sad udobròvoljí besjedom njega,
Pa još i dârom, jer kako valjade, govorio nije.«
Tako im reče, a oni povlađujuć odrede sve to,
I svaki odmah pošlje glasnika po darove kući.
Na to Alkinoju ovo Eurijal odgovori veleć:

»Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima.
Tog ēu tuđinca ja udobròvoljít, kako mi veliš.
Njemu ďu ovaj mač darovati mjedeni sasvim,
Na njem je srebrni balčak, a bjèlokošću su novom¹⁴
Kore mu optočene; a vr'jedan ēe mnogo mu biti.«

405
Reče i s klincima srebrnim mač Odiseju dade,
Besjedu započne s njim i progòvorí krilate r'ječi:
»Zdravo, o tuđinče oče! izustih li nemilu r'ječ ja,
Neka je pograbi odmah olúja, nek je odnese!
410
Bogovi dali ti ženu uočit i vratit se kući,
Koji odavno trpiš daleko òd drāgih svojih.«

415
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Zdrav da si i ti, o dragi, i dali ti bogovi sreću!
Samo požalit nemoj za ovim nikada mačem,
Što si mi dao ga sad udobròvoljīv r'ječma mene.«
Reče i na pleći mač¹⁵ sa srebrnim klincima metne.

10. Druga večer u Alkinojevim dvorima. 417—586.

A. Darovi. Rastanak s Nausikajom. 417—468.

Sunce zade, — Odisej darovā već imaše slavnih;
Ponosni sve ih glasnici donesu u kraljevske dvore,
A tad nezazornog sinci Alkinoja prime ih od njih
420
I te prekrasne dare uz čestitu postave majku,
A pred Feacima snažni Alkinoje idaše čili.
I kad u kuću dođu, na visoke stolice sjednu,
Pa tad Aréti snažni Alkinoje prozbori ovo:
»Ovamo, ženo, kovčeg donesi, što bolji imadeš;
425
Čisti i oprani plašt i košulju metnut ēeš u njeg.
Na vatru metnite koto i ugrijte vodu za njèga,
Da se opere on i u redu složene dare
Vidi, koje su njemu nezázornī dali Feaci;
Da se zasladi goz bom i pjevanje pjesme da sluša.
430
A ja ďu ovaj mu kondir darovati prekrasni zlatni,
Neka se po sve dane opominje mene i Zeusu
U svom nek žrtvuje domu i ostalim bozima iz njeg.«
Tako im kaza, i tada Aréta robinjam rekne,
Neka pristave brže uz organj veliki tronog.
435
Na vatru žarku koto za kupanje pristave one,
Naliju vode u njèga, odòzdō zapale drva.
Trbušast tronog vatra zaokruži, voda uzavrī,
A međutim Aréta iznèsē iz sobe gostu

---

¹⁴ 404. Bjelokost, tj. slonovu kost, upoznali su Grci vrlo rano trgujući s Feničanima, pa je Homer često spominje (na pr. 4. pjev. st. 73 i 22. pjev. st. 200); o samim slonovima ne govori pjesnik nigdje, jer su došli u Evropu tek u doba Aleksandra Velikoga.

¹⁵ 416. »na pleći mač« — vidi 2. pjev. st. 3.

Prekrasni kovčeg i krasnih darovā nameće u njeg:
440 Zlata i odijela, Feáčani što mu ga daše,
Sama unutra plašt i lijepu košulju metne,
Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
»Pogledaj zaklopac dobro i brže uzlom ga sveži.
Da ti na putu tko ne ukrade, što je u njemu,
445 Na ladi crnoj kad budeš počivo u slatkome sanku.«
Kad tu besjedu čuje Odisej divni stradálac,
Onda utvrdi zaklop i brzo ga šarenim uzlom
Sveže, kako ga bila naučila gospođa Kirka.¹⁶
Kad li mu u isti čas ključarica rekne u kadu
450 Ući, da bi se opro; Odisej radosna srca
Dočeka kupanje toplo, jer podvoren ne bješe često.
Otkad ostavi dom ljepokosē one Kalipsē;
Kod nje je kao bog nepromjenitu imao dvorbu.
Kada ga robinje veće okupaju, namažu uljem,
455 Košuljom ogrnu njega i strukom; izišav iz vode
Ode među ljude Odisej, što pijahu vino.
A Nausikaja tada božanskē puna ljepote
Stâše kraj dovratnika od dvoranē građene tvrdo,
Očima gledaše svojim Odiseja diveć se njemu,
460 Besjedu započne s njim i progovori krilate r'ječi:
»Zdravo, o goste! Kad budeš u zemlji već svojoj, spomén' se
Mene, jer prvoj imаш zahvalit za spasenje meni.«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»O Nausikaja, kćeri Alkinoja junačkog kralja,
465 Zeus mi gromovni Herin muž udijelio tako,
Kući da svojoj dodem i ugledam povratka danak!
Tad ču i tamo tebe ko boginju slaviti kakvu
Uvijek, svaki dan, jer ti si me, djevojko, spasla.«

B. Pjesma o propasti grada Ilija. 469—520.

Reče i sjedne tad uz Alkinoja kralja na stolac.
470 Sluge već d'jeljahu mesa komáde i m'ješahu vino.
Glasnik među njih dôdë i milog pjevača dovèdë,
Kojega častiše ljudi, Demòdoka, med goste njega
Sjedne baš u sredini i o stup ga nasloni visok.
Tada glasniku ovo Odisej dosjetljivi reče
475 (Odrezav komad od hrpta, a veći mu ostane jošte
Komad bjelòzubög vepra u masti obavit bujnoj):
»Ovo, glasniče, meso pjevaču Demòdoku predaj,
Nek jede; njemu i jâ ču ugoditi, premda sam jadnik.
Jer su kod ljudi svih pozemljárā pjevači u časti
480 I u poštenju, jer Muza naučila ih je pjevat
Pjesme; ta sve pleme pjeváča njozzi je milo.«

---

¹⁶ 442—448. Aretina neopravdana sumnja u vlastite ljude i vezanje uzlom, što se inače nigdje ne spominje, dokazuju da su ti stihovi umetnuti; Odisejev uzao upotrebljava se poslije poslovično, kao i Gordijski čvor, da se označi štogod što se ne da razriješiti.

Tako reče, a glasnik odnèsav Demòdoku metne
Vitezu u ruke to; on primi i veseo bude.
Rukama posegну tada za gotovim jelima oni,
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda Demòdoku ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Tebe, Demòdoče, više od ikojeg čovjeka slavim,
Il' te je Zeusova kći naučila pjevati Muza
Ili Apòlōn, jer pjevaš sudbinu ahejsku krasno,
Što učiniše i što pretrpješe muka Ahejci,
Ko da si video sam ili čuo od onog, tko vidje.
Nego nastavi pjesmu o građenju drvenog konja,
Kojeg je s pomoću bio Atene načinio Epej,
Pa ga u tvrđavu divni Odisej lukavo spravi
Napuniv njega mnoštvom junaka, što rasuše Ilij.
Ako mi o tome dobro, Demòdoče, ispjevaš pjesmu,
Onda će svuda med ljudma kazivat svima, da imaš
Od boga nekoga blagog, te umiješ pjevati divno.«
Reče, — i zapjeva pjesmu Demòdok potaknut bogom;
Odande zapjeva on, u pokrite kako Argejci
Stupiše lađe i zatim otploviše bacivši oganj
Tad na čadore, i kako na zborištu trojanskom neki
Oko Odiseja dičnog u konju sakriti bjehu,
Jer u tvrđavu odvukoše konja Trojanci.
Tako je stajao konj, i mješovito zborahu mnogo
Okolo njega sjedéći; a v'jeće im trostruko bješe:
Ili da šuplje drvo ras'jeku nemilom mjedu,
Il' da ga na vrh povuku i niz vrleti ga sruše,
Ili da veliki dar za blaženje bögôvâ bude,
Pa se poslije tako izvršiti doista šćaše,
Jer je suđeno bilo, da propadnu, kada u gradu
Bude drveni konj, a u njemu argejski prvi
Svi junaci noseć Trojancima pogubu i smrt.
Pjevaše, kako grad razoriše ahejski sini
Sasuvši se iz konja, izišav iz zasjede šuplje.
Pjevaše, kako i gdje l' je pljenio ovaj il' onaj
Strmeni grad, a Odisej ko Ares kako je išo
S bogu sličnim junákom Menélajem k Dejfoba¹⁷ dvoru;
U najžešći se boj zaletio ondje, al' opet
S pomoću viteške on Atene předobī i tu.

C. Pitanje za gostov rod. 521—586.

O tom pjevaše pjevač božanski, al' se Odisej
Sav rastapo, i suze pod oč'ma mu kvašahu lice.¹⁸
Ko što kad žena plače obùimljūć miloga muža,
Koji je pred gradom svojim, pred narodom čitavim pao
Od grada svoga i djece ubijajuć nemili danak;

---

¹⁷ 518. Vidi o Dejfobu 4. pjev. st. 276.

¹⁸ 522. Odisej plače; vidi 4. pjev. st. 185.

Žena vidjevši njega gdje umire, gdje se još praća,
Nariče glasno i pada na njèga, a nju ostrága
Kopljima tuku dušmáni po ledima i po ramènma
I u ropstvo je vode, a na muku i na bijedu,
Njozzi propada lice od nevolje same i tuge:
Tako je ronio tužno Odisej iz očiju suze.
Tada ga ne spazi nitko od gòstí suze gdje roni,
Samo Alkinoje opazi to i vidi, da plače,
Blizu njega sjedéći i njegovo jecanje čuje.
Odmah Feáčanma ovo veslòradím probzori vitez:
»Čujte me sada vi, čelòvođe feačke mudre!
Neka formingu zvonku Demòdok ustavi veće,
Jer on pjevanjem svojim ne ugađa nikako svima.
Otkad nam večera traje te zapjeva pjevač božanski,
Otad nije nam gost od ljutoga prestao plača,
Tuga velika negdje obuhvata njegovu dušu!
Nego nek prestane pjevač, i zajedno sad se vesel'mo
Svi mi domaći i gòst, jer tako mnogo je ljepše.
Mi smo zbog ovoga gosta učinili čestitog sve to,
Opremu dajemo njemu iz ljubavi, dajemo dare.
Drag je čovjeku gost i pribjègār kòliko i brat
Svakome, koji i mälo dokučuje pameću svojom.
Zato lukavo nemoj, o tuđinče, mislit i tajit,
Što ču te sada zapitat, ta ljepše je kazati pravo.
Reci mi ime, što njime i otac i mati tebe
Zvahu i ostali ljudi po gradu i okolo grada;
Jer bez imena kakvog med ljudima nikoga nema,
Plëmića nema ni rde, kad na svijet dode, već svakom
Nadjenu ime mati i otac, kada ga rode.
Reci mi sada zemlju i narod, otkle si, i grad,
Da te pametne lađe opremiti onamo mogu,
Jer u Feáčanā nema krmárā, a njihove lađe
Nemaju nikakvoga kormána, kako ga druge
Imaju; same znadu, što misle ljudi i hoće;
One gradove sve i polja poznaju plodna
Ljudska i bezdanu morsku veòoma prelaze brzo
Omotane u magli i mraku; ne boje se one
Nikad, da će ih štogod pokvarit il' propasti da će.
Čuo sam i sam nekad, kazivao kad mi je otac,
Otac Nausitoje veleć, Posídōn na nas Feake
Da se srđi, jer svakog bez ozljede ispratit znamo;
Jednoć Zemljòtresac reče, razlupati feački da će
Dobro građeni brod, kad iz opreme vraćo se bude
Plavetnim morem, a na grad navalit će veliko brdo.
Tako pričaše starac; izvršio bog to il' tako
Ostalo, kako jest, po njegovoj kako je volji!
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Kuda si lutao sve, u kakve si došao zemlje,
Kakve si video zemlje i grade, u kojim se zgodno
Živi, i kazuj, gdje zli su i divlji, bez pràvicē ljudi,
Gdje li su gostima radi i gdje li se bògòvā boje;

580

Kazuj, čemu li plačeš i tužiš grudima iz dna
Slušajuć Ilija udes i argejskog, danajskog roda!
A to učiniše bozi, usudiše oni i propast
Ljudima, da to bude i rodu budućem pjesma!
Da li ti poginu tko od rodbinē pod Ilijskim gradom
Plèmenit, zet ili tast? a ovi su u svoj rodbini
Iza rođaka krvnih i plèmena najdraži svakom;
Ili ti plèmenit drug, što se nàvikò ljubiti tebe,
Poginu, jerbo nije ni od brata nimalo gori
Onaj, koji je drug, a ktome je razumna srca?«

585

DEVETO PJEVANJE

(33. dan [večer])

Pripovijest o Kiklopu.

1. Odisej se otkriva. 1—38.

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima!
Baš je lijepo slušat pjevača, kakav je ovaj,
Koji je bozima sličan po glasu svojem; i jâ ti
5 Velim, da nema stvari ugodnije, nego je ona,
Kad je u narodu svak u veselju, i kada su gosti
U kući i svi sjede po redu i slušaju pjesmu
Od pjevača, a uz njih na stolu mnogo je svega,
Mesa i hljeba mnogo imade, a iz krčága
10 Grabi vinotoča vino i gost'ma u vrčeve toči;
To mi se čini u mojoj u duši najljepše da je.
Tvoje je srce tebe navratilo, te pitaš mene
Za jade plačevne moje, da žalostan jecam još više.
Što bih ti prvo sada kazivao, posljednje što bih,
15 Kada su jade na me navalili nèbeskī bozi!
Najprije velim vam ime, da znate i vî ga sami,
I da suđenom danu uklonîv se budem od sàda
Glavni prijatelj vama, iako živim daleko.
Ja sam sin Laërtov Odîs  j, koji sam svima
20 Ljudima l  k  vstvom znan, do neb  s   mi dose   slava.
S pogledne Itake ja sam; — na ôtoku tome se di  že
Trep  ano brdo Nerit na pomolu ve   iz daljine;
Ôtok   ima mnogo ok   nj  , svi su nab  izu:
Sama, Dulihij tu je i Zakint, šumoviti otok.
25 Itaka sama je niska; od ôtok   najdalje sviju
U moru n   zap  d le  i, a ostali k istoku le  e
I suncu; kršna je ona i rodna mom    dma, — i slad  e
Ni  ta ne mogu ja od zemlje vidjeti svoje!
Mene dr  a kod s  be Kalipsa u prostranoj spilji
30 Boginja   zorit   žel  ci, mu   da joj budem,
Tako me isto prije u dvorima dr  aše svojim
Lukava Eejka Kirka žel  ci, mu   da joj budem;
Al' ne okrenuše srca u mojim grudima nikad.
Tako slad  ega ni  ta od svoje nema domaje,
35 Od majke i od oca, ma bio tko u punoj ku  i,
Ali u zemlji tudioj daleko od oca i majke!

Nego da pričam ti sad o nesretnom povratku svome,
Što mi ga usudi Zeus, kad iđah kući od Troje.

2. I. doživljaj: Kikonci. 39—66.

Vjetar od Ilija mene u kikonski u grad nanese,
40 Izmaros; ja taj grad razorih, à ljude pobih.¹
Uzmem sa sobom žene i blago veliko i sve
Među se pod'jelimo, da jednako zapadne svakom.
Onda drugovima rečem, da otud valja nam brzo
Bježati, ali me ludi veoma ne htješe slušat.
45 Silu ispiju vina, ovaca pokolju silu
I još krivòrogē vole sporohodnē moru na br'jegu.
Uto odu Kikónci i na pomoć zovnu Kikónce,²
Koji im susjedi bjehu, al' brojniji i jači od njih;
50 Življahu oni na suhu, s junacima borit se znahu
S kola, ali i pješke, gdje komu potreba bješe.
Dođe ih ujutro rano, kolikō u proljeće ima
Cv'jeća i lîšća, i huda sudbina tad nas od Zeusa
Dočeka tužne, i jade pretrpjeti imasmo silne.
55 Oni kod lađa brzih u borbu uđu, te kopljia
Mjeđu okovana od jednih k drugim polètē.
Dok je bila još zora i božji nàstajō danak,
Dotle se branismo od njih, iako ih bijaše više.
Al' sunce kada se nagnu, te volove treba isprezat,
60 U bijeg natjeraju Ahejce jači Kikónci.
Iz svake lađe mi šest nazuvčárā izgibe drúgā,
A mi se drugi smrti uklonismo i zlój sudbini.
Otud otplovismo dalje, al' u srcu žalosni bjesmo.
Rado smo smrti utèkli, al' drage izgubismo drûge.
65 Prije nam nè krénū lađe uzvijenē nà oba kraja,
Nego zovnusmo triput jadnike drûge,³ što bjehu
Na polju ostali mrtvi od Kikónacā pobjèni.

3. Bura kod Malije odbije Odiseja na jug. 67—81.

Ladama Boreja Zeus nebésā oblačitelj posla
70 I s njim strašnu oliju te òn oblácima zemlju
I more skupa ogñu; s nebesa i nôć se spusti.
Lađe strmögavicē polètē, à vjetar silan
Na tri, na četiri slomi komadića njihova jedra.

¹ 39—40. Kikonci su stanovali u Trakiji uz rijeku Hebar (danas Marica); u trojanskom ratu pod vodstvom Menta pomagali su Prijama (vidi u Ilijadi 2. pjev. st. 846 i 17. pjev. st. 73), zato im se Odisej sada osvećuje.

² 47. Grci su poubijali samo muškarce, a žene i djecu poveli su sa sobom u roblje, no ipak je jedan dio muškaraca uspio pobjeći.

³ 65. To je posljednja počast palim drugovima na rastanku, a ujedno je to i poziv njihovim dušama da ih slijede u domovinu, gdje će im podići grob (kenotafij). Taj običaj podsjeća na vrijeme davno prije Homera kad su ljudi vjerovali da duša pokojnika poslije smrti boravi u grobu; u Homera se duše nalaze u podzemnom svijetu.

À mī se tada zla pobjójimo, povučemo niže
Jedra i prema suhu što brže stanemo veslat.
Ondje bez prékīda ležeć provedosmo do dvije noći
I dva dana, a umor i jād nam izjedao dušu.
75 Al' kad ljepòkosâ Zora donèsē i trećī danak,
Katarke podignuvši i bijela razvivši jedra
U lađe sjednemo tad od krmárâ i vjetra gnane.
I tad bih došao zdrav u očinsku u milu zemlju,
80 Nego me potisne val i struja i Borej, kad htjedoh
Oko Malije obić, te otisnut bīh od Kitérē.⁴

4. II. doživljaj: Lotofazi. 82—104.

Tako me pogubni vjetri po püčini nosiše ribnoj
Devet dana, i deseti dan pristúpih tek k zemlji,
Gdje Lotofazi žive, za hranu kojim je cv'jeće.⁵
85 Na zemlju stupimo tu i zahvatimo tad vode.
I ondā kòd bfzīh lađa drugári ručati uzmu.
Kad već budemo siti i jèla i pića, drugare
Onda pošaljem neke da otiđu razvidjet zemlju,
Kakvi su ljudi tu, što hljebac jedu zemaljski.
90 Dva odaberem drûga i dodam im jošte glasnika.
Odoše i među ljude Lotofage zadoše brzo.
Druzima našim zla Lotofazi ne htješe ništa,
Nego im jošte dadu da jedu lotosa njihna.
Kako je koji slatkog i medenog lotosa kušo,
95 Taj se ne htjede više povratit k nama ni javit,
Nego htjedoše tamo u zemlji lotofaškoj ostat
I tu trgati lotos, na povratak ne mislit više.
Ali ih k lađama ja odvukoh, — sve plakahu, — silom,
Pa ih pod klupe sve povezah u prostranih lađah.
100 I milīm onda svojim drugárima östálīm rēkoh,
Neka k lađama brzim pohítē i neka uđu,
Lotosa dà jeli ne bi i povratak smetnuli s uma.
Oni ù lāđe uđu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more, sjedéći po redu, pljuskahu vesli.

5. III. doživljaj: Kiklopi. 105—506.

A. 1. dan. Lov i gozba na Kozjem otoku 105—169.

105 Otud otplovismo dalje, al' u srcu žalosni bjesmo:
Onda podemo k zemlji bezákonih, prkosa punih
Kíklōpā, koji nadom u besmrtnе bogove žive,

---

⁴ 81. Vidi 3. pjев. st. 287.

⁵ 84. O lotosu i Lotofazima vidi u Tumačenju riječi na kraju knjige.

- 110 Zato ne oru polja i ne sade rukama ništa,
Nego bez oranja sve i bez sjijanja izniče njima,
Pšenica, ječam i loza, na kojoj grozdovi jedri
Rastu i vino, što im ga dàžd nasporuje Zeusov.
Zborišta nemaju oni ni v'jeća ni zakona kakvih,
Nego stanuju svi na vrhuncima visokih brda,
Svaki u prostranoj spilji, te ženom svojom i djecom
Vlada, kako ga volja, za Kiklópe ne mari druge.⁶
- 115 Dalje od luke otok imade ravan, šumovit,
Otok kiklopskoj zemlji ni blizu, a ni daleko:
Divljih je koza množina na otoku bezbrojna tome,
Kojih ne plaši nikad koračanje nikakvih ljudi,
120 Tamo ne zalazi četa lováča, koji se muče
Po šumama i veru po vrhovima po gorskim.
Stoke onamo nitko ne pase, nè teži zemlje,
Tu se ne sije ništa i ne ore; nikada ljúdī
Na tom otoku nema, što hrani vekave koze.
125 Kiklopi nikakovih crvèngradnih nemaju lađa,
U njih drvòdjéljā nema da istešu pokrite lađe,
Koje bi mogle sve svršivat, u gradove ljudske
Koje bi zalazit mogle onako, kao što drugi
Zalaze ljudi brodeć po pučini k ljudima drugim.
130 Taj bi drvodjelje otok obradit prekrasno mogle.
Zemlište rdavo nije, i sve bi u vr'jeme izráslo;
Livade tu se šire uz bregove pjenastog mora,
Vlažne, mekòtrávnē k tome, a mogla b' zasadit se loza,
135 Koje nedostalo ne bi; oranica tamo je ravna,
Niski bi dospio usjev na pretilom zemlištu tome;
Luka je sigurna tamo, gdje ne treba konopa nikad
Niti spuštati kamen ni o brijeđ uže privezat;
Tamo se pristane samo i pričeka, dokle brodare
Srce ne nagna dalje il' dokle ne duhnu vjetri.
140 Gdje se svršuje luka, ispod spilje izvire onđe
Vrelo bistrice vode, okò njé rastu jagnjédi.
Amo doplovismo mi, a bog nas je vodio neki;
Tamna bijaše noć, i ništa se vidjelo nije,
Lađe je debeli mrak obavijao, mjesec s nebesa
145 Nije nimalo sjao, jer pokriše oblaci njega.
Očima svojim nije zamotrio otoka nitko,
Nit mi vidjesmo, prije no s pokritim lađama tamo
Pristasmo, gdje se vali ka obali valjaju dugi.
A kad pristanu lađe, sa sviju skinemo jedra
150 I izidosmo svi, gdje vali o obalu biju;
Tu zadrijemasmo malo, dok ne dođe zora božanska.
A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda po otoku stásimo tumáratí čudeć se njemu.
Tad egidònošē Zeusa Kronída kćeri nam nimfe
155 Nagnaju brdskih koza, da počaste moji se druži.
Lükove savite odmah i kopla dùgačkīh c'jevi

---

⁶ 115. Kiklopi dakle poznaju jedino porodičnu vezu u kojoj vlada režim patrijarhata.

160 Iz lādā uzmemo svojih i ù trī se stāvīvši reda
Str'jeljasmo, i nama bog divljāčinē obilno dade.
Dvanest me pratiло lađa, i svakoj zapadne od njih
Po devet brdskih koza, a sebi deset ih uzmem.
165 Tada smo cio dan do zalaska samog sunčānōg
Sjedili slatkim se vinom i mēsom u obilju časteć,
Jer još crvenog vina poněstalo iz lādā nije,
Nego ga imasmo još u krčazima dvoušnim dosta,
Natočena, kad grad osvojismo kilonski sveti.
Gledajuć Kiklōpā zemљu izbliza, dizanje dima
Vidjesmo i čusmo glas ovácā i kózā i njihov.
Kada već sunce zađe, i kada se uhvati tmina,
Onda zaspímo tamo, gdje välí o obalu biju.

B. 2. dan. Neljubazan doček kod Polifema. 170—306.

170 A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Drūgove ù skup sazòvēm i njima rečem ovàkō:
»»Jedni ostan'te ovdje, o mili drugovi moji,
A ja na lađi idem, a sa mnom će neki drugari,
175 Te čemo pogledat ljude, da vidimo, kakvi su ovdje;
Jesu li opaki oni i divlji, bez pràvicē svake.
Ili su gostima radi i boje l' se bògōvā srcem.««
U lađu uđem izrèkāvši to, zapovjedim zatim,
Neka uđu i sami i neka odvežu uža.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove⁷ sjednu.
180 Pjenasto more, sjedéći po redu, pljuskahu vesli.
Mjesto je bilo blizu, i kada dodemo k njemu,
Onda spazimo spilju na kraju, uz more blizu,
Visoku zastrtu svu lovorikom; u spilji mnogi
Janjci su, ovce i koze počivale, okolo toga
185 Visok bijaše obor od ükopānīh kaménā,
Od visokòvrhīh hrasta, omorika tàkōder dugih.
U spilji spavaše čovjek gromòradan, koji je ono
Stado čuvaо sam u prikrajku; nikada on se
S drugima družio nije, već samotan zlo uvježbavo.
190 Čudesan bio je on i gromòradan; čovjeku nije
Sličan hljebòjedi bio, već glavici planinskoj gustoj,
Visokog drveća punoj na strani od glavica drugih.
Tada milim svojim drugòvima rečem, da onđe
195 Kod lađe ostanu crne i na nju da paze, a zatim
Dvanaest ponajboljih drugòvā òberēm sebi
I odem; kozji mijeh ponesem crnoga vina
Slatkoga, što mi ga sin Euàntejev dàrovā Maron,
Svècenīk Apolóna, što Izmaros štìcāše nèkad,
200 Sjajne mi darove dade, što živa ostavih njega
S njegovim sinom i ženom bojéći se dirnuti u njih;
Stan mu bijaše gaj Apolónov, drveća puni.

---

⁷ 179. »med klinove« — vidi 2. pjev. st. 419.

Krasno kovana zlata poklonio mi je sedam
Talenata i sav od srebra vrč mi je dao.
Dvanaest napuni meni krčaga pićem božanskim:
Slatkim i čistim vinom, za koje u kući nitko
Nije znao od sluga i sluškinja, — samo je znao
On i žena mu draga i s njima ključarica samo.
Kad su se crvenog htjeli napojiti medenog vina,
On bi naliо vrč na dvadeset mjerica vode,
A iz vrča je toga božanskī ugodni miris
Miriso, i tad od vina uzdržat se bijaše muka.
Toga vina mijeh ponesem velik i hrane
Metnem u torbu, jer srce u mèni junačko drža,
Da čemo k čovjeku doći, što snagom je opasān strašnom,
Koji je divlji te ne zna ni pravde ni pravice kakve.
Do spilje dođemo brzo, al' u njoj ne nadosmo njega,
Jerbo je tovno stado napásao na paši tada.
U spilju došavši sve mi razglédati stanemo redom.
Puna su sušila sira, a ograde sve su tijesne:
Tôliko jaraca ima i janjića, a svaka vrsta
Odvojena je za se; napose ranije ima,
Srednje napose i pozne napose, a posude sve su
Surutke pune, i zdjele i muzlice, u što je muzo.
Tada me odmah stanu da mole drugovi moji,
Sira da uzmem sebi i odemo natrag, a zatim
Janjce i jarce mi da iz ograde stjeramo brzo,
S njima da odemo k lađi i krenemo po moru slanom;
Al' ih ne poslušah ja, — ej koliko bolje bi bilo!
Htjedoh ga vidjeti i dār od njèga gostinski dobit,
Ali suđeno nè bī, da bude družini mio.
Oganj zapálismo tad i žrtvovasmo te sira
Uzmemeo jesti i sjedeć unútra stanemo čekat,
Dokle ne dođe on sa ispaše. Breme golèmo
Nošaše suhih drva, da večeru priredi tako.
I sa velikim drva sa glomotom u spilju baci,
A mi se uplašimo i spilji se skrijemo u kut.
Zatim tovno stado u široku natjera spilju
Ono, koje je bilo za muzenje; muške kod vrata
Janjce i jarce pusti u visokom oboru vani.
Golem podigne kamen i sam ga stavi na vrata,
Tolik, da kamena takvog pomákla dvaest i dvoja
Ne bi čvrsta kola sa četiri točka sa zemlje,
Tako visoki kamen na vrata navalili spilji.
Onda sjedne i sve po redu počne da muze
Ovce i vekave koze i pod svaku metaše mläde.
Kad mu se usirila polovina b'jeloga ml'jeka,
Odmah sakupi to i u plètenē košare metne,
Drugu polovinu ml'jeka u posude izli, da ima
Otkud uzet da srće, da ima večeru dobru.
Kada se namuči tim i poslove dovrši svoje,
Onda zapali oganj i opazi nás i zapita:
»»Koji ste, stranci, i otkle doploviste stàzōm vodènōm?

- 255   Jeste li došli poslom il' utoma lutate možda,
                      Kao što gusari blude po vodama slanima glavom
                      Igrajući se svojom, tuđincima noseći b'jedu?««
                      Krupni nas prestraši glas i gromòradnõst njegova sama.
                      Al' ja besjedu ipak za odgovor kazah mu ovu:
260   »»Mi smo ljudi Ahejci, od Troje nas svakakvi vjetri
                      Preko bezdane morske nabaciše velike amo,
                      Doma se žurasmo mi, al' zadosmo na druge pute,
                      Na druge staze, a Zeus je odlučio valjada tako.
                      Silenog Atrida mi Agamèmnona jesmo vojnici,
265   Pa se dičimo tim; a ôn je slavniji od svih
                      Pod nebom ljudi, jer grad razvalio je tolikî,
                      Pobio narod tolikî. A sad dolazeć k tvojim
                      Koljenma molimo, gostinski dar ud'jelio ne bi l'
                      Nama il' drugoga čega, što gostu dati je pravo.
270   Bògôvâ, dobriću, boj se! pribjègär ti svaki je od nas,
                      A pribjegárima Zeus i tuđincima osvetnik jeste,
                      Onaj gostinski Zeus, što tuđince čestite prati.««
                      Tako mu rečem, a on odgovori nemilo meni:
275   »»Il' si, tuđinče, lud, il' dolaziš ti iz daljine,
                      Kada mi veliš, u strahu da čuvat se bogova imam!
                      Za egidònošu Zeusa ne pitaju Kïklöpi ništa,
                      Ni za blažene drûgë, jer od njih mnogo smo jači!
                      Ako mi srce ne veli, na tèbe se smilovat neću
                      Ni na družinu tvoju, al' Zeusa se bojao ne bih.
280   Nego mi sada kazuj, gdje lađu građenu dobro
                      Ostavi? na kraj br'jega il' blizu? govori, da znadem.««
                      Tako me kušo, al' ja mnogòznalac odmah dokučih.
                      Pa mu rijeći ove odgovorim lukavo opet:
285   »»Lađu je slomio crnu Posidôn zemljòtresac moju
                      O te hridine hitiv, na međama štono su vašim,
                      O brijeg nagna je visok iz püčinë bačenu vjetrom;
                      A ja se prijekój smrti ukloni s drugòvima ovim.««
                      Tako mu rečem, a na to ne káza nemio ništa,
                      Nego nã noge skoči i rukama drûgâ se maši,
290   Pograbi dvojicu njih i o zemlju udari njima
                      Kao štenadma, te mozak iscuri i pokvasi zemlju;
                      Ud im razreže po ud i sebi večeru spremi.
                      Kao planinski lav obojicu proždre, i od njih
                      Ništa ne ostane mesa ni cr'jeva ni moždanih kosti.
295   A mi stanemo plakat i k Zeusu dignemo ruke
                      Videći grozni čin, upropástilo nam se srce.
                      A kad veliki svoj već trbuh napuni Kiklop
                      Ljudskog se najedav mesa i ml'jeka se čistoga napiv,
                      Onda ù spilji legne protégnuv se izmed ovácâ.
                      Jedna se misao meni u duši junačkoj rodi,
300   K njemu da stupim i mač od bedra oštري povukav
                      Da mu u prsi rinem, gdje opona pokriva jetru;
                      Rukom popipam već, al' miso me ustavi druga:
                      Jer bismo i mi tu postradali prijekom smrću,
                      Kada od visokih vrata odvaliti ne bismo mogli

305 Kamena golemog onog, što turio bješe na vrata.
Ì mī čěkāsmo jéčēć, dok nè dôđē zora božanskā.

C. 3. dan. Osveta. Polifem gubi jedino oko. 307—435.

A kad ranòrānka zora ružòprstā osvanu veće,
Onda naloži vatrū i krasne ovce pomuze
Sve on, kakono treba, te pod svaku metaše mlàde.
310 A kad se namuči tim i poslove dovrši svoje,
Opet dvojicu zgrabi i od njih doručak spremi.
Najede se i stado iznútra istjera tovno
315 Veliki kamen lako odvalivši, ali ga opet
Natrag navalili on, ko zaklop da metne na tulac.
Zviždeći vrlo Kiklop tad tovno okrene stado
K brdu, a ja unútra promišljao sam u duši,
Da mu se osvetim ljuto, Atena li slavu mi dade.
320 Ova se nápkón miso učinila najbolja meni:
Veliki Kiklopov kijak uz ogradu u spilji bješe,
Zelen maslinov kijak; od stabla ga odrezo bio,
Da ga suši i nosi; a gledeć ga mišljasmo za njeg
325 Da je katarka to s vesálā dvadeset lađe
Crne, tereta pune, što brodi bezdanom morskom,
To mu je na oko bila duljina, to mu debljina.
Ja se primaknem i hvāt⁸ od kijāka odrežem toga
Ì tō drugòvima dam i zapòvjedím, neka ga stružu;
Oni izglade drvo, a ja mu šiljak zaoštřih,
330 Zatim ga uzmem i stanem u ognju ga žariti žarkom.
Onda sakrijem njega i u dubre vrgnem, što vrlo
Mnogo ga u spilji bješe u onoj; ždrébove zatim
Ja promiješati rečem drugòvima,⁹ koji bi od njih
Bio toliko smjelan te sa mnom podigo kolac
Pa ga u oko njemu zavrtio, slatko kad zaspi.
335 Ždrijebom izidu ona četvorica, koju sam i sam
Htio odabrat, a jā se međù njima pribrojim peti.
Kiklop navečer dođe ljepòruně tjerajuć ovce,
Čitavo stado tovno u široku utjera odmah
Spilju ne ostavivši u ogradi visokoj ništa;
Valjada slučaše nešto, il' bog je odredio tako.
340 Golem podiže kamen i navalili njega na vrata,
Onda sjedne i sve po redu počne da muze
Ovce i vekave koze i pod svaku metaše mlàde.
A kad se namuči tim i svrši poslove svoje,
Opet dvojicu zgrabi i od njih večeru spremi.
345 Tada se Kiklop ja približih u rukama noseć
Vina crnoga sud i riječ mu ovu još rečem:
»»Na ti, Kiklope, vina! ded pij ga, kad si se mesa

---

⁸ 325. Hvāt je udaljenost od jednog kraja raširenih ruku do drugoga.

⁹ 331. Ždrebalo se ovako: svaki bi svoj ždrijeb stavio u jednu kacigu, koju bi zatim tresli dotele dok ne bi ispašao određeni broj ždrebova.

- Najeo ljudskog, da znadeš, napitka kakvog je bilo
350   Ù našoj lâdi, a žrtvu donèsoh ti, ne bi l' me blago
Poslao kući, a tî si baš b'jesan, da podn'jeti nije!
Tko će, Kiklope strašni, od naroda ljudskoga mnogog
Tebe pohoditi odsad? ta nisi radio pravo!««
Tako mu rečem, a Kiklop od mène uze i popi
355   S nasladom velikom slatki napitak i zaište jošte:
»»Daj mi ga ljubazno još i ime reci mi odmah,
Da bih ti gostinski dar udijelio, da se veseliš.
Kiklopska zemlja dodúšē žitòrodnā rodi nam grožđem
Jedrim i vinom, štono ga dàžd nasporuje Zeusov;
Al' od ambrosije to je i nektara vino potèklo.««
360   Reče mi, i ja mu opet podadem žarkastog vina;
Triput donesem i dadem, i triput ispije ludov.¹⁰
A kad je Kiklop vino osvojilo bilo već pamet,
Onda mu ove ja progovorim ljubazne r'ječi:
»»Kada me, Kiklope, pitaš, za moje glasito ime,
365   Reći ču, à tî dar mi po svojem daj obećanju.
Moje je ime *Nitko*, i otac i mati mene
Nitko zovu, a *Nitko* i ostali zovu me druzi.««
Tako mu rečem, a Kiklop odgovori nemilo meni:
370   »»Nitka ču posljednjeg pojest od njegovih sviju drugova;
Ostale pojest ču prije, — od mène dar ti je takav.««
Reče i nàuznâk padne izváliv se i legnê tako
Na stranu debeli vrat nakríviv, te svesilni zatim
Njega obuzme san; iz ždrijela mu navali vino
I komadići ljudski; u pjanosti rigaše teškoj.
375   Dotle záprećem kolac pod pèeo gusti, pod njime
Da se ugrije brzo, i drugove hrabriti stanem
Te im govorit, da ne bi uzmaknuo öd strâ ni jedan.
A kad se maslinov kolac zapaliti šćaše u ognju,
Ako je i bio zelen, i strašno kada se usja,
380   Onda ga bliže iz ognja izvučem, a drugovi moji
Okolo stanu, i bôg nas slobodom nadahne veljom.
Oni maslinov kolac oštrljatî uzmu iz ognja,
Pa ga u oko njemu zabodu, a ja se ozgo
Uprem i kócem zavrtim, ko gredu da tkogod lađenû
385   Stane bušiti svrdlom, a drugi remenom ozdo
S obje zaokruže strane, i jednako vrti se svrdlo:
Tako u oko onom zavítimo usjali šiljak,
Kolac se kreće, a krvca potèće topla po njèmu.
Jara Kiklopu kanje i obrve paliti stane,
390   Zjenica gorjeti počne, a žilice pište od ognja.
Kao kad kovač hoće da tvrdnu učini bradvu
Ili sjekiru velju te ù hlâdnöj kvasi je vodi,
Ona veoma cvrči, al' od tog jače je gvožđe:
Tako njegovo oko od maslinskog pištaše koca.
395   Strašno poviće Kiklop, sve okolo spilja zatùtnjî,

---

¹⁰ 361. »ludov«, jer zaveden ugodnim okusom nije mislio na posljedice što će ih za nj imati preobilan užitak jaka, a nemiješana vina.

A mi se od straha svi razbjježimo; i ondā kolac
Silnom oblići krvlju izvúčē iz oka Kiklop
Pa ga baci daleko i mlàtāše rukama b'jesno
I drugē Kíklōpe stane dozivat, što življahu ondje
Po vjetrovitim brdma u spiljama okolo njega.
400 Začuvši viku koji odávdē, koji odándē
Pošeću k njemu i stanu okò spiljē, pitaju, šta je:
»»Koja ti, Pòliſēme, bijeda te tako povika
U tu ambròsijskū noć, i ne daš spavati nama?
405 Da li ti tko od ljudi ne odgoni na silu stado,
Ili te ubija tko iz prijevare il' možda silom?««
Njima iz spilje na to odgovori jaki Polifēm:
»»Nitko ubiti mene iz pr'jevare hoće, ne silom.««
Oni odgovore njemu i riječi krilate reku:
410 »Ako te sama tu unútra ne muči nitko,
Bolesti nije moguće umàći od velikog Zeusa,¹¹
Nego se gospodu daj Posidónu ocu pomòli.««
Tako mu odlazeć viknu, a moje se nasmija srce,
Gdje ih imenom svojim i pameću prevarih dobrom.
415 Stenuć i öd bola sve se previjajūc Kiklop tad pode
K vratima pipajuć rukom i od njih odvali kamen,
Zatim sjedne kod vrata i raširi ruke daleko.
Ne bi l' ulovio kog, kad med ovcama napolje pode,
Jer je u srcu mislio svom, da ludak sam takav.
420 Tad ja mišljah, što od sveg učinit bi najbolje bilo,
Kako bih spasenje sebi i svojim drugòvima našo.
Svakojake u duši i naume smišljah i varke,
Jer prema glavi mi bješe,¹² a nevolja bijaše blizu.
Ova se napokon miso učinila najbolja meni:
425 U stadu bilo je tovnih gustòrunih övnovā mnogo,
Bili su vune plave, i l'jepi su, veliki bili.
Prućem pletenim tad, na kojem gromòradnīk Kiklop
Uvjéžban zlikovac spaše, šutèčkē ovnove svežem,
Po tri uzimah ovna; a čovjeka nosaše srednji,
430 A dva drügā sa strane zakloniše drûga mi svaki.
Tako mi svakog drûga sve po tri nošahu ovna,
A ja najboljeg ovna u čitavu izberēm stadu,
Njemu se primim za leđa i pòd güstī trbuh se njemu
Zgurih i ležah tako, a rukama savih se čvrsto
435 Pod veličanstvenu vunu i držah se strpljivo srca.
Tako čekasmo plačuć, dok ne dođe zora božanska.

D. 4. dan. Odisej se ruga Polifemu. 436—559.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Ovnovi odmah onda potrče na pašu sami,

---

¹¹ 411. Bolest što je Kiklopi spominju jest ludilo; u starini su duševno poremećenje općenito smatrali bolešću, koju čovjeku šalje za kaznu koji bog.

¹² 423. »jer prema glavi mi bješe«, tj. radilo se o životu i smrti.

- Ovce nepòmuzene po ogradama zableje
S punim vimenima ml'jeka; gospodar im od bola strašnog
Müčeci muke dirne po leđima svakoga ovna,
Kako su stajali ravno, a ludak mislio nije,
Da mu svezani bismo pod prsima runjavog blaga.
Kada najzadnji od svih ovaca iđaše veće,
Kojeg je tištala vuna, pa i jā s razumom svojim,
Jaki Polifēm dirne i njega i reknē ovo:
»»Što mi, dragi moj prāze, ovākō iz spiljē ideš
Zadnji od sviju ovaca? zaostajat nāvikō nisi,
Nego najprvi od njih cvijetke po livadi paseš
Stupajući širòki na vodu dolaziš prvi,
Prvi se navečer žuriš da u staju dođeš što prije,
A sad najzadnji ideš! I tebi je valjada žao
Oka tvog gospodara, gdje rđa osl'jepi mene
S jadnim drugòvima svojim; savlado je dušu mi vinom
Nitko, al' velim, da nije umaknuo propasti svojoj!
Ej da misliti znaš, da progovoriš, onda bi meni
Rekao, kud li se on od mojega uklanja gnjeva;
Onda bih ubio njega, a njegov bi po spilji svuda
Tekao mozak po zemljii; odlahnulo bi mu srcu
Onda istom od zala, što učini nitković *Nitko*.««
Tako rekavši pusti od sèbe napolje praza.
Kad se od spilje malo i obora nademo vani,
Od praza najprije sebe odvezah, a drugove zatim.
Brzo, zaokrećūć mnogo,¹³ vitkònogē debele ovce
Pred sobom stanemo tjerat, da dođemo k lađi što prije.
Ugledaju nas puni veselja drugovi mili,
Koji ostasmo živi, a jaučuć oplaču drügē.
Ali im obrvama namignuh, nek ne plaču više,
Pa im zapòvjedih mnoštvo ljepòrunih onih ovaca
Brzo u lađu spratit i vodom brzo otplovit.
Oni u lađe udu i odmah med klinove sjednu,
Pjenasto more, sjedéći po redu, pljuskahu vesli.
Al' kad odmakosmo malo, odáklē se može doviknut,
Onda pogrdne ja na Kiklōpa poviknem r'jeći:
»»Kiklōpe, drügove ti nejunáku proždr'o nisi
U spilji prostranoj svojoj, iako si jak i silovit!
Ali zločesta djela zadësiše, silniče, tebe,
Koji se žacao nisi u domu svojemu goste
Proždrijet, ali te Zeus i ostali kazniše bozi.««
Tako mu viknuh i time razljutih mu srce još jače,
Te on velikog brda vrhunac otkine na nas;
Kako ga pred lađu našu mrkòkljunū upravo baci,
Malo ne pògodī njime u kòrmān, i to po kràju.
More se odmah uzurlja od udara hridine silne.
Valovi lađu k suhu ponesu došumivši natrag,
Vali od pučinske plime, i k obali nagnaju lađu.
Onda uhvatim motku veòoma dugàčku i koso

---

¹³ 464. »zaokrećuć mnogo« od straha da ih Polifem možda ne slijedi.

- Potisnem lađu a drûge potakoh, zapòvjedih njima,
Neka prionu veslat, da nevolji zloj utečémo,
Glavom im klimajući,¹⁴ i oni se naklope veslat.
- A kad u more dvaput tolikô zaplovismo dalje,
Opet Kiklopu htjedoh povikati, ali me ljupko
Tiskahu koji odávdë, a koji odándë drugari:
»»Zašto ćeš, nesretniče, divljaka dražiti opet?
On je u more metanj dobacio eto i tako
- Lađu nam prignao k suhu, i poginut mišljasmo veće,
Da ti je tada piskac il' riječ ti začuo koju,
Svima nam bio bi glâve razlúpō i grêde lađènē
Hridinom baciv se oštröm; daleko li hitati znade!««
- Tako mi reku, al' srce ne odvrate hrabreno moje,
Nego mu ja i opet doviknuh ljutit u duši:
»»Kiklope, ako te tko od ljudi zapita smrtnih,
Kojom si nesrećom grdnom izgubio jedino oko,
Reci, Odisej da t' je gradòbija izbio njega,
Sin Laèrtov Odisej, na Itaci njemu su dvori!««
- Tako viknem, a Kiklop zaledeče te se ozove:
»»Ajme, proroštvo sada staròdâvnō snalazi mene!
Bio je ovdje враč međù nama vr'o i visok,
Telem, Eurimov sin, u vračanju vještak na glasu.
Ostario je ovdje u kiklopskoj vračajuć zemlji.
Reko je, da će se sve to jedàmpūt dogoditi meni,
Te ču očinji vid od Odiseja ruke izgubit.
Ali nàočit junak i velik vazda se nadah
Da će ovamo doći i snagom òpasān veljom;
À tō je malen i slab čovjéčac, nitković pravi,
Koji mi izbi oko savladav me najprije vinom.
Nego ovamo dođi, Odiseju, dar da ti dadem
Gostinski i da navedem Zemljòtresca, dà dà ti pratnju,
Jer sam mu sin, a njemu je čast, gdje otac je meni.
- Htjedne li, on će me sam izlijeciti, à drugī nitko,
Nikoji blaženi bog ni čovjek ikoji smrtni.««
- Tako mi reče, a jâ mu ovako odgovorim na to:
»»Ej da mogu te tako života lišit i duše,
Pa te poslati dolje u dvore boga Aída,
Kako Zemljotresac sam izlijeciti neće ti oko!««
- Tako mu rečem, a Kiklop k nebesima zvjezdanim ruke
Uvis podigne tad Posidóna gospoda moleć:
»»Čuj me, o Pòsidòne, zemljòmičnī, mrkijeh vlasa,
Ako sam doista tvoj, i otac ti li si meni,
Ne daj, da se Odisej gradòbija povrati kući,
Sin Laèrtov Odisej, na Itaci njemu su dvori.
Ali suđeno je li, da drâgē ugleda svoje,
U dom da uređen svoj i ü zemlju očinsku dođe,
Kasno, ù zô čas došo izgùbívši čitavo društvo,
Na lađi došao tuđoj i u kući našao tugu!««

---

¹⁴ 490. »glavom klimajući« — bilo je opasno riječima izdati zapovijed, jer bi Kiklop to mogao čuti i tako razabrati gdje se nalaze.

- Tako se pomoli on, i mrkòvlasī usliši otac.
Tada Polifēm opet još i većī podigne kamen,
Pa on zavrti njime i snagom golemom sjekne,
Kako ga baci on za mrkòkljunū za ladu našu,
Malo ne pògodī njime u kòrmān, i to po kràju.
More se odmah uzburlja od udara hridine silne,
Ladu nam vali dalje ponesu i potisnu k suhu.
- A kad do otoka onog doplòvismo, gdje su nas drügē
Pokrite čekale lađe u skupu, gdje su drugari
Naši sjedili plačuē i čekali nas neprestāncē,
Sa lađom pristadosmo na obali tamo pješčanōj
I izidosmo svi, gdje vali o obalu biju.
Kiklopove tad ovce iz prostrane uzesmo lađe
Pa ih pod'jelismo tako, da jednako zapadne svakom.
Nazuvčari mi druži dijeleći daše, da imam
Òsobitōga ovna. Al' oblačniku ga Zeusu,
Kronovu sinu, sv'jeta vladaru, na obali tamo
Zaklah i spalih mu stegna; al' žrtvu mi pogledat nije
Htio, nego je propast namišljao pokritim svima
Lađama mojim i smrt drugòvima mojima milim.
Tako smo cio dan do zalaska samog sunčanōg
Sjedili slatkim se vinom i mēsom u obilju časteć;
A kad već sunce zade, i kada se uhvati tmina,
Onda zaspimo tamo, gdje vali o obalu biju.

E. 5. dan. Odlazak na dalji put. 560—566.

- A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda drugove svoje potakoh i njima rekoh,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu.
Pjenasto more, sjedéći po redu, pljuskahu vesli.
Otud otplovismo dalje, al' u srcu žalosni bjesmo,
Rado smo smrti utèkli, al' drage izgubismo drûge.

DESETO PJEVANJE

(33. dan. Nastavak)

Eol. Lestrigonci. Kirka.

6. IV. doživljaj: otok boga vjetrova Eola. 1—76.

I na Eòliju otok dobrodismo, gdje je prebivo
Eol, Hipotov sin¹ u milòsti bògòvà vječnih.
Otok je plutao njegov, a mijeden zid nerazorljiv
Bio je oko svega i virila hridina glatka.
5 Dvanaestero je djece u dvorima njemu odráslo:
Kéérí je imao šest i tolíkò u naponu sínâ;
Svaku je udao kér za jednog od svojih sinova.²
Uz svog se miloga oca i mater čestitu oni
10 Svakda goste, te jélâ imadu bezbrojnih vazda;
Svírala čítav dan po mirisnoj ječi im kući,
Noću u provrtanim u posteljama³ muškarci
Pod pokrivačima leže, a uz njih časne im žene.
Dođemo u njihov grad i u njihove dvore, te Eol
15 Čitav me častio mjesec i svašta me pito; za Ilij,
Za lađe argejske pito, za povratak ahejskog roda,
A ja valjáno sve i pråvo njemu ispričah.
Pa kad poradi puta zamolih ga, kada mu rekoh,
Neka opremi mene, ne òdbi, opremu dâ mi,
20 Oguli vola on devetaka i vjètre bukáče
U mijeh poveže njegov, jer postavio je njega
Odavno Kronov sin gospodarem vjètròvà sviju.
Neka ih tiška on i podiže, kako ga volja,
Srebrnim užetom sjajnim u prostranoj priveže lađi
25 Onaj mijeh, da ne bi ni najmanje pirilo otkud;
K tome je Zefirov dûh napustio, neka nam lađe
Nosi, pa i nás same. Al' nije se imalo tako
Zbiti, jer propadosmo sa svoje ludosti potom.
Devet smo brodili dana i noći, a deseti danak
Već se očinske zèmljë pokazaše pòljane nama,

---

¹ 2. »Eol, sin Hipotov« — oba su imena vrlo karakteristična za boga vjetrova, jer Eol znači: brz, a Hipot: sin konjanikov.

² 7. Brakovi između braće i sestara u Homerovo doba nijesu u običaju, ali se iz bračne veze Zeusove sa sestrom Herom može zaključiti da u starije doba takve veze nijesu bile sablažnjive. Kasnije taj običaj nalazimo u Egiptu u kraljevskoj dinastiji Ptolomejevića.

³ 11. »u provrtanim posteljama« — vidi 1. pjev. st. 440.

30 I već pastirske vatre izblíza mogosmo vidjet.
Kako sam umoran bio, tad sanak me uhvati slatki.
Jer sam ùpravljo udilj jedrènìm užima donjim,
Nikom ih drugom ne pustih, da dodemo doma što prije.
Tada drugovi moji govoriti med sobom uzmu
35 ì reknù, da se kući sa srebrom i zlatom vraćam.
Što mi ga dàde Eol junačina, Hipotov sinak.
Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
»»Ao kolikò je on u milosti i časti u sviju,
Došao u zemlju makar u koju i ü gràd ma koji!
40 Mnoge lijepe on iz Troje zaklade nosi
Od pljena trojanskoga, a mî se, puta se istog
Svi naputòvâv ko ôn, sad praznih vraćamo ruku!
I tu je njemu Eoi od ljubavi miloštu dao.
Nego dederte brže da vidimo, što je unútra,
45 Kôliko ima zlata i srebra u tome m'jehu.««
    Tako reku i hudo vijeće osvoji društvo;
    Oni otvore mijeh, a iz njeg provale vjetri,
    Zgrabi ih odmah olúa i u more sve ih odvuče
    Od mile očinske zemlje daleko; druzi zapíštë.
50 Nato se probudim ja i u duši se zamislím vrloj,
    Bih li skočio s lađe i propo na širokòm moru,
    Ili bih strpio šuteć i osti med živima jošte.
    Napokon strpim ipak i ostanem te se zagrnûv⁴
55 U lađu legnem, a huda olúa i vjëtri nas opet
    Na Eòliju otok nanesu, i civiljaše društvo.
    Na zemlju stupismo i tu zahvatimo tad vode,
    ì odmâh kôd bñzih lâdâ drugári rúčati üzmû.
    Kad već budemo siti i jèla i pića, glasnika
60 Sà sobòm onda povèdêm i jednoga još od drugovâ;
    K Eolu u slavne podém u dvore te ga zatečem
    Upravo gdje se časti sa ženom svojom i djecom.
    Kada mu dôdêmo ü dòm, uz dovratnike se nà prag
    Posadimo, a oni zapitaju u čudu pravom:
65 »»Otkle, Odiseju, ti? zar zlî duh ti nàudî koji?
    Usrdno mi smo tebe opremili, u svoj da dođeš
    Zavičaj i kuću svoju i drukud, ako te volja.««
    Tako mi reku, a jâ im odgovorim u srcu jadan:
    »»Zločesti druzi me moji pogubiše i san strahòvit.
    Nego pomozite, mili, tâ jaki vi ste pomòći.««
70 Umiljatima tako odgovorim r'jećima njima,
    I svi tada zamuče, al' riječ mi prihvati otac:
    »»Gubi se s otoka ovog, o ljudska najgrða rđo,
    Jer mi čòvjeka tåkva ugòstiti slobodno nije
    Nit' ga opremit, na kojeg zamrziše blaženi bozi.
75 Besmrtnim bozima mrski o čovječe, gubi se otud!««
    Reče i istjera me iz dvora, te uzdisah teško.

---

⁴ 53. »zagrnûv« — to je znak žalosti.

7. V. doživljaj: Lestrigonci. 77—132.

Otud otplovismo dalje, al' u srcu žalosni bjesmo.
I već mi momčad stane od veslanja teškoga slabit.
Mi se mučasmo zalud, kad pomoći niotkud ne bi.
80 Šest smo brodili dana i noći, à sēdmī danak
Dođemo u strmi grad lestrigōnski, zvani Telēpil,
U grad Lama junaka, gdje pastir što dogoni stado,
Onog, što izgoni, zove, i ovaj se odzivlje onom;⁵
Tu bi ne spavajuć čovjek zasluzio dvostruku plaću,
85 Jednu goveda pasuć, a drugi preb'jeli ovce,
Jer se staze dâna sa stazama dotiču noći.⁶
U slavnу udemo tako u luku, okolo koje
Sa obje strane se pruža bez prèkīda strmena vrlet,
90 Jedan premà drugom tu je kamènjāk do kamenjáka,
Dò ušća dopiru samog, a ulaz u luku je t'jesan;
U nju drugovi lađe na obadva uzvite kraja
Uprave, pa ih onda u luci dùbokōj svežu
Jednu do druge blizu; jer nikad se velik ni malen
95 Tu val dizao nije, a voda bistra je bila;
A ja na samome kraju izvâna ustavih svoju
Crnu lađu i užem o hrîdinu je privezah,
Na gredoviti tad se vidikovac popeh i stado.
Nikakav volujski poso ni ljudski se video nije,
100 Samo spazismo dim gdje se uvis penje od zemlje.
Drugove pošaljem neke, da otidu razvidjet zemlju,
Kakvi l' su ljudi tu, što hljebac jedu zemaljski;
Druga odaberem dva i dodam im jošte glasnika.
Iz lađe oni izišav zaputiše utrtim putem,
105 Kuda su kola u grad sa břdīnā vozila drva.
Pred gradom naiđu oni na djevojku po vodu pošlu.
Jaka je to Lestrigónca kći Antifata bila;
Na Artákiju izvor ljepotekī ona je sišla,
Otkle su vodu svi iz čitava nosili grada.
S njome se našavši oni progovore i stanū pitat,
110 Tko je u tome kralj u narodu i vlādā njime;
Ona im pokaže odmah na oćeve visoke dvore.
Drugovi u kuću slavnу unišavši opaze ženu
Veliku kao gorski vrhunac te se uzbobje;
Žena iz skupštine odmah Antifata slavnoga zovne,⁷
115 Svojega muža, što njima jadòvitu zamisli propast.
Odmah jednoga zgrabiv za ručak sebi ga spremi,
À drugā dvojica skoče i k lađama bježeć dotrče.
Ali Antifat viku po gradu diže; i čujuć

---

⁵ 82—83. Smisao je: ovčar koji se s paše vraća vrlo kasno dolazi kući upravo u času kad govedar već izlazi na pašu.

⁶ 86. tj. sama noć malo traje, u tom se bez sumnje očituje neko još dosta tamno i nejasno znanje o kratkim noćima na dalekom sjeveru, a to su Grci doznali po svoj prilici od pomoraca Feničana.

⁷ 114. Lestrigonci, iako su ljudožderi, ipak stoje na višem stupnju civilizacije od Kiklopa: žive u izgrađenim kućama u gradu kojim upravlja kralj, a imaju i narodnu skupštinu.

120 Nju Lestrigónci jaki poskočiše koji odáklē,
Silna množina slična Gigàntima, a ne čeljádma.
Oni od hridi stanu otkidati kamenje teško
I njim gađati nas, a kòd lādā nastade práska,
Kako ginjahu ljudi, i kako pucahu lađe;
Natičuć mrtve ko ribe strahovitu nošahu gozbu
125 Kući, al' dok su mi još u predùbokōj morili luci
Drugove, ja mač oštiri povučem od bedra i odmah
Njime pres'ječem uže od svoje mrkòkljunē lađe;
Onda drugove svoje potákoh, zapòvjedih njima,
Neka prionu veslat, da nevolji zloj utečémo.
130 I svi se pròpästi bojeć uzljuljaše veslima vodu.
Veselo lađa moja od onih nadvèdenih hridi
Utekne morem, a ostale sve izgubih tad lađe.⁸

8. VI. doživljaj: Kirka na otoku Eeji. 133—574.

A. Odmor na Eeji. Dobar lov na jelene. 133—186.

135 Otud otplovismo dalje, al' u srcu žalosni bjesmo,
Rado utekosmo smrti, al' drage izgubismo drûge.
Zatim na Eejski otok doplovismo. Boginja tu je
Živjela strašna Kirka ljepòkosā sa glasom ljudskim,
Koja je rođena sestra Eétu, ljutome bogu;
Oboje rodi se njih od Helija, vidjela sv'jeta,
I od mäterē Perse, Okéan kojoj je otac.
140 Tiho se onamo mi dovezémo do obale s lađom
I u sigurnu luku, a bôg nas je vodio neki.
Ondje izišavši dâna smo dva i nöci još dvije
Prèležali, a umor i jàd nam izjedao dušu;
145 Al' ljepòkosā Zora dovèdë nam treći već danak,
Onda uzevši koplje, a i mač uzevši oštiri
Odem od lađe brzo te na mjesto, s koga je vidik,
Uzađem, poslove ljúdī da vidim i glas im čujem.
Na gredoviti ja se vidikovac popnem i stanem,
150 Pa mi se pričini dim s širokostaznē zemlje da ide,
I to iz Kirkinih dvora kroz guštaru i šumu uvis;
Te se zamislom onda u duši i u srcu svome,
Bih li pošo razaznat, kad i dim žarkasti vidjeh.
I misleć tako smislih, da ovo bolje će biti:
155 Najprije k lađi brzoj i k obali morskoj da dođem
I da nahranim društvo i tada ih ràzgledat pošljem,
Al' kad pristupih k lađi uzvijenōj nà oba kraja,
Neki se smiluje bog na mène sama onako
Tè òn jèlena, véljēg dugòrogōg prèdā me pošlje

---

⁸ 132. Odisej je dakle ovdje izgubio 11 lađa, te mu je ostala samo jedna; kletva se Polifemova počela ispu-njavati.

160   Na stazu; jelen je s paše na pòtok upravo išo
Napit se željan, jer sila sunčànā ga mučila veće.
Kad se pomaljao on, u kićmènjaču pogodim njega,
Pravo u ledā, i koplje probòdē ga mjedeno naskroz;
Jelen se u prah smota zacviljev, a duša mu ode.⁹

165   Nogom stanem na njèga i iz rane koplje izvučem
Na zemlju položim koplje i ostavim tako, a onda
Natrgam granja i šiba te dobro sukanu gužvu
Od oba kraja spletem, a hvât je bila dugàčka,
I njom zvjeretini onoj zavezah sve četiri noge
I na ramèna je bacim i k crnoj otidem lađi;

170   Upirah sved se o kòplje, jer nije bilo moguće
Jednom držati rukom, kad zvjerka bješe golèma.
Bacim je blizu lađe i drugove sàberèm svoje,
Svakome pristupim od njih i riječi ljupke im rečem:
»»Drugovi mili, ma bili kolikò tužni, al' otić
175   Nećemo prije k Aidu, dok suđen nam ne bude danak.
Nego se sjetimo hrane, dok jela i pića imade
U lađi našoj brzoj, i glađu se ne dajmo satrt.««
Tako im rečem, a oni rijèčma se pokore mojim,
Pa se otkriju zatim i jelena gledati stanu

180   Uz br'jeg trepetljivog mora, jer zvjerka bješe golèma.
Kad se nadovolje već i razmotre očima svojim,
Onda operu ruke, da preslavnu spremaju gozbu.
Tako smo cio dan do zalaska samog sunčànog
185   Sjedili slatkim se vinom i mèsom u obilju časteć;
Kada već sunce zađe, i kada se uhvati tmina,
Onda zaspimo tamo, gdje vali o obalu biju.

B. Kirka pretvara drugove Odisejeve u krmke i opet im vraća predašnji lik. 187—399.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Drugove u skup sazovem i njima rečem ovako:
»»Čujte me, stradalci teški, o drugovi moji, što velim.
190   Ovdje ne znamo mi, gdje mrâk je, gdje li je zora,
A ni vidjelo sv'jeta gdje zalazi pod zemlju sunce,
Gdje li izlazi ono, ne známo. Mislimo dajmo,
Ako savjeta ima, al' reko bih, kanda ga nema;
Jer na gredòvitî já se vidíkovac pòpèh i ôtok
195   Ugledah, što ga odàsvud okružuje beskrajno more;
Zemlja sama je niska, al' svojim očima vidjeh,
Gdje se dim u sredini kroz guštaru i šumu diže.««¹⁰
Tako im rečem, i srce u svíjū pukne, jer na um
200   Padne im, što Lestrigónac Antifat učinio bješe,
Što li učini Kiklop ljudožder, junačina silna.

---

⁹ 163. U Homera i životinja ima dušu: ovdje je ima jelen, a u 19. pjev. st. 54. i vepar.

¹⁰ 197. Dim pokazuje da tu ima ljudi, a to znači da je potrebno unatoč opasnosti poslati neke od drugova u izviđanje.

Glasno plakahu oni i bujne ronjahu suze,
 Ali im njihovo nije pomôglo ridanje ništa.
 Tada pobrojih ja nazuvčare drûge, razdvojih
 Udvoje njih i dадоh čelòvodu svakome d'jelu,
 Jednima ostanem ja, a bogoliki drugim Euriloh.
 Zatim u mjedenom šljemu prom'ješasmo ždrëbove brzo.
 I Eurilohu ždrijeb junačini napolje skoči;
 Tad on pode, a za njim drugara dvadeset i dva¹¹
 Plaćuć, al' i mī stasmo da tužimo ostav izà njih.
 Kirkine dvore u dolu na ogradenome mjestu
 Nađoše sazidane od tesana kamena sama.
 Okolo njih su lavi i gorski vukovi bili,
 Koje je ona bila općinila činima hudim.
 Oni na ljude nisu nal'jetali, nego isprèd njih
 Ustajali i svojim repòvima vijali dugim.
 Kao što repom psi, kad gospodar dolazi s gozbe,
 Mašu, jer zalogájā donèsē im svaki put slatkih:
 Tako su mahali vuci oštronoktì lavi repom
 Oko drugovā, a oni pobójē se zvjeradi ljute.
 Drugovi došavši Kirki ljepòkosoj boginji stanu
 Njozzi pred vrata i glâs joj iznútra začuju l'jepi;
 Ona ūza stān tkaše božanskī i pjevaše pjesmu,
 Tanahno, lјupko, sjajno ko i drugē boginje tkaše.
 Njima započne Polit govoriti glava junákā,
 Najčestitiji on je i mèni najdraži bio:
 »»Ovdje nekakva tka, o drugovi, ūza stān velik
 Lijepo pjevajući, sve dvor joj od pjevanja jeći;
 Ili je boginja to il' žena, oglas'mo se njozzi.««
 Tako im reče, a oni glasovito poviknu Kirki,
 Ona izide odmah i vrata otvori sjajna
 Te ih pozove, a oni ludaci podoše za njom;
 Samo Euriloh osta, jer pr'jevaru slućaše neku.
 Pošto ih bješe uvěla, na stóce ih i naslonjače
 Posadi, smiješa sira i žućkastog meda u vinu
 Pramnejskom¹² i brašna ūspē i ū jela nàmećē njima
 Pogubnih trava, da posve zaborave očinsku zemlju.
 Pošto im sve to dade, i ispiju oni, tad šibom
 Ona udari njih i u svinjce pozatvara odmah.
 Tjelo im bude svinjsko, i glava i čekinje i glâs,
 Samo im ostane razum čovjècjī, kakav je bio.
 Tako su zatvoreni drugari plaćuć, a Kirka
 Njima sladuna naspe i žira, k tome i dr'jenka,
 Neka ko i drugē svinje zemljoleže jedu i oni.
 Nato Euriloh k lađi dotèčē brzoy i crnoj

¹¹ 208. Budući da je Euriloh imao 22 pratioca, iznosio je cjelokupan broj Grka zajedno s Eurilohom i Odisejem 46. U Kikonaca izgubio je Odisej iz svoje lađe 6 ljudi, u Kiklopa također 6, a u Lestrigonaca 1 čovjeka, svega 13 ljudi. Prema tome na odlasku od Troje bilo je na lađi svega 59 ljudi. Posada broda u Homerovo doba kretala se između 50—120 ljudi.

¹² 235. Oštros, teško i hranljivo pramnejsko vino, crvene boje, upotrebljavali su Grci još u potonje vrijeme kao lijek; ime je dobilo po brdu Pramne na otoku Ikariji.

- 245 Glas i nemili udes drugovā javit želéći.
Ali kod sve mu želje izustiti ne bi moguće
Riječ ni jednu, jer tuga golèma mu zgodila srce;
Suze mu provru iz oči, a duša mu vidaše tugu.
- 250 A kad ga stanemo svi da pitamo čudeć se tome,
Onda nam nevolju kaže drugovā ostalih svojih:
»»Kako si dični reko, Odiseju, iđasmo šumom;
Lijepo dvore u dolu na ogradenome mjestu
Nađosmo sazidane od tesana kamena sama.
Tu je nekakva tkala i pjevala uza stan glasno,
Boginja ili žena, a oni se oglase njozzi.
Ona izide odmah i vrata otvorí sjajna
Te ih pozove, a oni ludáci podoše za njom,
Samo ne htjedoh ja, jer pr'jevaru nekakvu slučah.
- 255 Njih je nestalo sviju; iako dugo sjedéći
Izglédāh, ali se više ni jedan pokazao nije,««
Tako nam reče, i jâ sa srebrnim klincima mjeden
Velik bacim nà pleći mač te uzmem još i lük
Pa Eurilohu rečem, nek putem vodi me istim,
A on mi koljena primi objeručkē, uzme me molit,
Stane ga jauk i ove progovori krilate r'ječi:
- 260 »»Onamo neću ići, ne goni me, ostav' me ovdje,
Jer znam, gojenče Zeusov, ni sâm da se vratiti nećeš
Ni drûga kojeg dovèsti, već bjèžimo brže odavde.
Što nas imade još, i crnom uklon'mo se danu!««
- 265 Tako mi reče, a jâ mu odgovorim i kâžem ovo:
»»Ti Euriloše, s ovog ne idî nikuda mjesta,
Već tu uz lađu pij uz koritastu i jedi,
A ja odlazim sam, jer velika nagoni nužda.««
- 270 Tako rečem i tada od vode i od lâđe odem.
A kad po dolu se svetom nahodih i htjedoh veće
Doći do velikih dvora biljarice Kirke, u súsret
Onda mi Hermija dođe zlatòštapnī sličan mladiću,
Kojemu brada tek niče, mladiću najljepše dobi,¹³
- 275 On mi dođe u súsret, kad stupah Kirkinu domu,
Stisne mi ruku i ovu izustivši besjedu reče:
»»Kamo si, nesretniče Odiseju, po brdu pošo
Sam, ne poznajūći mjesta? U svinjac čvrsti je Kirka
Kao i druge svinje zatvorila drugove twoje.
- 280 Ideš li izbavit njih? al' da ćeš se i sâm povratit,
Toga ti ja ne velim, već ostat ćeš, i drugī gdje su.
Ali daj, da odà zla oslobodim, izbavim tebe.
Dobra evo ti trava, u dvorove Kirkine s njome
Idi, i ona će crni od glave dan ti odvratit.
- 285 Sve ču ti Kirkine sada razložiti opake pletke:
Smjesu će pripravit ona i ù jela metnut će trâve,
Ali te neće moći zbog dobre trávē opčinit,
Koju ču sada ti dati, i kazat ču sve, što ti treba.
Kada te predugom šibom ljepòkosā udari Kirka,

---

¹³ 278. Antički su umjetnici prikazivali Hermiju uglavnom prema ovom Homerovu opisu.

295   Onda ti oštri mač od bedra valja povući
I njim navaliti na nju, umoriti kanda je hoćeš.
Tog će se uplašit ona i reći će, s njome da legneš,
À tī se nećati nemoj, da ne bi s boginjom lego,
Ne bi l' ti drugove spasla, ne bi l' pogostila tebe;
Nego joj rec', nek se veljom zakune bogova kletvom,
300   Da ti nikakva zla ne pripravlja drügōga više,
Da ti ne naudi nagu i ne uzme ti muškoću.««
                       Tako skoroteča reče i onu dade mi travu
Izvadiv je iz zemlje i narav mi pokaže njenu,
Korijen bješe joj crn, a cvijetom nalik na ml'jeko
305   Bozi je nazivlju *moly*,¹⁴ a smrtnim ljudima nju je
Teško iskopati gdje, al' bozima sve je moguće.
                       Tada u široki Olimp šumovitim otokom onim
Ode Hermija bog, izatog u Kirkine dvore
Podem, i srce sve se u mèni mučaše mnogo.
310   Ja ljepokosoj stanem kod vrátā boginji Kirki;
Stajavši časak poviknuh, a boginja čuje mi poklič,
Ona izide odmah i vrata sjajna otvoriv
Zovne me, a ja podem za njome, al' u srcu tužan.
Kad me dovede, na stolac sa srebrnim klincima krasni,
315   Umjetni posadi mene, pod nogama podnožje bješe.
Smjesu mi pripravi odmah u vrču zlatnom, nek pijem,
Metne trâve u njëga u dûši mi misleći ò zlu;
Da mi napitak, a jâ ga iskapih, al' ništa mi nè bî,
Šibom me udari ona, progovori i kâžē meni:
320   »»Idi u svinjac i lezi med ostale drugove tvoje.««
Tako mi reče, a nato od bedra britki povučem
Mač ja i navalim na nju, umoriti kanda je hoću.
Ona cikne i k meni polètî te koljena primi,
Stane je jauk, i ove progovori krilate r'jeći:
325   »»Tko li si, otkle si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?
Čudim se, gdje te ovaj napitak opčinio nije,
Jer još nikakav čovjek odolio nije napitku
Tome, pošto ga popi i pusti kroz ogradu zubnu.
Ne da se srce tvoje u grudima ničim savladat!
330   Jesi li prometni ti Odisej, za kojeg je ono
Vazda skoroteča bog zlatôstapnî meni kazivo
Da će u ladi crnoj i brzoj od Troje mi doći?
Nego turider mač u korice, pa ćemo onda
Na naš se popeti krevet i zajedno ležat u njemu,
335   Pak se ljubiti tad i jedno se u drugo uzdat.««
                       Tako mi reče, a jâ joj odgovorim i kâžem ovo:
»»Kako mi, Kirka, možeš govoriti, blag da ti budem,
Kad si mi svinjama drûge načinila u svome dvoru?
A sad lûkâvstvo smišljaš i veliš mi, kad sam ti ovdje,
340   Da u ložnicu idem i na tvoj popnem se krevet,

---

¹⁴ 305. Smrtnici nemaju za tu čarobnu biljku nikakva imena jer je uopće ne poznaju: i biljka i njezino ime pripadaju carstvu priča. Ime su Grci dovodili u vezu s glagolom *molyein* — oduzeti snagu, pa bi prema tome *moly* bilo sredstvo koje oduzima čaroliji moć djelovanja.

- Da mi naudiš nagu i oduzmeš meni muškoću.
Neću se, boginjo, ja na tvoju postelju popet,
Dokle se kletvom ti ne zakuneš velikom meni,
Da mi nikakva zla ne pripravljaš drugoga više.««
345 Tako joj rečem, a ona po mojoj zakune se želji,
A kad se već zakune i kada zakletvu svrši,
Onda prekrasnoj Kirki na postelju uzađem istom.
Dotle u Kirkinima u dvorima poslove svoje
Radiše dvorkinje četir', što po kući služiše njozzi.
350 Rođene od njih su neke u izvoru, druge u gaju,
Neke opet u svetoj u r'jéci što ü more teče.
Jedna je metala od njih na stoce jastuke krasne,
Porfirne jastuke ozgo, odòzdō steraše platno;
355 Druga je opet stole od srebra k stocima tima
Micala, kotarice na stole stavljala zlatne;
Treća je mj'ešala vino u srebrnome kondiru,
Vino medeno, slatko i čaše dijelila zlatne;
Četvrta od njih je vodu donosila, i vatru silnu
Ložila pòd velikim pod tronogom, grijala vodu.
360 Kad joj u blistavome u kotlu voda zakípī,
U banju posadi mene te niz glavu i niz ramena
Vodu iz tronoga veljeg, pom'ješav je, ugodno srcu,
Lijaše na me, dok slabost i umor mi uze iz uda.
Pošto me opere ona i namaže blistavim uljem,
365 Onda košuljom ona i strukom ogrne mene
Pa me povede, na stolac sa srebrnim klincima krasni
Umjetni posadi mene, pod nogama podnožje bješe.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibriku, na kotliću što je
Stajao srebrnomet, donesē vode i meni
370 Polije ruke i glatku protégnu trpezu zatim.
Časna ključarica hljeba donese i na nju ga stavi,
I mnogo metne jestivā te njima me nuđaše rado;
Reče mi, neka jedem, al' mojem se ne htjede srcu.
Nego na drugo mišljah i u srcu nevolju slučah.
375 Kada opazi Kirka gdje sjedim, gdje rukama jela
Ne tićem nikakoga, i strašna me osvaja tuga,
Pristupi k meni i ove progovori krilate r'jeći:
»»» Zašto, Odiseju, tako njemáku naličan sjediš?
Zašto izjedaš srce te ne diraš jela i pića?
380 Valjda se pr'jevarе druge pobójavāš, al' ti se ništa
Ne treba bojat, jer jā se priségoh velikom kletvom.««
Tako mi reče, a jā joj odgovorim i kāžem ovo:
»»» Koji bi, Kirka, čovjek, poštènják ako je pravi,
Mogao da podnese, da jede štogod i pije
385 Prije no izbavi svoje drugare i očima vidi?
Nego ako me jelom i pićem od srca nudиш,
A ti ih izbavi i daj, da ugledam drugove mile.««
Tako joj rečem, a ona držéći šibu u ruci
Iz sobe napolje ode i svinjcu otvori vrata,
Istjera druge mi van devetacima krmicima slične;
390 Jedan premà drugom stane, a ona iduć izmèd njih

395

Jednoga namaže jednom, a drugoga vradžbinom drugom
I sa udova dlake polêtē im, koje im nasu
Pogubna vradžbina prva, što dade im gospođa Kirka.
U ljude opet se stvore mladahnije, nego su bili;
Mnogo veći sad budu i mnogo krasniji vidjet.
Mene prepòznajū odmah i svaki stisne mi ruku,
Od žive zaplaču želje,¹⁵ i okolo Kirkini dvori
Od plača teškog zaječe, i boginji bude nas žao.

C. Zadržavanje na Eeji do kraja godine. 400—468.

400

Boginja ùzoritā do mène stane i reče:
»»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov.

405

K brzoj sada lađi otidi i k obali morskoj,
Na zemlju prije svega izvucite lađu, a zatim
U spilju sav imutak i oruđe sprav'te lađenō,
A ti se natrag vrati i drugove mile dovedi.««

Tako mi reče i tîm mi nagòvorî junačko srce,
I ja na obalu morskú i k lađi otidem brzoj,
Tada u lađi brzoj drugare mile zatečem
Gdjeno ridaju tužno i rone prebujne suze.

410

Kao što telad u toru u súsret kravama skaču,
Kada se s paše site u obore vraćaju opet,
Telad pred njima sva i okò njih skaču, i tôr ih
Ne može više uzdržat, već muču mnogo i trče

415

Okolo matera svojih: i moji drugovi tako
Okolo mene se saspu zamotriv me, u srcu bî im,
Ko da se vratiše u grad i vrletnu očinsku zemlju,
Itaku, gdje su se oni othranili, rodili nekad.

420

Stane ih jauk, i ove progovore krilate r'ječi:
»»»Veselímo se, Zeusov o gojenče, što nam se vraćaš,
Kanda smo došli već na Itaku, očinsku zemlju!

Nego nam nesreću kazuj drugovâ ostalih naših!««

425

Tako mi reku, a jâ im odgòvorîm besjedu ljupku:
»»Na zemlju prije svega izvucimo lađu, a zatim
U spilju sav imutak i oruđe sprav'mo lađenō;
Onda se diž'te i mene svi sl'jedite, kud ču vas vodit,

430

Da biste vidjeli drûge u dvorima Kirknim svetim;

Jedu i piju oni i obilno toga imadu.««

435

Tako im rečem, a oni riječma se pokore mojim,
Samo mi drugove sve Euriloh odvraćat uzme,
Besjedu započne s njima i krilate prozbori r'ječi:
»»»Kamo idemo, kamo, o kukavci? zašto želite
Zla i u Kirkinu kuću uníći? ona će sve nas
U lave ili svinje il' vukove tamo pretvorit,
Pa ćemo na silu bit joj čuvari velike kuće,
Kako je ono Kiklop uradio, kad mu u obor
Drugovi dođoše naši i smjelica ovaj Odisej;

---

¹⁵ 398. »Od žive zaplaču želje«, tj. za drugovima, jer su mislili da ih nikada više neće vidjeti.

Oni sa njegove grešne drskoće zginuše ondje.««
Tako im reče, a jâ se u duši zamislim svojoj,
Ne bih li trgao mač dugosjeklî od svoga bedra
Punahnog i glavu njemu odrubio, bacio na tle,
Ako mi i bješe blizu u rodu,¹⁶ al' druzi me stanu
Odvraćat ljupko koji odávdē, a koji odándē:
»»Pustimo, Zeusovo čedo, Euriloha, ako t' je s voljom,
Neka ostane ovdje i lađu neka nam čuva,
À drugē sve nas vodi u Kirkine dvore božanske.««
Tako mi reku i sa mnom od vode i obale podū;
Al' ni Euriloh ne osta kod koritaste nam lađe,
Pode za nama strašnog bojéći se mojega gnjeva.
Dotle u dvorima svojim drugare ostale moje
Òperē usrdno Kirka i sjajnim namaže uljem,
Onda u košulje njih obúčē i runjave struke,
I mi ih nađemo sve gdje u dvoru se veselo goste;
A kad druzi se vide i jedan drugoga pozna,
U jauk udare i plač, i pò svôj se razlegne kući.
Boginja ùzoritâ do mène stane i reče:
»»Čedo božansko, domišljat Odiseju, sine Laërtov,
Više nemojte glasno sad ridati; znadem i sama,
Kakve ste imali jade pretrpjeti na moru ribnom,
Kako l' vam pakostiše dušmâni ljuti na suhu;
Nego jedite jelo i vino pijteder ovo,
Ne bi li vam se srce povratilo u grudi opet,
Kakvi ste bili onda, kad Itaku vrletnu zemlju
Očinsku òstavlјâste, a sad ste bez duše i snage
Na teško jednako misleć na lutanje, i srce vaše
Ništa veselo nije, kad jade pretrpjeste mnoge.««
Tako nam reče i tîm nam nagovori junačko srce;
Godinu potpunu ondje, što ima dana u njozzi,
Sjedasmo slatkim se vinom i mêsom u obilju časteć.

D. Odisej hoće da se vrati kući. Elpenorova smrt. 469—574.

Godina dođe na izmak, i Hore se okrenu veće,
Mjeseci prolažahu, i dugi svrše se dani,
Onda me drugovi mili pozovu i ovo mi reku:
»»Čovječe, daj se već opomeni očinske zemlje,
Ako ti bogovi daju, da spaseš se i dôđeš jednoć
U dom visoki svoj i u svoju očinsku zemlju.««
Tako mi reku i tîm mi nagovore junačko srce,
I mi čitavi dan do zalaska samog sunčànog
Sjedasmo slatkim se vinom i mêsom u obilju časteć.
A kad već sunce zade, i kada se uhvati tmina,
Onda mi druzi pozaspê po dvorma sjenovitim Kirke;
A ja prekrasnoj Kirki na krevet uzidoh i stadoh

---

¹⁶ 441. Po potonjoj priči, Euriloh je imao za ženu Odisejevu sestru Ktimenu, koja se spominje u 15. pjev. st. 363.

Grlit joj koljena moleć, i boginja usliši mene.
Besjedu započnem s njom i krilate prozbormi r'jeći:
»»Kirka, izvrši mi daj obećanje, kako si rekla,
Pa me kući opremi, jer srce mi tamo već hrli
I svim drugòvima mojim; u grudma mi kidaju dušu
Plaćući oko mène, kad kuda se udaljiš od nas.««
Rečem, i ùzoritā odgovori boginja meni:
»»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Nemojte u kući mojoj prekò voljē ostajat svoje:
Nego prije vam valja zaputiti nekud i poći
Valja k Aídu vam u dvor i k užasnoj Persefonéji:
Tamo imate dušu Tebanca Tirèsijē pitat,
Dušu sl'jepoga врача; u vječitu on je razúmu,
Njemu Persefonéja i mírvu ostavi pamet,
Sam da je svijestan on, a drugima lutaju sjenke.««¹⁷
Tako mi reče, i tada u mèni prepukne srce;
Sjedeć u postelji kod nje ne prestah plakat, i vèć mi
Ne htjede srce živjet i motriti svjetlost sunčànu.
A kad se naplakah sit i po krevetu sit se naváljah,
Onda odgovorim istom i riječi ove joj rečem:
»»Kirka, a tko će mi biti na putu tome provodič?
Ta još sa crnom lađom k Aídu nitko ne dođe!««
Rečem, i ùzoritā odgovori boginja meni:
»»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Ne brin' se, tko će ti biti provodač lađi ti crnoj!
Katarku samo digni i bijela jedra razapni
I sjedi, à lâđu tvoju već nosit će borejski vjetar.
Nego kad crnom lađom Okèan prebrodiš veće, —
Ondje je ravni brijeđ i gajevi Persefonéjē,
Visokī tu su jagnjédi i úz njih plodògubnē v̄be,
Ondje ostavi brod kod Okéana dubokih vira
I u Aídoje vlažne u dvorove tada unidi.
Piriflègeton voda u Àheron tamo ti teče,¹⁸
Teče tamo i Kokit, od r'jeke ötoka Stiške,
Obje se bučne rijeke kod jedne sastaju hridi.
Blizu se tamo primakni, o viteže, kako ti velim,
Jamu iskopaj lakat dugàčku u šir i u dulj;
Okolo jame svima mrtvacima izlijder žrtvu:¹⁹
Najprije mednoga pića, a zatim slatkoga vina,
Napokon vode i svè to obàspi bijelim brašnom.
Mnogo slabòmoénim mrtvim obríči, da ćeš im kravu

---

¹⁷ 495. »lutaju sjenke«, tj. bez životne snage i svijesti.

¹⁸ 513. Imena navedenih rijeka u podzemnom svijetu vrlo su karakteristična: Piriflegeton = vatrena rijeka, Kokit = rijeka jauka, Aheron = rijeka boli.

¹⁹ 518. Prinošenje žrtvenih darova mrtvima u znak počasti potječe iz starijih vremena kad su ljudi mislili da mrtvi stoje u vezi s ovim svijetom, te vjerovali da duše pokojnika mogu imati neki utjecaj na žive, pa su zbog toga nastojali darovima pridobiti njihovu naklonost. Homerova poezija ne poznaje takva vjerovanja: po Homeru duša nakon pokopa gubi svaku vezu s ovim svijetom. Ali neki ostaci starijeg shvaćanja održali su se i u Homerovoj poeziji, tako i na ovom mjestu. Poslije je štovanje mrtvih iznova oživjelo u vezi s kul-tom heroja.

Najbolju jålovcu, na Itaku kada se vrtiš,
U kući žrtvovati i lomaču napunit dobrim;
Crna crncata ovna, što dika je vašeg stada,
Imaš napóse obećat, Tirësiji žrtvovat da ćeš.
A kad slavnim se već mrtvacima namoliš dosta,
Onda ovna zakolji i ovcu crnu, al' imaš
K Erebu njih okrenut,²⁰ a i sām se licem odvrati
I gledāj, kamo teče Okèan, i k tebi će nato
Silna množina duša povrvjet od pokojnih ljudi.²¹
Onda drugòvima svojim zapòvjedi, pa im prikriči,
Neka ogule ovna i ovcu, koje je ljuta
Zaklala mjed i nek ih sažegu bogove moleć,
Jakoga moleć Aída i užasnu Persefonéju,
A ti oštiri mač od svojega bedra povuci
I sjedi tamo, te prije Tirësiju nego što pitaš,
Nikog ne pusti mrtvaca slabòmoćnōg krvcu da pije.
Odmah će doći vrač i tebi, narodna glavo,
On će ti kazati put i putòvānja dàljinu tvoga,
Reći će, kako bi mogo povratit se po moru ribnom.««
Kad mi izgovori to, zlatòtronā javi se zora;
Nimfa mi da odijelo obúći: košulju, struku,
Pa se u veliki srebrn ogrtač sama obúčē,
Tanahni, ljupki ogrtač, o bedrima obvije pojas
Lijepi zlatni, a veo odòzgō nà glåvu metne.
Tad ja po kući podem i dizati drugove uzmem.
Svakome ljupku riječ progovorim stavši uz njèga:
»»Nemojte spavati više ni hrkati nemojte slatko,
Nego hajdémō, jer dàde već naputak gospoda Kirka.««
Tako im rečem i tím im nagovorim junačka srca.
Al' ni otuda ja ne izvedoh čitava društva.
Među drugòvima bješe Elpénor, najmladi od svih,
Ne bješe jak u boju ni umom vrlo stanovit.
On mi se od drugòvā u Kirkinim dvorima svetim
Udalji hlada želéći i zaspi težak od vina.
Kad se užurbaše druzi te vrevu i buku Elpénor
Čuje, brzo se prene, al' u svom se ne sjeti umu
Sići niza stube duge, po kojima bijaše došo,
Već se prema njima s krova stropòštā, i vrāt se njegov
Prelomi njemu u zglobu, i duša ode k Aídu.
A kad su drugovi htjeli da odlaze, r'ječ im tad rečem:
»»Kući mislite ići u očinsku u zemlju dragu,
Ali nam Kirka druge određuje pute, i valja
Doć nam k Aídu u dvor i k užasnoj Persefonéji,
Tamo imamo dušu Tebanca Tirësijē pitat.««
Tako im rečem, i u njih u sviju prepukne srce;
Na zemlju sjednu plačuć i kosu čupati stanu,
Ali im njihovo nije pomòglo ridanje ništa.

---

²⁰ 528. Glave životinja koje se žrtvuju podzemnim bogovima okreću se dolje prema podzemnom svijetu: vidi 3. pjev. st. 453.

²¹ 530. Krv kao izvor života mami duše jer im ona — makar i na kratak čas — vraća životnu snagu.

570

A kad k lađi brzoi i k obali iđasmo morskoj
Jada i žalosti puni te bujne ronjasmo suze,
Onda i Kirka dođe i už lāđū crnu nam sveže
Ovna i crnu ovcu; al' lagano i tiho ona
Mine pokrāj nās, jer tko bi zamotriti mogao boga,
Nije li njega volja, kad dolazi ili kad ide?

JEDANAESTO PJEVANJE

(33. dan. Nastavak)

Mrtvačko carstvo.

9. Jednodnevni put k Okeanu i Kimercima. 1—23.

A kad dođemo k lađi, kad k morskoj dođemo vodi,
Onda najprije lađu u püčinu rinemo divnu,
Jedra i katarku tad jednakòbokòj dignemo lađi,
Zatim u lađu ovce upustismo, onda i sami
Uđosmo žalosti puni te bujne ronjasmo suze.
Vjetar izà lădë naše mrkòkljunë zgodan nam pošalje
Boginja strašna Kirkka ljepòkosà sa glasom ljudskim,
Neka nam nadima jedra i prijatelj bude nam dobar.
A kad već sprave sve uredismo po lađi crnoj,
Sjedosmo, à vjetar tada i krmar krenuše lađu
Čitav je brodila dan, a jedra joj naduta bjehu.
Utone sunce, i svì se po redu zamrače puti.
Lađa nam nađe međe Okèana dubokih struja;
Zemlja je tamo i grad Kiméränä, koji su mrakom
Öbavīti i maglom; žarkovito nikada sunce
Lučama svojim na njih ne gledi, ni öndä, kad gòre
Ono uzlazit stane sa zemlje na zvjezdano nebo,
Ni ondä, kad se k zemlji s nebesa naginje dolje,
Nego strahovita noć nad jadnícima širi se tima.
Onamo dodosmo s lađom i pristasmo, à ondä ovce
Uzevši uzduž struje okèanské podosmo svi mi,
Dokle ne dodosmo k mjestu, kud Kirkka nam rekla je doći.

10. VII. doživljaj: U mrtvačkom carstvu. 23—332.

A. Priprave za pitanje mrtvih. 23—50.

Ondje žrtve pridrže Perimèd i s njím Euriloh.
A ja oštři mač od bedra povučem i tada
Jamu iskopam lakat dugàčku u šir i u dulj,
Okolo jame svima mrtvacima izlijem žrtvu,
Najprije mednoga pića, a zatim slatkoga vina,
Nàpokòn vode, i svè to obàsùh bijelim brašnom.

Mnogo obricah mrtvim slabòmoćnîm, da ču im kravu
30 Najbolju jâlovcu, na Itaku kada se vratim,
U kući žrtvovati i lomaču napunit dobrim.
Jošte napôse obećah, Tirèsiji žrtvovat da ču
Crna crncata ovna, što dika je našega stada.
Pošto se već naobricah i molbama kad se namòlih
35 Silnim mrtvacem, tad ovcu i ovna nad jamom onom
Zakoljem; crna krvca potèčē, i dûše tada
Pokojnih ljudi odòzdō iz Ereba kupit se stanu,¹
Nevjeste i mladići, mnogòtrpni tâkôđer starci,
Nježne djevojčice dođu, što srce im skoro postráda,
40 Dođu, koje je nekad mjedòkovnô kopije probòlo,
S krvavim oružjem dođu, što padoše nekad u boju;
Dođu koji odáklē i nađu se ciceći strašno
Okolo one jame, bljedoća me osvoji i strâh.²
Onda drugòvima svojim zapòvjedim te im prikričim,
45 Neka ogule ovna i ovcu, koje je ljuta
Zaklala mјed, i něk ih sažègū bogove moleć,
Jakoga moleć Aída i užasnu Persefonéju,
A ja oštiri mač od svojega bedra povućem
I sjednem tamo te prije Tirèsiju nego što pitah,
50 Nikog mrtvaca ne pustih slabòmoćnog krvcu da pije.

B. Elpenor. 51—83.

Duša našega druga Elpénora najprije dođe,
Jerbo pod zemljom on širokòstaznōm pokopan ně bī;
Niti ga oplakav mi nit' sahraniv u dvorima njega
Kirkinim ostavismo onako, jer hitnja nam bješe.
55 Zaplačem, kada ga vidim, i duša me za njim zabòlī,
Besjedu započnem s njim i krilate prozbirim r'jeći:
»»Kako si ovamo došo, Elpénore, u mrak i tamu?
Pješke si preteko mene, što brodim u lađi crnoj!««
Tako mu rečem, a ôn zalèlēčē, pa će mi reći:
60 »»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Od boga suđenje ljuto i vino prëvarī mene
Silno; u Kirkinim legoh u dvorma, al' sjetit se ne znah
Dugim da stubama siđem, po kojima došao bijah,
Već se premà njima s krova stropòštah, i vrāt se odmah
65 Prelomi meni u zglobo, i duša mi ode k Aídu.
Nego tako ti onih, što nisu ti tu, već daleko,
Tako ti žene i oca, što ödgojī tebe malèna,
Tako Telèmaha tebi, kog östavī jedinog doma —

---

¹ 25—37. Odisej gotovo od riječi do riječi ponavlja ono što nam je rekla Kirka u 10. pjev. st. 517—530; vidi o tom 2. pjev. st. 215—223.

² 38—43. Ti će stihovi biti poslije umetnuti jer stoje u protivurječju s daljim prikazivanjem; ovdje se sjene muževa i žena pojavljuju zajedno, dok prema st. 225—232 i 337—567 dolaze odijeljene jedne od drugih, i jer bestjelesne sjene ne mogu imati ni oružja ni rana; osim toga je i strah Odisejev u st. 43. posve bezrazložan.

70	Znam iz Aídova doma odávdě da češ otíci S lađom građenom dobro na ôtok eejski opet, Pak te molim, o kralju, na mène da pomislíš tamo Te me neoplakāna, nesâhrânjena ne ostav' 75
	Zá me ne máréć, da s' ne bi rasrdili bogovi ná te, Nego me onđe sažèzi sa oružjem, što ga imadem, Pa mi spomenik naspi na obali pjenastog mora, Neka bi i potómci za nesretnog saznali mene; To mi učini i još utakni na grob mi veslo, Kojim sam veslao živ med drugòvima boraveć svojim.««
80	Tako mi reče, a jâ mu ovako odgovorim na to: »»To ču ti, nesretni druže, učiniti sve i izvršit.««
	Tako smo nas dva se tad razgovarali r'ječima tužnim Sjedeć obojica onđe i nâd kfvlu mač ja držéći, Utvara drûga pak moga na strani govoreć drugoj, Uto mi pokojne majke Antiklijē pristupi duša, 85
	Ona Autôlika kći junačine bješe, a živu Ja sam je ostavio pod Ilij polazeć sveti. Zaplačem, kada je vidim, i duša me za njom zabòlī. Ali ni nje bliže ne pustih krvcu da pije, Premda žalostan vrlo, Tirèsiju jer još ne pitah.
90	Uto i duša Tebanca Tirèsijē onamo dođe Palicu zlatnu držéći, ³ prepòznâ me i reknê ovo: »»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov, Što si sa svjetlosti došo sunčànë,jadniče, amo? 95
	Dà vidîš ovdje mrtvace i ovo nemilo mjesto? Nego se od jame tê udalji i mač ukloni, Da se napijem krví, da objavim istinu tebi.««
100	Tako mi reče, a jâ se odmakoh i u kore stavih S klincima srebrni mač. Kad krvi se napije crne, Onda će on, nezázoran vrač, progovòriti meni: »»Oko povratka slatkog, Odiseju, trudiš se, slavní; Jedan će ti ga bog otegötiti vrlo, jer mislim,
	Da te zaboravit neće Zemljòtresac, koji se na te U srcu srdi, što sina osl'jepio si mu milog. 105
	Ako i stradajuć mnogo u očinsku vi čete zemlju Ipak se vratiti moći, uspregnuti budeš li znao Sebi i drugima srce, kad s dobro građenom lađom Trinačkom otoku dođeš ukloniv se plavetnom moru;
	Tu čete goveda naći gdje pasu ũ òvce tovne, Stada Helija boga, što s neba sve vidi i čuje, 110
	Stada li ne takneš tih na umu povratak držeć, Ako i stradajuć mnogo, na Itaku moć čete doći; Takneš li stada ta, i društvu i ladi tvojoj Propast proričem ja. Ako tî i utečeš odatlë,
	Kasno, u zô čas doć češ izgubivši čitavo društvo, U lađi doći češ tuđoj i u kući naći češ tugu, 115
	Naći češ prkosne ljude gdje rastaču tvoje imanje Proseći tvoju ženu bogòlikû, nudeć joj dare.

³ 91. Skeptar je i u podzemnom svijetu znak časti i dostojanstva.

- 120 Ali kada se vratiš, naplatit ćeš násilja njihna,
I pošto redom prosće u domu pobiješ svome
Ili na pr'jevaru sve il' oštrom bjelòdano mjeđu,
Onda sa zgodnim veslom u ruci na put zaputi,
Dokle ne dodeš tamo, gdje ne znaju za more ljudi,
Koji ne sole jela i slano ne jedu ništa,
Kojima jošte lađe rumèngrudē poznate nisu,
A ni za zgodna vesla ne znadu, za krila lađenā.
125 Očit će reći ti znak i njèga zaboravit nećeš:
Kada ti drugi dođe u susret putnik i rekne
Tebi, na svojemu b'jelom da ramenu vijaču nosiš,
U zemlju zgodno veslo zataknji onda i zatim
130 Gospodu daj Posidónu zakòlji klanicu krasnu,
Žrtvuj mu bika i ovna i nerasta žrtvuj mu i tad⁴
Kući se vrati tî, hekatòmbe svete prikaži
Bozima besmrtnima, vladarima širokog neba,
Svima po redu prikáži. A izvan mora će tebi
135 Doći smrt, al' blaga će bit i ubit će tebe,
Kada te lijepa starost već sylada, a okolo tebe
Ljudi će živjeti sretno. Od mène ti istine eto.««
140 Tako mi reče, a jâ mu ovákō odgòvorim na to:
»»Tako, Tirésija, negdje odrediše bogovi meni;
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu.
Ovdje vidim i dûšu preminule matere moje,
Blizu krvi sjedi i šuti te svojega sina
Neće ni pogledati ni riječ mu kazati koju.
Reci, gospode, mene prepòznala kako bi ona?««
145 Tako mu rečem, a ôn mi ovako odgovori na to:
»»Lako će reći ti riječ i twoje će srce navratit:
Kojega göd od mrvácā preminulih pripustiš krvi
Ovamo bliže da stupi, govorit će istinu pravu;
Kojem pak ukratiš to, udaljit će ti se opet.««
150 Tako odgovori meni Tirèsijë gospoda duša
I odě zatim k Aídu izrèkāv mi suđenje božje.

C. Antiklija. 152—224.

- 155 A ja ostanem onđe i počekam, dokle mi mati
Ne dođe, crne se krvi ne napoji. Tada me pozna,
Stane je jauk, i ove progovori krilate r'jeći:
»»U mrak, sine moj, i u tamu kako si došo
Živ budúći? ta žívīm strahota je gledati ovo,
Jer su strašne rijeke u sr'jedi i veliki vali.
Najprije tu je Okéan, što nije ga moguće pješke
Prijeć, već ako tko brodi u dobro građenoj lađi.
160 Amo li dolaziš sada od Troje, pošto si dugo

---

⁴ 131. Posidonu se obično žrtviju bikovi, ali Odisej mora ovdje srdžbu povrijeđena boga ublažiti osobitom, dotada neuobičajenom žrtvom i širenjem njegova kulta u dalekoj i nepoznatoj zemlji okajati svoj grijeh. Žrtvu koja se sastoji od bika, ovna i nerasta nazvali su kasnije Rimljani poznatim imenom suovetaurilia.

Na lađi lutao skupa s drugòvima? U Itaku još li
Došao nisi, i ženu u dvorima vidio svoju?««
Tako mi reče, a jâ joj ovako odgovorim na to:
»»Nužda me, majko moja, dovèla amo k Aídu,
Gdjeno mi valja dušu Tebánca Tirèsijē pitat;
Ahejskoj zemlji jošte ni blizu došao nisam,
A ni na zemlju našu ne stupih, već jednako lutam
Nevoljan, otkad pod Ilij, gdje vele prekrasnih konja,
Odoh s divnim Atrídom da bojak s Trojancima bijem.
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu,
Kakva je prebolna smrt i Kera savladala tebe?
Je li dugačka bolest? Artèmida možda te, majko,
Blagim strèlama ubi streljačica k tibi pristupiv?
Kaž' mi za ostavljenog u domu sina, za oca
Reci mi, kraljevska vlast da l' moja jošte je u njih?
Ili već drugi vlada te veli, da vratit se neću?
Reci mi, kakvo je srce i mišljenje vjenčane žene,
Da li je kod sina svog? u sigurnosti sve li mi čuva?
Il' se oženio njom med Ahejcima najbolji koji?««⁵
Tako joj rečem, i meni odgovori gospoda majka:
»»O i te kako ona u dvorima ostaje tvojim
Strpjet se u srcu znajué! u čëmeru boravi ona
Jednako noći i dane iz očiju roneći suze.
L'jepa ti kraljevska vlast još u drugog nije; Telemah
Mirno upravlja dobrom i podjednako se gosti,
Kako i valja da bude u narodu sudija čašcen:
Svi pozivaju njega, a otac na zaselku živi,
On se ne vraća u grad; počivala njegova nisu
Postelje, a ni struke ni čisti jastuci sjajni,
Nego öbzīmu ôn med slùgama ù kući spâvā
Blizu ognja u práhu, u haljini lošoj obučen;
A kad ljeto već dođe, kad dođe obilna jesen,
Sebi po vinogradu po zavojnom ovdje i ondje
Stere ležnicu on po zemlji od spaloga lišća.
Tako ti otac živi i uzdiše, à jad u duši
Raste mu velik tebe očekujuć, starost ga tišti.
Tako ti umrijeh i jâ i tako dočekah udes,
A streljačica, sinko, Artèmida oštrogova vida
Blagim strèlama mene ne ùbi k meni pristupiv,
Niti me kakova bolest savláda, kojano ljude
Prečesto rastače mrsko te iz njih i dûšu vadi;
Život, Odiseju slavni, iz mène je uzela slatki
Za tobom čežnja i tvoja mudrina i prijazan tvoja.««
Tako mi reče, i jâ u duši tad promisliv svojoj
Htjedoh obuhvatit dušu preminule matere moje.
Triput vinem se za njom, — nagonilo me je srce, —
Triput se meni iz rùkù izmàče nalična sjenci⁶
Ili snu, i tuga u duši mi bude sve ljuća.

---

⁵ 179. Ovaj stih stoji u suprotnosti sa st. 115. i d. pa je prema tome umetnut.

⁶ 207. Ovo mjesto oponaša Vergilije u Eneidi 2. pjev. st. 792. i d. i 6 pjev. st. 700 i d.

210 Besjedu započnem s njom i krilate prozborim r'jeći:
»»Zašto me, majko, nećeš da pričekaš? primit te želim.
Zašto ne bismo tu kod Aída rukama milim
Grlili jedno drugo i po volji tužili grozno?
Zar je utvaru ovu do mène poslala zato
Ponosna Persefonéja, da žalostan jecam još više?««

215 Tako rečem, i mèni odgovori gospoda majka:
»»Jao, sinko moj, od sviju nesretniji ljudi,
Tebe Zeusova kćи ne prelašćuje Persefonéja,
Jer kad smrtnici umru, ovakva je njima sudbina:
Žile im kosti više ne drže s mesom, već sve to
220 Njima uništava strašni, siloviti i žarki oganj,
Kako njihova duša iz kosti otide b'jelih,
Ali im duša odljeti i lepeće nà sanak nalik.
Nego se nà svjetlost brže požuri, sinko, i gledaj
Da to upamtiš sve, da ženi govorit možeš.««

D. Junačke žene. 225—332.

225 Dok smo govorili tako, i druge dolazit stanu
Žene poslane amo od ponosne Persefonéjē;
Sve to bijahu žene boljárā i njihove kćeri.
Okolo crne krvi na iskap počnu se kupit,
A ja premišljah u sèbi, ispitat kako cu svaku.
230 Ova se nápokón miso učinila najbolja meni:
Mač dugòsjeklî trgnem od svojega punahnog bedra
I sve ih k crnoj krvi u gomili ne htjedoh pustit.
A tad pristupati stanu po redu i svakā meni
Svoj je kazivala rod; izmeđù njih svaku sam pito.
235 Slavnoga oca kćer uočih najprije Tiru,
Koja mi reče, nezázornög kći Salmóneja da je,
Žena Kreteju da je, što Eolov bijaše sinak.
Ona je potočnog boga Enípeja ljubila bila, —
Najljepši potok je to, po zemlji kojino teče, —
240 Pa je k valima krasnog Enípeja dolazit znala.
Ovom zemljòmičnî bog Zemljotresac stvori se sličan
I legne potoku tome virovitom u ušće s njome,
Šumni izátoga val ko hridina velika hrupi
Te se nadvede i boga sa smrtnicom sakrije ženom.
245 Djevički otpaše pâs joj, okò një razlijje sanak.
A kad učini bog, u ljubavi štono se čini,
Stisne joj ruku i ovu izustivši besjedu reče:
»»Raduj se ljubavi, ženo! a godina dokle isteče,
Divnu ćes roditi djecu, jer bogovi zalud ne leže,
250 Lègnü li s kòjom, a tì mi othrànjüj djècu i njeguj.
Sada kući otidi i gledaj, da ne rekneš ništa.
A ja sam evo ti bog Posidön zemljòtressac glacavom.««
Tako reče joj on i u valovno zaroni more.
Ona zatrùdnî tad i rodi Peliju sina,
255 I još Neleja rodi; obojica velikog Zeusa

Hrabre postanu sluge. U širokom potom Jaòlku
Pelija živiljaše stočan, a Nelej u Pilu pješčànōm.
Druge pak s Kretejem Tira, med ženama kraljica prava,
Rodi: Esóna, Feréta, Amitona, sà kôlā borca.

260 Za njom Antiopu kćer Asópopu vidjeh, što Zeusu
Nekad u naručju spâše, i time se dičila ona.
Sina je rodila dva: Amfióna i drugoga Zeta,
Koji sedmóvratnū Tebu sàgradisë prvi i zatim
265 Kulama utvrde nju, jer ne bi u širokoj Tebi
Mogli živjet bez kula, iàko su bili junaci.
Amfitriónovu⁷ ženu Alkménu ugledah tada,
Koja je velikom Zeusu u naručju spála i tako
Rodila sina Heràkla, prkoždžiju lavljega srca.
Prehrabrog Kriona⁸ kćer tak Mègaru vidjeh, za ženu
270 Nju sin Amfitriónov⁹ neslomljivi junak je imo.
Lijepu opazih još Epikàstu, Edipa majku,
Koja je strašno u svojem neznanju učinila djelo
Za svog se udavši sina, a ovaj je ubio oca
I mater uzo za ženu, al' bogovi brzo med ljudma
275 Razglase to, i Kadmejcima on u Tebi je ljupkoj
Nesretno kraljevao, jer zlo mu odlučiše bozi.
Mati mu u dvor Aída vratara jakoga ode,
Pošto se o zamku s grede sa visoke spuštena nisko
Objesi puna tuge i njemu ostavi jade
280 Vrlo mnoge, već kako Erìnije majčine rade.
Hloridu prekrasnu kćer Amfiónovu najmlađu spazim,
A sin Jasov Amfiōn Orhòmenom minijskim krepko
Vladaše; Hloridu kćer mu ljepote poradi njene
Nelej uze za ženu neprebrojne darove davši.
285 Kraljica bude u Pilu i porod porodi divan,
Nestora, Hromija rodi i ljuticu Perikliména.
Jaku porodi Peru izà njih, svjetsku divotu,
Koju su prosili svi iz krajévâ bližnjih, al' Nelej
Nikom je ne htjede dati, već tko bi od Ifikla silnog¹⁰
290 Dogno iz Filake krave krivòrogē, širokih čela;
Muka bijaše to. Nezázornī obeća prorok
Da će dògnati krave, al' sudba je öd boga teška
Spùtila njega i poljski pastiri i tamnica mučna.
Pa kad se dani većé i mjeseci svrše, i opet
295 Godina kad se okrénu, i vrate se godišnje Hore,
Onda ga istom pusti iz tamnice Ifiklo silni,
Kad mu je proreko sve, i Zeusova svrši se volja.

---

⁷ 266. Amfitrion je tebanski kralj.

⁸ 269. Krion je tebanski kralj.

⁹ 270. »sin Amfitriónov« — misli se Heraklo koji je zapravo sin Zeusov: vidi st. 268.

¹⁰ 289—297. Krave o kojima se ovdje govori probitno su pripadale Nelejevoj majci Tiri, ali ih je Ifiklo oteo. Vrač Melampod, sin Amitonov, obećao je da će ih natrag dognati da tako dobije Peru za svoga brata Bijasa. Pošao je u Filaku u Tesaliji, gdje su krave bile čuvane, ali su ga Ifiklovi pastiri uhvatili, pa je godinu dana proveo u tamnici. Tada ga Ifiklo oslobođi i dade mu na dar krave iz zahvalnosti što mu je Melampod prorekao kako će nestati neplodnosti u njegovojo obitelji.

Onda opazih Ledu, Tindàreju ona je žena
Bila i s njime je dva porodila srčana sina:
Kastor vitez je jedan, Polideuk šakòbija dobri
Drugi je; oni još oba u zemlji plodorodnoj žive,
Zeus ih i dolje pod zemljom obojicu jednakо časti;
Prezdan onamo žive, a prezdan umiru opet,
Kao bogovi pravi pod zemljom imadu poštenje.
I Ifimèdiju ženu Alójevu opazih ondje,
Koja mi reče, da bog je Posidōn obljudbio bješe,
Sina je rodila dva, al' kratkòvjeći obadva bjehu:
Jedno bogoliki Ot, a drugo slavni daleko
Efijalt; — na polju živeć žitorodnu vrlo porastu,
Za Oriónom¹¹ slavnim junaci najljepši budu:
Devet kad ljeta im bješe, obojica budu široki
Devet lakátā i devet dugàčki postanu hvati.
Oni i s bozima vječnim sa Olimpa pr'ječahu vrevu
Da će zavrći ratnu, u kojoj kipi i bući;
Htjedoše baciti Osu na Olimp, a trepčani Pelij
Htjedoše bacit na Osu, da na nebo mogu uzići.
Bili bi svršili poso, mladići da su već bili,
Ali ih ubije sin lјepòkosē Lete i Zeusa,
Prije nego im malje pod sl'jepima očima niknu,
Prije nego im čeljust probuja lijepom bradom.
Fedru i Pròkrudu spazih i lijepu Arijadnu,¹²
Ljutoga Minosa kćer, a Tesej nekada nju je
Vodio iz grada Kretskog u zavojnu svetu Atenu,
Al' je obljudbio nije; u Diji, što leži u vodi,
Ubi Artémida nju, jer Diònīs joj tajnu prokáza.
Meru i Klímenu tad i Erífilu opazih mrsku,¹³
Koja za zlato izda dragòcjeno svojega muža.
Sviju vam žena ne bih izbrojio niti iskazo,
Što sam vidio kćeri i žena slavnih junaka;
Prije bi prošla noć božanska; veće je vr'jeme
Da se spava il' bilo u društvu kod lađe brze.
Ili ovdje, a vî se i bozi za opremu brin'te.«

11. Alkinoje moli Odiseja da ispri povjedi sve što je doživio. 333—384.

Tako im reče, i oni umuče svi i zaštute,
Sve ih osvajao ushit u sjenatoj dvòrani onoj.
Njima riječ govòrit Aréta bjelòrukā stane:
»Kakav se čovjek taj, o Feačani, pričinja vama
Po svom licu, po svojoj visini i čestitom srcu?
On mi je gost, al' i svakī čast imade ga slušat.

---

¹¹ 310. O Orionu vidi 5. pjev. st. 121.

¹² 321. Fedra, Prokrida i Arijadna su tri žene glasovite zbog nesretne ljubavi.

¹³ 326. Meru, kćer Pretovu, ubila je Artemida kad je rodila od Zeusa sina Lokra; Klimena je žena Filakova, a majka Ifiklova; Erifilu, ženu argejskog vrača Amfijaraja, podmitio je zlatnom ogrlicom Polinik, da mu izda skrovište svoga muža, i natjerao ga da se priključi bojnom pohodu na Tebu gdje je Amfijaraj zaglavio.

- 340 Zato ga nemojte brzo otpremit i nemojte krnjit
Darove njemu, kad treba darovā mu, à vama leži
Po volji bògôvā vječnih u dvorima veliko blago.«
Još im progovori riječ starina vitez Ehènēj,
Koji je stariji od svih Feáčanā bio, te reče:
»O Feáčani mili, po mísli govorи našoj
I pravo kraljica mudra, pokor' te se njezinoj r'ječi.
Al' tu Alkinoje ima govoriti, ima i činit.«
Njemu odgovori na to Alkinoje i reknē ovo:
»Ta će se riječ tako izvršiti, ako još živim
Među veslòradīm ja Feácima i vlādām njima!
A gost ako i želi povratit se, neka se strpi
I neka počeka ovdje još do sutra, i dār će čitav
Dobiti on od mène. Muškarcima valja opremit
Njega, a najvećma meni, jer jâ sam u narodu vladar.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima,
Da mi velíte, da ovdje i godinu ostanem dana,
Da mi spremate spremu i darove dajete sjajne,
Htio bih poslušat vâs, jer mnogo bolje bi bilo,
Da se punije ruke u očinsku povratim zemljу;
Onda med ljudima ja bih ugledniji, draži bih bio,
Kad bi vidjeli mene, na Itaku kako se vratih.«
Njemu odgovori na to Alkinoje i reknē ovo:
»Motreći evo tebe, Odiseju, mi ne držimo,
Da si lukavac ti i prevàrljiv, kakvih je mnogo
Rasuto ljudi po sv'jetu, i zemlja hrani ih crna,
Koji izmišljaju laži, te ne bi ih nitko raspòznō.
Ali su besjede mile u tèbe, srce valjáno
Jeste u tèbe, i svè si ko pjevač umjetni reko.
Kakve su trpjeli jade Argejci, kakve si i sam.
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Jesi li vidio kog od bogolikih drúgā, što s tobom
Podoše pod grad Ilij, i udes stiže ih ondje?
A noć je vrlo duga i bez mjere sada, i jošte
Spavati nije vrijeme u dvorma, već kazuj čudesa.
Ja bih čekati mogo do zore divne, kazivat
Ako je tebi volja u dvòrani nevolje svoje.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima,
Ima se kada govorit, a ima se kada i spavat.
Nego ako baš želiš, da govorim dalje, ne mogu
Ja ti odbiti želje, i pričat éu tužnije zgode,
Što ih drugovi moji pretrpješe, koji su zdravi
Iz boja trojanskog plačnog izišli, al' propali potom,
Kada se vратиše kući, po odredbi opake žene.

12. VII. doživljaj: U mrtvačkom svijetu (nastavak). 385—626.

A. Agamemnon. 385—466.

385 Časna Persefonéja kad duše žena raspřša
Nježnih ovamo jednu, a onamo drugu, tad duša
Dođe žalosna sva Agamèmnona, Atreju sina;
I drugi okolo njega na iskupu bjehu, što s njime
Zajedno smrt su i udes u domu Egistovu našli.
390 On me pòznade odmah, kad krvi se napije crne,
Glasno plakaše on i bujne ronjaše suze
I pruži obje ruke do mène želéći me primit;
Ali ne bješe više u njega sile i snage,
Kakova bijaše prije u udima njegovim gipkim.
395 Zaplačem, kada ga vidim, i duša me za njim zabòlī,
Besjedu započnem s njim i krilate prozbirim r'jeći:
»»O Agamèmnone kralju, o Atrejev preslavni sine,
Kakva je prebolna smrt i Kera savládala tebe?
Je l' te u lâđama tvojim savladao možda Posìdōn
400 Digavši vjetrove silne, olúju digavši strašnu?
Ili ti pàkostiše dušmáni ljuti na suhu,
Kad si goveda njima i ovce grabio krasne,
Ili kad si se za grad, za žene borio gdjegod?««
Tako mu rečem, a ôn mi ovako odgovori na to:
405 »»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Nije u lâđama mojim savladao mene Posìdōn
Digavši vjetrove strašne, olúju digavši strašnu,
Niti mi pàkostiše dušmani ljuti na suhu,
Već mi je Egist smrt priredio i zlu sudbinu
410 Te me je u kuću pozvo, pa onda po gozbi sa ženom
Smako proklètnicom mene, ko vola kad uz jasle kolju.
Tako me prejadnom smrću umoriše, zatim drugare
Klahu bez prèkīda moje, bjelòzubē kako se svinje
Kolju, kad u kući gdje bogataša mogućeg vrlo
415 Spremaju čast il' svadbu il' drukčiju veselu gozbu.
Već si video krv i ubijstvo mnogih junaka,
Koji su il' pojedincē il' u bitki ubiti ljutoj,
Ali bi jadalo srce veòoma tvoje, da budeš
Vidio, gdje uz krčage i stolove ležasmo pune,
U sobi tada, a krv se po podu pušila naša!
420 Čuo sam pretužni glas Kasàndrē, Prijama kćeri,¹⁴
Koju je Klitemnèstra ubijala, podmukla žena,
Pokraj mene, a jâ sam na maču umiro veće;
Padajuć ruke dignem, al' spustim ih, i kuja ona
425 Odvrati se od mène i ne htjede, kad već k Aídu
Idah, stisnut mi oči i usta k tome zatvorit.
Tako pasjaluka nema i grdila goreg od žene,

---

¹⁴ 421. Prijamovu kćer Kasandru dobio je Agamemnon od ratnog plijena kao počasni dar.

Koja u srcu svojem odlučuje takova djela,
Kakvu je smislila ona grdobu, kada je svome
Vjernome mužu smrt pripremila. Ja sam se nado,
Da će dječici svojoj i slugama na radost doći
U kuću svoju, a ona vještakinja u zlu u strašnu
Obasu sebe samu sramotom i kasnije žene
Slabe, koje će živjet izà njē, ma bile i dobre.««

Tako mi reče, a jā mu ovako odgovorim na to:
»»Ao gromoglasni Zeus je zamrzio doista strašno
Na sve Atrejevo potómstvo te ženska kovarstva
Pripušta davno; junákā zbog Helene mnogih nas nesta,
A Klitemnèstra tebi daleko snovaše varku!««

Tako mu rečem, a ôn mi ovako odgovori na to:
»»Zato ne budi ni ti sa svojom preljùbازan ženom;
Riječ joj svaku nemoj kazivati, koju saznadeš,
Nego jedno joj reci, a jedno tajno nek bude.¹⁵
Ali tebe neće, Odiseju, ubiti žena,
Jer je razumna vrio, o dobru srce joj misli,
Kćeri Ikàrija mudroj Penelopi. Nevjestom mladom
Ostavili smo nju, kad pod Troju iđasmo u rat;
Sinčić joj tada bješe na prsimu, luđahno d'jete,
Al' on se med ljude sada već broji, med njima sjedi
Sretan; mili će otac na povratku ugledat njega,
A on će privit se uz svog uz oca, kako je pravo.
Ali moja žena nasladit se nè dade meni
Gledanjem mojega sina, već prije toga me ubi.
Drugo ū srce spravi, što sada mislim ti reći:
Potajno pristani s ldom, ne javi se, kada se vratiš
U milu očinsku zemlju, jer nije vjere u žena.¹⁶
Nego mi sada kazuj i reci mi istinu pravu:
Čujete l' za sina što za mojega, koji još živi?
Je l' u Orhòmenu on, u Pilu je li pješčànōm?
Il' kod Menélaja možda u širokoj boravi Sparti?
Lje sa zemlje nije Orèsta nestalo divnog!««

Tako mi reče, a jā mu ovákō odgòvorim na to:
»»Što me pitaš, sine o Atrejev? Ne znam ti reći,
Živ li je ili je mrtav, a utoma zlo je govorit!««

Tako smo nas dva se tad razgovarali r'jećima tužnim
Žalosti puni stojéći i bujne roneći suze.

B. Ahilej. 467—540.

Uto dođe i duša Ahileja, Peleju sina,
Duša Antiloja dođe nezázornōg, duša Patrokla,
Dođe i Ajasa duša, što licem i uzrastom bješe

---

¹⁵ 435—443. Ti su stihovi poslije umetnuti jer nezgodno prekidaju Agamemnonov govor; osobito smetaju st. 441—443. koji su u protivurječju s pohvalom Penelope u idućim stihovima.

¹⁶ 454—456. Sadržaj tih stihova nije u skladu s prethodnom pohvalom Penelope pa se mogu smatrati interpolacijom.

- 470 Iza nezázornōga Ahileja Danajac prvi.
Duša unuka brzog Eákova mene prepòznā,
Stane je jauk, i ove progovori krilate r'ječi:
»»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju,'sine Laèrtov,
Drzniče, kakvo ćeš veće u duši još zamislit djelo?
475 Kako se usudi doći k Aídu, gdjeno mrtvaci
Stanuju u nesvijèsti, tek utvare pokojnih ljudi?««
Tako mi reče, a jâ mu ovako odgovorim na to:
»»Ahejče jakošću prvi, Ahileju, Pelejev sine,
480 Dođoh od nevolje amo k Tirèsiji, ne bi l' mi reko,
Kako bih mogo na svoju gredovitu Itaku doći,
Jer se Ahejskoj još ne približih i još na svoju
Zemlju ne stupih, već trpim te trpim; a blaženstvom tebi
Slična niti je bilo nit' bit će čovjeka ikad.
485 Jer u životu dok bješe, ko boga čašcasmo tebe
Svi mi Argejci, a sada mogúćan ovdje si vlastelj
Među mrtvacima ti, ni mrtav se ne možeš tužit.««
Tako mu rečem ja, a ôn mi odgovori na to:
»»Nemoj, Odiseju dični, što umrijeh, tješiti mene;
490 Jer bih volio biti i tèžak i služiti drugom,
Koji svojega nema imutka te òd mala živi,
Negol' mrtvacima vladat, sa zemlje štono ih nesto!
Al' mi o ponosnom sinu o mojem kažide r'ječcu,
Da li je pošao u boj prednjacići, da li mi nije?
Reci mi, ako si što o nezázornōm Peleju čuo,
495 Da li ga časte još Mirmidonci njegovi mnogi,
Ili ga vr'jedaju ljudi po Heladi, po Ftiji veće,
Pošto je starost ruke i noge osvojila njemu?
Jer ja da sam mu branič pod sunčevim zrakama takav,
Kakav sam bio ono pod Trojom širokom nekad
500 Braneć Argejce i narod ubijajuć prehrabri tamo,
Takav i za malo samo u očinsku kuću da dođem,
Krutim rukama svojim i snagom strašan bih bio
Mnogima, koji mu čast odùzimljū, vr'jedaju njega.««¹⁷
Tako mi reče, a jâ mu ovako odgovorim na to:
»»Ništa o Peleju ocu nezázornōm tvojemu ne čuh,
505 Ali o sinu tvom Neoptòlemu milome tebi
C'jelu ču, kako mi veliš, pripòvjedit istinu sada.
U jednakòbokoj lađi u koritastoј sa Skira
Otoka med nazuvčäre Ahejce njega dovedoh.
Kad smo okolo Troje junaci vijećali svi mi,
510 On je govorio prvi i vazda je zborio zgodno;
Samo sam nadgovárō ga jâ i bogoliki Nestor.
A kad oružjem boj na trojanskom bijasmo polju,
Nije u vrevi ljudi zaostajo, a ni u mnoštvu,
515 Nego je trčo pred svima; ustupao nikome nije
Srcem, već mnoge junake u borbi strašno je klaо.
Svega ti ne bih nikad izbrojio niti iskazo,
Kolik je narod on poubijao braneć Argejce,

---

¹⁷ 503. Neoptolem je sin Ahileja i Deidamije, kćeri kralja Likomeda s otoka Skira.

520 Ali kakog junaka Eurìpila, Telefu sina,¹⁸
On je pogubio mačem! drugári mu Kećani mnogi
Padahu okolo njega darovā poradi ženskih;
Ljepšeg za Memnonom divnim od njèga ne vidjeh nikog.¹⁹
Kada smo ušli u konja, kog načini Epej, junaci
525 Najbolji argejski mi, te meni se naruči vrata
Velikoj zasjedi onoj otvorit i opet zatvorit,
Onda danajske druge čelovođe mudre sa lica
Stanu brisati suze, i koljena drhtahu svakom;
Ali očima svojim ne opazih nikako bl'jeda
Njega u prekrasnome u licu il' da bi suzu
530 On od obraza briso, već mene je molio mnogo,
Da ga pustim iz konja; za držak se hvataše mača,
Za teško mjedeno koplje Trojancima snjući propast.
Ali kad Prijamov grad razorismo strmeni veće,
Uljeze u lādu on zadobivši i dio i dār;²⁰
535 Bio je čitav, i nije u boju od mjedi oštре
Pao niti je ranjen izblíza, kao što biva
Često u bojevima, jer Ares bez reda bjesni.««
Tako rečem, i duša brzica Ahileja dalje
Po asfodelskom polju široko koračajuć ode
540 Vesela, jer joj javih, da odlična sina imade.

C. Ajas, sin Telamonov. 541—564.

545 Ì drugē dūše tada mrtvácā premínulih mène
Pitahu za jade svoje stojéći žalosti pune.
Ajasa, koji je sin Telamónov, u prikrajku duša
Samo je stajala ljuta, što nekad oružje dobih
Divnog Ahileja ja, kad za nj se natjecah s njime
Kod lađa, gdje ga je bila položila gospoda majka.²¹
Paladi bješe odlučit Ateni i trojanskoj djeci.²²
Ej da u borbi toj pobijedio nikada nisam!
Jer nje radi je zemlja u sèbe takovu glavu
550 Uzela, Ajasa glavu, što djelima svojim i licem
Za Ahilejem bješe nezázornim Danajac prvi.
Tad ja riječi njemu progovorim ljubazne ove:
»Ajase, ti Telamóna nezázornog sine, zar nećeš
Prestati ljutit se na me ni mrtav zbog oružja kletog,
555 Što ga besmrtni bozi Argejcima na jade daše,

¹⁸ 519. Telef je bio kralj u Miziji u Maloj Aziji. Njegov sin Euripil bio je posljednji saveznik koji je Prijamu došao u pomoć protiv Grka. Njegovu majku Astiohu podmitio je Prijam zlatnim čokotom, umjetničkim djelom Hefestovim, da pošalje svoga sina u rat.

¹⁹ 522. Etiopskoga kralja Memnona, sina boginje Zore, koji je nakon Hektorove smrti došao Prijamu u pomoć, ubio je Ahilej da osveti smrt svoga prijatelja Antiloha, Nestorova sina, koji je poginuo od Memnonove ruke.

²⁰ 534. Taj počasni dar bio je, po potonjoj priči, Hektorova žena Andromaha.

²¹ 546. »gospoda majka«, tj. Tetida.

²² 547. »trojanskoj djeci« — misle se zarobljeni Trojanci koje su, po priči, suci pitali za mišljenje o Ajasu i Odiseju.

Jer im poginu ti, tolkā im kula, i tebe
Žalimo svi Ahejci neprestano, što nam te nesto,
Kao što žalimo glavu Ahileja, Peleju sina.
Nitko ti nije kriv, na kopljometnū nā vōjsku našu
Zeus je zamrzio strašno, sudbina je tebi od njèga.
Nego, o kralju, pristupi i besjedu poslušaj moju,
Što ēu ti reći, te srdžbu ukroti i junačko srce.«
Tako mu rečem, a ôn mi ne odvratí r'ječi, već ode
Dalje među mrtvácā preminulih duše u Ereb.
560
565
Tada bi srdit ko sa mnom govorio il' jā bih s njime,
Ali mi hoćaše srce u grudima milima mojim
Jošte drugih mrtvácā premínulih vidjeti dûše.

D. Minos, Orion; Titij, Tantal, Sisif. 568—600.

Ondje i Minosa vidjeh, što Zeusov je svjetli sinak,
Gdjeno ţezlo u ruci držeći mrtvacima sudi
570
Sjedeć, te traže u njèga u gospoda pràvicu jedni
Sjedeć, a drugi stojéći po domu širokih vrata.
Tad Orióna vidjeh goròstasnōg kako po onom
Polju asfòdelskōm zgrée u gomilu zverinje silno,
Koje je bio sam poubijō po samotnim brdma
575
Sasvim mjedeni nikad neslomljivi noseći kijak.
Sina preslavne Geje tad Titija spazim gdje leži
Na tlima, jutara devet protéglo se pod njim, i dvâ su
Jastreba s obje mu strane te zadiruć u meso kljuju
Jetru mu, ne može on se obraniti, zašto je Ledu
Slavnou Zeusovu ženu zlostavio, kad je u Pitu
580
Išla kroz grad Panòpej sa igralištima krasnim.
Ondje i Tantala vidjeh gdje muči se žestokih muka,²³
On u jezeru stoji, do brade pljuska mu voda.
Žedan hoće da pije, a ne može dohvativit vode.
585
Kad se god starac sagne želéći vode se napit,
Odmah otklokoće ona i gubi se, a oko njèga
Crno se pokaže tlo, a božja suši ga sila.
Visoka stabla njemu nad glavom se nadnose voćem
590
(Kruške, sladuni tu i jabuke sà krásnîm plodom
I smokve slatke cvâtû i masline brsnate ktome);
Uspravi li se starac te hoće l' uhvatit rukom,
Ka oblácima tamnim uzbacuje vjetar tad voće.
Ondje i Sisífa vidjeh gdje žestokih muka se muči,²⁴
595
Rûkama obadvjèma gromòradnî mičući kamen,
Rukama on se mnogo i nogama napinjuć tura
Kamen na brijeđ gore i kada ga hoće prebacit
Brîjegu preko vrhúnca, težina pògnâ ga natrag,
Niz brdo u taj se par skotrlja hridina grdna.

---

²³ 582. Zeusov sin Tantal, kralj Frigije, ubio je svoga sina Pelopa, ispekao ga i ponudio za jelo bogovima da iskuša jesu li »sveznajući«; zato trpi tešku kaznu u podzemnom svijetu.

²⁴ 593. Eolov sin Sisif, lukavi korintski kralj, izdavao je ljudima tajne božje.

600 Onda se napreže opet i tura, iz svih mu uđa
Izvire znoj, i prah se nad glavom njegovom diže.

E. Heraklo. 601—626.

Tàkōđer vidjeh snažnog Heràkla, utvaru samo,
Jer sam obilno on se med bozima besmrtnim časti,
Hebu gležanja krasnih imade tamo za ženu,
Zeusa velikog kćer i Here obute zlatom.
605 Okolo njega mrtvaci zašute kakono ptice,
Na sve se strane razlètē; a noći naličan crnoj
Luk go drži on, na tetivi strijela mu stoji,
S groznim pogledom sad izbacit je čini se da će.
Strašna prekòramica na prsima stoji Heràklu,
610 Remen zlatan je to, a na njèmu čudesna djela:
Medvjedi, veprovi divlji i plamenih očiju lavi,
Bitke i borbe i sječe i ljudska krvoprolića.
Poslije remena tog né izradio nikada ljepšeg,
Tkogod je remen taj vještinom načinio svojom!
615 On me prepozna odmah, čim ugleda očima mene,
Stane ga jauk, i ove progovori krilate r'jeći:
»»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Jadniče, valjada i ti sudbinu prehudu tegliš,
Kako sam trpio i jā, kad bijah pòd suncem žarkim.
620 Zeusa bio sam sin Kroniona, al' imadah jade
Trpjeti nebrojene, jer mnogo sam gorem junaku²⁵
Predan u službu, a on je zadávō mi poslove teske.
Jednoć me poslao on, odávdē dà psa²⁶ dovedem,
Ne znajuć, koji bi bio za mène posao teži;
Al' psa uzech ja u Aída te ga donesoh,
625 Sjajnokā mene Atena i Hermija pratiše tada.««

13. Povratak s Okeana. 627—640.

Tako mi reče Heràklo i ù dōm ode Aídov,
A ja ostanem onđe i počekam, neće li jošte
Doći ikoji vitez od onih, što umr'ješe nekad.
I jā davnašnje ljude zamòtrih, koje sam htio;
Slavne sinove božje Piritoja, Teseja vidjeh.²⁷
630 Ali se tada na iskup mrtvácā kupljahu čete
S bukom golémom, te mène bljedòća osvoji i sträh,
Da mi Persefonéja ne pošalje ponosna glavu
Strašne grdosije Gorge iz dvora boga Aída.
635 Brzo otidem k lađi, zapovjedim drugima svojim,

---

²⁵ 621. »gorem junaku«, tj. Euristeju, mikenskom kralju.

²⁶ 623. »psa« — misli se Kerber, no to ime Homer nigdje ne spominje.

²⁷ 631. Tesej, sin Posidonov, i Piritoj, sin Zeusov, bili su nerazdvojivi prijatelji; oni su živi, kao i Odisej, sišli u podzemni svijet da otmu Persefonu.

Neka u lađu uđu i neka odvežu uža.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu;
Niz Okéan nas vodu ponesu vali i struja,
Najprije pomognu vesla, a onda prekrasan vjetar.

DVANAESTO PJEVANJE

(33. dan. Nastavak)

Sirene, Skila, Haribda, Helijeva goveda.

14. Odiseju, pošto se vratio od Okeana, kazuje Kirka kako će dalje putovati. 1—141.

A kad iz struje već okèanskē izīdē lađa
I širokòbrodnōm moru u valove uđe i dođe
K eejskom otoku onom, gdje živi ranoranka Zora,
Gdjeno u kolu igra, i sunce gdjeno se rađa,
Sa lадom pristadosmo na obali tamo pješčanōj
I izídosmo svi, gdje vali o obalu biju;
Tu zadrijemasmo malo, dok ne dođe zora božanska.
A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda drugove svoje u dvorove Kirkine pošljem,
Tijelo pokojnoga Elpénora neka donèsū.
10 Tad nasijećemo klada, na najužem obale rtu
Mi pokopasmo njega i bujne ronjasmo suze.
A kad izgorī mrtvac i oružje toga mrtvaca,
Onda naspemo hum i privučemo stećak na njëga
15 I zgodno veslo zatim utàknusmo humu na vrhu.
Mi to po redu sve izvršismo, ali je Kirka
Dobro spazila nas, od Aída kada smo došli,
Nakićena dolèti, a sluškinje idahu s njome
Hljeba i mesa noseć i žarkastog crvenog vina.
20 Boginja ùzoritā progovori med nama stavši:
»»Smjelice, koji ste živi unišli u dom Aídov,
Dvosmrtni vi ste, a drugi jedàmpūt umiru ljudi!
Nego jedite jelo i vino pijderte ovo
Ovdje čitavi dan; a kada osvane zora,
25 Onda otplovite vi, a pût ču pokázat vam i sve
Reći, da ne biste gdje sa čije zlovárnosti teške
Na moru ili na zemlji nastradali trpeći jade.»«
Tako nam reče i tîm nam nagòvorī junačko srce,
Te mi čitavi dan do zalaska samog sunčanog
30 Sjedasmo slatkim se vinom i mesom u obilju časteć;
Kada već sunce zađe, i kada se uhvati tmina,
Onda mi druži pozàspē uz uža lađenā, a Kirka
Za ruku uhvativ me odvèdē daleko od drúgā
Pa me posadivši sjedne uz mène i pitat me svašta
35 Stane, a ja sam sve joj ispričao kako valjade.

Onda mi ovu riječ progovori gospođa Kirka:
»»Već se svršilo sve,¹ i sada poslušaj mene,
Što ču ti kazat, i bôg će te sam opomenuti na to.
Najprije doći ćeš k dvjema Sirénama, koje opčinit
Svakog čovjeka znadu, kad dođe k njima nablizu.
40 Tko u neznanju dođe k Sirenama i čujē njihno
Pjevanje, toga neće na povratku dočekat žena
Ni lûdâ djeca, i nêcë veseliti mu se oni,
Već ga pjevanjem jasnim Sirene opčinjuju svojim
45 Na polju sjedeć, a silna okò njih je gomila kosti
Istrulih ljudi, što njima s tjelesa nestaje kože.²
Tî se pokraj njih provezi i medenim zgnječenim voskom
Družima uši obl'jepi, da ne bi čuo ni jedan;
Ako l' je tebi volja da slušaš ih, à tî ih slušaj,
50 Samo ruke i noge nad zavorom katarke druži
Neka ti svežu, a uža okò një čvrsto nek stoje,
Tako ćeš radostan glas obadvijû čuti Sirena.
Ako zamoliš drûge, da odvežu tebe, a oni
Neka uzmu úžâ još više i jače te svežu.
55 A kad se pokraj Sirena drugari ti veće provezu,
Kojim li putem od dvâjû okrénuti tada imádeš,
To ti prostrano neću kazivati, nego ti valja
Promislit samom, a jâ ču i jedan ti i drugî reći.
S jedne se nadvode strane stjenjáci, o kojeno baca
60 Boginja očiju sinjih Amfitrita velike vale,
Bozi Satari-lađe³ nazivaju one stjenjake.
Zdravo nikakva ptica ne prolazi tuda, ni sami
Plašivi galebovi, što Zeusu ambròsiju nose,
Nego hridina glatka po jednoga svaki put grabi,
65 Al' Zeus drugoga stvara, i tako su vazda na broju.
Hridima tima nije utèkla nikakva lađa,
Nego zajedno daske lađenê i ljudska tjelesa
Nose valovi morski i pogubna ognjena sila.
Samo je jedna lađa moròplôvka otud izàsla:
70 Svuda slavljenja Arga na povratku svom od Eéta;⁴
Ì njû bi valovi bili o hridine bacili brzo,
Al' ju je vodila Hera, jer mio joj bijaše Jason.
Na drugoj strani su grebena dva, do nebesa se jedan
Vrhom izdiže oštrim, a plavkasta okolo vrha
75 Magla se širi i nikad ne prolazi; u ljetno doba
A ni u jesensko nikad vedrine nema nad njime,
Nikakav smrtnik na nj uzíći mogao ne bi
Ni njim hodit, da dvaest imade ruku i nogu,

---

¹ 37. »Već se svršilo sve« — misli se put u podzemni svijet.

² 45—46. Prolaznik očaran pjevanjem Sirénâ ostane kao prikovan na mjestu i sluša dok napokon ne umre od gladi.

³ 61. »Satari-lađe« — nazivaju se te stijene zato što svaku lađu koja doplovi u njihovo područje struja neodljivom silom vuče na njih, pa se na grebenima razbiju.

⁴ 70. »Arga« je lađa na kojoj su Argonauti pod vodstvom junaka Jasona plovili u Kolhidu na Crnom moru da dobiju od kralja Eeta zlatno runo.

Jer je hridina glatka i optesana se čini.
80 Grebenu tom u sredini imade plavkasta spilja,
Gleda u tamu i gleda u Erebos, kud biste mogli
Ladu, Odiseju slavnji, okrenuti prostranu vašu.
Ne bi iz prostrane lađe ni junak mogao kršan
Lukom strijeljajuć svojim pogodit udubenu spilju.

85 Tamo stanuje Skila, iznútra grozovito laje;
Glas joj je kao pseta, oštenilo što se je skoro,
Samo je ona hudoba gorostasna; nitko se ne bi
Radovo vidjevši nju, pa ni bog, da sretne je koji.⁵
Dvanaest nogu ona imade, à sve su gadne,

90 I šest predugačkih ima vratovā, a na svakom vratu
Strášna je glava, i pò trī u glavi svakoj su reda
Čvrstih i gustih zuba, što crne puni su smrti.
Njezina tijela stoji sredina u prostranoj spilji,
Pa iz ponora strašnog pomoljāvā napolje glave,

95 Okolo grebena vreba i lovi ribe, delfine
Lovi i morske pse, pa i drugē zvijeri veće,
Kojih neizmjeran broj Amfitrita prebučna hrani.
Nikad se jošte brodari pohvalili nisu, umakli
S lađom da su joj zdravi, jer Skila grabi i drži

100 Čovjeka u svakoj glavi, kog ugrabi iz lađe crne.
Niži tada ćeš greben, Odiseju, i drugi vidjet,
Koji je onome blizu, dobacit bi mogao str'jelom;
Velika smokva ima na njemu sa bujnim lišćem,
Pod smokvom crnu vodu usrukuje divna Haribda.⁶

105 Tripit usrukuje na dan i tripit baca iz sèbe.
Prava strahota je to! kad srkne, tamo da nisi!
Jer te ni bog ne bi zemljotresni izvuko iz zla.
Kada se približiš Skili, tad lađom se brzo provezi:
Mnogo će bolje ti biti, šestorice da ti drugova

110 Nestane, negoli sve da izgubiš iz lađe tvoje!««
Tako mi reče, a jâ joj ovako odgovorim na to:
»»Deder mi, boginjo, reci i ovo po istini pravoj:
Opakoj kako bih ja se Haribdi mogo uklonit,
Kako l' se od druge branit, kad društvo mi otimat stane?««

115 Rečem, a uzoritā odgovori boginja meni:
»»Smjelico, zar ti je opet na umu i trūd i borba?
Zar se ni bozima vječnim ukloniti nećeš? ta ona
Nije smrtno čeljade, već besmrtna jeste hudoba,
Strášna je ona i ljuta i divljā, a svládat se nè da.

120 Nema ti obrane tu, a najbolje od nje je pobjeć.
Ako kod hridi malo zaostaneš te se oružat
Staneš, onda se bojim, kad drugi put s isto tolikō
Navali glava, tolikō drugovā da će ti otet.

---

⁵ 86—88. Ti stihovi nijesu u skladu s ostalim što je rečeno o Skili, pa se smatraju potonjim umetkom. Svrha im je ta da se istakne etimološka veza riječi Skila sa grč. *skylaks* = štene.

⁶ 104. Haribda je prema pjesnikovu opisu personificirani morski vrtlog a nalazio se, po mišljenju Grka, u Sicilskom tjesnacu, i to na strani otoka, dok je Skila bila na italskoj obali nasuprot Haribdi. Očito je da se Vergilije u svojoj Eneidi 3. pjev. st. 684. i d. prikazujući Skilu i Haribdu poveo za Homerom.

125 Nego se vrlo brzo provezi i viči Kratáju,
Njezinu mater, što ljudma na nevolju porodi Skilu,
Mati će njoj zabranit, da ne bi navalila opet.
Tad ćeš na trinački doći na otok, tamo ti pasu
Sunčeva goveda silna, a pasu i ūvce tovne;
130 Gòvēdā sedam je stada, ovaca je isto toliko,
U svakom stadu je grla pedeset; tu se ne leže
Ništa niti što mre, pastirice boginje tu su
Nimfe ljepokose dvije: Lampētija i Faetusa,⁷
Kćeri Neérē divne i Helija Hiperióna.
Nimfe rodivši te i odgojivši gospoda majka
135 Pošalje njih daleko na otok trinački živjet,
Krave krivòrogē ocu da čuvaju i ūvce s njima.
Stada li ne takneš tih na umu povratak držeć,
Ako i stradajuć mnogo, na Itaku moć ćete doći;
140 Takneš li stada ta, i društvo i lādi tvojoj
Propast proričem ja. Ako tī utèčēš odátlē,
Kasno ćeš, u zō čas doći izgubivši čitavo društvo.««

15. VIII. doživljaj: Sirene. 142—200.

Kad mi izgovori to, zlatòtronā javi se zora.
Boginja ūzoritā odšéta otokom svojim.
145 Brzo otiđem k lađi i drugima svojim prikričim,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža;
Oni u lađu uđu i odmah med klinove⁸ sjednu,
Pjenasto more, po redu sjedéći, pljuskahu vesli.
Vjetar za lađom našom mrkòkljunōm zgodan nam pošlje
150 Boginja strašnā Kirka ljepòkosā sà glāsom ljùdskīm,
Neka nam nadima jedra i prijatelj bude nam dobar.
A kad već sprave sve uredismo po lađi crnoj,
Sjedosmo, à vjetar tada i krmari krenuše lađu.
I tad drugima ja progovorim u srcu jadan:
»»Jedan il' dvojica samo, o drugi, ne valja da znadu,
155 Što mi je ūzoritā prorèkla boginja Kirka;
Nego cu reći, da znajući svi il' umremo skupa
Ili se izbavimo utèkavši smrti i Keri.
Najprije reče da divnim Sirenama valja utèći
I polju cvjetnom njihnu, da ne bismo čuli im glasa.
160 Meni je samo rekla, da pjevanje slušam, al' užem
Svež'te me čvrstim, da mać se ne mogu: nad zavorom vi me
Katarke svež'te, a uža okò njē čvrsto nek stoje.
Ako vas zamolim onda, odvezali da biste mene,
Uzmite uža još više i stisnite mene još jače.««
165 Tako zboreći sve drugòvima potanko kažem.
Dobro građena lađa međùtím brzo nam dođe
Povoljnim gonjena vjetrom do otoka dviju Sirena.

---

⁷ 132. Imena pastirica Helijevih posve su jasna; Lampetija znači: svijetla, a Faetusa: sjajna.

⁸ 146. »med klinove« — vidi 2. pjev. st. 419.

Odmah utoli vjetar, i na moru bude tišina,
Vale je neki uspavao bog; drugari mi tada
Ustanu i složē jedra pa metnu u prostranu lađu,
Onda k veslima sjednu i bijelom zapjene pjenom
Vodu jelova glatka u rukama vesla držéći,
A ja oštrim mačem na sićušne rezah komáde
Veliki voštani kotur i žilavim rukama stiskah.
170 Vosak se grijava brzo, jer velika stiskaše snaga,
Žegom pritisne još Hiperion Helije gospod.
Zatim drugovima svima po redu obl'jepim uši,
A noge i ruke meni drugari nad zavorom svežu
Katarke u ladi brzoi i pričvrste uža okò njē;
Pjenasto more, sjedéći po redu, pljuskahu vesli.
175 A kad odmakosmo malo, kolikō se može doviknut,
Brodeći brzo, Sirene hitroplövku lađu mi tada
Spaze izbliza gdje ide, i pjevati započnu zvonko:
»»Dođi, Odiseju slavni, o ahejska velika diko!
180 Ustavi lađu i stani, da poslušaš pjevanje naše.
Nitko u crnoj ladi pokraj nās prošao nije,
A da poslušo ne bi medòglasnō pjevanje naše;
Onda se veseo vraća u zävičaj i više znajuć.
185 Ta mi znademo sve, što Argejci u širokoj Troji⁹
Trpljahu, što li Trojanci po odredbi bögövā vječnih.
Znádēmo sve, na zèmlji mnogohranoj štò god se zbivā.««
190 Tako nam reku, a glasom oglasiv se l'jepim, i moje
Srce poželjih čuti i obrvama tad stanem
Druzima namigivat, a oni se veslati nagnu;
Onda mi ustanu druzi Perimēd i s njim Euriloh
195 Pa me privežu s više još uža i pritisnu jače.
A kad se ukloni lađa Sirenama, kada ih više
Čuti već nismo mogli, ni pjevanja nì glasa njihna,
Onda drugovi mili iz ušiju izvade vosak,
Koji im metnuh unútra, i mene oslobođe uža.
200

16. IX. doživljaj: Skila i Haribda. 201—259.

À kad odemo od tog od otoka, zamotrim odmah
Dim i velike vale i šumljavu nekaku čujem.
Druzi se preplaše moji, iz rukū im ispadnu vesla,
Ona bućkahu sama niz struju, i lāđa tamo
205 Osta, jer ruke nisu vesala gibale oštrih.
Tad ja po ladi podem i druzima svojim prikrčim,
Svakome ljupku riječ progovorim stavši uz njega:
»»Kako se nevolje trpe, o drugovi, znademo dobro;
Veće ne može biti od one, kad nas je Kiklop
210 Držao jak i silovit u svojoj prostranoj spilji;
Ali i otud mojom vrlinom, svjetom i umom

---

⁹ 189. Sirene mame Odiseja računajući na njegovo samoljublje, pa mu obećavaju da će u svojoj pjesmi prikazati njegova junaka djela pod Trojom.

Zdravi iziđosmo mi, što zaboravit nećemo, mislim.
A sad kao što velim, učinite dajte ovako:
Veslima bijte po vodi, gdje valovi vru iz dubine,
Bijte med klinima sjedeć; ud'jelio ne bi l' nam Zeus-bog,
Da bi se propasti toj uklonili i njōj umākli.
Tebi pak nalažem ja, o krmaru, ovo, al' dobro
Vrgni u srce svoje, kad upravljaš krmom lađenōm;
Lađu okreni dalje od válovā i dima onog,
K hridi upravi lađu, da t' ne bi kako izmākla
Onamo, i ti da nas u nevolju ne baciš tako.««
Tako im rečem, a oni riječima se pokore mojim.
Skile im ne htjedoh ja ni spominjat, jer toj se b'jedi
Zalud uklanjat bješe, da druzi mi od straha ne bi
Prestali veslat, u brodu da oni se savrli ne bi.
Tad ja nemili Kirkin zabòravljat započnem nalog,
Koja mi bijaše rekla, da ne smijem se oružat,
A ja se oružjem slavnim orùzah i u ruke uzeħ
Do dva junačka koplja, na potkrovak¹⁰ prednjega d'jela
Lađe uzađoh, jer mišljah, pomoliti da će se otud
Skila, što živi u hridi, drugarima noseći zator.
Ali je nikako spazit ne mogoh, i već se oči
Gledajuć svuda po hridi po plavetnoj umore meni.
Jaučuć tada u tjesnac zaplovismo, jerbo na jednoj
Skila bijaše strani, a na drugoj divna Haribda
Vodu usrkujuć strašno iz onoga slanoga mora.
Kad bi izbacila vodu iz sèbe, sva bi se voda
Burljala, ljuljala sva ko u kotlu uz vatru silnu,
Pjena bi prskala uvis grebènim objema na vrh;
Kada bi opet vodu usrkala iz mora slanog,
Sva bi se sama u sèbi zaljuljala, à hrīd je strašno
Okolo orila se, i ozdo se tamna pješčana
Vidjela zemlja, a društvo bljedoća osvoji i strah.
Svi tad glednemo u nju pobòjāv se propasti svi mi;
Uto mi Skila drugovā šestoricu, koji su bili
Najjači šakama svojim i snagom, iz lađe uzme.
Ja se ogledam tada po društvu i lādi brzoj,
Kad li opazim onu šestoricu gdjeno se dižu
S rukama, nogama uvis, i mene vikahu oni
Imenom zovuć me mojim, al' posljednjom tada, jadnici!
Kao što kada ribar na hridi predugom šibom
Sitnim ribama meku dobacuje lukavo i rog
Tornoga vola baca u morsku vodu, i zatim
Napolje ribice hita, a one se praćaju tada:
Tako se praćahu oni, kad bijahu dizani k hridi,
Vikahu, kada ih Skila kod otvora spilje izjedat
Stane, i meni ruke u borbi pružahu strašnoj.
To je očima mojim od svega žalosniji pogled
Bio, koliko god pretrpjeh po moru bludeć.

---

¹⁰ 229. »na potkrovak« — Homerove lađe nisu još imale palube u današnjem smislu, nego potkrovke na prednjem dijelu brodskog trupa.

17. X. doživljaj: Trinakija. 260—398.

A. Oluja. Glad. Odisej pada u san. 260—338.

- 260 Pošto se hridinama uklonismo tima i Skili
    I s njom strašnoj Haribdi, na blaženi dodemo otok,
    Otok božanski, na kojem i goveda širokih čela
    Bješe i mnogo ovaca, a svima je bog Hiperion
    Helije bio gospodar. Na pučini u lađi crnoj
265   Ja već goveda čuh gdje iz obora muču i ovce
    Bleje, i odmah ja opomenuh se besjede tada,
    Što mi Tebánac reče Tirësija, slijepi prorok,
    Ktome i Eejka Kirka, kad veljaše, otoku Sunca,
    Ljudskog veselioca, da uklanjat mi se valja.
270   I tad drugovima ja progovorim u srcu jadan:
    »»Čujte me, stradalci teški, o drugovi moji, što velim
    Da vam iskažem riječ Tirësijē, koju mi reče,
    I riječ Eejke Kirke, kad veljaše otoku Sunca,
    Ljudskog veselioca, da uklanjat meni se valja.
275   Ona je rekla, najveće zlo da ovdje nas čeka.
    Nego crnom ded lađom mimođite ostrvo ovo.««
        Tako im rečem, i u njih u sviju prepukne srce,
    Pa mi nemilu riječ Euriloh odgovori odmah:
    »»Strašan jesu ti, Odiseju, i b'jësa pun si,
280   Udi te nikad ne bole, od željeza sve je u tèbe!
    Druzi su umorni tvoji i još se ispavali nisu,
    A ti im na zemlju stupit ne dadeš, večeru dobru
    Sebi da zgotove oni na otoku oblitom odsvud,
    Nego u brzu goniš nas noć, da od otoka ovog
285   Sada bježimo mi i po plavetnom lutamo moru.
    Zli se rađaju vjetri u noći i zatiru lađe, —
    Kako bi tada se tko uklonio prijekoj smrti,
    Ako se digne oluja iznèbuha i vjetar silan,
    Duhne li ljuti Zefir il' Noto, kojino lađe
290   Najčešće taru, kad vječnim i nije bozima drago?
    Nego se crnoj noći pokorimo dajmo svi sada:
    Ostan'mo kod lađe crne i večeru gotov'mo sebi,
    U lađu udimo zorom i brodimo širokim morem.««
        Tako mi reče Euriloh, i ostali povlade njemu.
295   Kad ja već vidim, da bog nam dosuđuje nevolju hudu.
    Besjedu započnem s njim i krilate prozboram r'jeći:
    »»Vrlo, Euriloše, ti i ostali silite mene;
    Nego se meni dajte zakunite zakletvom tvrdom,
    Ako nađemo gdje il' goveđe stado il' ovčje,
300   Nitko u drskosti zloj da grijeha neće učinit,
    Te bi govedo zaklo il' ovcu, nego u miru
    Jedite ono jelo, što dade vam besmrtna Kirka.««
        Tako im rečem, i oni po mojoj zakunu se želji.
    Kad mi se veće zakunū i kada zakletvu svrše,

305 Dobro građenu lađu u luci prostranoj tada
Ustavimo vodi nabлизу slatkoj, i tada
Iz lađe izidu druzi i večeru zgotove vješto.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
310 Sjete se milih drugovā i udare za njima u plač,
Koje iz prostrane lađe izvukavši izjede Skila;
A njih, dok plakahu tako, i sanak osvoji slatki.
Noći kad trećina samo još osta, kad nagnuše zv'jezde,
Oblačnik Zeus nam vjetar veoma žestoki posla
315 ĩ s njim strašnu oliju te öblacima oggnu
Zemlju i more on, s nebesa ĩ nōć se spusti.
A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
U udubenu spilju, gdje igrališta su krasna
Bila i sjedala nimfa, povučemo, smjestimo lađu.
Drugove u skup sazovem i njima rečem ovako:
320 »Drugovi, u lađi brzoj imade jela i pića,
Zato da ne bude zla, u goveda nemojte dirat,
Jer su goveda ta i ovce pretile strašnog
Helija boga, što sve i vidi i čuje odozgo.«
Tako rečem, i tím im nagovorim junačko srce.
325 Ali mjesec je sav neprestano duvao Noto,
I drugog nikakvog vjetra do Nota nē bī i Eura.
Dok su mi druzi hljeba i crvenog imali vina,
Dotle ne dirnuše stada želéći izbavit život.
Ali kada se već premāče u lađi hrane,
330 Onda od nužde stanu obilazit, tražiti lova,
Riba i ptica tražit i štogod bi u ruke došlo,
Kukama svinutima, jer glād ih po utrobi trgo.
Ja se na otok sām udaljih, da bih se mogo
Moliti bogovima, proputio ne bi l' me koji.
Pa kad na otok ja se ukradem drugovima svojim,
335 Onda operem ruke na zavjetrini u vodi
Te se bòzima svima vladárima olimpskim mòlih,
I tad oni mi oči obasüše slađahnim sankom.

B. Drugovi Odisejevi kolju Helijevo stado. 339—398.

A zlim savjetom tada Euriloh svjetova društvo:
340 »»Čujte me, stradalci teški, o drugovi moji, što velim:
Mrska je svaka smrt duduše jadnicima ljudma,
Ali je od gladi umr'jet i dočekat udes od svega
Najgore; nego izagnav od goveda Sunčevih sada
Najbolja bogovima, vladarima širokog neba,
Žrtvujmo; dodemo l' jednoć na Itaku, očinsku zemlju,
Obilan mi ćemo hram sazidati Hiperionu
Heliju, priloge mnoge skupocjene u nj ćemo metnut.
Ako l' se rasrdi on visokorogih goveda radi,
345 Htjede li razbit nam lađu te drugi mu povlade bozi:
Radij sam u val zjjevnut jedamput i život pogubit
Negoli dugo se mučit na otoku pustome ovom.««

Tako reče Euriloh, a ostali povlade njemu.
Sunčeva goveda odmah izagnaju najbolja zbliza,
Jer od mrkòkljunē lađe daleko pasla nijesu
Lijepa goveda ona krivòrogā širokih čela.
Drugovi stanu okò njih i bozima molitvu reku,
Uskinu nježnoga lišća s visoko brsnata hrasta,¹¹
Jer u pokritoj lađi ne imahu b'jeloga ječma.
Kada se pomole već i zakolju, ogule žrtve,
Stegana izrežu onda komáde i pretilinōm
Obviju u dva savitka i pokriju mesnim komadma.
Nemahu oni ni vina, da obliju žarene žrtve,
Nego obliju vodom i utrobe pripicat stanu.
Kada se spale stegna, kad utrobe kušaše oni,
Razrežu i drugō sitno i nataknu zatim na ražnje.
Utome tvrdi sanak sa očiju meni odlètī,
Ijā na obalu morsku i k lađi otiđem brzoz.
Al' kad pristupah k lađi na obadva uzvitoj kraja,
Onda topli dim pretilinē zadahne mene,
K besmrtnim bozima tad zalelečem, ciknem ovako:
»»Oče o Zeuse, i drùgī o blaženi, vječiti bozi,
Vi ste u nemili san me uspavali na zlo na moje,
A druzi ostavši ovdje učiniše opako djelo!««
Ali dugòhāljka odmah Lampètija javiti ode¹²
Heliju Hiperionu, da goveda zaklasmo njemu.
I on u srcu ljutit progovori bozima vječnim:
»»Oče o Zeuse, i drùgī o blaženi, vječiti bozi,
Društvo Odiseja, sina Laèrtova, kaznite dajte;
Goveda zaklaše meni od öb'jesti, što mi veselje
Bijahu, kada se ja na zvjezdano uspinjah nebo
I kad na zemlju dolje s nebesa silažah opet.
Poradi goveda tih ne dadu l' mi dostoju platu,
Onda k Aídu idem, mrtvacima tamo ču svjetlit!««
Njemu odgovori Zeus nebésā oblačitelj ovo:
»»Helije, samo mi ti de svijetli bozima vječnim,
I na žitòrodnū zemlju de sv'jetli ljudima smrtnim,
A ja ču onima lađu u iskričavome moru
Žarkim gromom pogodit i na sitno ja ču je razbit.««
Od ljepokose ja sam Kalipsē saznao sve to,
A ta od Hermije ču provođača, kako mi reče.
Kada do lađe već i do mora dođem, tad stanem
Drugove grdit odávdē odándē uza svakog stavši,
Ali pomoći nè bī, jer goveda bjehu već mrtva.
Odmah znamenja čudna pokazaše bogovi njima:
Govede puzahu kože, na ražnjima pečeno, pr'jesno
Rikaše meso, i čuti ko goveđu bijaše riku.

---

¹¹ 357. Lišće im je bilo potrebno da njime ospu glavu žrtvene životinje mjesto ječma, koji se inače upotrebjavao u tu svrhu.

¹² 374. U st. 323. rečeno je za Helija da sve vidi i čuje, pa je prema tome nepotrebno da mu tko drugi donosi vijest o klanju njegovih goveda. Unatoč tome ovdje pastirica javlja bogu nesreću, a to je u skladu s općenitim pjesnikovim isticanjem nesavršenosti bogova; vidi 8. pjev. st. 281.

Šest se gošćahu dana izatoga drugovi moji
Najbolja goveda Sunca izvēdāv pa ih i zaklav.

18. XI. doživljaj: Kalipsa na Ogigiji. 399—453.

A. Odisej gubi sve drugove. 399—419.

Al' kad i sedmi dan već Kronov pošalje sinak,
400 Onda utoli vjetar, oluja bjesnjeti presta,
A mi skočismo tad i u široko krenusmo more,
Katarku digosmo uvis i bijela napesmo jedra.
Kad se od otoka mi udaljismo, kada se više
405 Druga ne vidje zemlja, već samo nebo i voda,
Onda maglu i tamu nad prostranom lađom Kroniōn
Pusti, a od te magle i tame se zamrači more.¹³
Lađa nam nije dugo ni plovila, jerbo se Zefir
Ubrzo digne, zauji, oluja strašna uzbjesni,
410 Katarku slomi oluja i vjetar obadva prednja
Uža, te katarka padne, i c'jela se naprava sruši
U vodu na dno lađenō. Na krmi padne krmaru
Na glavu čitav teret i svē mu kosti u glavi
Smrvi, tada krmar odòzgō se s potkrovka sruši
415 Poput ronca, i duša iz kōstī mu junačka ode;
Ujedno Zeus zagrmi i obori na lađu tr'jesak,
Ona se uzdrma sva, kad trijes je udari Zeusov.
Bude sumpora puna, i drugovi ispadnu iz nje.
Kao pomorske vrane raspršaju se po valma
Okolo crne lađe, kad bog im povratak uze.

B. Odisej dolazi na Ogigiju. 420—453.

420 A ja po lađi stanem koračati, dokle od kilja
Bokove sila vodēnā ne odvoji; i gō onako
Valovi kilj ponesu i bace katarku o kilj,
Na njoj stražnje uže od volujske ostane kože,
A ja savežem kilj i katarku zajedno tada
425 Pa se posadim na njih, i vjetrovi zli me ponesu.
Uto prestane Zefir, oluja prestane bjesnjet,
Al' tad udari Noto, i moje rastuži srce,
Jer me hoćaše ka zloj Haribdi vratiti opet.
Plivah čitavu noć, a kada ograne sunce,
Skilinu grebenu dođem, strahovitoj dođem Haribdi.
430 Vodu srkaše u se Haribda iz mora slanog;
Tada se uvis dignem na smokovo stablo visoko,
Kao slijepi miš se na njega pril'jepih, al' tu se

---

¹³ 406. Ovaj prikaz podizanja oluje oponaša Vergilije u Eneidi 3. pjev. st. 192. i d.

435 Nogama oprijet nikud ne mogoh, a niti stati,
Jer je korjenje išlo daleko, a grane visoko,
Široke velike grane zasjenjujući Haribdu.
Ali se čvrsto držah, dok opet ne izbac i voda
Katarku i kilj, i meni, što željah ih, jedno i drugo
Dođe, ne odmah, već kasno. Iz skupštine, mnoge gdje raspre
Parcem¹⁴ presuđuje tko, na večeru kada se vraća,
Tada Haribda mi tek lađenā pomoli drva;
A ruke i noge ja odòzgō spustim na polet,
Onda u vodu pljusnem med preduga obadva drva,
Zatim se posadim na njih i prionem rukama veslat,
Skilu mi bogova otac i ljudi ne dade vidjet,
Jer se drukčije ne bih uklonio prijekoj smrti.
Devet sam plivao dana, i desete noći me bozi
Prignaše nà ostrvo Ogigiju, gdjeno Kalipsa
Živi boginja strašna ljepokosā sa glasom ljudskim,
Koja me njegovaše i hranjaše. Ali kazivat
Što ču ti to, kad jučer u domu kàzivāh ovom
Tebi i ženi ti snažnoj? a meni je mrsko da ono
Iznova govorim opet, što razgov'jetno već rekoh.«

440

445

450

---

¹⁴ 440. Parcem — parničarima.

TRINAESTO PJEVANJE

(33. dan [nastavak] do 35. dana)

Odisej brodi od Feačana i dolazi na Itaku.

1. 33. dan (nastavak). Odisej dobiva darove od Feačana. 1—17.

Tako im reče, i oni umuče svi i zašute,
Sve ih osvajao ushit u sjenatoj dvòrani onoj,
I tad odgòvorī njemu Alkinoje i rekñē ovo:
»Kad si, Odiseju, došo u dvore mi mjedena praga
5 Visoke, nećeš se, mislim, povratiti ovamo više
Natrag bivši uzbijen, iàko si veliki patnik.
A vama, koji ste ovdje, i koji u mojem dvoru
Žarkasto pijete vino starjèinskō,¹ ktome pjevača
Slušate, vama svakom zapov'jedam ovo i velim:
10 Već je spremljeno ovom tuđincu ù gladak kovčeg
Umjetno kovano zlato i odjeće i drugī dari,
Što ih feačka njemu gospoda donesoše amo.
Nego svaki mu od nas nek kotao dade i tronog
Veliki; sve čemo mi od naroda sabrati opet
15 Pa se naplatit, jer jednom darivat je teško badàva.«
Tako Alkinoje reče, i svima se besjeda svidi,
Onda spavati odu, gdje kojemu bijaše kuća.

2. 34. dan. Rastanak i povratak kući. 18—92.

A. Doručak. Odisej se prašta. 18—62.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veče,
K lađi se požure svi i ponesu viteške mjedi.
20 Sve to valjano spremi Alkinoje snažni i čili
Po lađi idući sam pod lađenē klupe, da ne bi
Drûgu neprilike bilo ni jednom, kad prionu veslat;
Oni na gozbu u dom Alkinojev otidu zatim.
Snažni i čili njima Alkinoje zakolje vola
25 Zeusu Kronovu sinu na diku, što vlada nadà svîm.
Stègânâ spale komáde i veselo slavnom se gozborom

---

¹ 8. »starješinsko vino«, što ga kralj daruje u znak počasti gerontima kad se sakupe u njegovu domu.

Gostiti stanu, a pjevač božanski započne pjevat,
Kog svi častiše ljudi, Demòdok; ali Odisej
Prema prejasnom suncu okréto se jednako glavom
Želeć, da zapadne već, jer žudaše vratit se doma.
30 Kako se većere čovjek uželī, kojemu vazdan
Vola rumèndlakā dva na oranici njegovoј tegle
Čvrsto složeni plug, sunčanā mu na radost svjetlost
Zađe, da večerat podje, a dršcu mu koljena iduć,
Tako na radost zađe Odiseju svjetlost sunčanā.
35 Tada progovori on veslòradim odmah Feákom,
A Alkinoju riječ napóse kaže ovako:
»Silni Alkinoje kralju, med ljudima odlični svima!
Žrtvujte, pa me zdrava oprem'te i ostajte zdravo.
40 Već se izvršuje ono, što milo mi željaše srce:
Odlazak i dāri dragi. A nèbeski bogovi meni
Sve to učinili sretno! nezázornū kod kuće ženu
Našao, kada se vratim, i drâgē u zdravlju svoje!
45 A vi ostajte ovdje te žene vjerene svoje
I djecu svoju vesel'te, a bozi vam napredak dali
Svaki, nikakvog zla u narodu nè bilo vašem!«
Tako im reče, a oni povlađujuć reku, tuđinca
Toga da na put treba opremit, jer pravo je reko.
I tad progovori snažni Alkinoje jednom glasniku:
50 »Sad u krčag deder, Pontònoje, smiješaj vino
I svim ga pò kući d'jeli, da ocu se Zeusu pomòlīv
Opremimo tuđinca u njegovu očinsku zemlju.«
Tako mu reče, i vino Pontònoje medeno sm'ješa,
Pristupi k svakome gostu i dade mu; blaženim oni
55 Izliju bogovima, vladarima širokog neba,
Svaki sa stoca izlije svog; a Odisej se digne
I on u ruke vrč Aréti dvoušni davši
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'jeći:
»Zdravo mi, kraljice, ostaj do svojega v'jeka, dok starost
60 Ne dođe tebi i smrt, što čeka čovjeka svakog;
Ja se sad vraćam, a tì se veseli u kući ovoj
Djeci i narodu svom, Alkinoju tåkōđer kralju.«

B. Odisej plovi na Itaku. 63—92.

Tako rekavši divni Odisej prekò praga stupi
I s njim Alkinoje snažni glasnika pošalje jednog,
65 Da ga do lađe brze doveđe, do obale morske,
A tri sluškinje s njime Aréta opravi skupa,
Košulju nošaše jedna i oprani čisto ogrtać,
Drugojo zatvoren kovčeg Aréta nositi dade,
A treća od njih hljeb i crveno nošaše vino.
70 Pa kad dò lädē već i dö mora dođu, tad sve to

Ponosni pratioci² u prostranoj u lađi prime
Od sluškīnjā te stave unútra jelo i piće
I pod potkrovkom oni lađenīm Odiseju nastru
Prtiše, uzglavlje metnu, da odzad on bez prenuća
Zaspasti može, a zatim Odisej popne se i sam
Ì legnē šuteć, a oni po redu med klinove³ sjednu,
Odvežu öd kamena od probušenoga uže.
Onda se upnu natrag i udare veslima vodu,
Na kanje san se tvrdi Odiseju spuštati stane,
Preslatki san bez prenuća veòoma naličan smrti.
Kao kad na polju ravnom ždrijepca četiri jure
Skupa u četveroprégu, a bićem ih udara čovjek,
Sve se propinju uvis i put prevaljuju brzo:
Tako se dizaše i kljūn lađenī, a porfirni vali
Za njim ujahu mnogo po vodi prešumnoj morskoj,
I lađa plovilaše stalno i sigurno; ne bi ni soko,
Koji je najbrža ptica, porèd njē letjeti mogo.
Tako je lađa brzo letéći rezala vale
Čovjeka bozima slična mudrinom noseć u sèbi,
Koji je u srcu mnogo pretrpio ulazeć nekad
U bitke junačke mnoge i mučne prolazeć vale,
A sad spavaše mirno zaboraviv negdašnje muke.

3. 35. dan. Feačani iskrcavaju Odiseja i vraćaju se. 93—184.

A. Feačani pristaju u Forkinovoј luci. 93—124.

Kada presjajna zv'jezda izíde, koja od sviju
Prva dolazi svjetlost ranorānkē zore objavit,
Onda se otoku lađa moroplōvka približi veče.
Nà polju itačkom imā starinē mòrskoga lúka,
Boga Forkína, a dvije u njozzi hridine strše,
Obje su strme i one u luku se spuštaju obje,
Struju vjétarā ljutih otiskuju one izvána,
A unútra mirno bez priveze pokrite lađe
Stoje, pošto su brodeć dobrodile na kraj već puta.
A pri kràju luke dugòlistā maslina stoji,
Blizu masline spilja imade plavetna, mila,
Sveto mjesto nimfa, Najáde koje se zovu.
Dvoušni kameni tu su kondiri, vrčevi tu su,
A pčeles nose med u vrčeve tê i kondire.
Tu su kamene krosne dugàčke vrlo, gdje nimfe
Porfirna tkaju platna, divota je vidjet ih prava.
Potoci teku tuda neprèsušni. Dvoja su vrata

---

² 71. »Ponosni pratioci« — 52 mladića izabrana za veslače koji su već prije stigli na lađu i čekali odlazak; vidi 8. pjev. st. 35 i 48.

³ 76. »med klinove« — vidi 2. pjev. st. 419.

110 U spilje tē, kroz jedna, kroz sjeverna, ulaze ljudi,
Južna su vrata božanska, ne prolaze nikada kroz njih
Ljudi; besmrtnim samo onùdā je bozima prolaz.
U tu se luku uvezu Feáčani znajuć je dobro.
115 Lâdē čitave njihne na suho od prilike pola
Pristane, za tinji čas, jer gonjahu ruke vesláčā.
Iz lađe tvrdih greda Feáčani skoče na suho,
Zatim iz prostrane lađe Odiseja divnoga dignu,
S njime prtište dignu, a ktome i uzglavlje sjajno
120 I snom sàvlädâna u p'jesku ostave njega;
Onda iznesu dare. Feáčani ponosni što ih
Po nadahnuću Atene prejünäčē na put mu daše,
Podno masline sve to u gomili ostave oni,
I to na strani pod puta, da ne bi namjernik koji
Prije negol' se prene Odisej, odnio štogod.

B. Posidon kažnjava feačke brodare. 125—186.

125 Tada krenuše kući Feáčani. Al' bog Posidōn
Pamteć zemljòtresac još Odiseju divnome svoje
Negdašnje grožnje sada za Zeusovu pitaše volju:
»Nikada, oče o Zeuse, med bozima besmrtnim neću
Biti u časti, kad neće ni smrtnici oni Feáci
130 Mene da časte, a oni od koljena mog su izišli.⁴
Ja govorih, da mnogo Odisej pretrpjeli ima
Dokle se vrati kući, al' povratka njemu ne branih,
Jer si se ti privolio na nj i obreko njemu.
Sad su Feáci dovèzli Odiseja u lađi brzoj,
135 A on je spavo, i njega na Itaku metnuše dav mu
Zlata i mjèdi i tkânā od'jela, neizbrôjne dare,
Kôliko nikad on od Troje donio ne bi,
Bez muke da je došo zadobivši od pl'jena dio.«
Njemu odgovori Zeus nebésā oblačitelj ovo:
140 »Ao Zemljòtrešče ti širokòvladnī, što si to reko?
Bozi ne preziru tebe, i teško bi bilo, da tebe,
Koji si stariji, bolji od sviju, pogrđuju oni.
Ako l' te koji čovjek ne časti, u silu svoju
Uzdajuć se i jakost, kad hoćeš, kaznit ga možeš.
145 Radi, kako te volja i kako ti omilje srcu.«
Njemu odgovori na to Posidōn zemljòtresac ovo:
»Ej, crnoòblačnī Zeuse, učinio bih ti odmah,
Kako mi veliš, al' gnjeva se tvog i bojim i klonim!
Sada bih feačku lađu razlupati prekrasnu htio,
150 Koja se po moru vraća po plavetnom s otpreme natrag,
Da se okane već i da prestanu pratiti ljude,
A grad njihov bih htio okružiti velikim brdom.⁵
Njemu odgovori Zeus nebésā oblačitelj ovo:

---

⁴ 130. jer je Posidon djed Alkinojev; vidi 7. pjev. st. 56—63.

⁵ 152. da im grad odreže od mora.

- 155   »Dragane moj, ovako ti jâ u duši sad mislim,
Da će najbolje biti: Kad iz grada opaze ljudi
Lađu gdje juri, a ti je pretvòri kod obale ù hrđd
Nalik na brzu lađu, da veliko napadne čudo
Ljude, a njihov grad okrúži velikim brdom.«
- 160   Kada Zeusovu riječ zemljòtresac čuje Posìdòn,
Onda do Sherije pode, gdje živi feački narod,
I tu počeka on, al' moròplòvka dòjûrî lada
Pa se približi vrlo, Zemljòtresac pristupi k njozzi,
Lupi je spustivši ruku i pretvorí ù kam, te lađa
Ondje se ükor'jénî, i òd një Zemljòtresac ode.
- 165   Uto Feáci brodari na glasu, veslači sa dùgîm
Veslima, jedan drugom izrèkû krilate r'jeći;
Tad je okrenuv se k drûgu ovako gdjekoji reko:
»Aj na püčini brzu privezao tko li je lađu,
Koja je jurila doma i već se vidjela c'jela?«
- 170   Tako je gdjekoji reko, a nè znâše, kako se zbilo.
Onda prozbori njima Alkinoje i rekñe ovo:
»Ajme, proroštvo sada staròdâvnô mojega oca
Snalazi mene, da bôg se Posìdòn na nas Feáke
Srđi, jer svakoga mî bez ozljede ispratit znamo.
Jednom reče,⁶ da bôg će razlupat Feácima lađu
Prekrasnu, kad se bude iz otpreme vraćala ona
Plavetnim morem, a grâd će okružiti velikim brdom.
Tako pričaše starac, a sâd se izvršuje sve to.
Nego kako vam velim, učinite dajte ovako:
- 175   Preston'te jednoć ljude otpremati, dođe l' nam kada
Ü grâd tkogod, a sâd odabèrimo dvanaest bika
Pa ih žrtvujmo sve Posidónu, ne bi l' se na nas
Smilovo te nam grad ne okružio golemin brdom.«
- 180   Tako im reče, a oni pobójâv se priprave bike
Pa se gospodu tad Posidónu čelòvođe mudre
Feačke stanu da mole stojéći oko oltara.
- 185

4. Odisej i Atena. 187—440.

A. Odisej doznaje da je na Itaci. 187—286.

- 190   Tada se prene odà sna Odisej divni na zemlji
Spavajuć očinskoj svojoj, al' nije je poznati mogo,
Jer ga ne bješe dugo u njozzi, a oko njèga
Palada Zeusova kćи je Atena prosula maglu,
Dà budë nepoznat svakom, i ona ga naputi ù svem,
Da ga ne pòznâ ni žena ni građani nì drugî mili,
Prije negol' se za sva za nedjela osveti proscem.
Zato se sada kralju Odiseju učini tuđe

---

⁶ 175. »Jednom reče«, tj. Alkinojev otac Nausitoj, sin Posidonov.

195 Sve: i dugačke staze i luke za pristanak zgodne,
K tome vrletne hridi i brsnata mnoga drveta.
Skoči od zemlje i usta i pogleda očinsku zemlju,
Zatim zalekle on i u bědra, spustivši ruke,⁷
Oba se lupi tad i cvileći prozbori ovo:
»Jaoh li meni, kamo, u čiju dođoh sad zemlju!
Jesu li opaki ljudi i divlji, bez pravicē svake,
Ili su gostima radi i boje se bogovā srcem?
Kamo mi valja da blago odnesem? kud ču se i sām
Djeti sada? ostō da budem ja kod Feákā
205 Ondje! il' premogúćnu da kralju drugome budem
Došao, koji bi mene otpremio s ljubavi kući!
Ne znam, kuda mi blago valjádē sakrit, al' ovdje
Ostaviti ga ne mogu, da plijen ne postane drugih.
Avaj feačke mûdré čelòvođe nisu u svemu
210 Pametne, pravične bile! Odvèsti dadoše mene
Oni u drugu zemlju, a rekli su, da će me dati
Odvjet na itački otok na pogledni, ali me nisu!
To im platio Zeus pribjegára pomagač, što gleda
i drugē odòzgō te kazni koji što zgr'ješi!
215 Al' sad deder blago da izbrojim, pa ču tad vidjet,
Nisu l' iz koritaste odnèsli štogod mi lađe.«
Reče i prebroji kotle i prekrasne tronoge one,
K tome prebroji zlato i lijepo otkano ruho,
220 Ništa mu nestalo nije! A tada za očinskom zemljom
Zaplače cvileći vrlo uz obalu prešumnog mora⁸
Vrljajući, i tada Atena se primakne k njemu
Stasom slična mladiću, ovčaru godina mladih
Nježnu, kakovi jesu knezovā sinci; Ateni
225 Krasno načinjen plašt je na plèćima udvoje složen,
Potplati nà b'jēlím joj nogama, koplje u rükū.
Radostan opaziv nju, Odisej u súsret joj pode,
Besjedu započne s njome i krilate prozbori r'ječi:
»Prijane, s tobom se prvim na ovoj sastajem zemlji:
Budi mi zdrav i ne misli zla sukòbiv se sa mnom!
230 Nego čuvaj mi ovo i samog me čuvaj, jer tebi
Molim se kakono bogu i twoja koljena grlim.
Ded odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam:
Koje je ovo polje i zemlja? I kakvi su ljudi?
Je l' to pogledan koji od ötökā, ili je kopna
235 Grudastog obala to te daleko se u more pruža?«
Sjajnökā na to ovako Atena odgovori njemu:
»Il' si tuđinče, lud il' dolaziš ti iz daljine,
Kada me za zemlju pitaš za ovu! Nije ti ona
Neslavna baš tolikö, a znadu je premnogi ljudi:
240 Znadu od istoka ljudi sunčànoga, znadu od zore,

⁷ 198. U Homera se ljudi udaraju u bokove, odnosno o bedra kad što neprijatno vide ili čuju; u našim nardnim pjesmama udaraju se u takvu slučaju »rukom po koljenu«, npr. u Vuka 1. knj. (1841) str. 586, II. knj. (1845) str. 144, 303, 383.

⁸ 220. Odisej opet plače; vidi o plakanju Homerovih junaka 4. pjev. st. 55.

Znadu je, koji žive ostrágu na západu tamnom.⁹
Kršna je zemљa ova, za vožnju nije ti zgodna,
Al' presiròmašna nije, širinē ako i nema.
Tu je žita množina golèma, a otok i vinom
Rodi, i svagda kiše i rose obilno ima.
Paša je tu za koze, za goveda, sväkakvē šume
Ima ti tu, vodòpoji tu ne prësišu nikad.
Zátō je Itaci īme do Trójē döpflo sámē,
Koju daleko ljudi od zemlje ahejske kažu.«
245
Tako mu reče, i nato Odisej, divni stradalac,
Radostan bude domáji veselec se, koju mu sada
Kći egidònošē Zeusa Atena Palada reče.
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'ječi,
Ali ustavi riječ i ne kaže istine prave
250
Lukavo svagda srce u grudima imajuć svojim:
»Prëko mora daleko na širokoj čuo sam Kreti
Dosta o Itaci toj, a sada sam došao i sam
S ovim blagom, a isto tolíkō ga ostavih doma
Djeci svojoj te bježim, jer sina Orsiloha milog
255
Ja Idomèneju ubih brzonogog, koji na Kreti
Širokoj bješe brži od sviju radljivih ljudi;
Ubih ga, jer sav plijen odùzēt mi trojanski htjede,
Zbog kog u srcu mnogo pretrpjeh ulazeć nekad
U bitke junačke mnoge i mučne prolazeć vale,
Plijen mi htjede oduzet, što na polju ne htjedoh trojskom
260
Subojnik ocu mu biti, već držinōm upravljah svojom.
Ja ga mjedòkovnīm kopljem probòdoh, kad iđaše s polja
Blizu puta njega uvrébāvši zajedno s drugom,
Precrna noć je nebo pokrivala, nikakav čovjek
265
Ne vidje dvojicu nas, i potajno uzeh mu život.
A kad oštrim kopljem probodoh njega i ubih,
Odmah izátoga k lađi Feníčanā ponosnih odem,¹⁰
Pl'jena im obilno dadoh i ktome molit ih stanem,
Rečem im, u lađu mene nek uzmu i u Pil odvezu
270
Ili u Elidu divnu, Epéjci gdje su gospoda.
Al' ih dalèko odándē olúja otisne silna,
Vrlo prekò voljē njihne, a pr'jevarne bješe u njih.
Pošto smo odbiti bili odándē, dodosmo amo
275
Noću i jedva u luku uniđosmo, mislio nije
Nitko na večeru tad, iako smo željeli jesti,
Nego iz lađe gladni izišāvši spâsmo onako.
Umoran kako sam bio, i sàn me nadvladao slatki,
A iz prostranih lađa Feníčani uzmu mi blago,
280
Pa u pjesak ga metnu uz mène, gdjeno sam spavo,
Onda u lađu uđu i odu k Sidòniji gradu
285
Žitelja punom, a mene u tuzi ostave ovdje.«

---

⁹ 241. Grci su pri orijentaciji okretali lice prema istoku, pa im je prema tome istok sprijeda, zapad straga, jug desno i sjever lijevo.

¹⁰ 272. Feníčane spominje ovdje pjesma kao poznate pomorce i trgovce: oni su već rano bili na glasu zbog nevjere i lukavosti, a na to upućuje st. 277.

B. Atena pretvara Odiseja u prosjaka. 287—440.

Reče, i sjajnoka njemu Atena se nato nasmije,
Pa ga pogladi rukom, a uzrastom stvori se ženi
Krasnoj i velikoj slična i poslima divnima vještoj.
290 Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'jeći:
»Lukav bi bio taj i prijevaran, koji bi tvoja
Lükavstva mogo nadmudrit, pa ũ bōg koji da dode!
Zar se, svaštòznānče tī, nenáštni lukavče, zlico,
295 Ni u zemlji u svojoj još pr'jevare i lažnih r'jeći
Nećeš da prođeš, što tebi od mládosti tvoje su mile?
Ali o tome već ne govormo, ta oboje mi smo
Lukavi, mudri, jer ti si odvojio besjedom, svjetom
Od svih ljudi, a jā sam na glasu med bozima svima
300 Pameću i hitrinom. No ti ne prepòznade sada
Palade, Zeusove kćeri Atene, koja ti sveđer
Pomažem u svakom trudu i koja te jednako čuvam,
Koja tebe i svima učinih Feácima draga,
A sad ovamo dođoh da snujem s tobom vijeće,
305 Da ti sakrijem blago, na polasku što ti Feaci
Ponosni daše po naputku mom i po volji mojoj,
Da ti reknem, pretrpjjet kolikō je suđeno jada
Tebi u krasnom domu; ustrpi se, makar i silom.
Nikakvu čovjeku nemoj kazivat i nikakvoj ženi,
310 Da si ovamo došo nalutav se, nego šutèćkē
Mnoge nevolje trpi, predáji se nasilju ljudskom.«¹¹
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Smrtnom je čovjeku teško, o beginjo, poznati tebe,
Makar i vrlo vještu, jer svemu slična se gradiš.
Dobro se spominjem još, prijatèljica kako si meni
315 Bila, dok ràtovâsmo pod Trojom ahejski sinci.
A kad Prijamov grad razorismo nàpokōn strmi,
Odjedrismo, a neko božanstvo rasu Ahejce,
Odonda, Zeusova kćeri, ne smotrih te, ne vidjeh više,
Da bi mi u lađu ušla da od zla me obraniš kojeg,
320 Nego se svagda srce od tuge cijepalo moje.
Te sam luto, dok od zla ne spasoše bogovi mene;
Dok me nàpokōn nisi ohrabrla u polju rodnom
Feačkom te me u grad dovèla feački glavom.
A sad, tako ti oca, sad molim te, — mislim, da nisam
325 Došo na poglednu veće na Itaku, već se po zemlji
Potucam nekakvoj drugoj; od ruganja pustoga, mislim,
Da mi govorиш to, da mi dušu prevariš samo.
Reci mi, jesam li zbilja u zemlji očinskoj miloj?«
Sjajnoka na to njemu Atena odgovori ovo:
330 »Svagda mîsao tåkva u grúdima tvojima jeste,
Zato te ostavit nikad u nevolji tvojoj ne mogu,
Jer si pametan ti i razborit, brz si odlučit.

---

¹¹ 306—310. Odisej se u svom odgovoru ni jednom riječi ne osvrće na Atenine napomene u tim stihovima, pa se misli da su interpolacija.

- 335   Drugi bi čovjek došav iz lutanja želio rado
Vidjeti u kući svojoj i ženu svoju i djecu,
À tī nećeš ništa da doznaš, ne pitaš ništa,
Hoćeš ženu prije da iskušaš, koja onako
Sjedi u dvorima tvojim, u čëmeru boravi ona
Jednako dane i noći iz očiju roneći suze.
Nikad sumnjala nisam, već u srcu dobro sam znala,
340   Da ćeš se vratiti kući izgubivši čitavo društvo,
Al' s Posidónom stricem ne hotjeh ja ti se borit,
Koji se u srcu svom razljutio vrlo na tèbe;
Srđi se, što si mu tī oslijepio miloga sina.
Sad éu ti itačka mjesta pokázat, da nè súmnjāš više:
345   Ovo je ovdje Forkína, starìnē morskoga, lúka,
A pri kraju luke dugòlistā maslina stoji,
Blizu masline spilja imade plavetna, mila.
Sveto mjesto nimfa, Najade koje se zovu.
To ti je pokrita spilja, u kojoj si nimfama nekad
350   Uspješne hekatòmbe prikazati prečesto znao;
Ovo je Neritski brije, odjeven velikom šumom.«
Tako boginja reče i ràspřšā maglu, te zemlja
Pokaže se i tad se povèselī divni stradálač,
Svojoj se radujuć zemlji žitòrodnō poljubi polje,
355   Obje podigne ruke i nimfama molit se stane:
»Zeusove kćeri o nimfe! Najáde! nikada nisam
Mislio opet vas vidjet, al' sada se molbama mojim
Radujte ljupkim, a dare darívati mî cémo vama
Kao i prije što smo, pljenjačica¹² Zeusova kćerka
Milosna dâ l' mi života i ako mi pomogne sina.«
Sjajnoka boginja na to Atena odgovori ovo:
»Ne boj se, neka ti to, Odiseju, ne muči srca!
Nego sprav'mo sad odmah u nutrašnjost goleme spilje
360   Blago, da ostane ti cijelo: izàtrog nam valja
Mislit, kako bi sve se učiniti najbolje moglo.«
Tako boginja reče i u spilju plavetnu uđe,
Pipati zakutke stane unútra. Tad joj Odisej
U spilju nošaše zlato i haljine nošaše krasne
I tvrdú mјed, od Feáčanā sve što dobio bješe.
365   Sve to Odiseju spravi i navali jošte na vrata
Kći egidonoše Zeusa Atena Palada kamen.
Podno masline svete posadiv se oboje tada
V'ječati uzmu, pogubit prkoždžije kako će proscе.
Sjajnoka boginja tada Atena besjedu počne:
370   »Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Promisli, kako ćeš ruku na bestidne dignuti proscе,
Koji već godine tri u dvoru gospòdárē tvojem
375   Proseći tvoju ženu bogoliku, nudeć joj dare;
Ali te ona plačuć očekuje, da joj se vratiš,
Nade svakome daje, obećava svakome proscu,
380   Sv'ma glasove šalje, al' srce joj na drugo misli.«

---

¹² 59. »pljenjačica«, tj. koja daje plijen; to je stalan epitet Atene kao boginje rata.

Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Avaj! ko Atrejev sin Agamèmnom doista i jā
U kući svojoj zlom bih sudbìnōm propao bio,
Da me nijesi svemu poučila, kako valjadē.
Nego, kako ču onim osvétit se, svjetuj me sada,
I stoj uz mène i meni nadahni hrabrošću srce,
Kao kad zidove b'jeli na Troji rušasmo nekad.
Tako da uza me ravno, sjajnòokā boginjo, stojiš,
Sa tri stotine ja bih junaka mogo se borit
S pomoću, gospođo, tvojom, da pomažeš milosno meni.«
Sjajnoka na to njemu Aténa odgòvorī ovo:
»I te kako ču ja ti pomagati, pamtit ćeš vazda,
Kada se latimo posla. Ta mnogi tada će, mislim,
Kfvlju i mozgom svojim okáljati gólemū zèmlju,
Mnogi od prosilaca, imutak koji ti troše.
Nego sada tebe da pretvorim, kako te nitko
Neće poznati moći; na gipkim ti udima krasnu
Kožu ču tvoju narozat, sa glave ču plavu ti kosu
Uništít, sveg ču u drónjke obúći te — tkò god te vidi,
Da mu se zgadi, — i ktome učinit ču glúpe ti oči,
Tvoje prekrasne oči, da grdan dodeš pred prosce
I pred ženu i sina, u domu kog östavī nekad.
Najprije valja ti doći k svinjaru, koji je čuvar
Tvojih svinja, a k tome i prijatelj tebi je dobar,
Sina ti ljubi on i umnu Penelopu ženu.
Nači ćeš njega gdje sjedi med svinjama, kojeno pasu
Tamo uz Korakov hrid i uz Aretúsin uz izvor
Jeduć u obilju žir i crnu pijući vodu.
A to svinjama sve pretilinu pridaje bujnu.
Tu kod svinjara sjedi i ostani, pitaj ga za sve,
A ja u Spartu idem, gdje kažu prekrasnih žena,
Da tvog, Odiseju, sina pozovem Telemaha milog,
Koji k Menelaju ode u široki grad Lakedèmon,
Dà čujē za glas tvoj, i da li mu živiš još gdjegod.«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Zašto mu kazala nisi, a za sve znala si dobro?
Valjada kao i ja trepetljivim morem nek luta,
Lutajuć jače nek trpi, a drugi mu troše imutak!«
Sjajnoka na to Atena ovako odgovori njemu;
»Nemoj se odiše brinut za njèga u svojoj u duši!
Ja sam ga pratila sama, da onamo dođe i sèbi
Slavu steče i diku,¹³ a sada se ne muči ničim,
Već u Atridovu domu u obilju svakome sjedi.
Sada mlađahni prosci na njèga u lādi crnoj
Vrebaju ubit ga želeć još prije no kući se vrati;
Ali ne mislim to, već prije će pokriti zemљa
Gdjekojeg od prosáca, imutak koji ti troše.«
Tako reče Atena i njèga palicom dirne,

---

¹³ 423. »Slavu steče i diku«, jer je putovanje u to doba bilo povezano s mnogobrojnim teškoćama i opasnostima.

- 430   Naroza kožu mu krasnu na udima njegovim gipkim,
                       Plavu mu uništi kosu sa glave i onda mu jošte
                       Staroga starca kožu na udove na sve navučē.
                       Njegove prekrasne oči Atena učini glupe,
                       Traljave zatim krpe i košulju metne na njèga
435   Razdrtu, uprljanu i čađavu od dima teškog;
                       Veliku baci na njèga brzonoge koštute kožu,
                       Rehavu, zatim štap i torbu ružnu mu dade
                       Prodrtu svuda, a na njoj za uprtu konopac bješe,
                       Tako uglave oni i rastanu se; Atena
440   U divni grad Lakedèmon po njegova otide sina.

ČETRNAESTO PJEVANJE

(35. dan. Nastavak)

Odisej se sastaje s Eumejem.

5. Odisej dolazi k Eumeju. 1—110.

A Odisej tada iz luke po kamenoj stazi
Brdom šumovitim podje, gdje njemu bješe Atena
Za svinjara divnog naznačila, koji imutak
Čuvaše najviše od svih Odiseja divnoga slugā.
5 Njega u pretkuću nađe gdje sjedi, — tu mu je stajo
Sagrađen visoki obor, — na zaštićenome mjestu,
Obor se naokolo protezao i l'jep i velik,
Svinjar ga svinjama sam je sazidao, dok je gospodar
Bio daleko, sve kradom od gospode, starca Laèrta,
10 Kamenjem dovlačenim sazido, okružio divljim
Kruškama, kolje je čvrsto i gusto bez prækida zabo
U šir i u dulj izvâna ogulivši s drveta koru;
A iznûtra je on načinio svinjaca dvanest
Jedan dò drugog blizu, da imaju svinje gdje ležat.
15 Ù svakom svinjcu pedeset zemljolēžā bijaše svinja,
I to krmača samih, a krmci su ležali vani,
Mnogo ih bijaše manje, jer prosci bogoliki broj su
Njihov manjili jeduć, i svinjar slao je svagda
Najboljeg krmka njima iz utovljenoga krda,
20 Tako da krmaka trista šezdeset bijaše samo.
Velika četiri psa ko zvjerovi¹ svagda su ondje
Ležali, a njih je svinjar othranio, glava pastirā.
Prema nogama baš udešávo je potplate svinjar
Krojeć ih iz kože krasne iz volujske; svi su pastiri
25 Bili pošli kud koji, sa krdima tri su otišla,
Četvrtoga je pak pastira, kako je moro,
Poslao krmka u grad da prkosnim proscima nosi,
Da ga zakolju oni i dušu da zasite mesom.
Odmah Odiseja psi lajači opaze glasni,
30 Pa se lajuć na njëga zalètē, ali Odisej
Lukavo sjedne² i štap iz ruke na zemlju pusti;

¹ 21. »ko zvjerovi« — misle se lavovi koje pjesnik obično naziva u svojim pjesmama tim imenom; vidi u Ilijadi 3. pjev. st. 449.

² 31. »Lukavo sjedne«, da umiri bijesne pse; Plinije u Historia naturalis VIII 41, 61 kaže da se psi umire, ako čovjek pred njima mirno legne i odbaci oružje.

I tu bi grdno Odisej kod obora svojeg nastrado,
Ali svinjar hitro potèčē nogama brzim
I van iz kapije munu, iz ruke mu ispadne koža,
Te on poviče na pse, kud kojega rastjera baciv
Na njih kamenja mnogo i prozbori tad gospodaru:
»Starče, umalo psi ne rastrgaše mi tebe
Iznenada, a na me sramota teška bi pala;
Ta i onako me bozi obdariše jadom i tugom,
Jer za bogolikim sveđ gospodarom jadajuć, tužeć
Sjedim i svinje hranim i žirim tovne, da drugi
Jedu ih ljudi, a mój se gospodar nekuda klati
Željan jela po gradu i zemlji tuđega sv'jeta,
Ako je još u životu i motri svjetlost sunčanū.
Nego hajde, o starče, u moju kolibu sa mnom,
Hljebom i vinom unutra da dušu zasitiš svoju,
Otkud si, da mi se kažeš, i kòlikē prepati muke.«
Tada ga divni svinjar povèđe u kolibu svoju
Pa ga posadi u njoj i nastre gustoga granja,
Bradate divlje koze na zemlji raširi kožu,
Na njoj je spavao sam, a gusta i velika bješe.
Dočeku tom se Odisej povèseli i reknē ovo:
»Zeus ti podao sve i ostali besmrtni bozi,
Štò sām najvećma želiš, kad mene veselo primi!«
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, besjedu reko:³
»Goste, bio bi grijeh, da i grđi dođe od tèbe,
Gosta kog uvrijedit, jer prosjaci svi su od Zeusa
I svi tuđinci, a dar je, i malen kada je, mio,
Što ga dajemo mi, jer u sluga je običaj takav,
Koji se svagda boje, kad vladaju mlada gospoda.
A povratit se vječni ne dadu bogovi onom,
Koji me milovo dobro, onakav mi dao imutak,
Kakav svojemu sluzi gospòdär mìlostiv dájē:
Kuću i imovinu i ženu prošenu mnogo,
Što se je trudio vrlo, i bôg mu nasporio posle,
Kako i meni bog nasporuje, čime se trudim.
Stog bi me mnogo gospodar nadario, ovdje da starost
Dočeka, ali ga nestal! Ej Helenin da je naprècac
Propao rod, što mnogim junacima koljena pobi!
I moj gospodar pod Ilij, gdje vele prekrasnih konja,
Ode poradi časti Atrídove s Trojcima u boj.«
Tako reće i brzo utegnuv košulju pasom
Svinjar u svinjce pode, gdje praščići ležahu silni,
Otale uze dva i pònese, zakla i oba
Osmudi, razreže ih, na ražnje natakne zatim.
Praščići kad se ispeku, onako ih tople na ražnjih
Pred Odiseja stavi i bijelog zamuti brašna,
Onda smiješa vina u sudu medenog, slatkog,

---

³ 55. U tom stihu nalazi se tzv. apostrofa, tj. pjesnik se obraća na Eumeja, kao da on stoji neposredno pred njim. U Ilijadi je apostrofa dosta česta (apostrofiraju se Patroklo, Menelaj, Ahilej, Melamp, Apolon, a u Odiseji samo Eumej; to ime znači: koji dobro misli).

80 Sjedne naprema njemu i ponudi njega veléći:
»Jedi praščiće, goste, što sluga može ti dati,
Jerbo pitane krmke izjedaju prosci ne mareć
Ništa za božju kazan u duši, ne žale ništa.
Ali blaženi bozi ne trpe nasilja ljutog,
Nego poštiju pravdu i ljudska poštena djela.
85 Ima na zemlji ljutih dušmánā, koji na tuđu
Zemlju udarat znadu, i plijena daje im Zeus-bog,
Te se sa bròdovima sa punim vraćaju kući.
AF strah od kazni božje i u srce ulazi njihno.
Prosci valjada nešto po glasu doznaše božjem,
90 Da je umr'o onaj, poštено kada ne žele
Kraljicu prosit ni kući otíći, nego u miru
Ob'jesno troše tuđi imutak ništa ne štedeć.
Jerbo koliko dánā i nòćī u boga ima,
Oni klanice kolju, ne jednu il' dvije samo,
95 Crpaju žarkasto vino i piju u svojoj ob'jesti.
Onaj je imao golem imutak,⁴ kolikō ga nije
Imao junak ni jedan ni nà kopnu crnome igdje
Ni na Itaci samoj. Ni dvadeset zajedno ljudi
Tòlikōg nemaju blaga; a sàd ču sve ti izbrojti.
100 Dvanaest govedih stada na suhu, tolikō ovaca,
A tolikō i svinja i kozjih rasutih stada
Pasu njemu tuđinci i njegovi vlastiti ljudi.
Ovdje na ôtoku pak na kráju samom jedanest
Pase kozjih stada; čuvari su čestiti ljudi,
105 Koji proscima gone iz svojega svakoji stada
Svedni najboljeg jarca od sviju pitanih koza.
A ja ove pazim i čuvam krmke, od kojih
Najboljeg svaki dan izaberem i njima šaljem.«
Reče; Odisej je mučo i meso sa slašeu jeo
110 I pio požudno vino, a proscima snovao b'jedu.

6. Razgovor Odisejev s Eumejem. 111—408.

A. Eumej ne vjeruje da mu je gospodar u životu. 111—147.

A kad se najede već i jelom srce kad smiri,
Punu čašu mu vina podádē Eumej, iz koje
Pijaše sam, a Odisej s veseljem uzme od njèga.
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'jeći:
»Tko te je, prijatelju, imanjem kupio svojim?
115 Tko je toliko bogat i moguć, kako mi veliš?
Umro je, veliš, on Atrídove poradi časti.
Reci ga, ne bi l' ga ja iz rijèči poznao tvojih?
Zeus-bog znade, a znadu i ostali besmrtni bozi,

---

⁴ 96. To je dakle razlog da Odisejevo blago unatoč rasipnosti prosaca oš nije posve iscrpeno.

- 120 Neću l' ti javit štogod o njemu, — ta lutah daleko.«
Na to Odiseju svinjar odgovori, glava pastirā:
»Nikakvu putniku, starče, što glasove nose o njemu,
Neće vjerovat više ni žena njegova nī sīn,
Putnici dolazit znadu i željni čašćenja njima
Kazuju laži, a neće da kažu istinu pravu.
125 Koji god putnik k nama na itačko na polje stupi,
K mojoj kraljici ide i laži govori njozzi;
Ona ga lijepo prima, ispituje njega o svemu,
Jauče ona, i njozzi iz očiju padaju suze,
Kao i drugoj ženi, kad pogine muž u tudini.
130 I ti bi kakovu riječ, o starče, izumio brzo,
Da tko struku ti dádē i košulju, što ćeš obúći.
Kožu su njegovu već od kōstī strgala negdje
Pseta i brze ptice, a duša iz njëga izišla,
135 Il' su ga u moru ribe već izjele, i kosti njemu
Leže na kopnu negdje sve p'jeskom zasute silnim.
Tako je nestalo njega, a za njim ostade tuga
Njegovim svim prijateljima, a mèni najvećma od svih;
Jer gospodara drugog, ma od kuda došo, već neću
140 Tako ljubazna nać, ni da k ocu i majci se vratim
U kuću, gdje se rodih, i gdje me othraniše oni.
Ne žalim ni njih samih tolikō, ako i žudim
Oč'ma ih ugledat svojim u očinskoj zemlji, kolikō
Jad za Odisejem mene obuzima, što mi ga nema.
145 Žacam se, goste, ime spomenuti njegovo samo,
Kada ga nema tu, jer veòoma je ljubio mene;
Zovem ga ljubaznikom, ma i jest od mène daleko.«

B. Odisej: Kralj će se skoro vratiti. 148—190.

- Njemu prihvati riječ Odisej, divni stradálac:
»Posve, o prijatelju, kad nijećeš i kad mi veliš,
150 On da se vratiti neće, i nevjerno kad ti je srce,
À jā ti néću sāmo onàkō rēći, već s klétvōm,
Da će se vratit Odisej; a nagrada neka mi bude
Onda, kada se on u svoje povrati dvore,
Onda me lijepo ruhom obuci, košuljom, strukom.
Prije ne primam ništa, iàko sam potreban vrlo;
155 Jer mi je čovjek mrzak ko vrata Aídova onaj,
Koji se nagnati dade siromaštvom laži da zbori
Najprije tako mi Zeusa, i tako mi gostinskog stola,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kòd kōg sam sada,
Sve će se ovo tako izvršiti, kako ti velim:
160 Još će se godine ove povratiti kući Odisej;
Ovaj kad izmine mjesec, i kada nastane drugi,
On će se vratit i svakom osvetit se, koji mu ovdje

165 Njegovu ženu sramoti i svijetlog njegova sina.«⁵
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, besjedu reko:⁶
»Niti ču tebi ja, o starče, nagradu dati,
Nit' će se vratit Odisej, već vino pijder u miru,
Na drugo mislimo što, a toga me ne sjećaj više,
Jer mi se srce ljuto u grudima mojim žalostī,
Kada mi spomene tko gospodara čestitog moga.
Zakletvu ostav'mo tvoju, a u kuću svoju Odisēj
Došao, kako ga ja i Laerto stari želimo
I Penelopa žena i sin mu bogolik Telemah!
Ja bez prebola žalim Telemaha, kog je Odisej
Rodio, bozi mu daše uzrasti ko grančici mladoj;
Kako je uzorit stasom i licem bio, od oca
Miloga veljah da neće med ljudima nimalo gori
Biti, a sad mu je neki pomutio čestitu pamet
Bog il' nekakav čovjek, te u Pil presveti ode
Za svoga oca da čuje, a sada na povratku njega
Ponosni vrebaju prosci, da nestane bez traga svakog
Pleme bogolikoga Arkisija s itačke zemlje.
Ali ostav'mo i njeg, — il' njega uvrébali pròsci,
Ili im uteko on i Zeus ga zakrilio rukom;
A ti mi, starče, sada pripovjedi nevolje svoje,
Ded odgovori mi pravo, da znadem, što te sad'pitam:
Tko li si, otkud si? gdje ti je dom, gdje otac i mati?
Koja te don'jela k nama na Itaku lađa, i došli
Kako su pomorci s tobom? i kojim se dičahu rodom?
Jer mi se misliti ne da, da do nas si došao pješke.«

C. Odisejeva izmišljena priповijest. 191—389.

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Evo ču sasvim sve to po istini kazati tebi.
Da nas dvojica ovdje u kolibi dugo imámo
Jela svakavog dosta i vina slatkog, i mirno
Da se možemo častit, a poslove drugi da rade,
Lako bi onda bilo kazivat, al' čitavu ne bih
Godinu mogao sve iskazati nevolje svoje,
Po volji bogovā što sam pretrpio sve već na sv'jetu.
Dičim se, da sam rodom iz Krete, široke zemlje;
Sin sam bogata oca, a u kući i mnogo drugih
Zakonskih bješe sinovā, što žena izrodi njemu,
Što ih othrani ona; a mene inoča rodi,
Kupljena žena, al' opet ko i drugū zakonsku djecu
Kastor, Hilakov sin, u domu držaše mene.
Toga sam — dičim se — loze; u Kreti ga narod ko boga
Častio bogatstva radi i sreće i slavnih sinovā.

---

⁵ 162—164. Misli se da su ti stihovi umetnuti; pobliže određivanje vremena Odisejeva povratka posve je suvišno, a uvjeravanje u osvetu koja će stići prosce nije ničim motivirano.

⁶ 165. Apostrofa; vidi st. 55.

Ali u dom Aídov i njega smrtne su Kere
Odn'jele već, a tad imutak prehrabri sinci
Med sobom razd'jele sav nad njime ždrëbove baciv.
Meni oni dijelak premàlen i kuću daše.
Onda sebi ženu dovedoh od imućnih ljudi
Radi valjanosti svoje, jer ne bijah nikada rđa,
A ni povukuša ratna, a sada ti stojim bez svega.
Ako me pogledaš dobro, u mèni češ poznati jošte
Slamčicu samo, jer mene pritskuje nèvòljā sila.⁷
210 Ares dao je bog i Atena dala je meni
Smjelost da lomim rede junákā, i razređivo
Kad sam u zásjedi prve junake dušmánima propast
Spremajuć, smrt mi nikad pred junačkom ne bješe dušom,
215 Nego bih jùrišec prvi od svijū ubijao kopljem
Onoga od dušmánā, uteći tko mi ne mòže.
Takov sam bio u boju, a tèženje ne bješe meni
Milo ni kuéni rad, što čestitu odgaja djecu,
220 Nego mi vazdà drage veslačice bijahu lađe,
Ì rat i kòplja glatka i stríjele mìle mi bjèhu,
Same strahote bojne, što ljudma su drugima grozne,
Meni pak bijahu mile, jer bog mi ih u dušu stavi;
Jednim poslom se jedan, a drugim zabavlja drugi!
225 Prije negoli odu pod Troju ahejski sini,
Devetput vodih junake, brzòplòvke devetput lađe
Vodih u svijet tuđi i plijena mnogo zadobih,
Otud bih izabro sebi obilato i mnogo drugo
Dobio ždr'jebom, te kuća obogati naskoro meni.
230 Tako u Kreti silan i poštovan postanem čovjek.
À kad nam Zeus gromòglasnī rat strahòvitī onaj
Odredi, koji mnogim junacima koljena pobi,
Tad Idomèneja slavnog i mene odredi narod,
235 K Iliju vojsku da vodit imámo, a nismo se mogli
Opr'jet, jer prigovor teško podnositi bi narodni bilo.
Devet godina tamo vojevasmo ahejski sini,
A kad Prijamov grad razorismo desetog ljeta,
240 Òdjedrismo, a neko božanstvo rasu Ahejce.
Tada premudri Zeus jadníku odluci meni
Velike jade, jer mogoh tek jedan se mjesec vesélit
Svojem imanju i djeci i ženi vjerenoj svojoj.
Poslije nagna me srce, s bogolikim druguzima svojim
245 Lađe da opremim brze i s njima do Egipa brodim.
Devet opremih lađa, i momčad se sakupi brzo.
Šest se gošćahu dana izàtoga drugovi mili,
A ja klanica mnogo odredih i däh, nek se vječnim
Žrtvuju bogovima, i društvu gozbe nek bude.
250 Sedmi odbrodismo dan od Krete, široke zemlje,
Brodismo lako tad ko niz struju, jer nam je oštri

---

⁷ 214—215. Smisao je ovaj: Na prividno ostarjelu Odiseju nalaze se još samo ostaci prijašnje ljepote i sna-ge, ali se i po njima može raspozнати nekadašnje njegovo stanje, kao što se po slamci može prosuditi kakav je nekoć plod nosila.

- 255   Borej duhao l'jepo, i meni se lađa ni jedna
                       Nè oštetī, te zdravi i čitavi bijasmo svi mi;
                       Vjetar i krmilari po vodi gnahu nam lađe.
                       Peti izatoga dan do ljepotekōg Egipta došav,
                       Ja u Egiptu lađe na obadva uzvite kraja
                       Ustavim, onda svojim drugovima milima rečem,
                       Neka kod lađa budu i neka na lađe paze,
                       I razgledaće pošljem, da idu zemlju uhodit,
                       Al' njih obuzme bijes i dadu se srcu zavesti
                       I uzmū Egipćanma pljeniti prekrasna polja,
                       Uzmu im ludu djecu⁸ i žene grabit, a ljudi
                       Stanu ubijat, al' glās se po gradu raziđe brzo.
                       A kad se začuje to u gradu, ū osvīt zore
                       Dođu, i polje puno pješakā i kōlā bude,
                       Oružjem zäblistā polje, i društvo mi ū bježān ružnu
                       Nagna gromovni Zeus, te nitko ne smjede od njih
                       Dočekat junački one, jer zla ih opkole odsvud.
                       Tada mi mjeđu oštrom drugovā ubiju mnogo,
                       Neke odvedu žive, da pod silu robuju njima.
                       Onda mi misao Zeus ovakovu u srce stavi.
                       — Ej da poginuh prije i udes u Egiptu ondje
                       Svoj da dočekah ja! — jer bijeda me imaše snaći;
                       Lijepu kacigu skinem sa glave i štit s ramenā,
                       Koplje bacim daleko iz ruke, onda potečem
                       Dō kōlā samoga kralja i koljena obujmim njemu,
                       Pa ih ljubiti stanem, a ôn se smiluje na me.⁹
                       Ostavi mene živa i u kola metne kraj sèbe
                       U kuću svoju sužnja odvèdē, tad gadahu mene
                       Kopljima mnogi želéći probost, jer srditi vrlo
                       Bijahu, ali im kralj ne dopusti bojeć se gnjeva
                       Gostinskog Zeusa, jer ôn zločinstva zamjera vrlo.
                       Sedam godina tu među Egipćanma proživjeh
                       I blago silno skupih,¹⁰ jer svi mi ga davahu oni.
                       Al' kad i osma već doljeti godina meni,
                       Onda pristupi k meni Feničanin uvježban lažac,
                       Himbenik, koji je zla učinio ljudima mnogo.
                       On me lükavstvom svojim nagovori, te ja u narod
                       Otiđem fenički s njim, gdje imanje mu bješe i dvori,
                       I ja ostanem kod njeg do konca godine c'jele:
                       Pa kad se dani veće i mjeseci svrše, i opet
                       Godina kad se okrénu, i vrate se godišnje Hore,
                       Tad u brzoplovnoj lađi povèdē u Libiju mene,
                       Izmislio je laž, da tovar mu pomažem nosit,
                       Al' me je kanio prodat i dobit cijenu golèmu,¹¹

⁸ 264. »ludu djecu« — vidi 2. pjev. st. 313.

⁹ 279. Ponizni molitelj u Homera hvata za podbradak ili obuhvaća i ljubi koljena onoga u koga traži pomoć i zaštitu. Kraljevo ponašanje pokazuje kako je pribjegar u to doba i na Istoku bio nepovrediv i svet.

¹⁰ 286. »skupih«, tj. kao kraljev gost.

¹¹ 297. Trgovci koji su u stranim zemljama vršili trgovacke poslove bili su u starije doba ujedno i trgovci robljem.

Te ja pod silu s njime odbrodih, sluteć doduše.
Hićaše iznad Krete sred pùčinē lađa, jer oštri
300 Borej duhaše l'jepo, al' društvo pripravi propast
Zeus-bog, i kad se od Krete udaljismo, kada se više
Drugia ne vidje zemlja, već samo nebo i voda,
Onda maglu i tamu nad prostranom lađom Kroniōn
Pusti, a od te se magle i tame zamrači more;
305 Ujedno Zeus zagrmī i obori na lađu tr'jesak,
Ona se uzdrma sva, kad trijes je udari Zeusov.
Bude sumpora puna, i iz nje ispadnu ljudi;
Kao pomorske vrane raspršaju se po valma
310 Okolo crne lađe, kad bog im povratak uze.
Ali mrkòkljunē lađe predùgačkū katarku meni
Sam Zeus u ruke dade,¹² onako kako sam jadan
Bio ù srcu svom, da opet smrti utèčem.
Katarku obujmim čvrsto, a vjetri strašni po vodi
315 Devet me nosiše dana, a desete crne me noći
Golem dovalja val i primakne tesprotskoj zemlji.
Tamo viteški kralj Tesproćana primi me Fidon,
Sve me bez ucjene¹³ primi, jer njegov mili me sinak
Za ruku uzme i mene povèdē sobom onako
Umorna i ozébla, dok u dom ne dođe očev,
320 Pa mi obući dâ odijelo: kòsulju, struku.
Onamo ja za Odiseja čuh, jer Fidon mi reče,
Da ga je prijateljski počastio, kad se je vraćo;
On mi pokaza blago, kolikō ga skupi Odisej,
Zlato pokaza i mjed i dobro kovano gvožđe.
325 Tim bi potomke mogo do desetog koljena hranit,
Jer je toliko imo u dvorima kraljevskim blaga
Reče mi još, u Dodónu Odisej da je otìšo,¹⁴
Zeusovu volju da čuje sa visokog brsnatog hrasta
Božjega, kako će doći na itačko na polje rodno
330 Nakon tolikog svoga izbivanja, javno il' tajno.
Samom mi zakle se kralj u domu lijući žrtvu,
Da je već otisnuta od zemlje lađa i druzi
Spravni su, u milu što će opremit ga očinsku zemlju;
Mene öprémī prije, jer tad baš Tesproćani ljudi
335 Brodiše na Dulihīj, na otok pšenicom rodni.
Kralj im reče, nek tamo k Akàstu me kralju odvedu
Usrdno, ali se njima u duši opaka miso
Svidje, da ja ujad i nesreću potpunu padnem.
Kad već daleko od zemlje moròplòvka odbrodi lađa,
340 Onda mi oni dan robovanja spremati stanu;

---

¹² 311. »sam Zeus u ruke dade« — Homerov čovjek naivno pripisuje neposrednom djelovanju bogova svaki dogodaj i svaku pojavu koje ne može protumačiti na prirodan način; vidi i st. 273.

¹³ 317. »bez ucjene« — Brodolomac bi po starom običaju postao rob, ali se od robovanja mogao oslobođiti otkupninom. Odiseju to nije bilo potrebno jer ga je kraljev sin primio kao gosta u zaštitu kraljevske porodice.

¹⁴ 328. U Dodoni su svećenici proricali po šuštanju lišća na svetom hrastu Zeusovu; vidi u Tumačenju na kraju knjige.

Odjeću svukoše s mene i košulju i struku moju;
Zatim trljave krpe i košulju baciše na me,
Same dronjke, ta i sām na mèni ih očima vidiš.
Pod večer se dovezu do pogledne Itake póljā,
Dobro pletenim onda privezaše užetom čvrsto
U lađi pokritoj mene i izidu iz lađe brzo
I tad rùkama jâ obadvjèema vèslati stànem
Ali uzao s mene prelomiše bogovi sami
Lako, a zatim ja se, obàvīvši krpama glavu,
Spustim niz krmu glatku i nagnem k valima prsi
I tad rùkama jâ obadvjèema vèslati stànem
Plivajući i od njih veòoma se udaljim brzo,
Zemlje se uhvatim ondje, gdje ševarje rastaše cvjetno,
Tu se zgorim i legnem, a oni strašno zacvile
Te se užurbaju tada, al' vide, dalje da ne bi
Valjalo tražit, i tako ka svojoj se vratiše opet
Prostranoj lađi, a mene zakloniše bogovi od njih
Lako, te k čovjeku me dovedoše amo u obor
Čovjeku razumnome, jer još mi je suđeno živjet.«
Na to si, Eumeju, ti o svìnjaru, besjedu reko:¹⁵
»Ao kukavče goste, u mène si potreso srce
Kazujuć, što si sve pretrpio lutajuć mnogo:
Ali istina mislim, da nije, uvjerit nećeš
Mene, što veliš ti o Odiseju! Koja je sila
Tebi takova lagat, pa naprazno? Za gospodára
Svojega povratak znam i za njëga sama, da svima
Mrzak je bozima on, kad ne ubiše njega pod Trojom,
Niti je poslije rata na rukama umr'o dragih.
Tad bi mu svi načinili grob Ahejci, i tako
Slavu bi i sīnu svom iza sèbe veliku steko,
Ali je u šake on neprodičen Harpijem dopo!
A ja se k svinjama amo uklonih, ne dolazim u grad,
Osim ako me kada pozove Penelopa mudra,
Brzo da dodem, kad kakvi odáklē glasovi dođu,
Onda okolo sjede i pitaju za svaku stvarcu
Oni, koji plaču s nedolaska kralja, i oni,
Koji se raduju trošec imutak sve bez računa;
Ali meni se neće ni pitat ni istraživat,
Otkad me rijeću svojom Etólyjanin prevari neki,
Koji je, čovjeka ubiv, daleko luto po zemlji,
Došao u moj obor, te ljubazno njega ugostih.
Kod Idomèneja, reče, u Kreti je vidio njega
Lade gdje popravlja svoje, što razbiše ih olúje;
Na ljeto, reče, on će il' na jesen vratit se kući
Silno noseći blago s bogolikim drugima svojim.
Zato mi nemoj se nì tī, mnogòpatnī starče, umíljat
Lažima, niti me varaj, kad bog te je doveo k meni;
Poradi toga te neću ni pòštovat nit' éu te gostit.
Nego se gostinskog Zeusa bojéći i žaleći tebe.«

---

¹⁵ 360. Apostrofa; vidi st. 55.

D. Odisej predlaže okladu. 390—408.

390 Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Doista nevjerno srce u grudima nekakvo imаш,
Kad te ni zakletvom navest ne mogu, da vjeruješ meni!
Nego ugovor sad ugovòrimo obadva ovdje,
I nek olimpski bozi obojici budu svjedoci:
Ako se vrati tvoj gospodar u kuću ovu,
Odjećom onda obuci: i strükom i košuljom mene,
Pa na Dulihij mene opremi, kud poći zaželjeh;
Ako li ne dođe tvoj gospodar, kako ti velim,
A ti navrkaj sluge, nek bace me s hridi visökē,
Da se i drugi ne bi usudio lagati prosjak.«
395 Njemu divni svinjar progovori na to ovako:
»To bi lijepa, goste, med ljudima slava vrline¹⁶
Moje bila i sada i poslije, koji u svoju
Kolibu tebe uvedoh i k tome počastih, pa zatim
Tebe da ubijem ja i mili ti oduzmem život!
Baš bih se veselo onda pomoliti mogao Zeusu!
400 Ali je večerat doba; ej drugovi da su mi ovdje,
Da bismo zgotovili u kolibi večeru slatku!«
405

7. Prvo veče kod Eumeja. 409—553.

A. Žrtva i večera. 409—456.

410 Dok su se obadva njih razgovarali besjedeć tako,
Eto se približe već svinjari sa svinjama svojim,
Oni zatvore svinje u svinjce, nek spavati legnu,
Al' su guritale strašno u svinjce tjerane svinje.
Onda divni svinjar drugarima povikne svojim:
»Najboljeg krmka dones'te, da gostu iz daleke zemlje
415 Zakoljem, pa se i mi osládimo uza nj, što dugo
Trpimo svakakva zla bjelozubih poradi svinja,
A drugi muku našu izjedaju sve bez računa.«
Tako im reče i drva nas'ječe nemilom mjeđu.
A druzi vrlo tovna petaka krmka dovedu,
420 Pa ga uz ognjište stave, a svinjar se spomene odmah
Bògòvà vječnih, jer srce u njèga bješe valjano.
I on započne žrtvu bjelòzubòm krmku sa glave
Bacivši dlake u oganj i bozima svima se moleć,
Da se povrati umni Odisej u kuću svoju.
Glavnjom drveta tad, što raskolio bješe, zamahnuv
425 Udari krmka, i život iz njèga izlètī, a momci
Prikolju, osmude njeg i ras'jeku, a svinjar iz sviju
Udova u pretilinu komadiće bozima zavi,

---

¹⁶ 402. To je ironično odbijanje Odisejeva prijedloga.

- 430 Ječmenom pospe ih kašom i onda ih baci u oganj.
Razrežu i drugō oni i nataknu zatim na ražnje.
Oprezno sve ispeku i s ražnjeva skinu te metnu
U kup na rezaće stole, a svinjar dijeliti onda
Pode pečeno meso, jer pravdu znaše u duši.
- 435 On rasiječe sve i načini d'jelova sedam,
Nimfama prikaže jedan i Hermiji, Majinu sinu,
Moleć se njima, a ljudma po redu ostalo dade,
Dugačkim hrptom krmka bjelozubog počasti svinjar
Tada Odiseja i tīm razvēselī kraljevo srce,
Te s njim besjedu ovu Odisej dosjetljivi počne:
»Bio, Eumeju, ti onako, kako si meni,
Drag i ocu Zeusu, kad častiš me dobrom ovakva!«
Nato si, Eumeju, ti o svīnjāru, besjedu reko:¹⁷
- 440 »Jedi, o čudni goste, i ovim dušu veseli,
Što nam je tu, a po svojoj će bog udijeliti volji
Jedno, a jedno neće, jer može učiniti sve on.«
- 445 Reče i posvećenje vjekovitim bozima Eumej
Spali i izlivši žrtvu te uz svoj dio sjedéći
Pruži gradobiji on Odiseju žarkastog vina
U ruke; a hljeb njima Mesàulj razd'jeli tada,
Koga je svinjar sam prisrbio, kad gospodara
450 Ne bješe doma, sve kradom od gospođe, starca Laèrta,
Svojim blagom je njega od Tafljana kupio Eumej.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni,
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Hljeb ispred njih uze Mesàulj, i oni se nato,
455 Nasativši se mesa i hljeba, na počinak spreme.

B. Odisej kuša Eumeja. 457—533.

- Tamna se uhvati noć bez mjèsēca i nōć je c'jelu
Jednako daždio Zeus, a ljuti je Zefir, što kišu
460 Donosi, duho, — i tada Odisej reče svinjaru
(Kušajuć, hoće li struku sa sèbe svući i njemu
Dat je il' kojega druga potaći skrban za njèga):
»Čuj me, Eumeju, sada, i ostali, čujte me, druzi:
Želju ēu reći jednu i kazat ēu nešto, jer vino
Mene budalasto sili, a ono i umna veòma
Zapjevat goni i slatko nasmijat se, pa i zaigrat,
Gdjekoju izmami riječ, prešutjeti koju je bolje.
Ali kad jednom veće izlanuh, neću zatajit.
Ej da pomladit se mogu, da snagu potpunu imam!
Kao što bješe pod Trojom, kad zasjedu digosmo jednoć;
470 Vođe su bili Odisej i Atrejev sinak Menèlaj,
Po zapov'jedi ja se pridružih njihovoj njima.
A kad do grada već, kad do visokog dodemo zida,
Onda u šikaru gustu, što bješe okolo grada,

---

¹⁷ 442. Apostrofa; vidi st. 55.

475 Legnemo ũ glīb i trsku, pod štite se zgurimo svoje,
A noć se uhvati zla i studena, pošto je presto
Borej da duše, te sn'jeg se povrh nās ledeni spusti
Na inje nalik, a led je optočio štitove naše.
Struke i košulje svi su drugari imali drugi,
I mirno mogoše spavat ramēna štitima pokriv,
480 A ja kod svojih drugovā na polasku ostavih struku
Nerazumnik, jer nisam pomišljo, da ču ozépsti,
I podem samo štit i haljétak noseći sjajni.
Noći kad trećina samo još osta, kad nagnuše zv'jezde,
Gurnem Odiseja laktom, uz mène koji je blizu
485 Ležo, i kažem mu riječ, te odmah on me je čuo:
»»Čedo božansko, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Neće me dulje biti med živima, nemajuć struke
Mrazu odoljeti više ne mogu, ti košulji ići
Zli me zaludi duh, — već ne da se b'jedi utèći!««
490 Tako mu rečem, a ôn u umu misao nađe,
Kako je on u vijeću, u boju valjatan bio,
I on tihim glasom progovori besjedu ovu:
»»Šúti, da te Ahéjac ni jèdan nè čujē drugi.««
Reče i nà lākat tad se podnímīvši prozbori opet:
495 »»Čujte me, mili moji, božanski usnih vam sanak!
Od lađa zašli smo mi predalèko, već ne bi l' k Atrídu
Tko Agamèmnonu pošo pastiru narodnom javit,
Da bi nam od lađa više junaka ovamo poslo?««
Tako im reče, a sín se Andrémonov podigne Toas
500 Brzo i baci struku sa sèbe crvenu svoju,
K lađama odmah otrči a njegovim ruhom se tada
Veselo ognem ja, — al' zasja zlatòtronā zora.
Ej da pomladit se mogu, da snagu potpunu imam!
Onda bi struku mi tko od svinjara u oboru dao,
505 Ljubazni bili bi dobru junaku štujući njega,
A sad me preziru svi, gdje imam odjeću ružnu!«
Na to si, Eumeju, ti o svìnjaru, besjedu reko:¹⁸
»Dobra je priča tvoja, o starče, koju si reko,
Preko reda ni jednu ni uzalud rekao nisi.
510 Neće haljina tebi nedòstat nit' ičeg, što treba
Patniku dat pribiegáru, kad namjerimo se na njeg.
Nego zorom se opet u drónjke svoje obuci,
Jer mi za prèobuku i promjenu nemamo ovdje
Struka i košulja mnogo, već svaki nas ima po jednu.
515 Al' kad mili se sin Odisejev povrati kući,
Odjećom on će tebe obdarit: košuljom, strukom.
On će te dati opremit, kud vodi te srce i duša.«
Tako mu Eumej reče i ustane, onda uz organj
520 Njemu postelju metne od kozijih koža i ovčijih,
Nato legne Odisej, a Eumej velikom gustom
Njega pokrije strukom, za promjenu koja je njemu
Ležala, da je obuče, kad strašna bi nastala bura.

---

¹⁸ 507. Apostrofa; vidi st. 55.

525

Tako na počinak legne Odisej, a okolo njega
Momci legoše zatim, al' nikako tu se svinjaru
Nè dade spavat daleko od svinja, nego se stane
On oružat, da izide van, a Odiseju bude
Drago, što njemu, u zemlji dalekoj, čuva imutak.
Najprije oštar mač na ramena na čvrsta metne,¹⁹
Zatim gustu struku navuče od vjetra dobru,
Onda navuče kožuh od koze velike, tovne
I oštro kopljje, od pásā, od ljudi obranu uzme,
Onda otide spavat u zaklon od borejskog vjetra,
Ode pod prostranu hrid, gdje bjelozube spavahu svinje.

530

---

¹⁹ 528. »mač na ramena metne« — vidi 2. pjev. st. 3.

PETNAESTO PJEVANJE

(Od 35. do 38. dana)

Telemah dolazi k Eumeju.

8. 35. dan (kraj). Atena se javlja Telemahu u snu. 1—55.

Palada bješe Atena u široki grad Lakedèmon
Pošla, da svijetlog sina Odiseja junačkog sjeti,
Da mu se vratiti valja, i na put da potakne njega.
Tamo u nàočitòg Menèlaja predvorju nađe
5 Gdje Telemah leži i svijetli Nestorov sinak;
Ovoga nađe, a njega je san osvajao ljupki,
À san Telèmaha nije obuzimo slatki, već njega
C'jelu ambrosijsku noć za ocem budahu brige.
Blizu njega stavši Atena sjajnòokā reče:¹
»Nije, Telemaše, l'jepo, što od kuće lutaš daleko,
Kad ti je kod kuće blago i tòliko prkosni ljudi!
Oni među se sve podijeliti tvoje bi blago
10 Mogli i izjesti ga, te uzalud put bi ti bio.
Nego zaišti, da tebe Menèlaje, grlati bojnik,
Na put opravi brže, u domu nezázornū svoju
15 Još da majku zatečeš, već otac je i braća sile,
Da za Eurimaha podje, jer od svih daje prosaca
Najviše on daròvâ, veòoma je dodao mnogo.
Pazi, da t' ona što ne odnèsē bez volje tvoje;
Ta znaš i sam, u grudma u žene kakvo je srce;
20 Ona će onome kuću pomagati, tko ju je uzo,
Pa na predašnju djecu, na vjerenog predašnjeg muža,
Koji je veće mrtav, i ne misli, ne pita za njeg.
Nego òdlazi kući i povjeri sav svoj imutak
25 Onoj od sluškinja tvojih, što najbolja tebi se čini,
Dok ti bozi ne dàdū, da ženu nađeš si dičnu.²
Ali ču drugo ti reći, i dobro ù srcu pamti:
Vrebat su pomnjivo stali na tèbe sad u tjesnàcu
Među gredovitom Samom i Itakom najjači prosci,
30 Pa te ubiti žele još prije no doma se vratiš;
Ali ne mislim to, već prije će pokriti zemlja
Gdjekojeg od prosáčâ, imutak koji ti troše.

---

¹ 9. Pjesnik je zaboravio reći u kojoj se prilici pojavila Atena.

² 19—26. Atena ovdje bez ikakva razloga sumnjiči Penelopu, a tim se neplemenitim motivom služi samo zato da bi potakla Telemaha na što brži povratak kući.

35

Dobro građenu lađu daleko od otoka skreći,
Brodi takoder noću, a tebi vjetar će poslat
Onaj od bogovā vječnih, što tebe čuva i pazi.
A kad do prvog veće do itačkog doploviš br'jega,
Onda lađu u grad pošalji i sve drugare,
A ti najprije idi k svinjaru, koji je čuvar
Tvojih svínjā, a ktome i prijatelj tebi je dobar.
40
Noć prenoći kod njèga te u grad njega pošalji,
Neka glasove ode Penèlopi javiti mudroj,
Da si joj zdrav i cio, iz Pila da si već došo.«
Tako rekav Atena na široki vrati se Olimp,
A Telemah budit Pisistrata stane odà sna
45
Slatkoga, petom ga dirne i ovu mu besjedu reče:
»Ustani, Nestorov sine, Pisistrate, u kola dajder
Konje kopita brzih upregnji, da odemo na put!«
Njemu Nestorov sin Pisistrat reče ovako:
»Ako nam i jest hitnja, Telemaše, ali po noći
50
Crnoj kretati na put ne valjā, ta blizu je zora.
Nego čekaj, dok dare donese i u kola metne
Junak Atrejev sin Menélaje, kopljanik slavni,
I dok riječi mile na rastanku prozbori nama,
Jerbo je dane sve na paméti svakome gostu
55
Onaj dočekljiv čovjek, što njega je dočeko ljupko.«

9. 36. dan. Put iz Sparte u Feru. 56—188.

A. Večera pred odlazak. Dobra kob. 56—181.

Kad on izgovori to, zlatotronā javi se zora.
Onda se približi njima Menélaje, grlati bojnik,
Ustav iz postelje baš od ljepokosē Helene žene;
A čim mili sin Odisejev ugleda njega,
60
Odmah se pòžurī on i košulju sjajnu obuče
Na kožu, veliki plašt na ramena na čvrsta baci
Junak i izide van, pred Menélaja stane i ovo
Prozbori sin božanskog Odiseja mili Telemah:
»Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
65
Daj me sada opremi u očinsku u milu zemlju,
Jer mi se srce veće uželjelo vratit se kući.«
Njemu odgovori na to Menelaje, grlati bojnik.³
»Neću te ja, Telemaše, tu zadržavati dugo,
Kada si povratka željan, jer i sam zamjeram drugom
70
Čovjeku dočekljivu, tko gosta odviše časti,
Tko na nj odviše mrzi; od svega je smotrenost bolja.
Isto je zlo, kad gosta tko goni, a gostu se neće,
Kao kad ustavlja gosta, a njemu hiti se na put.

---

³ 67. »grlati bojnik« — vidi 3. pjev. st. 311; to je stalan epitet Menelajev pa se često ponavlja.

75 Gosta, kad imаш ga, časti; kad ushtije, ti ga opremi.
Nego čekaj, dok dare donesem i u kola metnem
Lijepe, pa da ih vidiš, a ženama ja ču još reći,
Neka zgotove ručak u dvorma, kad svega imade.
Slava i dika je to i okrepa, kada se ruča
I onda podje na put po širokoj beskrajnoj zemlji.
80 Ako te volja krenut u Heladu, krenut u Argos,
I ja idem s tobom i tebi da upregnem konje,
Pratit ču tebe u ljudske u gradove, nitko nas neće
Samo onako opremit, već dat će nam ponjeti štogod.
Il' će nam kotao dati il' tronog od mjedi dobre,
85 Ili do dvije mazge il' kondir dat će nam zlatni.«⁴
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Atride, gojenče Zeusov, Menelaje, narodna glavo,
Mene osvaja želja, da vratim se već na svojinu,
90 Jer ja čuvara imutku ne ostavih odlazeć amo;
Da sam ne poginem tražeć bogolikog svojega oca,
Da mi iz kuće koji ne izgine vrijedni zaklad!«
Kad tu besjedu čuje Menelaje, grlati bojnik,
Odmah i sluškinjama i ženi Hèleni reče,
Neka zgotove ručak u dvorma, kad svega imade.
95 Tad se Boétov sin Eteónēj približi njemu
Ustav iz postelje baš, jer daleko mu ne bješe kuća;
Njemu grlati bojnik Menelaje oganj užecí
Reče i mësa ispëći, a ovaj posluša čuv ga.
Sam Menelaje zatim u komoru svodenu ode,
100 A s njim i Hèlena uđe ljepòkosā i još Megàpent.
A kad onamo dođu, gdje zakladi ležahu mnogi,
Onda Atrejev sin odándē dvoušni uzme
Vrč, a srebrni krčag Megàpentu sinu ponèsti
Dade, a Helena stupi ka škrinjama, gdje su joj bile
105 Vrlo šarene halje, izradila što ih je sama.
Helena, ženska dika, izmèd njih izvadi jednu,
Koja je najveća bila i najljepša šarenim vezom,
A ko zvijezda je sjala,ispòd svih je ležala ozdo.
Zatim kroz kuću prođu, dok opet Telemaha nađu,
110 Onda plavòkosī junak Menèlaj progovori njemu:
»Kao što povratak sebi, Telemaše, u srcu žudiš,
Zeus ti ga Herin gromovni muž udijelio tako!
Od sveg imanja tebi, što leži u dvorma u mène,
Najčestitije dat ču i najljepše, što god imadem.
115 Dat ču ti hubavi vrč, od srebra on ti je čitav.
Njegov je pozlaćen obod, a sam ga načinio Hefest;
Mene je vitez Fedim obdario nekada njime,
Sidonski kralj, kad jednoć u dvorima njegòvim bijah
Dočekan putujuć kući, a sada tebi ga dajem.«⁵
120 Reče i dvoušni kondir Telemahu u ruke metne
Vitez Atrejev sin, a Megàpent jaki donese

---

⁴ 78—85. bit će umetnuti jer sadržajem ne pristaju na to mjesto.

⁵ 113—119. Menelaj od riječi do riječi ponavlja svoje obećanje u 4. pjev. st. 613—619.

- Sjajni srebrni vrč i ispred Telèmaha stavi.
Onda i Helena stupa ljepolika noseć u rùkù
Halje i ovu riječ izustivši prozbori njemu:
»Evo ti, dragi sinko, od mène takòder dara.
Spomena mojih rùkù, a žena neka ti nosi,
Ljupka svadba kad dođe, a dotle kod mile majke
Neka u kući leži. U uređen veseo ti mi
Dom se povrati svoj i ù zemlju očinsku svoju.«
- 125
130
135
140
145
150
155
160
165
- Reče i u ruke dâ, a Telemah veseo primi,
I to Pisistrat vitez od njega uzevši stane
U koš spremati kolni i tada razgleda sve on.
Onda ih ù dòm Menèlaj plavòkosí opet povèdē,
Pa se posade svi na stoce i naslonjače.
Sluškinja u krasnom zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donèsë vode i ruke
Gostima poli i glatku protégnu trpezu zatim.
Časna ključarica hljeba doneše i na nju ga stavi
I mnogo metne jestívā te njima ih nuđaše rado.
A meso s'ječaše sin Boétov i davaše svima,
Naočitoga sin Menelaja točaše vino.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni;
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Nestorov svijetli sin i Telemah ustanu i tad
Oni upregnu konje i u kola šarena sjednu;
Kola iz kapije jurnu i ispod bûčnoga tr'jema.
Za njima Atrejev sin plavokosi podje Menelaj
Medenog vina vrč u ruci noseći desnoj
— A vrč bijaše zlatan, — da žrtvuju iz njeg i tada
Da pođu, stane pred konje i nàzdravljaljajuć im reče:
»Zdravo ostajte, djeco, i pozdrav Nestoru kaž'te,
Narodnome pastiru, jer bijaše blag mi ko otac,
Kada smo bojeve bili pod Trojom ahejski sinci.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»I te kako, Zeusov o gojenče, sve čemo njemu
Kazati, kako nam veliš, kad dođemo. Ej da u domu,
Kad se na Itaku vratim, Odiseja sigurno tako
Nađem te mogu mu reći, da milosti svakakve evo
Nađoh u tèbe i mnògē da vr'jedne zaklade nosim!«
Kad to izrèče, al' njemu sa dèsnë stránë prolèt̄
Orao bijelu gusku u kandžama noseć sa dvora,⁶
Veliku, pitomu gusku, — na orla vikati stanu
Ljudi i žene i za njim potrče, a on doletjev
Nadesno ispred konja uminu, — i kad ga vide,
Veseli budu, i svima u grudma se razgali srce.
Onda Nestorov sin Pisistrat besjedu počne:
»Misli, o gojenče Zeusov Menelaje, narodna glavo,
Da li je znàménje bog to pokazao nama il' tebi?«
Reče Pisistrat, i tåd se Menelaj Aresu mili

---

⁶ 161. Vidi o orlu bilješku uz st. 147. u 2. pjev. U ovo se mjesto ugledao Vergilije u Eneidi 12. pjev. st. 274. i d.

170 Zamisli, kako bi umno izjavio, kako valjade,
Ali Helena njega pretèće dugòhàljka veleć:
»Čujte me, ja éu vam sada prorèći, kako mi bozi
Besmrtni ü srce meću i kakvu se nadam svršetku:
Kako je oteo ovaj u domu hranjenu gusku
Došavši iz planine, gdje ima gnijezdo i leglo,
Tako i divni Odisej natrpjev se mnogo, nalutav
Kući će svojoj se vratit, osvetit se; ili je pače
Kod kuće veće on i bijedu proscima sprema.«
Razumni na to njozzi Telemah odgovori ovo:
»Zeus mi Herin gromovni muž udijelio tako,
Tad éu i tamo tebe ko boginju slaviti kakvu!«

175

180

B. Pisistrat i Telemah voze se u Feru, gdje noće. 182—188.

Tako joj reče i bič na konje spusti, a oni
Na polje jurnu kroz grad veòoma hrleći brzo.
Onaj se čitav dan na konjima tresaše jaram.
Utone sunce, i sví se po redu zamrače puti.
Oni međutim dođu u Feru k Diòkleja kući,
Kojem je otac Ortloh, a ovaj Alfejev sin je,
Tamo prenoće noć i gostinske dobiju dare.

185

10. 37. dan. Telemahov povratak. 189—300.

A. Po Telemahovoj želji ne svraćaju se u Pil. 189—221.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
190 Oni upregnu konje i u kola šarena sjednu;
Kola iz kapije jurnu i ispod bùčnòga tr'jema.
Ošinu konje, da bježe, i oni hötno⁷ polètē.
Hitro zatim dođu do vrletnog pilskoga grada;
Onda Nestora sinu Telemah progovori ovo:
»Bi li mi, Nestorov sine, obećat, izvršiti mogo,
Što éu ti sada reći? I oci se ljubiše naši,
Te nam je dika, već davno da prijatelji smo glavni,
Mi smo vršnjáci, a pût će još većma zdržit nas ovaj.
195 Od lađe moje me tì ne odvodi, o gojenče Zeusov,
Već me ostavi ovdje, jer starac bi silom kod sèbe
Držo me gostit želeći, a meni se žuriti valja.«
Tako mu reče, i sîn se u duši Nestorov tada
Zamisli, kako bi mogo obećat, izvršiti pravo;
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti:
Okrene k lađi brzoj i k morskoj obali konje,
200 Izvadi darove krasne, na krmu da se odnesu,

205

---

⁷ 193. »hötno«. tj. hoćko.

Raho i zlato, sto bješe Telemahu dao Menelaj;
I on potakne njega te krilate prozbori r'jeći:
»Brzo u lādu stūpāj i drūzima isto narédi,
Prije negoli dodem u dvore i starome kažem.
210 Jer ja u duši dobro i u srcu svojemu znadem,
Kako je žestoko srce u njèga, neće te pustit,
Nego će ovamo doći i pozvat te, a ja ne velim,
Da će se vratit praznòruk, jer ljutit će biti veòma!«
Tako rekav Pisistrat ljepògrivē potjera konje
215 Natrag u pilski grad i dođe dvorima brzo;
Drugove potakne tada Telemah i reknē njima:
»Dajte, drugovi, sprave urédite u cfnōj lađi
I uniđimo u nju, da na put odemo brže!«
220 Reče, te oni ga čuju i rado se pokore njemu.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove⁸ sjednu.

B. Telemah prima u lađu bjegunca Teoklimena. 222—281.

On se trudio tako i molio lađi na krmi
Žrtvujući Ateni, kad k njemu pristupi čovjek
225 Iz daljine bježeci iz Argosa, čovjeka ubiv;
Bio je враč, a po rodu potomak Melampoda bješe,⁹
Koji je živio nekad u Pilu, matici ovčoj,
Među Piljanma bogat veòma u dvorima svojim.
Poslije u tuđi ode u narod iz očinske zemlje
230 I od Neleja bježeć junačine, koji med ljudma
Najponosniji bješe, te čitavu godinu njegov
Poda se pritisnu on imutak, a dotle Melampod
Ginjaše okovan teško u Filakovim u dvorma¹⁰
Nelejeve rad' kcerke i poradi zablude teške,¹¹
Koju okrutnu njemu Erinija u dušu metnu;
235 Al' on se izbavi smrti te goveda, glasne rikače,
U Pil iz Filake dogna; bogolikom Neleju tad se
Osveti za djelo grdno i u kuću bratu¹² dovede
Ženu; izatoga ode Melampod u drugi narod,
U konjogojnī ode u Argos, jer tu mu bješe
240 Sudeno živjet i vladat u argejskom narodu mnogom,
Tu se oženi ženom i visoke sagradi dvore
Te Antifata rodi i Mantija, sinove kršne,
A u Antifata sin se junačina rodi Oiklēj,
U Oikleja sin Amfijaraj razgonivojska,
245 Kog egidonoša Zeus i Apolôn ljubavlju svakom
Ljubljahu od srca vrlo, al' starosti na prag ne dode,

---

⁸ 221. »med klinove« — vidi 2. pjev. st. 419.

⁹ 225. O Melampodu — vidi 11. pjev. st. 291.

¹⁰ 232. Filak je otac Ifiklov, o kojem se govori u 11. pjev. st. 290.

¹¹ 233. Nelejeva je kći Pera; vidi o tom 11. pjev. st. 287—297.

¹² 237. »bratu«, tj. Bijasu, koji je napokon dobio Peru za ženu.

Nego je poginuo s darovā ženskih pod Tebom.¹³
Ovoga sinovi bjehu Amfiloh, drugi Alkmēon,
A u Mantija Klit i Polifid se rodiše sinci;
Nego poslje Klita zlatotronā ugrabi Zora
Njegove radi ljepote, med bozima vazda da bude;
A Polifida junaka silnovitog učini vračem
Najboljim među ljudma Apolōn, pošto je umro
Amfijārāj. Na oca rasrdiv se svoga Polifid
U Hiperēsiju ode i ondje je ljudma prorico.

250

Ovoga pristupi sin — Teoklimen ime mu bješe —
I k Telemahu stane nablizu kòd cfnē lađe
I brže baš ga zatékav gdje izl'jeva žrtvu, gdje moli,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'jeći:
»Kada te, prijane, vidim na ovom gdje žrtvuješ mjestu,
Tako ti žrtve ove, i tako ti boga i glave,
Tako ti tvoje i glave drugovā, koji te prate,
Molim te, reci mi pravo, što pitam, nemoj zatajit:
Tko li si, otkle si? gdje ti je dom? gdje mati i otac?«

255

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Evo ču, tuđinče, sve ti po istini kazati sasvim,
Ja sam s Itake rodom, Odisej meni je otac
— Ako ga ikada bješe,¹⁴ — al' umr'o veće je jadno;
Zato sa sobom društvo povèdavši u cfnōj lađi
Pitati odoh za oca, što izbiva odavno veće.«

260

Njemu bogoliki tad Teoklimen progovori na to:
»I ja ti tako iz zemlje otidoh očinske ubiv
Čovjeka plēmenita, što braće i roda mnogo
U konjogojnom Argu imade, a vladaju silno
Narodom Āhējācā, te bježim, da smrt mi i Keru¹⁵
Crnu zadali ne bi, med ljudma kad mi je lutat
Sudeno; nego me primi bjegunca, molim te, u brod,
Da me ubili ne bi, jer mislim, potoč je za mnom.«

265

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Hajde, kada baš hoćeš, u jednakih bokovā lađu,
Neću te tjerat, i štò god imámo, dat čemo rado.«

270

275

280

C. Plovidba na Itaku. 282—300.

Tako mu reče i koplje iz ruku mu mjedeno primiv
Metne na potkrovak lađi na obadva uzvitoj kraja,
Sam moroplōvkōm lađom tad prođe i sjēdnē na krmu
I Teoklimena on uza sèbe posadi ondje.
Drugovi njegovi uža ladēnā odvežu tada;
Razumni potakne njih Telemah i njima reče,

---

¹³ 247. Vidi o tom 11. pjev. st. 521. i d.

¹⁴ 268. »Ako ga ikada bješe« — Tim se riječima izriče bolna čežnja za izgubljenim dobrom koje se čovjeku pričinja još samo kao lijep, ali kratkotrajan san.

¹⁵ 275. U doba koje prikazuje Homer još vlada zakon krvne osvete; rođaci ubijena čovjeka dužni su osvetiti njegovu smrt.

Da se oruđa late, i društvo ga posluša brzo;
Jelovu katarku oni tad dignu, utaknu zatim
U izdúbenu motku i užima svežu te jedra
Bijela remenjem dobro isplètenim potegnu uvis.
Sjajnok boginja zgodan Atena dade im vjetar,
Koji je žestoko duho iz etera, kako bi lađa
Brže svršila put letéći po moru slanom.
Lađa umine Krune i Halkidu s lijepim ušćem.
Utone sunce, i svī se po rédu zamrače puti.
A lađa za sobom Feju¹⁶ i Elidu ostavi divnu, —
Gdje su gospoda Epéjci, — jer Zeusov je gonjaše vjetar.
Otocí letješe brzo, Telemah brođaše k njima
U brizi, hoće li proscem utéći il' uhvaćen biti.

11. Drugo veče kod Eumeja. 301—492.

A. Odisej kuša drugi put Eumeja. 301—379.

A u kolibi tad su Odisej i dīvnī svinjar
Večerali, a ùz njih i ostali jeli su momci.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda Odisej reče svinjaru kušajuć njega,
Hoće l' ga usrdno gostiti još i u oboru hoće l'
Ustavlјat njega, il' hoće l' od sèbe ga pustiti u grad:
»Čuj me, Eumeju, sad, i ostali, čujte me, druzi.
Sutra u zoru želim od tèbe u grad otíći
Prosit, da tebe i tvoje ne izjedam drugove dulje.
Nego me savjetuj dobro, valjána mi daj provodiča,
Da me odvede, a zatim po gradu ču sam se potezat,
Ne bi l' mi vina tko i hljeba pšeničnog dao.
Kada tamo u dvore božanskog Odiseja dodem,
Htio bih javiti mudroj Penèlopi glase o njemu,
I med prkosne ja ču med prosce tamo se m'ješat,
Ne bi li ručak mi dali, kad imaju bez broja jela;
Ja ču im odmah sve, što bude volja ih, radit,
Jer ču ti rěć, a tî me ded čûj i ū srcu pamti:
Po provođača boga milosti, koji milotu
Daje i diku u onom, što rade, ljudima svima,
Nikakav smrtni čovjek nadslužit me mogao ne bi:
Vatru naložiti znam i suhih drva nac'jepat,
Irezat meso i ispeć i vino točiti i sve,
Što običavaju radit gospodi siromašni ljudi.«
Vrlo ozlovoljen ti si, o Eumeju svinjaru, reko:¹⁷
»Ao tuđinče, kakva u duši se rodila tvojoj
Misao? zar te je volja tolikā poginut ondje,

---

¹⁶ 297. Feja je luka i rt u jugozapadnoj Elidi.

¹⁷ 325. Apostrofa; vidi 11. pjev. st. 55.

Kad si toliko željan da zađeš u mnoštvo prosaca?
Bijes i nasilja njihna do gvozdenog dosežu neba;¹⁸
Njihove sluge takvi nijesu, nego su mladi,
Lijepo su odjevèni u košulje i struke oni,
Koji onima rade, i kosa njima se sv'jetli,
Lica su vazda njima lijèpa; stolovi glatki
Puni su hljeba i mesa i vina ispred prosaca.
Nego ostan', jer nikom još nisi dodijo ovdje,
Meni ni ikom od mojih drugovā, što ih imadem.
A kad se mili sin Odisejev povrati kući,
Odjećom on će tebe obúći: košuljom, strukom,
On će te dati otpremit; kud vodi te srce i duša.«
Njemu odgovori na to Odisej, divni stradálac:
»Drag da si, Eumeju, Zeusu onako, kako si meni,
Kad si me izbavio od bludnje i čemera strašnog!
Smrtnim ljudima zla od potucanja gorega nema;
Ali zbog želuca kletog podnašaju nevolje hude
Ljudi, koje je snàšao jad i žalost i bludnja.
Ali kad ustavljaš mene i onog mi pričekat veliš,
Ô majci mi božanskog Odiseja kaži, o ocu
Kaži mi, koga je on na pragu starosti u boj
Polazeć ostavio: pod zrakama da l' još sunčanim
Žive ili su mrtvi te borave već kod Aída?«
Na to besjedu glava pastira prihvati svinjar:
»Evo ču sasvim, o stranče, po istini kazati tebi:
Jošte živi Laèto, al' jednako Zeusu se moli,
Da mu se duša od uda u njegovu rastavi domu,
Jer on za sinom tuži strahovito, kojeg mu nema,
I za vjerenom ženom u poslima vještom, što njega
Najvećma smrću je svojom rastúžila, ù starost rano
Bacila; ona od tuge za nàočitím si sinom
Umrije kukavnom smrću, — ej tako ne umr'o nitko,¹⁹
Tko mi je mio u ovoj zemlji i čini mi dobro!
Dok je živjela ona, u veliku jadu doduše,
Dotle mi bijaše milo i pitat je i razabírat,
Jer me je s jakom svojom othranila Ktimenom kćerju,
S kćerju dugòhàlkòm skupa, sa djetetom najmlađim svojim;
S tom se skupa othranih, i od nje malo me manje
Čašćaše mati, a mile do mladosti kada smo došli,
Udaše nju na Somu i dobiše golemo blago,²⁰
A mati njezina mene obúčē odjećom krasnom:
Košuljom, strukom obúčē i obuću na noge dâ mi
Pa me na polje pošlje i ljubljaše srcem sve više.
A sad nema mi tog, al' opet mi blaženi bozi
Djelo nasporuju moje, nad kojim nastojim vazda:
Otud mi piće i hrana, i otud čestitim dajem.
A od kraljice veće ne mogu besjede mile

---

¹⁸ 329. »do gvozdenog neba« — vidi bilješku uza st. 2. u 3. pjev.

¹⁹ 359. Antiklija je, po priči, od tuge za sinom završila život samoubijstvom.

²⁰ 367. »golemo blago« — vidi. 1. pjev. st. 277.

375

Čuti ni djela, u dvore otkàdā se slegoše njene
Prkosni ljudi, veliko zlo; a veòma su željne
Sluge pred kraljicom svojom govoriti i sve je slušat
I jesti i piti kod nje i odn'jeti u polje štogod,
Kako već svagda to razveseljava slugama dušu.«

B. Eumej priopovijeda svoju mladost. 380—492.

380

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Ao daleko od svoje od očinske zemlje zanesen,
Svīnjaru Eumeju, ti si, od oca i majke još nejak!
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Da li je tko razorio grad, gdje širokih kažu
Ulica, gdje ti otac i gospoda življaše majka?
Ili su sama te našli kod goveda il' kod ovaca
Ljuti dušmáni doploviv u lâđama pa te u dvore
Čovjeku prodali onom i c'jenu dobili dobru?«

385

Na to besjedu glava pastírā prihvati svinjar:
»Kada me pitaš, o stranče, i kada istražuješ za to,
Šutke me slušaj sad, veseli se i pījde vino
Sjedeć. Noći su sada dugàcke, vrèmena ima,
Koga veseli, spavat i slušati; nije ti sile
Prije vremena leći, a muka je spavati mnogo.
A drugi, kojega god natjeruje srce i duša,

390

Neka izide spavat, a kada osvane zora,
Neka doručkuje i s kraljevskim svinjama ide.
Nas čemo dvojica piti u kolibi, u njoj se častit,
Jedan će drugoga jade i nevolje spominjuć svoje
Razveseljavat, jer čovjek naslađuje poslije dušu
Jadima, tko ih je dosta pretrpio te se naluto.
Nego da kažem, što pitaš i razbiraš ti sad od mène.

395

Sirija imenom otok imade, ako si čuo,
Iznad Ortigijē zemlje, sunčanī je okretaj tamo,
Nema na otoku ljudi baš odveć, al' zemlja je dobra,
Pšenice puno i vina, ovaca i goveda krasnih.

400

Nikad u narod ne ulazi glad, i nikada druga
Nemila bolest tamo ne mori smrtnika jadnih.
A kad u gradu veće plemèna ostare ljudska,
Tad srebrnòlukī bog Apòlōn s Artèmidòm dođe,
Pa ih strèlama blagim usmrćuje k njima pristúpiv.
Dva su na otoku grada i svaki je òdjelit u svem,
À mój je otac kralj u jednom i drugòm bio:
Ktesije Ormenov sin na besmrtnе bogove nalik.

405

Tamo himbeni dodu Feníčani, slavni brodari,
U crnoj ladi mnoštvo sitnarija svakavih noseć.
U kući mojega oca Feničanka bijaše žena
Velika, ktome lijèpa i poslima divnima vješta;
Tu premamljivati ženu pletkaši Feničani staše.

410

415

- 420 Kad je bijelila jednoć,²¹ oblèží je, obljubi jedan
Uz lađu koritastu, a ženama slabima srce
Stvar premamljuje ta, ma bile inače dobre.
Onda je pitaše, tko je, odáklē je došla, a ona
Ù istī čas mu kaže za visoku očevu kuću:
»»Dičim se, iz grada da sam iz Sidona obilnog mjeđu,
Kći sam Aribasa ja bogataša velikog tamo,
Ali me ugrabiše hajduci tafski, kad s polja
Idah jedamput kući, dovedu me amo i u dom
Čovjeku onom prodadu i c'jenu dobiju dobru.««
- 425 Onaj, što ju je kradom obljubio, prozbori njozzi:
»»Ne bi li s nama se ti povratiti hotjela kući,
Da dom svojega oca i matere visoki vidiš
I njih, jer žive ti još, i bogate kažu ih ljudi?««
- 430 Na to besjedu njemu ovakovu prihvati žena:
»»Neka bude, al' vi se zakun'te, brödäri, meni
Zakletvom, da céte mene dovesti do doma zdravo.««
- 435 Tako im reće, a oni po želji joj svi se zakunu.
A kad se veće zakunu i kada zakletvu svrše,
Onda besjedu njima ovakovu započne žena:
»»Sada muć'te, i odsad nek riječ mi ne pisne nigdje
Od vaših nitko drugóvā, il' zašto na ulici mene
Ili na izvoru gdje, da ne bi ù kuću tkogod
Starcu otisao reći, a tada bi starac posúmnjō
Pa bi me zakovo teško, a vama bi zasnovano propast.
- 440 Pamtite ovu riječ i žur'te se robu razm'jenit,
A kad vam lađa bude već puna svakakva blaga,
Onda mi brzo glas u dvorove javite o tom,
Jer éu vam don'jeti zlata, kolikō mi pod ruke dođe,
Ì drugū drage volje brodarinu ja éu vam dati,
- 445 Jer ja dječaka sada u gospodskom odgajam domu,
On je pametan već i izlazi napolje sa mnom,
Njega éu na lađu dovest, a golemu on će vam c'jenu
Don'jeti, kad ga prodáte u narod jezika drugog.««
- 450 Kada im kaže to, u dvore se lijepe vrati,
A Feničani kod nas zadržē se godinu c'jelu,
Trgujuć mnogo su blaga u prostranu zgrnuli lađu.
Lađa kad koritasta za polazak krcata bješe,
Onda pošalju oni glasnika, ženi da javi.
- 455 Prèpreden čovjek dođe u dvorove mojega oca
Zlatni noseći đèrdān isprènīzān elektrom mnogim.
Robinje taj su đerdan u domu s gospodom majkom
Razgledavale pomno i pipale rukama njega
Nudeći c'jenu, a čovjek šutèkē namigne onoj.
- 460 Pošto joj namignu on, u koritastu se lađu
Vrati, a ona mene izvèdē za ruku uzev.
Ona u tr'jemu stole i na njima vrčeve nađe,

---

²¹ 420. »kad je bijelila jednoć«, tj. otišla je na morsku obalu da pere rublje.

Gdje su se gostili oni, što imaše posla kod oca,²²
A tad otidoše baš u sjednicu s narodom v'jećat,
I tri u njedra odmah kondira sakrije ona
Pa ih iznēsē, a jā za njóme bezumnik podem.
Utone sunce, i svī se po redu zamrače puti,
A mi idući brzo do luke dođemo slavne,
Ì tū nas čekaše već hitròplōvka fenička lađa.
Oni u lađu uđu i zaplove stazom vodènōm
Uzevši nas, a za nama Zeus tad pošalje vjetar.
Šest smo brodili dana i noći jednako morem,
A kad i sedmi dan Kroniōn pošalje veće,
Onda streljačica onu Artēmida ubije ženu,²³
Kao galeb se na dno lađènō u vodu sruši:
Fokama i ribama brodari je bace za hranu
U more, a ja ostah za njóme u srcu tužan.
Vjetar i valovi goneć do Itake prignaše lađu,
Ì tū me od njih kupi Laerto od svog imutka.
Tako ti zemlju ovu zamotrih očima svojim.«

Njemu Zeusovo čedo Odisej odgovori ovo:
»Doista, Eumeju, ti si u grudma mi potreso srce,
Kazujuć jade, što sve si pretrpio u srcu svojem!
Al' ti je opet Zeus uz nevolje mnoge i dobra
Dao, kada si mnogo pretrpjevši u kuću došo
Čovjeka mǐlostiva, što pića ti i jela daje
Usrdno, dobro živiš kod njèga, al' jā se mnogo
Po gradòvima ljudskim nalútavši dolazim amo.«

12. 38. dan. Telemah se iskrcava i dolazi k Eumeju. 493—557.

Dok su se dvojica njih razgovarali besjedeć tako,
Zaspaše, ali samo na časak, ne dugo, jer Zora
Brzo ljepotrona dođe. Telemaha druzi međutim
Kod kopna buduć jedra odvezaše, katarku brzo
Spustiše, veslima lađu prikrniše zatim u pristan,
Spustiše kamen i o br'jeg privezaše uže od krme.
Onda izidu van, gdje vali o obalu biju,
Stanu gotovit ručak i žarkasto m'ješahu vino.
A kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Onda razumni njima Telèmah besjedu počne:
»Vi ćete na lađi crnoj do itačkog veslati grada,
À jā ču ù polje poć i pastire ču tamo pohòdit,
U grad ču navečer doći razmotrivši, gdje se što radi;
Ujutro dobit ćete od mène putnicu vašu,
Mesom ču vas pogostit i vinom pitkim i slatkim.«

Tad Teoklimen njega od drúgā na stranu zovne,
»Kuda ču ja, o dragi sinko, kome l' od ljudi,

---

²² 467. Misle se geronti koji su uvijek u društvu kralja kao njegovi najbliži suradnici. Oni su otišli u skupštinu, pa je lukavi Feničanin iskoristio zgodnu priliku kad su u kući ostale žene same.

²³ 478. Vidi 3. pjev. st. 280.

- 510   Koji po Itaci brdnoj gospòdujū, u kuću poći?
                Ne bi li k majci tvojoj u tvoje pošao dvore?«
                Razumni na to Telemah odgovori ovo:
»Ja bih te u kuću našu, da nije, kako je,²⁴ pozvo,
U njoj darovā gosti ne žele; al' bi ti bilo
515   Zlo, jer mene neće ni blizu biti, i moja
Neće te vidjeti majka, jer ona u dvoranu često
K proscima iz sobe gornje ne silazi, gdjè tkā uz razboj.
Nego ti velim drugog junaka, kome otidi:
Hrabrog Poliba sin Eurimah to ti je sv'jetli,
520   Kojeg itački narod ko boga poštije sada.
Najplemenitiji on je, oženit se materom mojom,
Mjesto Odiseja vladat — nadàsve to dvoje želi.
Ali olimpski Zeus, što živi u eteru, znade,
Neće l' ih crni dan još prije svadbe zadèsit!«
525   Kad to izreče, al' njemu sa strane desne prolèti²⁵
Soko, oglàsnik brz Apolónov; noktima on je
Držeći grlicu čupo i nà zemlju sipao perje
Između crne lađe i njega baš po sredini.
Tad Teoklimen njega od drúgā nà strānu zovne,
530   Stisne mu ruku i ovu izustivši besjedu reče:
»Bez volje nije ti božje, Telemaše, nadesno ptica
Letnula; vidjeh je dobro i poznah, od znämēnja da je
Vaš je kraljevski rod iznàd svakog drugoga roda
Ovdje u itačkom polju; vjekoviti vi ste vladari!«
535   Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Ej da se tvoja riječ, o tuđinče, hoće izvršit,
Moju bi video ljubav i mnoge bi dobio dare,
Te bi te blaženim svatko nazivao, s kim bi se sasto!«
Reče, i drûgu vjernom progovori Pireju ovo:
540   »Pireju, Klitijev sine, od sviju mojih drugovā,
Koji me pratiše u Pil, u svemu me najviše slušaš;
Ì sad tuđinca ovog odvèdi ù kuću svoju,
Usrdno njega miluj i časti, dok ne dođem i sam.«
Pirej, kopljanik slavni, odgovori njemu ovako:
545   »Ako i dugo ti, Telemaše, ostaneš ovdje,
Ja ču ovoga gostit, darovā željeti neće.«
U lađu uđe Pirej izrèkāv i drugima kaže,
Neka u lađu uđu i neka odvežu uža.
Oni u lađu uđu i odmah med klinove sjednu.
550   Na noge priveže tada Telemah potplate krasne,
Dohvati ubojno kopanje s oštricem od mjedi ljute
Uzev ga s potkovka lađi, a drugovi odvežu uža;
Otisnu lađu i gradu otploviše, kako im bješe
Rekao sin božanskog Odiseja mili Telemah;
555   A Telemaha noge odnesu do obora brzo,
Silne gdje imaše svinje, uz koje je spavao svinjar,
Valjani sluga, što svojoj gospodi bijaše vjeran.

---

²⁴ 513. »da nije, kako je«, tj. da nema u kući prosaca.

²⁵ 525. Vidi bilješku u 2. pjev. st. 154.

ŠESNAESTO PJEVANJE

(38. dan. Nastavak)

Telemah prepoznaće oca.

13. Telemah doručkuje kod Eumeja. 1—54.

A u kolibi tad su Odisej i divni svinjar
Doručak gotovili od zore, vatrū zapaliv,
Momke s čopòrima svinja otpremiše; — uto Telemah
Dođe u obor, a glasni lajaći psi oko njèga
5 Ne lajuć vijahu repom. Odisej opazi divni
Pse gdje vijaju repom, i začuje od nogu bahat,
Odmah Eumeju on progovori krilate r'ječi:
»Eumeju, k tebi sad zacijelo prijatelj ide
Ili poznanik drugi, jer eto ne laju pseta,
10 Nego vijaju repom, i dobro koračanje čujem.«
Još i ne svrši riječ, kad mili na kapiji sin mu
Stane, a svinjar skoči u nenadnom čudu, i njemu
Ispadnu sudi iz rùkù, što njima zabavljen bješe
Žarkasto m'ješajuć vino. U susret on gospodaru
15 Pode, ljubne mu glavu i obadva krasna mu oka¹
I ruke obje mu ljubne, i suza kane mu bujna.
Kako u ljubavi otac dočekuje dragoga sina,
Koji je deseto ljeto iz zemlje došo dalékē,
Poznorodenac, jedinac, zbog kojeg je patio mnogo:
20 Tako bogolikog tada Telémaha svinjar je divni
Grlio, ljubio svega, ko iz smrti pobjego da je.
Stane ga jauk, i ôn mu progovori krilate r'ječi:
»Tu li si, sunašće drago, Telémaše! Vidjeti tebe
Više mislio nisam, otišao kako si u Pil.
25 Nego, dijete drago, unidi, da se veselim
U srcu motreći tebe, kad dolaziš baš iz tudine.
Na polje često tî ne dolaziš među pastire,
Već si u gradu vazda; tolikō jē duši ti milo
Gledati, što li četa prosácā mrskih nam radi!«
30 Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Sve ču učiniti, oče, zbog tèbe dolazim amo,
Da te očima vidim i riječ od tebe da čujem.

---

¹ 15. Eumej pozdravlja Telemaha nježno i povjerljivo poput bliska rođaka. To pokazuje kako je u Homero-vo doba bio vrlo srađan odnos između plemenitih gospodara i vjernih slugu koje su tada smatrali članovi-ma porodice.

Je li mi jošte mati u dvorima, il' se je veće
Tko oženio njom? a Odiseja divnoga krevet
Paučine je pun, posteljnē nema na njemu!«
35 Na to njemu glava pastīrā prozbori svinjar:
»O i te kako ona u dvorima ostaje tvojim
Strpjete u srcu znajuć! u čēmeru boravi ona
Jednako noći i dane iz očiju roneći suze.«
40 Tako mu reče i kopljje iz ruke mu mjedeno primi.
Kameni prag prestupiv Telemah u kolibu uđe,
A sa sjedišta otac Odisej se ukloni njemu,
Ali mu nè dā Telemah da ustane, nego mu reče:
45 »Sjèdi, o tuđinče, mi ēemo već u oboru našem
I drugdje sjedište naći, a ima, tko će ga stavit.«
Tako mu reče, i tada Odisej ustupivši sjedne,
À grānja zelenog svinjar Telémahu nastre, odòzgō
Postavi runo, i sín se Odisejev posadi nato.
50 Plitice pečenog mesa izatog doneše im svinjar,
Što im je ostalo bilo od juče, kada su jeli;
Brzo naslaže mnogo u košarama i hljeba,
Onda smiješa vina u sudu medenog slatkog,
Zatim se prema božanskom Odiseju posadi svinjar.
Rükama pòsēgnū tada za gotovim jelima oni.

14. Telemah šalje Eumeja k Penelopi. 55—153.

55 Ì kad nàmīrē več za pícem i zà jelom žúdnju,
Onda divnom svinjaru progovori ovo Telemah:
»Otkle je, oče, ovaj tuđinac? Na Itaku s njime
Kako su pomorci došli? i kojim se dičahu rodom?
Jer mi se misliti ne da, da dóde pješice dò nās.«
60 Na to si, Eumeju, ti o svīnjāru, rekao ovo:²
»Evo ču i to ti, sinko, po istini kazati pravoj.
Diči se, da je rodom iz Krete, široke zemlje;
Nàputovō se, veli, po ljudskim gradòvima dosta,
I naluto se dosta, jer bog mu usudio tako.
65 A sad iz tesprotske lađe uskočivši k meni je amo
U moj došao obor, i tebi ga predajem sada.
Pò volji rádi, al' on je pribjègär — diči se — tebi.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
70 »Riječ si doista vrlo srdòbōnū, Eumeju, reko!
Zar ja u kući svojoj tuđinca primiti mogu?
Jošte sam mlad i jošte ne mogu se pouzdat u se,
Rukom da uzbijem onog, tko mene uvr'jedi prvi.
A mati moja dvoje u duši promišlja svojoj:
75 Bi li ostala doma kod mène i čuvala kuću
Bojeć se narodnog glasa i poštujuć krevet mužèvljī,
Ili bi pošla za onim Ahejcem, koji je od svih
Najbolji te je prosi u dvorima najviše nudeć.

---

² 60. Opet apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

Ali tuđinca tog, kad je tebi u kuću došo,
Ja ču odjećom krasnom obući: košuljom, strukom,
Dvosjekli dat ču mu mač i potplate na noge obje,
Pa ču ga dati opremit, kud vodi ga srce i duša.
Ako te volja, a tī ga u oboru drži i časti,
A ja ču poslati za nj odijelo i svakakve hrane,
Neka se hrani, da tebe i tvoje ne bi izjedo.
Onamo među prosce dopustio ne bih mu ići,
Jerbo su oni preveć bezákonji, previše b'jesni,
Pa bi ga dražiti stali na moju preljutu žalost.
Muka je velika štogod med ljudima mnogim učinit,
Ako je tkogod i snažan, al' oni mnogo su jači.«

Njemu stradálac divni Odisej progovori na to:
»Dragane, kad je riječcu i meni slobodno reći,
Doista srce se kida i moje, kada vas slušam,
Štò vī velíte za prósce, bezákonja pò kući tvójōj
Kako li grade tebi uz prkos, čovjeku takvu.
Reci mi, rado l' se tome podvrgāvāš, ili na tèbe
Narod ovamo mrzi božanskome poslušan glasu?
Il' što zamjerit braći imadeš, u koju se uzda
Čovjek, kad bore se za nj, ma bila i velika kavga?
Kakva sam srca ja, ej mlađahan da sam tolikō,
Kò sīn Odiseja da sam nezázornōg, il' sām Odisej
S lútānja kući da dode (jer nade jošte imádē),
Neka bi slobodno glavu odvalio dušmanin s mene,
Ako im svima ne bih na nevolju, na muku bio,
U dom Laèrtova sina Odiseja kada bih ušo!
Ako l' bi mene ovi savladali jednoga mnogi,
Pa ja bih volio onda, da ù mōm me ubiju domu,
I da poginem tako no djela nepòdobna motrit,
Gdjeno zlóstāvē oni tuđince i sluškinje grdno
Tamo i amo gone po dvorima krasnim i k tome
Vino istaču do dna i piju ga i hljebac jedu
Utoma, samo onako, bez prestanka, kraja i konca.«

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Evo ču i to ti, stranče, po istini kazati pravoj.
Niti narod mrzi mène, niti me vr'jeda,
Nit' što zamjerit braći imadem, u koju se uzda
Čovjek, kad bore se za nj, ma bila i velika kavga.
Ta pojedincē samo rasplòdāvā rod naš Kroniōn:
Samo jednoga sina, Laèrta, Arkisije rodi,
Samo Odiseja otac, a samo mene Odisej,
Te me i ostavi on ne naljubiv se mene u dvorma.
Tako u našemu domu imámo svu silu dušmánā,
Jer koliko je god gospodara otokom silnih:
Sami, šumovitome Zakintu, Dulihiju jošte,
I kolikō ih svih po brdovitoj Itaci vlada,
Svi ti mater mi prose i kuću rastaču c'jelu;
A mati niti se može od udaje néćati mrske,
Niti se udati može, a oni izjedaju kuću
Pa mi je troše, a brzo i mène če oni pogubit.

Ali daleko sve to u krilu bògòvà leži.
130 Nego de, brže, oče, otidi k Penelopi umnoj,
Reci, da sam joj zdrav i došao da sam iz Pila,
A ja ču ostati ovdje, i kada javiš joj samoj,
Onda se amo povrati, Ahéjac nek nikoji o tom
Ništa ne dozna, jer meni o glavi mnogo ih radi.«
135 Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao ovo:³
»Znam, razumijem sve, što veliš, razabiram dobro.
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
Da li bih istim putem i nesretniku Laèrtu
Išao javiti glas? za Odisejem mnogo doduše
140 Cviljaše dosad, al' ipak nadglédat je poslove mogo,
Kad bi mu srce htjelo, med slugama pio bi, jeo;
Ali otkad si tî otišao na lađi u Pil,
Kažu, da ne jede više, da ne piye isto onako
I da ne prigleda posle, već jaučuć, cvileć da sjedi
145 I da leleče starac, sa kòstî mu nestaje mesa.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»S time gore! al' njega, ijadni, pròd'mo se zasad.
Kad bi smrtnici sve izabrati po volji mogli,
Mi bismo povratka dan tad očeva voljeli od sveg!
150 A ti kad javiš glas, povrati se amo i nemoj
Po polju ti za Laèrtom potezat se; materi samo
Reci, nek službenicu ključaricu pošalje brže
Kradom, i ona starcu dojaviti glasove može.«

15. Telemah prepoznaje u tuđincu svoga oca. 154—320.

A. Odisej se otkriva. 154—221.

Reče i otpravi tako svinjara; potplate ovaj
155 Uze i na noge priveže njih te otide u grad.
Dobro spazi Atena, iz obora Eumej gdje ide,
I bliže pristupi ona, a uzrastom bijaše ženi
Krasnoj i velikoj slična i poslima divnima vještoj.
Kolibi stane pred vrata, Odiseju samo se ona
160 Ukaže, a Telèmah nit' vidje nit' pozna Atenu
(Jer se bogovi svim ne ukazuju vidljivi ljudma);
Smotri Odisej i psi; ne zalaju oni, već legnu⁴
Te se oborom skiće razbjèžen na drugu stranu.
Nämignū obrvama Atena, — razumje Odisej,
165 Pa on izide van duž visokog zida u dvoru
I pred Atenu stane, a ona će njemu ovako:
»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laèrtov,
Sada se svome sinu objavi ništa ne tajec,

---

³ 135. Apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

⁴ 162. I stari su Germani vjerovali da psi vide duhove i bogove, iako su za ljudske oči nevidljivi.

170 Te uglavivši smrt i Keru proscima svima
U grad preslavni pod'te, a od vas dvojice neću
Dugo izbivati ja, jer vrlo željna sam borbe.«
Reče i zlatnom njega Atena palicom dirne;
Čisti i oprani plašt i košulju najprije metne
Oko prsiju njemu i stâs mu povećā i snagu;
Opet crnomanjast bude i obrazi postanu jedri,
A oko čèljusti učas narâstē mrka mu brada.
Tako učinivši ode Atena, u kolibu tad se
Vrati Odisej, i sîn se Telemah začudi mili,
Snađe ga strah, da ne bude bog, i odvrati oči,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'jeći:
»Drukčiji negoli prije, o tuđinče, činiš se meni,
Druga je odjeća sada na tèbi, drugo je t'jelo!
Ti si doista bog, od vladara nèbeskîh jedan!
Nego se smiluj, a mî ti i žrtava dat ćemo milih,
Dati i hubavih zlatnih darovâ, samo nas štedi.«
Njemu odgovori na to Odisej, divni stradálac:
»Ja ti nijesam bog, ta čemu me za boga držiš?
Nego sam otac tvoj, zbog kojega nevolje mnoge
Trpiš i uzdišeš pateć od ljudi nasilja svaka.«
Tako Odisej reče i poljubi sina, i njemu
Na tle se odroni suza od lica, koju je dotle
Jednako potiskivo; Telemah još vjerovat ne htje,
Da mu je otac to, te progovorî i reknê ovo:
»Ti moj nijesi otac Odisej, nego me zli duh
Nekakav vara, od sâdâ još više da žalostan jesam,
Jer to smrtni čovjek učiniti mogao ne bi
Svojom vlastitom voljom, već ako sâm bog da dade,
Koji po volji lako mladića čini i starca;
Starac si bio doskòra, obučen bio si ružno,
A sad si bozima sličan, vladarima širokog neba!«
Odgovarajuć njemu Odisëj dosjetljivi reče:
»Nije, Telemaše, pravo, da preveć se čudiš i diviš
Svojemu milom ocu, kad ovdje pred tobom stoji!
Neće ti drugi više Odisej ovamo doći!
Ja sam, kakva me vidiš; u očinsku vratih se zemlju
Poslije dvadeset ljeta natrpjev se te se nalutav.
To je djelo Aténë pljenjàčicë, koja ovâkva
Evo učini mene po svojoj volji, jer može;
Sad me čini nalik na prosjaka, a sad me opet
Slična čini mladiću obúčenu odjećom krasnom.
Lako je bogovima, vladarima širokog neba,
Čovjeka kojega sada ukrasit, a sada nagrdit.«
Tako rekavši sjedne Odisej, te se Telemah
Rasplače lijući suze obujmivši vr'jednoga oca.
I sad snađe njih obojicu želja da plaču;
Oni civiljahu glasno, nemilije negoli ptice⁵
Orli il' jastrebovi krivònoktî, kojim su ptiće

---

⁵ 216. Odisej i Telemah plaču; vidi 4. pjev. st. 185.

220

Izvadili seljaci, a ne bjehu još poletari:
Ispod obrva tako i oni ronjahu suze
Žalosno, pa bi i svjetlost sunčanā, gdje ridahu, zašla,
Da svom ocu nije Telemah rekao brzo:

B. Odisej i Telemah vijećaju kako će kazniti prosce. 222—265.

225

»Oče, o dragi, na kakvoj dovezoše pomorci lađi
Tebe na Itaku amo? i kojim se dičahu rodom?
Jer mi se misliti ne da, da pješke si došao do nas.«
Njemu divni stradálac Odisej odgovori ovo:
»Evo ču istinu tebi, o sinko, kazati sada.
Mene dovezoše amo Feáčani, slavni brodari,
Koji i druge ljude opremaju, dođu li k njima;
Oni u lađi brzog dovezoše po moru mene,
I dok sam spavao jošte, na Itaku metnu me dav mi
Zlata i mjëdi i tkánā od'jela, darove sjajne;
Sve to u spilji leži po odredbi bògòvā vječnih,
A sad ovamo⁶ dodoh po naputku same Atene,
Da se dogovorimo o pokolju naših dušmánā.
Nego mi prosce izbroji po redu te mi ih kaži,
Da znam, kolikò ih ima, i kakovi to li su ljudi.
Pa ču u duši svojoj nezázornoj misliti misli,
Bismo li nas dva mogli da ogledamo se s njima
Sami bez ikoga mi, il' nam valja potražit još koga.«

230

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Vazda sam slušao, oče, o tvojoj velikoj slavi,
Da si mudar svjetovač i rukama kópljaník dobar,
Al' sad si odviše reko! ta gdje bi se — ja ti se čudim —
Mogla dvojica borit sa ljudima mnogim i jakim?
Nije desetak samo prosácā, il' dva desetka,
Nego je mnogo ih više, a broj ćeš mi odmah obàznat.
Sa Dulihija jesu pedeset i dva mladića
Odabrana, a s njima šestorica sluga imade;
A sa Same dvaest i četiri jesu junaka,
A sa Zakinta dvaest, sve sami mladi Ahejci,
Dvanaest ima njih sa Itake samih boljara,
S tima je glasnik Medon i pjevač jedan božanski
I dvije sluge su još, što razumiju rezati meso.⁷
Ako nađemo sve njih u dvoru, onda se bojim,
Da će nam biti strašna i preljuta osveta tvoja!
Nego ako se ti pomoćniku domislit možeš,
Pomisli, tko bi nama pomagao dvojici rado.«
Njemu divni stradálac Odisej odgovori ovo:
»Dakle ču rěć, a tî me ded čuj i ü srcu pamti.
Promisli, hoće l' nam Zeus i Atena dovoljna pomoć

---

⁶ 233. »ovamo«, tj. k Eumeju.

⁷ 247—253. U kući se Odisejevoj nalazi prema tome 108 prosaca i 10 slugu uključivši glasnika Medona i pjevača Femija.

Biti il' drugoga kog pomoćnika jošte da tražim?
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Dobri su to pomoćnici, za koje govorиш meni,
U oblácima sjede visoko i oboje svima
Vladaju ljudima krepko i samim bozima vječnim!«

265

C. Upute Telemahu. 266—320.

Njemu divni stradálač Odisej odgovori ovo:
»Zeus i Atena neće izbivati dugo u borbi
Strašnoj od mène i tèbe, među nama i među prosci,
Kada se bojni bijes oglédat u dvorma mi stane.
A ti, sinko, sjutra zaputi ù pomôl zore
U kuću te se tamo sa proscima prkosnim druži;
Mene će poslije svinjar odvèsti u grad, a bît će
Kukavnu prosjaku sličan i starcu; ako li tamo
Mene grditi stanu u dvorima, nek ti se srce
Strpi u grudma, dok jâ podnosio nevolje budem;
Ako me za noge zgrabe i iz kuće napolje bace,
Ili me udare čim, — sve gledaj, sinko, i trpi.
Ti im govorи doduše i r'ječma opominji blagim,
Neka se ostanu svoga ludovanja, ali te oni
Slušati neće, jer dân se približuje suđeni njima.
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći:⁸
Kada obilna svjëtom Atena uputi mene,
Onda ćeu glavom tebi namignuti, à tî ćeš spazit,
Pa ćeš oružje bojno, kolikō ga po kući ima,
Tada u komoru snijet u visoku te ćeš ga tamo
Spravit i proscima tî ćeš tad ljupkim rijećima reći
(Spaze l', da oružja nema, i pitati stanu l' te za njeg):
»»Iz dima oružje uzeħ, jer nije više na ono
Nalik, kako ga iduć pod Troju ostavi otac,
Nego je ružno, jer dođe do njèga para i oganj.
I drugō znatnije nešto Kroniōn mi u dušu metnu:
Kada se opijete i med vama nastane svada,
Jedan da ne rani drugog, da prosidbu time i gozbu
Ne bi okaljo, jer gvožđe i samo čovjeka draži.««
A nama dvojici dva na strani ostavi mača
I dva koplja, i štita pri ruci od volujiske kože
Neka nam budu dva, da zgrabimo ih nasrnuv,
À njih će premudri Zeus i Atena Palada pòměst.
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći.
Ako si doista moj i od krvi ako si naše,
Nitko neka ne dozna, Odisej da je u domu,
Neka ni sam ne dozna Laérto, a niti svinjar,
Nikoji ukućanin, ni sama Penelopa umna;
Sami dvojica mi upoznajmo mišljenje žena,
Također okušajmo i kojega slugu, da znamo,

270

275

280

285

290

295

300

305

---

⁸ 281—298. Ovi stihovi ne pristaju ovamo pa su očito naknadno umetnuti prema 19. pjev. st. 5—13.

Koji poštuje nâs i boji se u srcu svojem,
Koji li ne misli na nas i prezire takoga tebe.«
Odgovarajuć njemu progovori svijetli sinak:
»Ti ćeš, mislim, o oče, upoznati poslige, srce
Kakovo jeste moje; ne osvaja mlitavost mene.
Al' mi se opet ne čini, da b' od toga kakova korist
Bila meni i tebi; ded i sâm promisli o tom.
Dugo ćeš uzalud njih obilazit kušajuć svakog,
Poso pregledajuć njihov, a prosci će dotle u miru
Ob'jesni trošiti tvoj imutak ništa ne štedeć;
Jošte ti velim, da žene u dvorima nastojiš poznat,
Koje preziru tebe, a koje su nevine od njih.
A po oborma mislim muškarce da trebalo ne bi
Oblazit; poso nek tâj za poslige ostane nama,
Ako si doista znak egidônošë video Zeusa.«

16. Prosci nanovo rade Telemahu o glavi. 321—451.

A. Povratak Telemahove i prosačke lađe. Nova osnova za Telemahovo ubijstvo. 321—408.

Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Dobro građena lađa u itački grad se uvèzē,
Što je došao na njoj Telemah iz Pila sa društvom.
I kad uđoše oni u luku predùbokū veće,
Onda crnu lađu povukoše oni na suho,
Za njima oružje njihno iznesu prehrabre sluge
I u Klitijev dom donesu prekrasne dare.
Odmah pošalju u dom Odisejev oni glasnika,
Koji će glase mudroj Penelopi javiti ići,
Da je na zaseoku Telemah, odredio da je
Lađa da otplovi ū grâd, — u duši da se ne boji
Ništa kraljica snažna i suze grozne ne roni.
Taj se oglàsnik s divnim svinjarom sastao bio,
Oba poslani biše, da iste glasove jave.
I kad stupiše veće u dvore kralja božanskog,
Među sluškinje dođe oglàsnik i reknê ovo:
»Tvoj je premili sin, o kraljice, došo iz Pila.«
Svinjar pak pristupi bliže k Penelopi mudroj i njojzi
Iskâžë svë, što bjëše joj sîn porúcio mili.
A kad poruku c'jelu izrèčë kraljici svinjar,
Onda k svinjama krene, a ostavi dvorište i dvor.
Prose ojadi to, i svî se skunje u duši,⁹
Iz kuće iziđu van duž visokog zida u dvoru,
Pa se pred kućom svi pred vrata posade redom,
Onda im Polibov sin Eurimah govoriti počne:

---

⁹ 342. Jer je njihov pothvat protiv Telemaha propao.

»Aj Telemah je svoj izvršio posao drsko
Došavši s puta, a mi smo govorili, nikad da neće!
Nego najbolju lađu u pūčini rinimo dajmo,
Pomorske dajmo veslače sabèrimo, brže da odu
Zasjedačima javit, nek brzo se povrate kući.«
350
Još i ne izrekne to, a Amfinom opazi lađu
U predubokoj luci — okrenuv se sa svoga mjesta —
Gdje savijaju jedra brodari i veslima mašu,
Pa se slatko nasmije i ovo drugòvima reče:
355
»Ne treba brzo da šaljemo glas, te već su u luci!
Bog im je rekao koji, il' sami spaziše val'da
Lađu gdje dolazi već, i ne mogoše nikako stić je.«
Reče, a oni se dignu i otiđu k obali morskoj
Ì lāđu crnu brzo povukū oni na suho,
360
Za njima oružje njihno iznesu prehrabre sluge.
Tada u skupštinu podu na iskup i nikome drugom
Među se nè daše sjest ni mladiću nì stārcu kojem,
Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima:
365
»Ao, kako su tog osokolili čovjeka bozi!
Naši su zasjedači po brdma vjetrovitim danju
Sjedili vazda jedni izà drugih,¹⁰ a kad bi sunce
Zašlo, na suhu mi ne noćismo, nego po vodi
Brodimos u lađi brzoi i divnu čekasmo zoru
Vrebajuć, kako bismo Telemaha mogli ulovit
370
Te ga pogubit, al' bôg je međutim ga dòveo kući.
Nego jadovitu smrt Telemahu dajmo odluč'mo
Ovdje, neka nam više ne pobegne, jer mi izvršit
Nećemo, mislim, svojih posálâ,¹¹ dokle je on živ.
On je već razuman svjëtom i úmom je razborit svojim,
375
À nama nikako više ugadati ne misle ljudi.
Nego na noge sad, dok u skupštini nije Ahejce
Skupio! jer on, mislim, skanjivat se nimalo neće,
Nego će srdit ustati u skupštini i svim će reći,
Da smo mu prijeku smrt pripremili, ali ga nismo
380
Stigli, a národ nêće pohválići tákva zločinstva.
Samo ako nas narod ne zlostaví, te nas iz zemlje
Naše ne progna, da u tuđ otíci moramo narod!
Nego pretécimo njega i ubijmo gdjegod dalèko
Od grada ili na putu, da nama blago s imutkom
385
Zapadne, svakome dio po pràvici, à kuću dajmo
Njegovoj majci, a s njome i onome, za kog se uda.
Nije li riječ vam ova po čudi, nego želíte,
Da on ostane živ, od oca sve da imade,
Onda mu ne smijemo imutak trošiti dragi
390
Obilno, kupeć se ovdje, već svaki iz kuće svoje
Neka donosi dare i kraljicu prosi, a ona
Pošla za onog, tko najviše da i koji je suđen.«

---

¹⁰ 366. »jedni iza drugih«, tj. često su se izmjenjivali da se odviše ne umore, jer je zasjeda trajala dulje nego što su prosci očekivali; vidi 4. pjev. st. 632 i d.

¹¹ 373. »svojih posala« — misli se prosidba Penelope.

395   Tako im reče, i oni umuće svi i zašute;
Onda progovori njima i besjedu reče Amfinom;
Nisa, Arétova sina, Amfinom bio je sinak,
On je s Dulihija došo, sa ôtoka travnog, gdje vele
Pšenice mnogo, a prvi med proscima bješe, sa r'jéči
Kraljici najdraži od svih, jer srca bješe valjána.
On im dobro želéći progovori i reknë ovo:
»Ne bih hotio ja, o drugovi mili, da ubit
Bude Telemah, jer strašno ubijstvo je kraljevskog čeda,
Nego najprije savjet u bògòvâ tražimo vječnih.
Ako nam dopusti njega pogubiti izričaj Zeusov,
Onda éu ubit ga sam i drugima isto éu reći;
400   Odvraćat stanu l' nas bozi, okánit se tada vam velim.«
Tako im reče Amfinom, i svima se besjeda svidje,
I svi ustanu tada i u dom Odisejev odu,
A kad uniđu u nj, na glatke stolice sjednu.

B. Penelopini ukori Antinoju. 409—451.

410   Tada se nečemu drugom Penelopa domisli mudra:
Da se ob'jesnim vrlo i žestokîm pokaže proscem,
Jer ču u sobi svojoj, o glavi da sinu se radi,
Jer joj je javio Medon oglàsnîk čuvši im v'jeće.
Tada sa dvorkinjama Penelopa k dvòrani krene,
A kad ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvòranë gradene tvrdo,
Ispred obraza oba povûkla je bijeli pr'jeves;
Grdnu izusti riječ Antinoju i reknë njemu:
»Za te, Antinoju, vele, o zlotvore, ob'jesti puni,
Da si na Itaci svjetom i besjedom najbolji od svih
Svojih vršnjaka, al' takav pokazo se nikada nisi!
Mahniče, što smrt spremas Telemahu i zlu sudbinu?
Za pribjegáre nećeš da mariš, al' njima je svjedok
Premudri Zeus! ta jedan kad radi drugome o zlu,
To je grehotá! za oca zar ne znaš svoga, da jednoć
415   Pribjegao je k nama bojéći se ljudstva veòma
Srdita zato na nj, što s hajducima tafskim je pristo
I naše saveznike Tesproćane opljačko ljude?
Narod oca ti htjede umoriti i srce njemu
Istrći i sav njegov imutak obilatî izjest,
Al' ih uzdrži Odisej i ustavi, ako i šéahu.
420   Zato mu izjedaš sad bez naknade kuću i prosiš
Ženu mu, sinu mu radiš o glavi, ljuto žalostî
Mene! nego ti velim: odustani i drugim reci.«
Polibov sin Eurimah progovori njojzi ovako:
»Kćeri Ikàrijeva, Penelopa mudra, — ta nemoj
425   Ništa se bojati ti, to něka ti ne muči srca!
Nema, niti će biti junaka, nit' rodit se može,
Koji bi na sina tvog Telemaha digao ruku,
Dokle je mene živa, na zemlji dok očima gledam.

440   Jer ču ovo ti reći, i tako će doista biti:
Odmah će crna mu krv po koplju mojem poteci!
Jer je i mene Odisej gradobijsa metao nekad
Često na koljena svoja i u ruke davo je meni
Pečenog mesa on i crvenog vina mi pružo.
445   Zato je meni Telemah od sviju najdraži ljudi,
I ja mu velim, nek ništa prosaća on se ne boji,
Od njih mu nema smrti, a od boga neće umaci.«
Tako mireć je reče, a sâm je Telemahu propast
450   Spremao; kraljica nato u blistave u sobe gornje
Ode i za dragim mužem Odisejem plakati stane,
Dok joj sjajnooka sankom Atena ne ospe kanje.

17. Eumej se vraća k Odiseju. 452—481.

Navečer tek se divni k Odiseju povrati svinjar
I k sinu njegovome; obojica upravo stojeć
Spremašu večeru zaklav od jedne godine krme.
455   Tada k Laertovu sinu Odiseju stupi Atena,
Palicom udari njega i opet ga učini starcem,
Kukavno baci na nj odijelo, da ga zamotriv
Ne bi poznao svinjar, da ne bi Penelopi umnoj
Išao javiti to ne mogavši u srcu sakrit.
460   Njemu Telemah prvi ovakovu besjedu reče:
»Došo si, Eumeju divni! što govore ljudi po gradu?
Jesu l' se oholi prosci iz zasjede vratili svoje?
Ili još vrebaju tamo na mene, da l' ne idem kući?«¹²
Na to si, Eumeju, ti o svinjaru, rekao ovo:¹³
465   »Grâdom prôlazëci ne hòtjeh pítati zà tò
Ni istraživat, već srce nagonilo me je moje,
Kako donesem glas, da se opet ovamo vratim.
Sa mnom se sasto i tvojih drugovâ brzo oglasnîk,
Koji je prvi glas dojavio materi tvojoj.
470   I drugo nešto ti znam, jer ugledah očima svojim:
Poviše grada, tamo, brežuljak gdje Hermijin стоји,
Bio sam prolazio, kad brzu lađu uočih,
U našu ulazi luku, a mnogo ljudi je u njôj,
Prepuna dvoreznih je kopáljâ i štitovâ lađa;
475   Pomislih, da su oni,¹⁴ al' opet upravo ne znam.«
Reče, i na to se čili i jaki Telemah nasmije
Pogledav svojega oca, al' tako, da ne vidje svinjar.
Pošto posao svrše i večeru spreme, tad stanu
Jesti, i srcu im se ne premakne jednake gozbe;
A kad za jelom već i za pićem namire žudnju,
Sjete se počinka i sna blagodat stanu uživat.

---

¹² 463. To je ironično rečeno.

¹³ 464. Apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

¹⁴ 475. »oni«, tj. prosci koje je spomenuo Telemah u st. 462.

SEDAMNAESTO PJEVANJE

(39. dan)

Telemah se vraća u grad Itaku.

1. Telemah ide u grad. 1—27.

A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
Onda Telemah sin božanskog Odiseja mili
Na noge potplate krasne privéza i uzē zatim
Ubojno kopije, a ono u ruci mu stajaše zgodno.
5 U grad hiteći on svinjaru prozbori ovo:
»U grad idem ti, oče, da mati vidi me moja,
Jer se ona, mislim, okaniti strašnoga plača
I tūžnih suza neće, dok ne vidi mene kod sèbe.
A sad nalažem tebi ovako: u grad tudinca
10 Ovoga nesretnoga odvedi, neka bi ondje
Prosio hranu, pa vina će vrč i pšeničkog hljeba
Dati mu po volji tko, a k sebi ja ti ne mogu
Ljude primati sve, kad sam i sām tužan u duši.
Srdi l' se na to ovaj tuđinac, njemu će biti
15 Samome gore, al' meni govorit je istinu milo.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Dragiću, ni ja se sām zadržavati dulje ne želim.
Bolje da ne prosi prosjak po zaselku, već nek po gradu
Prosi, pa će mi tko udijeliti po volji štогод;
20 Jer mlad nisam tolikō, u oboru ostajuć ovom
Da izvršujem sve, što starješina naloži meni.
Idi, a ovaj će mene povèsti, kome si reko,
Čim se ogrijem ognja, i kako prigrije sunce;
Ta odijelo je jadno na mèni, pa bi me rānī
25 Mogao ubiti mraz, a grād je, velite, daleko.«
Tako Odisej reče, te oborom prođe Telemah,
Prođe koračajuć brzo i proscima snjući b'jedu.

2. Telemah s Teoklimenom kod Penelope. 28—165.

A kad dođe u dvore, u kojim se stanuje zgodno,
Koplje uz široki nasloni stup i ostavi ondje,
Zatim kameni prag prestupivši stupi unútra.
Njega dadilja prva od sviju Euríklija spazi,
Koja je upravo rukom pokrivala umjetne stoce.
30

35 Zaplakav ona mu dođe u súret, pa i drugē tad se
Stanu mukòtrpnīka Odiseja robinje skupljat,
Pozdrave ga i glāvu, ramèna mu ljubiti stanu.

40 I Penelopa mudra iz odaje izide svoje
Na Artēmidu nalik il' nà zlātnū na Afroditu:
Zaplače i svog milog obujmivši rukama sina
Stane mu ljubiti glavu i obje lijepe oči;
Stane jaukat i ove progovori krilate r'jeći:
»Tu li si, sunašće drago, Telēmaše! vidjeti tebe
Više mislila nisam, otisao kako si u Pil,
Štogod za oca da čuješ, al' potajno, bez volje moje.
Nego mi istinu kazuj, što ugleda očima svojim.«¹

45 Razumni na to njoj Telēmah odgovori ovo:
»Nemoj me, majko, na plač navoditi, nemoj mi srce
Moje u grudima dirat, kad prijekoj smrti umakoh.
Nego se daj opèri i odjeću čistu obuci,
Pa ti sa dvorkinjama uzađi u sobe gornje,
50 Bozima svima obríci, da uspješne češ hekatōmbe
Žrtvovat, naplatu Zeus naplatio ne bi l', a jâ sad
Na mjesto zborno idem, da amo tuđinca² pozovem,
Koji je došao sa mnom iz Pila, kad ovamo brodih,
Njega s bogolikim svojim drugòvima pred sobom poslah,
55 Pireju rekoh, u svoju nek kuću njega povede,
Usrdno neka ga časti i miluje, i sām dok dođem.«
Tako joj reče, a majka ni jedne ne izusti r'jeći;
Ona se operē čisto i odjeću čistu obuče,
Bozima obrekne svim, hekatōmbe uspješne da će
60 Žrtvovat, ne bi li Zeus naplatio naplatu možda.
Iz kuće izide tada Telemah mjedeno koplje
Držeć u ruci i do dva brzònogā pseta za njime.
Njega božanskom milotom Atena obaspe svega,
I kad stupaše bliže, tad njemu se divljahu ljudi.
65 Junački oko njëga sakupljat se stanu tad prosci
Rijeći zboreći l'jepa, al' radeći njemu o glavi.
Ukloni se Telēmah prosáca mnoštvu i ode,
Gdje je sjedio Mentor i Antif³ i Halitérso,
Koji su drûgovâli sa ocem njegovim davno,
70 I tu sjedne, a oni o svemu ga pitati stanu.
K njima se približi uto i Pirej, kòpljanik slavni,
Vodeći na mjesto zborno tuđinca kroz grad; Telemah
Nije se tuđio dugo od njëga, već pristupi k njemu.
Pirej Telemahu prvi progovori besjedu ovu:
75 »U kuću k meni opremi, Telemah, ženskinje⁴ svoje,
Da ti pošaljem dare, što dade ih meni Menelaj.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:

---

¹ 44. »što ugleda očima«, tj. sve što si doživio na putu.

² 52. »tuđinca«, tj. Teoklimena.

³ 68. Antif, sin Egiptijev, spomenut je u 2. pjev. st. 19. kao drug Odisejev, koga je Polifem ubio i pojeo za večeru; čini se da je pjesnik ovdje zamjenio sina i oca.

⁴ 75. »ženskinje« — misli na sluškinje.

»Ta još, Pireju, ne znam, dogoditi što se sve ima.
Ako junački mene u dvorima ubiju prosci
Krišom i mèđu se stanu imutak oca mi d'jelit,
Volij bih, tebi sve to da ostane negoli ovim;
Ako li pripravim ja ubijstvo njima i Keru,
Onda mi radosnu u dom donesi radostan dare.«
Reče i izmučena tuđinca u dom povede.
A kad dodu u dvore, u kojim se stanuje zgodno,
Struke metnu sa sèbe na stolice i naslonjače,
Onda se podu oni okupat u laštene banje.
Kada ih robinje već okupaju, namažu uljem,
Tada u košulje njih obuku i runjave struke,
Iz banja izidu oba i sjednu na naslonjače.
Sluškinja ù krāsnōm zlatnom ibríku, na kotliću što je
Stajao srebrnome, donese vode i njima
Polije ruke i glatku protégnu trpezu zatim.
Časna ključarica hljeba doneše i nà njū ga stavi,
I mnogo metne jestívā i njima ih nuđaše rado.
Naprema njima se uz stup u dvòrani nasloni mati
Sjednuvši u naslonjač i tanke predući niti.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.
I kad namire već za pićem i za jelom žudnju,
Med njima besjedit počne Penelopa mudra ovako:
»Ja ču u sobe već, Telemaše, u gornje uzić
I u krevet ču leći, što od onda meni je tužan
Te ga suzama kvasim, Odisej otkad je divni
S oba Atrida pošo pod Ilij, — á tī mi nećeš,
Dokle se junački prosci još nisu skupili ovdje,
Ništa o povratku oca kazivati, ako si čuo.«
Razumni na to njozji Telemah odgovori ovo:
»Baš ču ti, majko moja, po pràvici kazati sve to.
K Nestoru, narodnome pastiru, brodismo⁵ u Pil;
On me je dočekao u visokim dvorima svojim,
Usrdno častio mene ko otac, kad mu je skoro
Došao nàpokòn sin iz tuđine, tako i mène
Usrdno gošćaše on sa nàočitím sinòvma;
Al' za mukotrpнog reče Odiseja čuo da nije
Od pozemljara ljudi, da l' živi ili je mrtav.
Nego mi konje dade i zglobljena kola te mene
K slavnome kòpljaníku Atrídu Menelaju pošlje.
Argejku Helenu vidjeh kod ovoga, s koje Argejci
Trpješe mnogo i Trojci po odredbi bògòvā vječnih.
Odmah me pitati stane Menelaje, grlati bojnik,
Po što sam došao k njemu u divotni u Lakedèmon.
A ja istinu c'jelu po redu pripovjedim njemu,
Tad on prihvati riječ i ovo odgovori meni:
»»Ao, kako su željni veòoma u krevetu spavat⁶
Čovjeka srčanoga, a sami su svi nejunaci!

---

⁵ 109. »brodismo«, tj. Telemah i njegov pratilac Pisistrat.

⁶ 124—141. Telemah redom navodi riječi Menelajeve u 4. pjev. st. 333—350.

Kao što košuta kada u guštari jakoga lava
Svoju uspava lanad, još sisavčad, tek ih poròdīv,
I kad uvale stane razglédati i trávnē klance
Pasući, a lav međùtím u svoju guštaru dode
130 I njima i njoj on sudbìnu grdnú donese:
Tako i onima grdnú Odisej sudbìnu će don'jet.
Ej da otac Zeus i Atena dâ i Apòlōn,
Kakav je bio Odisej na uređenome Lezbu,
135 Kad je izišavši u boj nadbijo se s Filomelídom,
Pa ga srušio snažno Ahejcima svim na veselje, —
Da ti otac Odisej med prosce izide takav,
Pr'jeki bi stigo ih udes i svadba bi ogrkla njima!
A što sada me pitaš, što moliš, tome se neću
140 Uklanjat niti ču dugo govoriti nit' ču te varat,
Nego što mi je reko starina istini morski,
Od tog ti ništa neću zatajiti nit' ču ti sakrit.
On ga je video, reče, na ötoku gdjeno se muči
U kući nimfe Kalipsë, od sèbe ona mu ne da,
145 I on ne može tako u očinsku vratit se zemlju,
Jer nit' imade lađa veslačica niti drugovā,
Koji bi pratili njega po širokom plećatom moru.««
To mi je rekao Atrid Menélaje, kòpljanik slavni,
A ja izvršivši to otidoh, a bogovi dadu
Vjetar i u milu mene domaju otprate brzo.«
150 Tako joj reče i time u grudima gane joj srce,
A Teoklimen njima bogoliki prozbori ovo:
»Čuj me, Laèrtova sina Odiseja čestita ženo:
Ovaj pravo ne znade, već besjedu poslušaj moju.
Sve ču po štini tebi prorèći ništa ne tajeć.
155 Najprije tako mi Zeusa i tako mi gostinskog stola,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kod kog sam sada,
Već je Odisej u zemlji u svojoj očinskoj miloj
Sjedeć il' dolazeć šumke⁷ da sazna, što li se radi
Ovdje, a svima bijedu on prosiocima sprema.
160 Takvu sam video pticu od znäménja, kadano sjedah
Na ladi pokritoj crnoj, i odmah Telemahu viknuh.«
Njemu Penelopa mudra odgovori na to ovako:
»Ej da se twoja riječ, o tuđinče, hoće izvršit,
Moju bi video ljubav i mnoge bi dobio dare,
165 Te bi te blaženim svatko nazivao, s kim bi se sasto!«

3. Eumej vodi Odiseja u grad. Melantej. 166—253.

Dok su se oni tu razgovarali besjedeć tako,
U to su vr'jeme prosci pred dvorom Odiseja divnog
Bacali kolutove i džilite, gdje su i dosad,
Na tlima utabanim za zabavu, ob'jesti puni.
170 A kad ručano doba već bješe, kadano ovce

---

⁷ 158. šumke — gmižući.

Dođu odsvakud s polja s pastirima, koji su bili
I prije, — onda Medon progovori, koji je bio
Proscima draži od svih glasnikā i jedaše s njima:
»Kad vam se svakom već razvesélila borbama duša,
U kuću, momci, pod'te, da gozbu spremimo sebi,
Jer zlo nikakvo nije založiti štogod u vr'jeme.«
Tako im reče, a oni tad ustanu poslušav njega.
A kad dođu u dvore, u kojim se stanuje dobro,
Struke metnu sa sebe na stolice i naslonjače.
Onda velike ovce i debele koljahu koze
I svinje koljahu tovne i s paše zakolju kravu
Sebi gotoveć gozbu. — A s polja se spremao u grad
Divni svinjar da podje, i s njime Odisej se spremo.
Onda besjedu glava pastírā započne svinjar:
»Tudinče, u grad dakle već danas odlazit želiš,
Kako je moj gospodar naložio! Ja bih te dašto
Volio ostaviti ovdje čuvarom obora sviju,
Ali ja ti se žacam i bojim njega, da mene
Korio ne bi, a teški gospòdē prijekori jesu.
Nego hajdemo na put, jer najveći dio je dana
Odmako već i evo zastudjet će podvečer brzo.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Znam, razumijem sve, što veliš, razabiram dobro.
Nego hajdemo već, a tî me do kraja vodi.
Ako opsječen bat imadeš, daj mi, da imam
O što se upirati, jer put je popuzljiv, velíte.«
Reče i ružnu on torbétinu na pleći baci
Prodrtu svuda, a na njoj za uprtu konopac bješe.
Željeni dade štap Odiseju u ruke Eumej, —
I podu. Ondje psi i pastiri ostanu drugi
Čuvajuć za njima obor. A Eumej u grad povede
Svog gospodara starcu i kukavnom prosjaku slična;
On se poštapo, a bješe odjeven u jedno ruho.
A kad obojica putem gredovitim stupajuć dođu
Gradu nadomak i stignu do ograđenoga vrela,
Vrela ljepotekoga, gdje ljudi crpahu vodu
(To su ogradili vrelo Poliktor, Itak i Nerit;⁸
Okolo bijaše gaj od jagnjédā potočnih samih,
U okrug sa svih strana, a hlađahna tečaše voda
Iz hridi iz visine, a gore žrtvenik nimfa
Bješe, gdje b' putnici svi običavali žrtvovat štogod).
Tu se Dolijev sin Melàntej sastane s njima
Tjerajuć koze što bjehu u stadima najbolje svima,
Proscima ručak, a do dva pastira idahu s njime.
Kada ih opazi on, izustivši besjedu reče
Grdeć ih nemilo, ružno, Odiseju dirajuć srce:
»Zbilja vucari rđa gle drügū sa sobom rđu!
Kako jednaka bog sadružuje s jednakim vazda!
Kamo prljavca toga, o nesretni svīnjāru, vodiš,

---

⁸ 207. Poliktor, Itak i Nerit su heroji i osnivači prvog naselja na Itaci.

- 220 Prosjaka dosadnoga, zdjeloliza kamo li vodiš!
Taj će o dovratnik mnogi ostrugati sebi ramena
Proseć komadiće jela, a mačeve, kotliće neće⁹
Prositi on. Da meni ga daš za čuvara u mojim
Oborma, staje da mete i donosi jaradi brsta,
Mogo bi surutke srkat, ugojit bi mogao bedro!
Ali je svikao on nevàljälvstva, pa mu se neće
Raditi htjeti, već voli prosjačit po narodu svuda,
Voli tražit, da trbuhi nenasitni napuni sebi.
Nego ču nešto ti reći, i tako će doista biti:
Dode li u dom božanskog Odiseja, tada će njega
Po sobi gađati ruke junákā, i okolo glave
Podnožja letjet će njemu množina i ò rebra trt se.«
Reče i prolazeć petom u bedro udari njega,
Ludak,¹⁰ al' ga sa staze ne odrine, nego Odisej
Ostane nemaknut ondje i promisli u srcu svome,
Bi li skočio za njim i dušu mu uzeo batom,
Il' bi ga digo sa zemlje i glavom mu tresnuo o tle;
Al' se ustrpi srce ustegnuvši. U oči svinjar
Ukori onog i moleć glasovito podigne ruke:
»O vi potočne nimfe, o Zeusove kćeri, — Odisej
Ako je kada kozje il' ovčje vam spalio stegno
U pretilinu ga zaviv, — izvršite ovu mi želju:
Tako se vratio on i bôg ga doveo doma!
On zacijelo bi svu raspršao nadutost twoju,
Kojom se nadimaš sad i mahnitaš, vazda po gradu
Skitaš se, a pastiri nevàljäl razmeću stado.«
Njemu kozopasa na to Melàntej odgovori ovo:
»Pakosni pás ej kako mi taj odgovara eto!
Al' ču ga jednoć ja u pokritoj u crnoj lađi
U svjet od Itake odvest, da pribavi meni dobitak!
Ej da Telemaha bog srebrnoluk zgodи Apòlōn
Danas u kući tako il' prosci da ubiju njega,
Kako je povratka dan Odiseju propo daleko!«

4. Odisejevi prvi doživljaji u domu. 254—588.

A. U dvorištu: Pas Argos. 254—327.

- 255 Reče i ostavi njih, a oni će polako za njim;
Idući pred njima brzo do dvora kraljevih dođe;
Odmah uđe unútra, med sakupljene med prosce
Prema Eurimahu sjedne, jer taj mu najdraži bješe.
Oni, što dvorahu, metnu pred njèga pečenog mesa,
Časna ključarica hljeba donese i postavi pred nj,

---

⁹ 222. Mačeve i kotliće dobivali su na dar na rastanku samo gosti plemenita roda.

¹⁰ 234. »ludak«, jer nije u prosjaku prepoznao svoga gospodara.

- 260 Da jede. — Uto dođe Odisej i dīvnī svinjar
I bliže kada stupe, do ušiju njihovih dopre
Šuplje forminge zvek, jer Femij je proscima pjesmu
Začinjō. Zà rūku hvātīv svinjára rèče Odisēj:
»Eumeju, doista to su Odiseja prekrasni dvori!
265 Lako je poznati njih i opazit između mnogih;
Jedna je do druge zgrada, a zidom i stupcima dvor mu
Krasno je građen evo, i vrata su dvokrilna dobro
Učvršćena, te u dvor usudio ne bi se nitko.
Vidim ti ljude mnoge u dvorima gdjeno se goste,
270 Od jela širi se para, a forminga zveči uzatō,
Koju besmrtni bozi drugaricu dadoše gozbi.«
Na to si, Eumeju, ti o svīnjāru, besjedu reko:¹¹
»Lako si poznao to, kad budālast ni u drugom nisi.
Nego da mislimo sada, učiniti što se sve ima.
275 Ti u dvore uniđi, u kojim se stanuje zgodno,
Mene ostavi ovdje te zađi med prosce, — il' voliš
Pričekat, ostani malo i mène naprvo pusti,
Ali ne čekaj dugo, da vani te ne vidi tkogod,
Pa bi te mogo oborit il' udarit; pomisli i sam.«
280 Njemu odgovori na to Odisej, divni stradálac:
»Znam, razumijem sve, što veliš, razabiram dobro.
Nego naprvo ti otidi, à jā ču ostat.
Što su udarci, znam, i obaranja što su, al' srce
Strpljivo je u mène, jer mnogo već zala pretrpjeh,
285 Mnogo na vodi, u boju, pa i to neka još dođe.
Ali se želudac kleti, kad stane bjesòvat, ne dade
Nikako sakrit, već zala množinu donosi ljudma;
Lade tvrdih greda zbog njèga se spremaju na put
Na trepetljivo more dušmánima noseći b'jedu.«
290 Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
A to mukòtrpnōg päs Odiseja Argos¹² ležéci
Glâvu i uši digne. On sâm ga othráio nekad,
Prije nego što ode u svèti Ilij, al' nije
Njemu se nàradovō. Mladíci nekad su njèga
295 Vodili u lov na koze na divlje, na zečeve, srne,
À sad bâčen, dok njègov gospòdár bjëše dalèko,
Léžâše on na gnoju, pred vratima koji se kućnim
Od krava i od mazgi nagrnuo, da ga odvezu
Sluge, da veliko polje Odiseja nagoje njime.
300 Argos je pas na đubretu tom pun ušiju ležo.
I čim Odiseja päs u blizini ugleda svojoj,
Repom tad vine on i spusti obadva uha,
Al'se približit već gospodaru mogao nije.
Nato odvrati lice Odisej božanski i suzu
305 Obriše tiho i kradom od Eumeja i stanē pitat:
»Eumeju, čudo je pravo, gdje leži pas taj na gnoju!
Lijep je uzrastom svojim, al' opet pravo ne znadem,

---

¹¹ 272. Apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

¹² 291. Argos znači: brz; pas je odmah prepoznao glas svoga gospodara.

Je li brzonog bio kod takova svojega lika,
Ili je bio on ko ostali psi razbludnici,
Što ih gospoštinē radi gospoda ù kući hrane.«
Na to si, Eumeju, ti o svīnjaru, besjedu reko:¹³
»Ovo je dašto pas gospodara, što umr'je daleko;
Da ti je on još snage onakē i lika onakog,
Kakva ostavi njega Odisej iduć pod Troju,
Imo bi što i gledat, koliko je hitar i snažan!
Kada bi gonio zvjerku u guduri dubokoj šumskoj,
Nikada njemu nije izmākla, jer i trāge dobro
On je pogado, a sada je zlo navalilo na njeg,
Jer je daleko mu propo gospodar, a žene se za psa
Ne brinu, ne hrane njega, a sluge neće da rade
Ono, što im je dužnost, kad ne vlada njima gospodar,
Jer gromoglasni Zeus polovinu uzme vrline
Čovjeku onom, kojega dan robovanja snađe.«
Reče i uniđe u dom, u kojem se stanuje zgodno,
Ion k ponosnim proscem kroz dvoranu upravo ode,
A crna ugrabi smrt i sudbina Argosa tada,
Kad iza dvadeset ljeta Odiseja ugleda opet.

B. U muškoj dvorani. 328—558.

a. Rječkanje Antinojevo i Eumejevo. 328—404.

Eumeja prvi od svih bogoliki spazi Telemah
Gdjeno po kući stupa, i njemu namigne brzo
I tīm ga k sebi pozove, i svinjar se ogleda tada
I uzmē postavljen stolac, na kojem mesōsječa znaše
Sjedjeti, kada bi meso na gozbi proscima rezо.
Eumej stolicu tu k Telēmahovu doneše
Stoli i mētnē je njemu nasuprot te sjedne, a glasnik
Uzme i dade mu jela, iz košare dade mu hljeba.
Za njim se brzo u dom Odisej divni uvūčē;
Prosjaku kukavnom on i starcu bijaše sličan,
On se podštāpō, a bješe odjeven ujadno ruho.
Sjedne na jāsenov prag, u dvorište koji je gledo,
Pa se nasloni na stup na čempresov, kojino tesar
Nekad ugladi vješto i mjerilom izmjeri pravo.
A Telemah reče svinjaru, pozvav ga k sebi,
I hljeb uzevši čitav iz prekrasnog koša i mesa
Uzevši dosta, kolikō objēručē mogaše držat:
»To odnēsi tudíncu i podaj mu, reci mu jošte,
Oko sviju prosáča obilazeć redom nek prosi,
Jerbo nije dobro za uboga, ako se stidi.«
Tako mu reče, i svinjar razumjevši besjedu ode

---

¹³ 311. Apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

Te uz Odiseja stavši progovori krilate r'ječi:
»Ovo ti, tuđinče, daje Telemah, i on ti veli,
Da oko sviju prosaca obilazeć redom ih prosiš,
Jerbo nije dobro za prosjaka, ako se stidi.«
Njemu dosjetljivi na to Odisej odgovori ovo:
»Gospode Zeuse, naspori Telemahu u svem med ljudma
Te on polučio sve, što želi u srcu svome!«
Reče i primi jelo objeručkē, onda ga tamo
Pred noge nà rūžnū metne na tórbu te jedaše dotle,
Dok je u kući pjevač božanski pjevao pjesmu,
A kad se najede on, i pjevač prestane pjevat,
Onda uzavru prosci po dvòrani, i tad Atena
K sinu Laèrtovu stupi Odiseju bliže i stane
Nukat ga, oko prosáča da trâži hljeba i tako
Pozna,¹⁴ tko je od njih bezákonik, pravedan tko je;
Ali ni tako ni jednog iz pröpästi ne htjedne spasti.
I on nadesno pode junaka svakoga prosit
Svakomu pružajuć ruke, ko òdåvno prosjak već da je.
Oni se smiluju na nj i darivat ga čudeć se stanu,
Pitajuć jedan drugog, odáklē je došo i tko je.
Al' im kozòpaša nato Melàntej progovori ovo:
»Preslavne kraljice prosci, oj čujte, što ču vam reći
O tom tuđincu, jer jà sam već prije vidio njega;
U grad je doveo njega dodúše svinjar, al' ne znam,
Tko li je on i svojim odáklē diči se rodom.«
Tako im reče, te psovati svinjara Antinoje stane:
»Svînjaru poznati svakom, ta čemu si doveo u grad
Ovoga? Zar mi dosta skitača nemamo drugih,
Prosjaka dosadnih, takvih, zdjelòlizā uz naše gozbe?
Il' ti je malo, što ovdje tolikī se kupe i troše
Tvog gospodára imútak, već i tog si išao zvati!«
Na to si, Eumeju, ti o svînjaru, rekao ovo:¹⁵
»Ti si, Antinoje, valjan, al' opet ne govoriš pravo.
Zar tko ide tuđinca iz zemlje tuđe pozivat
Drugoga kakva do onog, što narodu treba ko râdin:
Vrača, il' u bolësti ljekara ili zidara
Ili božanskog pjevača, što pjevanjem srce veseli?
Te pozivaju ljudi po zemlji beskrajnoj svuda,
A na zator sebi ne poziva prosjaka nitko.
Ti si slugama divnog Odiseja od svih prosáča
Najluči vazda, a meni navlástito; ali ti za to
Ne marim, dok mi još Penelopa umna u svojim
Živi u dvorovima i bogu slični Telemah!«
Razumni na to njemu Telemah progovori ovo:
»Šuti i nemoj mi mnogo, o Eumeju, r'ječat se s ovim,
Jer je rijećima ljutim Antinoje naviko vazda
Grdno dražiti ljudi te i drugē navodi na to.«
Zatim Antinoju ove progovori krilate r'ječi:

---

¹⁴ 363. »pozna«, tj. po tome kako će se pojedini prosci ponijeti prema njemu.

¹⁵ 380. Apostrofa: vidi 14. pjev. st. 55.

»Doista ti se za mène, Antinoje, brineš ko otac¹⁶
Za sina svog, kad r'ječju tudinca silovitom goniš
Iz kuće tē, al' ne dao bog izvršit se tome!
Uzmi i podaj mu što, ne zavidim, ta još i velim.
Ne boj se stoga ništa ni matere moje nit' kojeg
Sluge, što ih u domu božanskog Odiseja ima
Ali misao takva u grudima tvojima nije,
Jer sam izjedati voliš no kome drugome dati!«

400

b. Antinoj zlostavi Odiseja. 405—491.

405

Njemu odgovori na to Antinoje i reknē ovo:
»Što si, Telemaše, reko goropadan i oholorek?
Kôliko dajem mu ja, tolîkō da dade mu svaki,
Tri bi ga mjeseca ova odbijala kuća od sèbe.«

410

Reče i podnožje digne i pokaže, što je pod stolom
Stajalo, na kom je držo pri gozbi bijele noge.
À drugī svak Odiseju dâ i napune mesom
I hljebom njegovu torbu, te na prag htjede otíci

415

Opet Odisej da kuša, što dadoše njemu Ahejci,
Ali k Antinoju stupi i riječ mu prozbori ovu:

420

»Daj mi, o ljubazniče, jer ne mislim, da si od sviju
Najgori Àhejäcā, već najbolji; kralju si sličan.
Zato je pravo, da jоš mi i višē od drugih dadeš
Hljeba, a ja ču tebe po zemlji beskrajnoj slavit

425

I ja sam nekad bogat u obilnoj živio kući,
Živio među ljudma, i prosjaku d'jelio često,
Kakav je godijer bio, i što god je treballo njemu.
Hiljadne imo sam sluge, a i drugōg imo sam svega,

430

Uza što dobro žive i obilni zovu se ljudi.
Ali me pogubi Zeus Kroniōn, — jer htio je tako, —
Te se s hajducima združih, skitačima svjetskim, da na put

435

Daleki podem s njima u Egipat na propast svoju.
Ja u Egiptu lađe uzvijenē nà oba kraja
Ustavim, onda svojim drugòvima milima rečem,
Neka kod lađa budu i neka na lađe paze,

440

I razgledače pošljem, da idu zemlju uhodit,
Al' njih obuzme bijes, i dadu se srcu zavesti
I uzmu Egipćanma da plijene prekrasna polja,
Uzmu im ludu djecu i žene grabit, a ljude
Stanu ubijat, al' glás se po gradu raziđe brzo.
A kad se začuje to u gradu, ù osvīt zore,
Dođu, i polje puno pješákā bude i kôlā,
Oružjem záblistā polje, i društvo mi ù bježān ružnu
Nagna gromovni Zeus, te nitko ne smjedne od njih
Dočekat junački one, jer zla ih opkole odsvud.
Tada mi ošstrom mjeđu drugòvā ubiju mnogo,
Neke odvèdū žive, da pòd silu robuju njima;

---

¹⁶ 397. »ko otac« — to je fina ironija jer Antinoje želi uzeti njegov majku Penelopu za ženu.

Mene pak namjerniku tuđincu nà Kipar daše
Dmetoru, Jasovu sinu, što Kiprom vladaše moéno,
A otud nevolje trpeć na ôtok dolazim ovaj.«

445 Njemu odgovori na to Antinoje i reknë ovo:
»Koji je zao duh na nepriliku doveo gost'ma
Nevolju ovu? daleko od stola mojega tamo
Usred dvoranë stani, i opet Egipat da te
Ne snađe gorki i Kipar, jer drzak si, besraman prosjak,
450 Ideš okolo sviju po redu, a oni nasùmcë
Daju ti, nè znajū ti se ustegnuti, nè znajū žalit
Tuđe dijeleći dobro, dok svaki dosta imade.«
Od njeg domišljat Odisej uzmàknûv progovori ovo:
»Ao, nije ti srce spram lica, kakvo imadeš!
455 Iz kuće svoje tî udijelio nî soli ne bi
Onome, tko te moli, a sâm na tuđemu sjediš
I nêćeš dà dâš mi hljeba komadić imajuć mnogo.«
Reče mu, al' se jače Antinoju razljuti srce,
Mrko ga pogleda on i progovori krilate r'ječi:
460 »Al' sad ne mislim više, kroz dvoranu da ćeš mi opet
Lijepo proći, kad već si i uvrede stao govorit!«
Reče i podnožje dignuv Odiseju ù rame desno
Baci ga, na vrh leđa, al' kao stijena Odisej
465 Stanovan osta, i hîtac Antinojev ne sruši njega:
Glavu odmakne šuteć i zlò po onoga misleć;
Natrag se vrati k pragu Odisej te sjedne i onda
Skine preòpunu torbu i proscima besjedu reče:
»Preslavne kraljice prosci, o čujte me, što ču vam reći,
470 Neka vam nešto rečem, što srce u grudma mi kaže.
Nikakve odista nije ni tuga nî žalost srcu,
Brani li čovjek svoje imanje il' bijele ovce
Ili goveda svoja i onda padne u boju,
Ali Antinoje mene zbog želuca pogodi jadnog,
Želuca kletog, što zala množinu donosi ljudma.
475 Ako li prosjacima Erinjâ, bògôvâ ima,
Onda Antinoja smrt i skončanje prèd svadbu snašlo!«
Njemu Eupitov sin Antinoje odvrati ovo:
»Sjedi, tuđinče, mirno i blaguj il' drugamo idi,
480 Da te za noge momci il' za ruke ne stanu vući
Pa te ogule svega, da znadeš, što si to reko.«
Tako mu reče, al' svi to Antinoju zamjere ljuto,
Gdjekoži ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
»Nisi pogodio dobro, Antinoje, prosjaka jadnog;
485 Jadniče, ako je on od nèbeskîh bògôvâ koji!
Ta i bogovi sami tuđincem iz dàlekë zemlje
Slični se znadu učinit i ù svakom znadu oblíku
Oblazit grade, da ljudsku opaćinu i prâvdu vide.«
Tako mu reku, al' za to Antinoje mario nije,
A Telemah očútí u grudima veliku žalost.
490 Što mu je udaren otac, al' iz oka ne pusti suzu,
Glavu odmakne šuteć i zlò po Antinoja misleć.

c. Penelopa poziva Odiseja k sebi uveče. 492—588.

A kad začuje mudra Penèlopa, u kući da je
 Udaren prosjak, tad kletvu med sluškinjama izrèće:
 »Ej pogodio tebe Apòlōn slavnòlukī tako!«¹⁷
 495 A ključarica njoj Eurinoma besjedu reče:
 »Da se ukletve naše već steku, ne bi ni jedan
 Od njih dočeko živ ljepòtronū sutrašnju zoru!«
 Njoj Penelopa mudra ovako progovori na to:
 »Majko, svi su mi mrski, jer o zlu rade, al' opet
 500 Crnoj je Keri od sviju Antinoje najviše sličan.¹⁸
 Nekakav bijedni hodi tuđinac po kući proseć
 Ljude, da dadu mu što, jer na to ga potreba goni;
 Svi mu dadoše drugi i napuniše mu torbu,
 À ôn ga podnožjem lupi baš uvrh rämena desnog.«
 505 Tako zporaše ona med sluškinjama med svojim
 U sobi sjedeć, a divni Odisej jedaše tada;
 Ona pozove k sebi svinjara divnog i reče:
 »Idi, Eumeju divni, i reci onom tuđincu,
 510 Amo nek dođe, da molim i pitam ga, nije li štogod
 Gdje o Odiseju čuo mukòtrpnòm, ili ga možda
 Očima vidje, jer ôn na skitača svjetskog je nalik.«
 Na to si, Eumeju, ti o svìnjáru, besjedu reko:¹⁹
 »Ej da ušutjeti hoće, o kraljice, tamo Ahejci!²⁰
 515 Kako govori on, i tvoje b' opčinio srce.
 Tri ga imadoh noći u kolibi ū trī ga dana
 Ústavlјāh; jer je došo utèkāvši iz lađe k meni
 Prvom, al' nije mi sviju iskazo nevolja svojih.
 Kakono gleda čovjek pjevača, što umije ljupke
 520 Ljudima pjevati pjesme naučiv od bògòvâ vječnih,
 I ljudi slušat ga žele bez prestanka, kada im pjeva:
 Tako je mene on opčinjavu u kolibi sjedeć.
 Veli, prijatelj glavni s Odisejem da je po ocu,
 Rodom da je iz Krete, gdje živi naraštaj Minov,
 525 Otud nevolje trpeć na ovaj je došao otok,
 Ovamo onamo bacan, i veli, da blizu je čuo
 Za Odiseja divnog, u tesprotskom rodnome polju
 Živ da je, kući da ide i zaklade mnoge da nosi.«
 Tada Penelopa mudra odgovori njemu ovako;
 »Idi, pozovi ga amo, da sam mi iskaže sve to.
 530 Oni pak neka sjede pred vratima te se vesele,
 Ili u dvorima ovdje, kad u njih je veselo srce,
 Netaknut njihov stoji imutak u kućama njihnim,
 Hljeb i sladahno vino, i nìtko ne tròši do slûge.
 Nego nam svaki dan u dvore dolaze oni
 535 Koljući goveda naša i ôvce i pretile koze,

¹⁷ 494. To je apostrofa na Antinoja u znak ogorčenja zbog njegova bezdušnoga postupka prema prosjaku.

¹⁸ 500. Smisao je: Antinoje mi je mrzak kao smrt.

¹⁹ 512. Apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

²⁰ 513. »Ahejci« — misle se prosci.

Gozbe gotove sebi, ispijaju žarkasto vino
Bez brige; propada mnogo, jer čovjeka nema ovakva,
Kakav je bio Odisej, da s doma ukletvu skine;
A da Odisej dode u očinsku vrativ se zemlju.
Brzo bi njemu i sinu junaci platili silu.«
Tako reče, i tada Telemah kihne,²¹ te čitav
Strašno zaòrī se dom, i nasmije se kraljica tome,
Odmah Eumeju ona progovori krilate r'jeći:
»Idi, Eumeju divni, i zovni mi amo tuđinca,
Ne vidiš, da mi je sin na besjede kihnuo moje?
Zato se proscima smrt po redu izvršila svima,
Nikoji òd njih smrti ni Kerama nè mogō uteć!
Drugo još u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Ako se uvjerim ja, da je rekao istinu c'jelu,
Ja éu ga odjećom krasnom obúći: košuljom, strukom.«
Tako mu reče, i svinjar razumjevši besjedu ode
Te uz Odiseja stavši progovori krilate r'jeći:
»K sebi, tuđinče, oče, Penelopa mudra te zove,
Mati Telemahova, jer njen je nagoni srce,
Ù jadima i tuzi da pita te za muža svoga;
Ako se uvjeri ona, da istinu c'jelu si reko,
Dat će ti ona struku i košulju, čega ti treba
Najviše, à hljeba sâm naprosit po narodu možeš
I svoj nasitit trbuh, ta po volji dat će ti svatko.«
Njemu divni stradálac Odisej odgovori ovo:
»Eumeju, ja bih rado baš c'jelu istinu sada
Mudroj Ikàrija kćeri Penelopi rekao odmah,
Jer znam dobro o onom, ta nevolje trpjemosmo skupa.
Ali se bojim množine prosácā tvrdoga srca,
Bijes i nasilja njihna do gvozdenog dosežu neba;²²
Jer kad sam malo prije po dvorima išo, tad čovjek,
Kojemu nikakva zla ne učinih, lupi me i bōl
Zada mi, te me Telemah obranio nije ni drugi
Nitko; pa zato reci Penelopi, ako i želi
Sa mnom govorit, nek čeka u dvòrani, sunce dok zađe,
Onda za muža svoga nek pita me, za povraćenja
Njegova dan uz oganj posadiv me, zašto tijadnu
Odjeću imam, ta znadeš, jer k tebi pribjegoh prvom.«
Tako mu reče, i svinjar razumjevši besjedu ode;
Kad on prekò praga stupi, Penelopa reče mu ovo:
»Ne vodiš, Eumeju, njega? što preumi skitač? zar koga
On se üplaši možda prekò mjerē? ili se stidi
Drukčije u kući ovoj? Ah zlo je sramežljivi skitač!«
Na to si, Eumeju, ti o svìnjaru, besjedu reko:
»Pravo govoriti on, što i drugi bi mislio svaki,
Tko bi se gledo ukloniti prosácā ob'jesnih b'jesu.
Prièekaj, on ti veli, u dvòrani, sunce dok zađe;

---

²¹ 541. Ovo je najstarije mjesto u antičkoj književnosti gdje je kihanje prikazano kao bonum omen; što je kihanje jače to je i znamenje povoljnije.

²² 565. »do gvozdenog neba« — vidi 3. pjev. st. 2.

585

Pa i samoj je tebi, o kraljice, ljepše, da sama
Govoriš riječ s tuđincem i sama njega da slušaš.«
Njemu Penelopa mudra ovako odgovori na to:
»Ne misli ludo taj tuđinac, već kako valjade,
Jer med ljudima nigdje med smrtnima takovih nema,
Koji u svojoj ob'jesti bezakonja svakakva čine.«

5. Eumej se vraća na selo. 589—606.

590

Tako Penelopa reče, a svinjar divni izàtог
Rekavši kraljici sve u množinu ode prosaca,
I on Telemahu odmah progovori krilate r'jeći
Glavu primaknuvši k njemu, da ne bi i drugi čuli:
»Odlazim, ljubazniče, da krmke čuvam i ondje
Sve, što nas dva imámo, a ovdje ti se ded skrbi.
Sebe najviše čuvaj i nastoj u srcu svome,
Da te ne snađe što, jer mnogo Ahejci ti o zlu
Rade, al' zatro ih Zeus, dok sa njih postradali nismo!«

595

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Sve ču učiniti, oče; al' večeraj prije pa idi,
U zoru opet dodi i klanice krasne donesi,
A ja ču brinut se za sve i bogovi besmrtni sa mnom.«
Tako mu reče, a Eumej na stolac sjedne na glàtki,
Pa kad zasiti srce i pićem i jelom svakim,
Onda k svinjama svojim iz dvorišta i kuće ode,
Iz kuće gostiju pune, — a prosci se igranjem, pjesmom
Zábavlјahu, — jer dan se na zaranke nagnuo veće.

600

605

OSAMNAESTO PJEVANJE

(39. dan [nastavak]. Večer.)

Odisejevo rvanje s Irom.

6. Odisej se šaka s Irom. 1—116.

Uto i prosjak dođe potúcalo, koji po gradu
Itačkom prošaše sved i na glasu s pomamna bješe
Trbuha, jer je htio bez prestanka piti i jesti.
Ne bješe nì jāk ni snažan al' likom bijaše golem;
5 Arnej se imenom zvaše, na porodu gospoda majka
Tako je nazvala njega, al' Irom zvaše ga mladež,¹
Jer je raznosio glase, kad tkogod bi poslo ga kamo.
On Odiseja htjede iz njegove protjerat kuće,
Dražit ga stane, i ove progovori krilate r'jeći:
»Miči se s vrata, starče, jer za noge bit ćeš odvúčen;
10 Ne vidiš, kako mi sví već namiguju te me sokolē,
Da te odávlē odvúčem, al' stid me je. Nego se diži,
Da između nás odmah i na šake ne bude svađa.«
Mrko ga gledne Odisej dosjetljivi i reknē ovo:
15 »Čovječe, ja ne činim ti zla i ne govorim ništa,
Ne marim, ako ti tko podádē zágrabív mnogo.
Ovog je praga dosta obojici, potrebno nije,
Poradi tuđeg blaga da zavidiš; i tī s' potükāč,
Čini se, kao i jā, a bogovi dijele blago.
20 Na šake nemoj me odveć pozivat, razljutit bi mene
Mogao tim, iako sam star, okaljatbih znao
Usne ti i grūdi krvlju, pa bit ču od tèbe na miru
Sjutra još više, jer mislim, navratit se drugi put nećeš
U dom Laèrtova sina Odiseja nikada više.«
Na to se Ir potükāč razljutiv odgovori ovo:
25 »Aj kolikō se taj razblebētao prljavac sličan
Kakvoj starici uz peć! zlostávitbih mogao njega,
Rùkama njega objëma istúci i nà zemlju zûbe
Sve mu iz čéljüsti izbit ko vepru, što usjeve grize.
Nego paši se sad, da nas oba vide i ovi
30 Gdje se borímo, al' kako ćeš ti porvat se s mlađim?«
Tako se njih dva sada pred visokima pred vratma
Jedan na drugog ljuto na pragu raspališe glatkom.

---

¹ 6. Ir znači prema pučkoj etimologiji: glasnik, kao što je Iris glasnica bogova, pravo njegovo ime Arnej znači: ovčar.

- 35 Snažni i čili njih Antinoje kada razùmje,
Slatko se tome nasmije i drugi proscima reče:
»Takova, drugovi mili, vesélja ne bješe jošte,
Kakvo je sada bog u ovu poslao kuću;
Evo se svađaju Ir i tuđinac, na šakački zovu
Jedan drugoga boj, a mî ih podrážimo brže!«
- 40 Tako im reče, i svì tad ustanu smijuć se prosci
Pa se okolo jedno odjèvenih prosjaka skupe;
Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima:
»Čujte me, junački prosci, da nešto rečem vam sada.
Kozji burázi se peku na ògnju, svi pretiliné
I krvi puni, a mî ih za večeru spremismo sebi.
- 45 Koji svlada od ove dvojice i budë jači,
Neka dođe i jedan nek uzme od tih burágâ.
Taj ée se s nama gostit otàdâ, a prosjaka drugog
Nećemo nikakva pustit, prosjáčiti mèd nâs da dôdë.«
- 50 Tako Antinoje reče, i svima se besjeda svidje,
Onda lukavo njima Odisej dosjetljivi reče:
»Nije, ljubazni moji, mogúće rvat se s mlađim
Starcu, kog je bijeda savladala, ali me na to
Želudac zlopaki goni, da trpim udarce teške:
- 55 Nego se meni dajte zakunite zakletvom tvrdom,
Od vas ni jedan da Iru pomòći neće i rukom
Grešno me udriti teškom i krepko me ovom podložit.«
- Tako im reče, i svì se po žèlji njemu zakunu.
- 60 Pošto se svi zakunu i svoju zakletvu svrše,
Snažni i čili njima Telemah progovori ovo:
»Tudinče, ako te duša i junačko potiče srce,
Ovome gledaj odoljet, Ahejca se nikojeg drugog
Ne boj, jerbo će mnogi na onog, tko udari tebe;
- 65 Jer domaćin sam ja, a razumna do dva se kneza
Sa mnom slažu: Antinoje i još Eurimah.«
- Tako im reče, i svì mu povladiše, pà ondâ snagu
Droncima opaše mušku Odisej, njegova bedra
Velika lijepa tad se pokazaše pa i ramèna
Širokâ, mišice čvrste i grûdi. Tada Atena
- 70 Pristupi k njemu i ljudi pastiru objaci ude;
Prosci se nato svi veòoma začude njemu.
Tada je gdjekoji k drugu okrénûv se reko ovako:
»Zlo je nesretni Ir zakrivio, zlo će i imat!
- Kakvo se starcu bedro iz njegovih dronjaka vidi!«
- 75 Tako reku, a Iru u gradma se uzbuni srce.
Silom ga opašu sluge i zatim njega dovedu,
Uplašena, sve mëso na udima drhtaše njemu;
Grdnu izusti riječ Antinoje i reknë njemu:
- 80 »Nè bilo, hvališo, tebe! ej da se i rodio nisi,
Ako od ovoga dršćeš i njega strašno se bojiš,
Starca, kog je bijeda savladala, koja ga mori.
Nego ču nešto ti reći, i tako će doista biti:
Ako nadvlada on, i od tèbe bude li jači,
Ja ču te u lađu crnu uvalit i nã kopno kralju

85 Poslat ёу Ehetu tad, zatiraču smrtnijeh ljudi,²
Da ti odreže nos i ušesa nemilom mјedu,
Da ti otrgne snagu i baci je sirovu psima.«
Reče, i koljena Iru još jače poduzme drhat,
U sredinu ga sprate, — tad obadva podignu šake.
90 Divni stradálac Odisej u sèbi se zamisli onda,
Bi li ga udarcem odmah oborio, uzo mu život,
Il' bi ga udrio lako i na zemlju svalio samo;
I misleć tako smisli, da ovo bolje ћe biti:
Lako ga udrit, da s' ne bi Ahejci dovili kako.³
95 Tada se ispruže oni obojica; u rame desno
Lupi Odiseja Ir, a ovaj pod uho njega
U vrat i kost mu slomi, te navre mu odmah niz usta
Crvena krv, te zajàučē on i u pràšinu padne,
O zemlju nogama lupi i pobije zube; a prosci
100 Ponosni dignu ruke i poginut ščahu od sm'jeha.
Za noge zgrabivši Ira Odisej od vrátā u obor
Njega odvúčē do vrátā od tr'jema, te ga u dvoru
Nasloni üzä zíd i štāp u njegove metnuvši ruke⁴
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'jeći:
»Sjedi ovdje i tjeraj od sèbe i svīnje i pse,
105 Nemoj tuđincima više ni prosjakom zapovijedat,
Kukavac, da te ne bi još vèća nevolja snašla.«
Reče i ružnu on torbetinu na pleći baci
Prodrtu svuda, a na njoj za uprtu konopac bješe;
110 Na prag se opet vрати i sjèdně, a prosci se slatko
Smijuć u dvòranu podu, čestítat Odiseju stanu:
»Zeus ti, tudinče, dao i ostali bogovi vječni
Sve, što najvećma želiš, i ü srcu što ti je milo,
Koji si ûstavio nenásita ovog, te neće
115 Već se po narodu skitat, jer skoro čemo ga poslat
Kralju Ehetu mî, zatiraču smrtnijeh ljudi.«

7. Odisej uzalud opominje Amfinoma. 117—157.

Tako mu reku, i täd se Odisej povèselī divni
Čestitoj besjedi toj, a Antinoje metne pred njèga
120 Burag, koji je pun pretillině i krvi bio,
A Amfinom mu dva iz košare izvadi hljeba,
Zlatni pruži mu kondir i zdraveć ovo mu reče:
»Zdravo, o tudinče oče! i tèbi jednom se sreća
Rodila, ali si sada bijedama obuzet mnogim.«
Njemu dosjetljivi na to Odisej odgovori ovo:
125 »Ti mi se doista činiš, Amfinome, razuman vrlo;
Takav ti je i otac, o kojemu glasove dobre

---

² 85. Okrutni kralj Ehet osakatio bi, po priči, svakoga stranca koji bi došao u njegovu zemlju; ime se njego-vo upotrebljavalo posloviceno kad je koga trebalo jako prestrašiti.

³ 94. tj. da ga prosci ne bi prepoznali po snazi udarca.

⁴ 103. Štap (skeptar), inače znak časti i vlasti, ovdje služi za porugu.

Čujem, a to je Nis Dulíšanin valjan i bogat;
Njemu vele te sinom, na čovjeka umna si nalik.
130 Stog ču ti rěć, a tī me ded čuj i ū srcu pamti:
Ništa ne hrani zemlja kukavnijeg, nego je čovjek,
Od sveg, što god diše na njozzi, što god se miče;
Ne misli, da će ga zlo zadèsiti poslije kadgod,
Dok ga usrećuju bozi, i koljena dok mu se miču;
Ali blaženi bozi kad b'jedom ga pogode kakvom,
Onda podnosi i tō, al' na silu, strpljiva srca.
135 Jer je takova volja u ljudi u pozemljárā,
Kakav je dan, što otac i ljúdī i bògôvā pošlje.
I jā sam nekad sretan med ljudima mogao biti,
Ali bezakonja mnogo počinih u svoju se silu
140 Uzdajūći i jakost, u oca i u braću svoju.
Zato nikakav čovjek nek ne bude nikada grešan,
Nego nek uživa šuteć od bògôvâ dare, što dadu;
Neka nije ko prosci, bezakonja kojino čine,
Kako ih vidim gdje troše imutak, ženu sramôtē
145 Čovjeka, za kog velim da od drágīh i od domájē
Neće dugo izbivat, već blizu je vrlo; — al' tebe
Kući doveo bog, i tī se ne sastao s onim,
Kada se u milu vrati u svoju očinsku zemlju,
Jerbo pod svojim krovom Odísēj kada se nađe,
150 S proscima, mislim, neće razminut se bez krvi moći.«
Reče pa slatkog vina i medenog bozima izliv
Ispi ga, zatim vrč uredníku naroda vrati
U ruke; à tāj prođe kroz dvore u srcu bolan,
Glavu oborio bješe, jer srce mu slučaše b'jedu,
155 (Al' ne umàče Keri ni tako, Atena ga sape,
Te ga umori krepko Telémah rukom i kópljem)
I on se posadi opet na stolicu, s koje je ustio.

8. Penelopa među proscima u dvorani. 158—303.

A. Atena pripravlja Penelopin dolazak. 158—205.

Uto Ikarija kćeri Penelopi mudroj je miso
Sjájnökā boginja vrgla Atena u srce ovu:
160 Da se pokaže proscem, da raširi srca sve više
Njihova, kako bi mužu i sînu svojemu bila
Jošte i više draga no bijaše dosad. I ona
Na silu se nasmije⁵ i riječ izustivši reče:
»Srce, Eurinoma, moje sad želi ko nikada prije,
165 Da se pokažem proscem, koliko god su mi mrski,
Sinu da reknem riječ, korisnije što će mu biti,
Neka sa prkosnima ne druguje proscima vazda,

---

⁵ 163. »Na silu se nasmije«, jer nije imala nikakva razloga za smijeh.

Oni govore dobro, al' poslije opako misle.«
Njoj ključarica na to Eurinoma besjedu reče:
»Doista pravo si sve i valjáno kazala, d'jete!
Nego kazati sinu otidi ništa ne tajeć;
Ali opèri kožu i obraze namaži prije,
Nejdi, dok su ti ova ovako obraza plačem
Oblita; bez kraja tužit i konca zlo je, — ta već je
Velik ti sin, za kojeg si bogove molila mnogo,
Da ti ga vidjeti dadu, gdje prva niče mu brada.«
Njoj Penèlopa mudra ovako odgòvorī nà tō:
»Zabrinuta me tì, Eurinoma, navračat nemoj,
Da ja operem kožu i ličilom namažem lice;
Ta svu olimpski bozi milotu uzeše meni,
Otkad u koritastim u lađama onaj otide.
Nego Autònoju sad, Hipodàmiju deder mi zovni,
Neka ovamo dođu, da stoje u dvòrani sa mnom,
Jer me je samu stid uníci među muškarce.⁶
Tako starici reče, a ona iz sobe ode
Ženama onima kazat i ponukat, brže da idu.
Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom,
Pa snom Ikàrija kćer Penelopu obaspe slatkim.
Pade glavom te usnu, i svi joj zglobovi klonu
Na počiväljci ondje, i besmrtné darove dâ joj
Boginja ùzoritā, da motre je s čudom Ahejci.
Najprije njoj krasotom ambròsijskē obraze lijepe
Očisti, čime se zna krasnovjènačnā Kiterka sama
Mazat, kad u kolo ljupko med Härrite hoće da ide.
Višu učini nju Atena i krupniju vidjet,
Još je od bjèlokosti od rezane učini bjeljom.
Boginja ùzoritā učinivši sve to otide;
A dvije dvorkinje onda bjelòrukē iz ženske sobe
Munu s bukom, i sanak Penelopu slađahni pusti,
Rukom obraze protre i besjedu prozbori ovu:
»Al' me je tvrdi san poklopio jadnu i tužnu!
Tako mi blagu smrt oj Artèmida časna da dade
Odmah sada, da život ne gubim od srca plačuć,
Čeznući za mužem milim i njegovom svakom vrlinom,
Ta med Ahejci on med svima izvrstan bješe!«

B. Penelopa kori Telemaha. 206—242.

Rekne i niz sobe ona niz blistave spusti se gornje,
Ali ne sama, već uz nju i dvije su dvorkinje išle.
Kada ženska dika Penelopa k proscima dođe,
Stade kraj dovratnika od dvòranë građene tvrdo,
Ispred obraza ova povukla je bijeli pr'jevjes,
S obje joj stajaše strane po dvorkinja čestita jedna.

---

⁶ 184. Kad kraljica ili žena kraljevskoga roda izlazi iz svojih odaja, obično je prati koja sluškinja; vidi npr. 1. pjev. st. 331.

Proscima koljena klonu,⁷ i svè ih opčini žudnja,
Svakoga osvoji želja s Penelopom počinut mudrom.
Tada milome sinu Telemahu prozbori ona:
»Nije ti srce ni um, Telemaše, stalno ko prije,
Kada si dječak još bio, pametnije znao si mislit,
A sad kada si velik i kada si dòšo u napon,
Kad bi ti rekao svatko, od oca sretnoga da si,
— To bi reko i tudin visoka i ljepa te videć —
Ni um ni srce nije u tèbe, kako valjade,
Kako se eto djelo u dvorima učini grdno,
Te si dao, da stranac onako zlostavljen bude.
Šta bi bilo, kad stranac u dvorima našim sjedéći
Taj bi nastradao što od onakva mrcvarenja ljutog?
Tebi bi samome bila med ljudma sramota i pokor.«
Razumni na to njozzi Telemah odgovori ovo:
»Ja ti ne zamjeram, majko, naljutila što si se na to;
Al' ja u srcu znam i razumijem, što li je dobro,
Što li je зло, jer više dijete nisam ko prije;
Nego razumno svega ne mogu smisliti jošte,
Jer me smetaju ovi zlomišljeni ljudi, što sjede
Koji odáklē uz mène, a nitko mi nije pomoćnik.
Borba tudinca s Irom onako se svršila nije,
Kako su željeli prosci, već jači je bio tudinac.
Ej da otac mi Zeus i Atena dâ i Apòlōn
Da bi nam u kući svi potúčeni prosci sad bili,
Da bi pokunjili glave i ležali koji u dvoru,
Koji u domu, i svim se razglobila koljena⁸ njima,
Kao što eno Ir pri vratima obora sada
Sjedi klimajuć glavom na pijana nalik i pravo
Na noge ne može dić se nit' može doma se vratit,
Kud mu je put, jer svà se razglobiše koljena njemu.«

C. Penelopu darivaju prosci. 243—303.

Njih su se dvoje tu razgovarali besjedeć tako,
Kad li Penelopi riječ progovori ovu Eurimah:
»Kćeri Ikàrijeva Penèlopa, čujder me, mudra:
Da te Ahejci svi po Argosu Jasovu vide,
Odmah bi sutra zorom prosáča osvanulo više
U kući vašoj na gozbi, jer žena ti si nad žene
Po svom licu, po svojoj visini i čestitom srcu.«
Njemu Penelopa mudra odgovori na to ovako:
»Svaku su izvrštinu, Eurimaše, uzrast i lice
Bogovi uzeli meni, kad odoše ono Argejci
Pod grad Ilij, i mój među njima bješe Odisej.
Da se povrati on, da lebdi on oko mène,
Veći bi i ljepši glas u svijetu bio za mnóme.

---

⁷ 212. »koljena klonu« — vidi 4. pjev. st. 703.

⁸ 238. »razglobila koljena« — vidi st. 212. i 341.

A sad sam tužna, jer bog mi tolikū je poslao b'jedu.
Kada je išao na put i ostavljočinsku zemlju,
Desnoj me ruci primi za članak i reknē meni:
»»Ne mislim, ženo, da će se svi od Troje povratit
Nazuvčari Ahejci i c'jeli i zdravi doma,
Jer i za Trojce vele mejdandžije da su te znadu
Gađati kopljem i lük natezat i upravljat konjma
Brzih nogu, a ti baš umiju borci prekidat
Najbrže teški boj u jednako krvavu ratu.

260

Zato ti ne znam, da l' će me bog od Troje dovesti,
Ili ču ostati ondje; a ovdje ti se de skribi,
Misli na mater moju, na oca u kući misli,
Kao što misliš sad, il' još i više, mene dok nema;
Al' kad ugledaš sina, gdje prva niče mu brada,
Udaj se, za kog te volja i ovu ostavi kuću.««

265

Tako zboraše on, a sada se svršuje sve to;
Doći će noć, kad se mrska izvršiti udaja ima
Meni proklētnici, kojoj je Zeus svu uzeo sreću!
Ali strašna je tuga u duši i u srcu meni:

270

Nije bivao taj u prosaća običaj prije,
Koji prosviti hoće valjanu ženu i oca
Bogata k'er te stanu okò njē svi da se jagme,
Tovne dovode ovce i goveda sami za gozbu
Djevojačkome rodu i davaju darove sjajne
Te bez računa tuđi imutak oni ne troše.«

275

Reče im, te se Odisej povesele, divni stradálač,
Jer im je gledala dare izmamiti i srca njihna
Slatkim općinjala r'ječma, a mislila drugo u sèbi.

280

Njojzi Eupitov sin Antinoje prozbori ovo:
»Kćeri Ikàrijeva Penelopa, čujder me, mudra,
Primaj darove ti, što Ahejac ih koji doneše
Po volji svojoj, jer dare odbijati nije ti l'jepo.
À mī se nećemo razić na posle nit' ikuda drugud
Prije nego se udaš za najboljeg od svih Ahejca.«

285

Tako Antinoje reče, i svima se besjeda svidi,
I svaki odmah pošlje glasnika po darove kući,
Glasnik Antinoju halju doneše šarenu, dugu,
Prekrasnu, — predica dvanest na njojzi bijaše zlatnih,
Koje se hvatahu sve u dobro savite kuke.

290

Glasnik Eurimahu zlatni doneše umjetnog kova
Sjajan đerdan ko sunce od elektra nanizan samog;
Sluge Euridamasu donesu oboce sà tr̄
Bisera jagodasta, milina blistaše iz njih;
Iz kuće gospodara Pisandra, Poliktoru sina,

295

Sluga mu ogrljicu doneše, prekrasan nakit.
Tako različne krasne donesu dare Ahejci.
Ženska tad dika krene Penelopa u sobe gornje,
Sluškinje prekrasne dare za njóme nošahu gore.

300

9. Prvo veče Odisejevo u domu do odlaska prosaca. 304—428.

A. Pjesme i ples. Melanta. 304—345.

Prosci se na igru tada okrenuše i pjesme ljupke,
Te se veseliše tako, dok nije ih večer zatèkla.
Kad ih u tåkõm veselju i večer omrkne crna,
Svjètionička tri u dvòrani odmah se stave,
Da im svijetle, okò njih suharke pomeću mnoge
Odavno sasvim suhe, što mјed ih ras'ječe skoro,
Luče metahu med njih, a poticale su plamen
Sluškinje divnog stradálca Odiseja jedna pa druga;
Njima reče Odiséj, domišljatò Zeusovo čedo:
»Sluškinje vi gospodara Odiseja, kojega dugo
Nema, — u kuću⁹ pod'te, gdje kraljica boravi časna,
I niti predite s njome, veselite kraljicu svoju,
Sjedeć ù sobi s njom, il' grebenajte rukama vunu,
À jā éu ovima svim zapaljivati vidjelo ovdje,
Makar i zoru oni ljepòtronù dočekat htjeli,
Neće me oni utrudit, jer ja sam veliki patnik.«

Na tu se riječ nasmiju i jedna pogleda drugu.
Ružno napadne na nj ljepoòbrznica Melànta,
Doliju kći, što Penelopa nju othranila bješe¹⁰
I kao d'jete svoje odgajala igračke dajuć
Zabave srcu, al' ona Penelope žalila nije,
Već se umiješala ona s Eurìmahom ljubeć se s njime.
Ona riječima grdnim Odiseja napadne ovim:
»Ti si, tudinčejadni, prošenuo pameću svojom,
Koji u kovačnicu otíci nećeš da spavaš¹¹
Niti u mjesto zborno,¹² već ovdje govorиш svašta
Drsko med ljudima mnogim ne bojeć se u srcu ništa;
Vino je valjada um osvojilo tebi, il' takva
Pamet je vazda u tèbe, te naklapaš uludo samo;
Il' si od rådosti mahnit, što svlada skitnicu Ira.¹³
Neka ti ne dođe samo od Ira valjaniji junak,
Žilavim rukama što bi razlupao c'jelu ti glavu,
Krvlju te silnom okáljò i iz kuće bacio tebe!«

Mrko pogledav nju Odisej dosjetljivi reče:
»Aj k Telemahu, kujo, otíci éu odmah i kazat,
Što to govorиш ti; na komáde nek isjecka tebe.«

Reče, i od riječi razbjèžē se njegovih žene.

⁹ 314. »u kuću«, tj. gore u ženske sobe, kamo je prema st. 302. otíšla već prije Penelopa.

¹⁰ 322. Bestidna je Melanta prema tome sestra gruboga Melanta; vidi 17. pjev. st. 212.

¹¹ 328. U kovačnici su rado tražili zaklon beskućnici i prosjaci vjerojatno zbog topline.

¹² 329. »Zborno mjesto« — ovdje se misli jedna uvijek otvorena prostorija u kući, koju su u starije doba iskorišćivali kao sklonište prosjaci i beskućnici, a kasnije se upotrebljavala kao mjesto gdje se ukućani sastaju na razgovor i zabavu.

¹³ 320—333. Misli se da su ti stihovi poslije umetnuti jer žena ne može govoriti ovako drsko.

Kroz kuću bježati nagnu, i koljena klonuše svakoj
Od stra, jer mislile su, od zbiljē sve to da reče.
A on uz sv'ječnjake ovdje uz goruće ostade sv'jetleć,
Sve ih gledaše stojeć, a u srcu druge je misli
Prevrto, koje se sve izvršiše poslije redom.

345

B. Odisej i Eurimah. 346—428.

Proscima junačkima Atena nè dā, da posve
Ustēgnū se od grdnjē srdobōnē, kako će više
Jad Laertovu sinu Odiseju u srce ući.
Njima Polibov sin Eurimah govoriti poče —
Dražeć Odiseja divnog i drugove nasmija svoje:
»Preslavne kraljice prosci, oj čujte me, što ēu vam reći,
Neka vam nešto rečem, što srce u grudma mi kaže:
Nije bez boga¹⁴ taj u Odiseja došao kuću;
Eno se žarki luč sa glave njegove sv'jetli,
Kako se meni čini, — kad na njoj nì dlakē nema!«
Rekavši to gradobiji on Odiseju reče:
»Bi li nadničit ti, o tüdīnče, htio, da tebe
Uzmem na polje vrlo daleko, — a platit ēu dosta,
Da mi sakupljaš trnje i visoko drveće sadis?
Tu bih ti hrane ja cijelu godinu davo
I oblačio ja i tebe obubo bih onda.
Ali si svikao tī nevaljalstva, pa ti se neće
Raditi htjeti, već voliš prosjāčit po narodu svuda,
Kako bi dobio što, da nenásitnī napuniš trbuh.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Da se ogledat tī, Eurimaše, hoćeš u poslu,
Gdjegod na livadi sa mnom, u proljetno kadgod vrijeme,
Kad se udulje dani, krivuljastū kosu da i jā
I tī imámo u rukū i tako da stanemo radit
Natašte, dok se dobro unòćā, a trave je mnogo;
Il' ja s najbolja dva da imadem orati vola,
Koji su oba bijeli, visoki i siti trave,
Jednako jaki, vršnjaci, a snaga im neće malaksat,
Četir' da jutra su zemlje, da pod plugom gruda se sipa,
Ej da vidiš me tад, povući da li bih brazdu
S kraja mogao na kraj! Da danas ratom odáklē
Udari Zeus, te štēt i koplja dva ja da imam
I šljem mjedeni sasvim, što stoji čvrsto na čelu,
Pa da med prvim tī me ratnicima ugledaš tada,¹⁵
Ne bi se meni lje zbog želuca mojega rugo!
Nego si ob'jestan tī i neprijazan si vrlo
I negdje misliš, da velik i silan si, što si u društvu
S nekolicinom i onih, što nisu dobri junaci.

---

¹⁴ 353. »Nije bez boga«, tj. zacijelo s božjom voljom; to je litota.

¹⁵ 376—379. Očito nezgodna interpolacija jer se Eurimah u st. 362. ne ruga Odisejevoj kukavštini, nego lijnosti.

- 385 Al' da Odisej dođe u očinsku vrativ se zemlju,
Ti bi kroz avliju odmah navalio bježat, i vrata
Bila bi tebi tjesna, iako su vrlo široka.«
Reče mu, ali se jače Eurimahu razljuti srce,
Mrko ga pogleda on i progovori krilate r'jeći:
»Rđo, al' ču te sada saletjeti, što si to reko
390 Drsko med ljudima mnogim ne bojeć se u srcu ništa;
Vino je valjada um osvojilo tebi, il' takva
Pamet je vazda u tèbe, te naklapaš uludo samo;
Il' si od rđosti mahnit, što svlada skitnicu Ira.«
Reče i podnožje zgrabi; Amfinomu nato se odmah
395 Proscu s Dulihija savre ka koljenima¹⁶ Odisej
Bojeć se onog, i tako Eurimah vinòtoču zgodi
U ruku desnu, te — zvekac — i na zemlju kantica padne.
A vinòtoča jekne i u prah se sruši natraške.
Po sjenovitim tada po dvorima prosci uzàvru;
400 Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
»Ej da skitalac ovaj, dok nije još došao k nama,
Umro bude, te ne bi među nama bilo gungule!
A mi se pravdamo ovdje zbog prosjaka, te nas veselit
Neće čestita gozba, jer zlo je zavladalo evo.«
405 Snažni i čili njima Telemah progovori ovo:
»Vi ste, budale jedne, bijesni! jeli ste, pili,
To se sakriti ne da, od bògòvâ neki vas draži!
Nego pošto ste siti, otidite spavati kući,
Ako vam srce veli, al' tjerati nikoga neću.«
410 Tako im reče, a prosci ugrizu se za usne Zubma,
R'jećima smionima Telémahovim se čudeć.
Onda progovori njima i besjedu reče Amfinom
(Nisa, Arétova sina Amfinom bio je sinak):
»Priјatelji oj moji, kad pravedno štogod se kaže,
415 Neće se ljutiti nitko i udarit r'jećima pr'jekim.
Nemojte ovog tuđíanca zlostávit nit' ikojeg drugog
Slugu, što ih u domu božanskog Odiseja ima.
Nego vinòtoča sada nek natoči žrtvenog vina,
Pa ćemo bozima izlit i spavati doma otíci,
420 A u Odisejevu u domu ostav'mo stranca,
Za nj nek mari Telemah, jer njemu je u kuću došo.«
Tako im reče, i svima po čudi besjedu reče.
Onda smiješa vino u vrču viteški Mulij,
Koji dulihijijski glasnik, a sluga Amfinomov bješe;
425 Pristupi k svakome od njih i dade, a bozima oni
Izliju, te se slatkog i medenog napiju vina:
A kad izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda u kuću svaki u svoju spavati odu.

---

¹⁶ 395. »ka koljenima«, tj. tražeći pomoć kao pribjegar.

DEVETNAESTO PJEVANJE

(39. dan. Kasno uveče.)

Odisej se sastaje s Penelopom. Pranje nogu.

10. Odisej i Telemah uklanjaju oružje iz dvorane. 1—52.

A u dvòrani dalje Odisej ostade divni
Propast proscima svima s Atenom smisljajuć skupa,
Te on Telemahu ove progovori krilate r'ječi:
»Oružje ubojno treba, Telemaše, u kući spravit
5 Sve, a proscima ti ćeš riječima ljupkima reći,
Spaze l' da oružja nema, i pítati stanu l' te zà njeg:
»»Iz dima oružje uzeh, jer nije više na ono
Nalik, kako ga iduć pod Troju ostavi otac,
Nego je ružno, jer dođe do njèga para i oganj.
10 Ì drugō nešto bog mi još znatnije u dušu metnu:
Kada se opijete i med vama nastane svađa,
Jedan da ne rani drugog, da prosidbu time i gozbu
Ne bi okalo, jer gvožđe i samo čovjeka draži.««
Tako mu reče, i oca Telemah posluša svoga
15 Te on dadilju zovne Eurikliju i reknē njozzi:
»Majko, deder mi žene u domu malo pridrži,
Dok ja očevo krasno u komori oružje spravim,
Oružje, koje mi u kući dim potamnjuje, kvari,
Otkad mi nema oca, a jâ sam još nezreo bio;
20 Spravit hoću ga sad, kud ne dolazi para i oganj.«
Njemu odgovori na to Euriklija, dadilja mila:
»Ne bi l' se dohvatio već jednom pameti, sinko,
Te se brinuo za dom i čuvao sav svoj imutak!
Nego koja će tebi posv'jéltit ì s tobōm ići,
25 Kada ni jednoj ne daš izići, da vidjelo nosi?«
Razumni na to njozzi Telemah odgovori ovo:
»Ovaj tuđinac! — jer ne dam bez posla onome biti,
Koji mi jede hljeb, ma iz zemlje došo dalèkē.«
Tako joj reče, a ona ni jedne ne izusti r'ječi,
30 Vrata zatvori domu, u kojem se stanuje zgodno.
Onda skoči Odisej i svijetli sinak mu skoči,
Oni iznesu štite kvrgaše,¹ kacige ktome
I oštrljata koplya, a Pálada im je Atena
Svjećnjak noseći zlatni svijetlila sprijeda divno.

---

¹ 32. »štite kvrgaše« — jer su u sredini pupčasti tako da se ispučani dio čini kao kvrga.

35 Tada svojemu ocu Telemah prozbori brzo:
»Čudo veliko vidim, oj oče, očima svojim!
Sasvim zidove kućne i krasne tr'jemoze vidim,
Jelove rogove vidim i visoke stupe odòzgō,
Sve mi je jasno evo, ko oganj da prèda mnōm gori;
Jamačno koji je bog unútra iz širokog neba.«

40 Na to domišljati njemu Odisej odgovori ovo:
»Šuti i ustavlaj miso i ništa pitati nemoj,
To ti je takav način sa Olimpa bògòvā vječnih.
Al' sad spavati idi, a ja ču ostati ovdje
Pa ču sluškinje sve i tvoju iskušat mater,
Ona će plačuć o svemu po redu pitati mene.«

45 Tako reče Odisej, i tada iz dvoranē sin mu
Spavat u ložnicu ode (a luči sv'jetljahu njemu),
Gdje je i prije spavo, kad san bi ga snašao slatki.
Tu on legne i sada te čekaše divotnu zoru.
A u dvorani dalje Odisej ostane divni
Propast proscima svima s Atenom smišlajuć skupa.

50 A Penelopa mudra iz odaje izide tada,
Na Artēmidu nalik il' nà zlātnū na Afrodítu.
Stolac joj metnu uz organj, a ona sjedne na njèga
(Stolac je bjèlokošću i srebrom obložen bio,
Majstor Ikmálj ga nekad učinio, podnožje on je
Izvio iz njeg, a runo na stocu ležaše velje).
Na taj se stolac tada Penelopa posadi mudra,
Iz sobe ženske za njom bjelòrukē sluškinje dođu;

55 One raspreme onu silèsiju jela i vrče,
Koje su oholi prosci ispijali; raspreme stole,
Na zemlju iz sv'jēčnjākā istresu organj i dŕvā
Nameću drugih, da bude topline i vidjela dosta.
Po drugi put Melànta Odiseja napadne opet:
»Hoćeš li, tuđinče, još bavrljati čitavu noćcu
Po kući i tū nam još dodijavat, za ženama zjati?
Nego, jadniče, odlaz', i gozba ti zäuhär bila,
Il' ču te gorućom glavnjom pogodit, pa ćeš otici.«

60 Po drugi put Melànta Odiseja napadne opet:
»Budalo, što se gnaviš tolikō i napadaš na me?
Valjada što se ne sjam i rđavo što sam obučen
I što po narodu prosim, jer nužda me nagoni na to?
Takovi kao ja skitači i prosjaci jesu.

65 I jā sam nekad bogat u obilnoj živio kući,
Živio među ljudma i prosjaku d'jelio često,
Kakav je godijer bio i štogod je trebalo njemu.
Hiljadne imo sam sluge, a i drugōg imo sam svega,
Uza što dobro žive i obilni zovu se ljudi.

70 Ali me pogubi Zeus Kroniōn, jer htio je tako.
Zato, o ženo, pazi, da gizdu ne izgubiš svoju
Svu, što imadeš i sada med ženama koja te dići;
Da se u svojemu gnjevu ne rasrdi gospođa na te,
Da se ne vrati kući Odisej, jer nade je jošte!

75 Ako je on i pròpō te više se vrátili nêće,

80

85

Al' mu Telemah je sin Apolónovōm milošću velik,
Te već u dvorima žena ni jedna ne može gr'ješit,
A on da ne bi znao, jer više nezreo nije.«

90

Tako joj reče, i tō kad mudra Penelopa čuje,
Grdnu izusti riječ Melānti i reknē njojzzi:
»Drznico, besramna kujo, ej dobro vidim, što činiš,
Gŕdno je djělo, što činiš i nā glāvu sebi gomilāš.
Dobro si znala sve, jer od mène same si čula,
Da sam hotjela ovog tuđinca u sobi svojoj
Pitati o mužu svom, jer u tuzi sam velikoj za njim.«

95

Rekavši to ključarici još Eurinomi kaza:
»Stolac, Eurinoma, amo donesi i runo na njemu,
Neka tuđinac sjedne na njëga i kazuje meni
I riječ sluša od mène, jer sada ga pitati želim.«

A. Odisej se izdaje za Krećanina. 100—202

100

Reče, i glatki stolac Eurinoma brzo doneše
Te ga onamo metne i runo prostre na njëga.
Tu se posadi tada Odisej, divni stradálac,
Med njima besjedit počne Penelopa mudra ovako:
»Ja ču te, tuđinče, sama zapitati najprije ovo:

105

Tko li si, otkle si? Gdje ti je dom? gdje mati i otac?«

Odgovaraajuć njoj Odisej dosjetljivi reče:
»Nitko, o ženo, ne bi na beskrajnoj mogao zemlji
Pokudit tebe, jer slava do širokog ide ti neba,
Kao i slava kralja nezazornog, koji med ljudma
Bogobojsazan vlada, med ljudima jakima mnogim,
Kojino čuva pravdu, te zemlja nosi mu crna
Pšenice, ječma mu nosi, a drveće puno je ploda,
Udilj plode se stada, a iz mora dobiva ribe,
Vlada je njegova dobra, a narod u sreći živi.

110

Zato me u kući svojoj o čemu drugome pitaj;
Ne pitaj, gdje mi je rod, i očinska gdje mi je zemlja,
Da se ne sjećam tog, da mi srce ne napuniš tugom
Jošte više, jer suzan i nevoljan ja sam, te meni

115

U kući ne treba tuđoj lelekati i ūdat i tako
Sjedjeti; běz kraja tužiti i konca zlo je, i mèni
Ti bi zamjerit mogla il' koja sluškinja twoja
Govoreći, da téžak od vina u suzama plovim.«

120

Na to odgovori njemu Penelopa mudra ovako:
»Svaku su izvrštinu, o tuđinče, uzrast i lice
Bogovi uzeli meni, kad odoše ono Argejci
Pod grad Ilrij, i muž moj među njima bješe Odisej.
Da se povrati on, da lebdi on oko mène,
Veći bi i ljepši glas u svijetu bio za mnóme,
A sad sam tužna, jer bôg mi bijedu posla toliku.
Jer kolikō je god gospodara otokom silnih,
Sami, šumovitome Zakintu, Dulihiju jošte,
I kolikō li njih na poglednoj Itaci živi,

125

130

- 135 Svi me na silu hoće i kuću mi rastaču c'jelu,
Zato ne marim ja za tuđince ni pribjegáre
Ni za glasnike marim u narodu râdine nužne,
Već za Odisejem čeznem, i moje srce se topi.
Prosioci na mène navaljuju, da se udadem,
À jā im izvijam varke; bôg mi nâdahnû pamet,
Veliki u sobi stan da namjestim i tkat da stanem
Tanak i širok pokrov, te ovo prozborim njima:
»»Mlađahni moji prosci, kad umrije divni Odisej,
Polako dan uskorujte taj, kad udat se imam,
Dok ja tkaninu grobnu Laèrtu vitezu svršim,
Da mi uzalud pređa ne pogine, — dokle ga nije
Prebolna zgrabilna smrt i sudbina strašna, da meni
Ne bi zamjerila u narodu Ahejka koja,
Čovjek, što steče mnogo, da mrtav bez pokrova leži.««
Tako im rekoh i njîma nagovorim junačko srce.
Otad po danu tkah uz veliki stan, a po noći
Opetbih sve razdriješila to uz goruće zublje.
Tako sam troljetnom znala Ahejce prijevarom varat,
A kad se četvrto ljeto primâče i dodoše Hore
(Mjeseci prolažahu, i mnögî se svršiše dani),
Onda me bestidne kuje odadu, sluškinje moje,
Te me u djelu prosci zateku i poviču na me.
Tako me prinudi nužda i nerada poso dovrših,
A sad udaji već se ne mogu uklonit nit' znam
Drugom se domislit čemu, a roditelji me mnogo
Nagone da se udam, na prosce srdi se sin mi
Videć, gdje troše imutak, jer on je odrasto i znâ
Za kuću brinut se već i srècu daje mu Zeus-bog.
Nego mi za rod svoj ded kaži, odâklê li jesи,
Jerbo iz hrasta nisi starôdrëvna niti iz st'jene.«
Odgovarajuć njoj Odisej dosjetljivi reče:
»Čuj me, Laèrtova sina Odiseja čestita ženo!
Nikako nećeš mene da prestaneš pitati za rod.
Ja ču ti reći, al' jôš ćeš i u više metnut me jada,
Negol' ih sada imadem, jer razlog je, tako da bude,
Kada je čovjek od svoje domâjë udaljen dugo
Kò jâ bludeć po ljudskim gradovima, nevolje trpeć.
Al' ču ti reći, što pitaš i razbiraš sada od mène.
Zemlja Kreta imade u iskričavome moru,
Zemlja lijepa i rodna, okò një voda, a na njoj
Mnogi bezbrojni ljudi; gradóvâ je tu devedeset,
Jezici različni tu se isprepleću, tu su Ahejci,
Eteokréčani tu su junačine, tu i Kidónci,
Dorani, kojih su plëmena tri, i dîvnî Pelâzgi.
Knosos je velik grad, u njemu je kraljevo Minos
Devet po devet ljeta i drugovo s velikim Zeustom,²
Otac mojega oca junačine Deukalióna;

---

² 179. Kretski kralj i zakonodavac Minos dobio je, po vjerovanju Grka, zakone neposredno od samog Zeusa, s kojim se sastajao u Zeusovoj spilji na gori Idi.

Deukalionu kralj Idomènēj i jā smo sinci,
U uzvijenih lađah put Ilija odbrodi onaj
I odē s oba Atrida, a meni slavno je ime
Eton; mladi sam ja, a onaj je stariji, jači.
185 Tu ti Odiseja vidjeh i dare mu gostinske dадоh;
Njega je silna olúja, od Malije³ rta ga odbiv,
Nanijela na Kretu, kad brodaše žurno pod Troju,
Te on dòspje u Amnis, Ilitiјē gdjeno je spilja;
Zli su pristani tamo, te jedva se ukloni buri.
190 Za Idomèneja stade da pita došavši u grad,
Za svog prijana glavnog, što ljubi ga — reče — i štuje.
Deseta zora je već il' jedanaesta minula bila,
Kako je u lađah ovaj u uzvitih pošo u Ilij,
Te ja dovedoh k sebi Odiseja pa ga ugostih,
195 Usrdno ja ga čaščah, jerobilna bijaše kuća.
Njemu i drūgovima, što zajedno brođahu s njime,
Prekrupe, žarkastog vina po narodu skupim i dadem,
Goveda dam im za klanje, da i tīm zadovolje srce.
Tu su dvanaest dana Ahejci ostali divni,
200 Jer ih je ùstavljo Borej siloviti, koji ni stati
Nije dao na zemlji, a bôg ga je srdit̄ digo;
Tek su trinesti dan otišli, kad ütolj vjetar.«
Tako pričaše laži Odisej istini slične,
Lice Penelopi sve se rastapalo roneći suze.
205 Kao što kada se snijeg na visokim brdima topi,
Što ga je nasuo Zefir, a poslije rastapa Euro,
Te od topljenja sn'jega nabujaju potoci tada:
Tako se obrazi l'jepi rastapali njeni od súzā;
Muž pokrāj njē sjedi, a ona plače za njime.
210 Od srca žali ženu Odisej za njim gdje jeca;
Ali njegove oči ko rogovi ili ko gvožde
Između trepavica i nè trenū, i suze svoje
Lukavo krijaše on. A ona kad sita se ljuto
Naplače, prihvati riječ ovako počevši zborit:
»Mislim te okušat sada, o tuđinče, jesli zbilja
215 U kući svojoj ondje ugostio mojega muža
S drúzima njegovima bogòlikim, kako mi vèliš.
Reci mi, kakvo je on odijelo imo na sèbi,
Kakav je bio, i kakvi drugari pratiše njega?«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Teško je iza tolikog, o ženo, vremena reći,
220 Jerbo dvadeset veće imade godina otad,
Što je otišo on odbrodiv od moje domájē,
Al' éu ti opet reći, kolikō mi dohvata pamet:
Vunenu crvenu struku Odisej je imao divni,
Dvogubu; pređica zlatna na njegovoj bijaše struci
225 S dvojakim cjevčicama, a naprvo umjetni nakit:
Prednjim nogama pàs držéći pjegavo lane
Ščepo ga, à još se ono praćàkā, — i svi se zlatnim

---

³ 186. O Maliji vidi 3. pjev. st. 286—288.

- 230 Zv'jerima divljahu tima, gdje onaj je ščepao lane
Te ga davi, a ono praćakā se hōtēći pobjeć.
Na Odiseju jošte i košulju opazih sjajnu,
Košulju takvu, kakva na suhu je kožica lüku,
Takva je bila tanušna, a sjala se kakono sunce;
Doista mnogo je ženā Odiseja motrilo s čudom.
235 Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Ne znam, da li je tako obučen već kod kuće bio,
Il' mu je koji drug darivo, kad ščaše odbrodit,
Ili prijatelj glavni, jer mnogima bješe Odisej
Mio, te slični njemu Ahejci bijahu r'jetki.
Ja mu mjedeni mač i dvogubu haljinu dadow,
Haljinu crvenu, krasnu i košulju s optokom dah mu,
Onda sa čašću njega u pokritu opravih lađu.
240 S njime je išo i glasnik od njega stariji malo;
Kakav li bijaše taj, i tō ču pripovjedit tebi:
Pleća je bio okruglih, crnomanjast i gūstē kose,
Ime mu bješe Euribat; Odisej nad ostale druge
Njega čašćaše sve, jer znaše mu u svem ugodi.«
Reče i pobudi tim u Penelopē žudnju, da plače
245 Ljuće, kad razberē znake, što sigurno njojzi Odisej
Reče; i pošto se ljuto Penelopa naplače sita,
Onda zboriti poče ovako Odiseju ona:
»Odsad ćeš, tudinče, ti, što bijedan si bio dosada,
U kući mojoj biti u časti i drāg ćeš mi biti.
250 Jer ja sama mu to odijelo, koje si reko,
Složih, iz komore dah mu i pređicu sjajnu pribodoh,
Nakit neka mu bude. Al' više ga dočekat neću,
Da bi se vratio kući u očinsku u zemlju milu.
U lađi koritastoj Odisej je nesrećom svojom
255 Pošao zlosretni grad nepoměnīk vidjeti Ilij!«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Čuj me, Laertova sina Odiseja čestita ženo!
Nemoj kvariti kožu na obrazu krasnu i nemoj
Srce rastapati muža oplakujuć. Zamjerit neću
260 Ni drugoj ženi ja, kad za drukčijim jauče mužem
Vjerenum svojim, sa kojim u ljubavi izrodi porod, —
Drukčijim, no je Odisej, što slična ga bozima vele.
Nego prestani plakat i besjedu poslušaj moju,
Ja ču ti istinski reći, i ništa ti neću zatajit:
265 Čuo sam blizu odavlē u tesprotskom rodnome polju,
Da je Odisej živ i vraća se doma te nosi
Sa sobom zaklade mnoge dragocjenē, što ih u ljudi
Prosi.⁴ Drugove sve je izgubio milene svoje
I lađu prostranu svoju u iskričavome moru
270 S trinačkog otoka bježeć, jer Zeus se srdio na njeg,
Također Helije bog, kom drugovi zaklali bjehu
Goveda; zato se svi u veoma šumnome moru

---

⁴ 273. U Homerovo doba gost je imao pravo da od domaćina traži darove pa je tako mogao sakupiti mnogo blaga i dragocjenosti.

Potope oni, a njega na gredi lađenōj iznese
Na kopno val u zemlji Feákā, koji su roda
Božjeg, i od srca njega ko kakva častiše boga;
Svašta mu dadoše mnogo i sami ga zdrava opremi
Htjedoše njegovoju kući. Već odavno bio bi ovdje
On, al' njemu se ovo u duši učinilo bolje:
Širokom zemljom da ide, da sakuplja blago. Od ljudi
Smrtnih najbolje znade Odisej, korisno što je,
Nikakav smrtni čovjek nadmudriti ne bi ga mogo.
Tako je meni kralj kazivao tesprotski Fidon;
Samom mi kleo se on u domu lijući žrtvu,
Da je već otisnuta od zemlje lađa i drúzi
Spravni su, u milu što će opremiti ga domaju;
Mene opremi prije, jer tād baš Tesproćani ljudi
Brodiše na Dulihīj, na otok pšenicom rodni.
On mi pokaza blago, kolikō ga skupi Odisej,
Tim bi potomke mogo do desetog koljena hranit,
Jer je toliko imo u dvorima kraljevskim blaga;
Reče mi još, u Dodónu Odisej da je otišō
Zeusovu volju da čuje sa visokog brsnatog hrasta
Božjega, kako će doći u očinsku milenu zemlju
Nakon tolikog svoga izbivanja, javno il' tajno.
On ti je dakle zdrav i skoro on će se vratit;
Od prijatéljā daleko i od mile očinske zemlje
Neće izbivat već dugo; al' da ti se još i zakunem:
Najvišeg, najboljeg boga od sviju tako mi Zeusa,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kod kog sam sada,
Sve će se ovo tako izvršiti, kako ti velim.
Još će se godine ove povratit kući Odisej.
Ovaj kad izmine mjesec, i kada nastane drugi.«

11. Odisej u opasnosti da se ne otkrije njegova tajna. 308—504.

A. Penelopa naređuje da se prosjaku noge operu. 308—385.

Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Ej da se tvoja riječ, o tuđinče, hoće izvršit,
Moju bi vidio ljubav i mnoge bi dobio dare,
Te bi te blaženim svatko nazivao, s kim bi se sasto!
Ali je meni slutnja u duši, kako će biti:
Nit' će se vratiti kući Odisej, niti ćeš dobit
Opremu ti, urednika jer nema takvih u domu,
Kakav je bio med ljudma Odisej, — ako ga bješe;
On je časne tuđince opremati znao i primat.
Nego, dvorkinje, vî ga opèrite i posteljinu
Postav'te: krevet i struke i jastuke čiste i sjajne,
Neka se grije i tako zlatòtronū zöru nek čèkā.
A sjutra rano vam njega okupati, namazat valja,

Pa će u kući on uz Telemaha mislit na ručak
U sobi sjedeć, a tko god od onih ozl'jedi njega
Nemilo, teško njemu! u domu ovome više
Neće mu posla biti, ma kako se srdio strašno.
325 Ta zar ćeš poznati moći, o tuđinče, da li sam umom,
Razborom i pamēću odvojila od drugih žena,
Ako se gostio budeš u dvorani ružno odjeven
I nenamazan uljem? Ta čovjek je kratka života.
330 Tko je nemio sobom i nemilosť uvježbo veće,
Njega proklinju živa i smrtni žele mu ljudi
Zla za potonji život i poslije mrtva ga psuju;
Tko li je čovjek čestit i čestitost uvježbo samu,
Njegovu slavu nose tuđinci daleko po zemlji
335 K ljudima svima i njega poštēnīm nazivaju mnogi.«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Čuj me, Laertova sina Odiseja čestita ženo!
Mrske su meni struke i čisti jastuci sjajni
Odonda, otkad kretska snjegopadnā ostavih brda
Te se u more ja u dugoveslōj ladi zavezoh.
340 Hoću spavati i sad, ko dosad što noći prenoćih
Bez sna, jer mnoge noći na ležnici ružnoj već prespah
Te sam divnu zoru ljepotronū dočeko tako.
Od srca ja ne želim, o ženo, da mi se noge
345 Operū moje, a njih se dotaci neće ni jedna
Žena od onih, što tebi u domu tvojemu služe;
Osim staricu kakvu poštēnu ako imadeš,⁵
Što je trpjela jada tolikō, kolikō sam i ja, —
Takovoj branio ne bih, da mojih se dotakne nogu.«
Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
350 »Nikad, o tuđinče mili, tolikō razuman nije
Iz daljine mi draži tuđinac u kuću došo,
Kao što razumno tī i veoma pametno zboriš.
Staricu imam u domu, što pametno misliti znade,
Koja je nesretnika odgojila, hranila onog;
355 Kad ga je rodila mati, u svoje ga primila ruke;
Ta će ti oprati noge, iako slabašna jeste.
Nego ustani daj, Euriklija mudra, i podi
Tvog gospodára vršnjaku da operes noge, jer takve
Negdje su ruke veće Odiseju, takve su noge;
360 Brzo samrtni ljudi u nevolji živeći stare.«
Tako reče, a baka objetučkē sakrije lice,
Suze odroni tople i besjedu prozbori tužnu:
»Jaoh za tobom meni, ah nesretnoj, sinko! Od ljudi
Svih je najviše Zeus zamrzio na te, a tī si
365 Sved bogobjazan bio! tolikō gromovnom Zeusu
Izbranih hekatombā i pretilih stegānā nitko
Ko ti sažgao nije! i tī si se molio njemu,
Krasnu da dočekaš starost i svijetlog odgojiš sina,

---

⁵ 346. Odisej očekuje da mu se starica neće rugati, kao što to čine mlade sluškinje, npr. Melanta; vidi st. 372—373.

370   A òn je povratka dan ukratio samome tebi!
Tako u tuđem svijetu i njemu negdje se žene
Rugahu, kada je kome u dvore došao slavne,
Kako se ove kuje podrùgujū, tuđinče, tobom.
Ti se sramotiti od njih i grđiti ne daš i zato
Ne puštaš, da te Peru, te meni Penelopa mudra
Kćи Ikàrija to je naložila, à jā je slušam.
375   Zato ču noge ti oprat Penelopi za volju mudroj,
A i tèbi, jer srce u grudma se mojim od tuge
Buni; al' riječ mi čuj, što sad ču ja kazati tebi:
Mnogi su izmučeni tuđinci ovamo došli,
380   Ali mislim, da nisam ni jednog Odiseju slična
Vidjela, kako si ti po stasu, po nogama, glasu.«
Njoj odgovárajúć òvō Odísēj dosjètljivī reče:
»I drugi kazuju tako, o starice, koji nas oba
Vidješe očima svojim, da med sobom vrlo smo nalik,
385   Kako opažaš to i sama i govoriš pravo.«

B. Euriklija prepoznaje Odiseja. 386—504.

Tako joj reče, i baka za kotlom sjajnim se maši,
Iz kog je noge prala, i vode nalije mnogo
Hladne, a zatim tople dodade, i tada Odisej
390   Sjedne od ognjišta dalje i k tome se nà strānu tamnu
Okrene misleć u duši, da ne bi primiv mu nogu
Poznala baka požiljak, da ne bi na vidjelo došlo.⁶
K svom gospodaru ona pristupivši htjede ga prati,
Ali poznade odmah požiljak, gdje ga je nekad
Bijelim zubom vepar rasporio, kad je na Pàrnēs
395   K majčinu hrabrom ocu Autòliku došo i k sinma
Njegovim; taj je na glasu med ljudma s prijevarnih bio
Zakletvi, à tō je imo od Hermije, kom je jagnjècā
Polio stegna i kozja na ugodbu, zato je njemu
Hermija rado pomago. Autòlik na polje rodno
400   Itačko došavši nađe odskòra rođena sina
U kćeri, kog mu u krilo Euriklija metnu, kad presta
Večerat, pa mu ovu izustivši besjedu reče:
»Sad izabèri ime, Autoliče, kojim ćeš čedo
Čeda svojega nazvat, ta mnogo si žudio njega.«
A njoj Autolik na to odgovori i reknē ovo:
»Zete i kćeri moja, nazov'te ga, kako vam velim:
405   Srdeći se na zemlji mnogòhranōj na mnoge žene
I ljude evo me kod vas, i zato djetetu ovom
Neka se ime dade Odisej.⁷ Kada u napon
I on već jednoć dođe i na brdu parneskom dvore
Velike materinske kad pohodi, gdje mi je blago,
410   Dat ču mu blaga i natrag opremiť ču vesela njega.«

---

⁶ 391. »da ne bi na vidjelo došlo«, tj. da je on Odisej.

⁷ 407—409. Vidi o tome u Tumačenju na kraju knjige.

415

Zato je k njemu Odisej zaputio, dare da sjajne
 Dobije od njeg, i tada Autolik i njegovi sinci
 Zagrle rukama njega i medenim pozdrave r'ječma,
 Njegove matere mati Amfiteja obujmi njega,
 Glavu mu ljubiti stane i öbje lijepe oči.
 Nàočitím sinòvma Autòlik svojima vikne,
 Neka zgotove ručak, i oni se pokore njemu,
 Onamo odmah vola dovedu petáka, okò njeg
 Prionu, ogule ga i svega potom ras'jeku,
 Sve raskomadaju vješto, na ražnje ponatiču zatim,
 Pomnjivo sve ispeku i razd'jele onda u d'jeli.
 Čitav se gošćahu dan do zalaska samog sunčànōg,
 I srcu im se nije premáklo jednake gozbe.⁸
 À sūnce kad već zadje, i kada se uhvati tmina,
 Legnu na počinak i sna blagòdat stanu uživat.
 A kad ranoranka zora ružoprsta osvanu veće,
 Onda se sà psima u lov Autòlika oprave sinci,
 S njima zajedno divni Odisej tákoder pode.
 Oni se na strmi brijeđ odjeven velikom šumom
 Parneski popnu tad i u klance vjetrovite dođu.
 Uto iz tihih voda okèanskih dubokih sunce
 Zrakama svojima baš na ljudske oranice sine,
 Lovci u dolinu zađu, a naprvo tragove njušeć
 Idahu njihovi psi, izà njih Autòlika sinci,
 A među njima još i Odisej iđaše divni,
 I to blizu pásā, dugosjenim mašući kopljem.
 Golem je vepar tu u ležaju ležao gustom,
 Kroza nj duhali nisu ni žestoki vjetrovi vlažni,
 Nit' ga je zrakama sunce žarkovitim gađalo ikad,
 Niti je skroz prokapljivao dažd, i tako je bio
 Gust, oko njèga se lišća veòoma prosulo mnogo.
 Vepar začuje bahat od ljudi i pasa, kad k njemu
 Stupahu loveć; i ôn se najednoć pred njima stvori,
 Čekinje kruto svoje naježiv, a plamen iz oči
 Njegovih sve je sijèvō; Odisej punahnom rukom
 Dižući dugo koplj, polèti najprije na njeg
 Raniti ga želéći, al' nato vepar sa strane
 Skoči te ga pretèće, nad koljenom raspori njega.
 Mesa mu mnogo izvúčē na zubu, al' ne zadre u kost.
 Njega pak rani Odisej, u pleće ga desno pogodiv,
 Te skroz vepra probode oštrice sjajnoga kopljja,
 I ôn se u prah smota zaskičav, a duša mu ode,
 I oko njèga se sinci Autòlika zabave tada.
 Vješto nezázornōme Odiseju zavežu ranu,
 Bogu sličnom junaku, i crnu mu ustave krvcu
 Basmom,⁹ i brzo oni u dvore se očinske vrate.

⁸ 425. »jednake gozbe« — vidi 8. pjev. st. 98.

⁹ 458. »Basmom« — Ovo je u Homera jedini primjer primjene bajanja u liječenju, što se kasnije silno proširilo, osobito kod primitivnih naroda. U Ilijadi pjesnik kao sredstvo za liječenje rana obično navodi ljekovito bilje i trave.

- 460   Dobro izvidaju njega Autòlik i njegovi sinci
Pa ga obdare sjajnim daròvima i bñzo njega
Vesela veseli pošlu u itačku milu mu zemlju.
Tu se obraduju i otac i gospoda majka,
Kad im se povrati sin, i svašta ga pitati stanu,
Kakav je dobio to požiljak, à òn im kaže,
Da ga vepar na lov rasporio bijelim zubom,
Kada je pošo na Pàrnës s Autòlikovim sinòvma.
- 465   Starica spustivši ruke požiljak Odiseju primi
Pa ga taknuvši pozna i odmah ispusti nogu;
Gol'jen u kotao padne, i kotao mjedeni zvekne
Te se na stranu nagne, i voda se izlije iz njeg.
Starici zajedno radost i tuga obuzme dušu,
Oči se napune suza, i bujna joj besjeda zapne.
Onda Odiseja primi za podbradak te će mu reći:
»Ti si, Odiseju, to, oj milo čedo! ne mogoh
Prije te poznat, dok jå te ne opipah svog gospodara.«
- 470   Reče i pogleda odmah Penelopu očima svojim
Hoteć joj natuknuti, u domu da muž joj je mili,
Ali Penelopa nije ni vidjeti, a ni razumjet
Mogla, jer joj pamet Atena odvñu; — Odisej
475   Za grlo desnicom primi Eurìkliju, à drugòm rukom
Bliže je pritegne k sebi i ovu joj besjedu reče:
»Majo, zašto me hoćeš pogubiti? Ta ti na svojim
Grudma si hranila mene, i sada mnogo pretrpjev
Iza dvadeset ljeta u očinskoj evo me zemlji!
- 480   Nego kad u dušu dade ti bog, da mene poznadeš,
A ti sad šuti, da nitko u domu ovom ne sazna;
Jer éu ovo ti reći, i tako će doista biti:
Ako mi prosce bog poubijati ponosne dade,
Neću ni dadilji tebi oprostiti, kada već jednom
485   I druge dvorkinje budem u dvoru svojem ubijo.«
- 490   Mudra Eurìklijija njemu ovako odgovori na to:
»Čedo, kakva ti riječ iz ograde zubne izmàče?
Znadeš, kakvo je srce u mène stalno i tvrdo,
Kakono živac kamen il' gvožđe, znat éu da šutim.
495   Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći:
Ako ti prosce bog poubijati ponosne dade,
Onda éu tebi žene izbrojiti po kući tvojoj,
Koje preziru tebe, a koje su nevine od njih.«
- 500   Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Majo, što ćeš mi njih kazivati? nije ti nužno;
Ja éu ih vidjeti sam i svákù éu poznati od njih,
A ti šuti i taji, i ostavi bozima sve to.«
Tako starici reče, a ona iz dvòranë ode
Vodu da drugu doneše, jer prva se izlila sasvim.

12. Drugi razgovor Odiseja s Penelopom. 505—604.

A. Penelopa opisuje svoj nesretni položaj. 505—558.

505 I kad ga òperë ona i namaže blistavim uljem,
Opet bliže stolac privuče k ognju Odisej,
Da bi se ogrijao, a u prnje skrije požiljak,
Med njima besjedit počne Penelopa mudra ovako:
»Još ču te nešto malo, o tuđinče, pitati sada.
510 Odmah će biti vrijeme za počinak svakome slatki,
Koga sladahni osvoji san, ma žalosna kako,
Ali mene je bog obdario tugom golémom;
Čitave dane ja se naslađujem kukajuć, tužeć,
Poslove gledajući i svoje i sluškinja mojih;
515 A kad dođe već noć, kad svuda počivaju ljudi,
Ja u krevetu ležim, okò mōg se nemirnog srca
Ljute sabijaju brige i zaplakanu me muče.
Kako Pandarija kći, slavujica, ptičica siva,
Pjeva lijepe pjesme, kad proljeće nastaje prvo
520 Sjedeć u lišću gustom stabálā, previja mnogo
I glas iz grla sipa mnogòzvučno za sinom milim
Svojim i kralja Zeta, za Itilom tuguje ona,
Kojeg je nekad u svojoj ludosti posjekla mačem:¹⁰
Tako se srce i meni koleba na dvije strane,
525 Da li bih čuvala sve u sigurnosti sa sinom svojim,
Veliki, visoki dom i sluškinje i sav imutak
Bojeć se narodnog glasa i poštjuć krevet mužèvljī,
Ili bih pošla za onog Ahejca, koji je od svih
Najbolji, te me prosi i bezbrojne darove daje.
530 Dokle mi jošte sin lakòuman bijaše i lüd,
Onda mi nije dao da ostavim kuću mužèvljū
I da se udam, a sada u naponu kad je i velik,
I sām me moli on, da iz očinskih izidem dvora,
Ljutit radi imutka, Ahejci što mu ga troše.
535 Nego deder mi san istumáci i čuj ga sada:
Dvadeset gusaka imam u domu, i one iz vode
Pšenicu jedu, a jā se veselim, kada ih gledam;
Al' iz planine sleti orlušina kukasta kljuna
Te im polomi šije i pokla ih; one po dvoru
540 Ležahu hrpmice, a ôn se digne u eter
Divni, a ja u snu u kuknjavu udarim i plač,
I oko mène se tada ljepòkosē Ahejke skupe,
Gdje sam jecala tužno, što orao pokla mi guske;
Al' on opet dolètī i padne na isturen balvan
545 Krovni te umiri glasom čovječjim mene veléći:

---

¹⁰ 518—523. Pandarijeva kći Aedona, žena Zetova, htjela je iz zavisti ubiti najstarijega sina tebanskog kralja Amfiona i Niobe, ali je u noćnoj tami pogodila svojega sina Itila, pa pretvorena u slavuju dirljivim pjevanjem tuži za umorenim.

»»Ne boj se ništa, o kćeri Ikàrija slavnog daleko,
Nije to san, već zbilja, i tako tebi će biti:
Guske su prosci, a jà sam otoič orao bio,
A sad muž sam tvoj, i k tebi se vraćam evo,
Pa ču proscima svima sudbinu don'jeti grdnu.««
Tako mi reče, te slatki i medeni pusti me sanak,
A ja se ògledäm i sve u dvoru opazim guske
Kako na istom mjestu iz korita pšenici zoblju.«

550

B. Penelopa navješće natjecanje lukom. 559—604.

Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Nije drukčije, ženo, mogúće san istumáčit
Niti ga drukud navijat, — ta izreko sam je Odisej,
Kako će sve se izvršit, i proscem se pomalja propast,
Niti će ikoji smrti i Kerama moći utèći.«

Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Sana zaludnih ima, o tuđinče, ima ih ludih,
Te se po njima sve ne izvršuje ljudima smrtnim.
Dvoja su vrata, kroz koja izilaze ništavi sanci:
Jedna su od rogóvā, a drùgā od b'jele kosti,¹¹
Koji idu kroz vrata od rezane bijele kosti,
To su prevarljivi sni i lažne doglašuju r'ječi,
Koji na ona glatka na rožana izlaze vrata,
Oni javljaju pråvo, kad čovjek vidi ih koji.
Nego mislim, da nije odátlē došao meni
Strašni san, da mene razvèseli ũ sîna moga!
Drugo u srce spravi, što sada mislim ti reći.
Evo i zore već nepomènicē, koja će mene
Od kuće odgnat mužèvljē! jer sad ču odrediti borbu:
Metnut ču sjekire ja, što u dvorima svojim je nekad
On ih poreðo ko rebra laðènā, dvanaest na broju;
On je stojeć daleko krozà njih gadao str'jelom.
A tō ču natjecanje odrediti proscima sada,
Pa tko rukama svojim tetívu najlakše zapne
I tko kroz sjekire sve po redu izmetne str'jelu,
Za tog bih htjela poći i ovu ostaviti kuću
Svojega vjerenog muža veòoma krasnu i punu
Blaga, i nje se mislim i u snu sjetiti kadgod.«

Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Čuj me, Laèrtova sina Odiseja čestita ženo!
Nemoj okl'jevati više i u kući borbu odredi,
Jer će se ovamo prije domišljati vratit Odisej,
Negoli prosci lûk opipavajuć glatki tetivu
Mognu zapeti za nj i izmetnut kroz gvožđe str'jelu.«

Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Da me, tudinče, ti sjedéći u dvòrani hoćeš
Zábavlјat, ne bi se san po očima prosuo meni.

555

560

565

570

575

580

585

590

---

¹¹ 563. Ovo o sancima preuzeo je Vergiliije u Eneidi 6. pjev. st. 893—896.

595

Ali ljudima nije mogúće ne spavati nikad,
Jer su besmrtni bozi na zemlji žitòrodnòj ovoj
Svakome postavili čeljadetu smrtnome način.
Zato ti i jā idem, o tuđinče, u sobe gornje,
Pa ču u krevet leći, što odonda meni je tužan,
Te ga sùzama kvasim, otkàdā je divni Odìsēj
Pošao zlosretni grad nepomènīk vidjeti Ilij.
Tamo ču počinuti, a tî ćeš u kući leći,
Na zemlju prostri što, il' neka ti namjeste krevet.«

600

Rekne i u sobe gornje u blistave ùzàđē ona,
Ali ne sama, već uz nju i dvorkinje uzadu njene.
U sobe gornje ona sa dvorkinjama uzàšāv
Plakati za mužem stade za svojim Odisejem dragim,
Dok joj sjajnòokā sankom Atena ne ospe kanje.

DVADESETO PJEVANJE

(39. [nastavak] i 40. dan.)

Događaji prije ubijanja prosaca.

13. Noć prije ubijanja prosaca. 1—90.

A. Atena tješi Odiseja. 1—55.

A Odisej divni u tr'jemu počine tada,
Volujsku načinjenu pod sèbe je metnuo kožu,
A preko sèbe runa ovaca, što klahu Ahejci;
A kad leže, tad baci Eurinoma struku na njèga.
Ali Odisej je ležo ne spavajuć te je u duši
Proscima smišljao zlo. A iz dvòraně idahu žene,
Koje se po običaju obljudbiti davahu proscem,
Jedna se smijala drugoj i zbijala svakakve šale.
Od tog se srce njemu u grudima buniti stane,
I òn se zamisli tada u duši i u srcu svome,
Bi li skočio sad i da li bi sve poubijo,
Il' bi ih pustio zadnjom i posljednjom k prkosnim proscem,
Da se sa njima ljube; u njèmu zalaje srce;
Kao što kuja, kad stoji uz svoju nejaku štenad,
Laje na nèpoznata i hoće na njèga navalit,
Tako lajaše srce u njèmu na nedjela kivno;
Àl' òn se u srce lupi i napadne na njeg ovako:
»Strpi se, srce, ta već si pretrpjelo grđi pasjaluk
Onoga dana, kad Kiklop goropadni drûge mi jake
Žderaše, à tī si to podnosilo, dok te je pamet
Opet iz spilje one izvèla, gdje poginut ščaše.«
Tako prozbori svoje u grudima koreći srce,
I srce tad se ustípī i ono se pokori njemu
Krepko, a on se tamo i ovamo vrtjeti stane.
Kao što želudac pun pretilinē i křvi kad čovjek
Stane amo i tamo okrétati uz vatru žarku
Želeć, što brže da se ispeče, tako Odisej
Tada se vrtio amo i tamo misleć u duši,
Kako će dignuti ruku na bestidne prosce, gdje ima
Mnogo ih, a on je sam; — al' tada sišavši s neba
Pristupi k njemu Atena na ženu uzrastom nalik;
Čelo glave mu stane i riječ mu prozbori ovu:

»Zašto si opet budan, od sviju nesretniji ljudi?
Kuća je ovo twoja, i žena je u kući twoja
I sin, kakva bi samo poželjeti mogao tkogod.«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Doista pravo si sve i valjano, boginjo, rekla.
Ali se zamislilo u grudima srce mi nešto
Misleći, kako će ruke na bestidne dignuti prosce,
Na mnoge sām, ta oni na iskupu vazda su ovdje.
Osim toga se jošte i o drugom zamislih nečem:
Ako sa Zeusovom voljom i tvojom ubijem prosce,
Kud će se onda zakloniti? Ded promisli o tom i sama.«
Sjajnoka boginja njemu Atena odgovori na to:
»Drzniče! čovjek se uzda i u gorēg svojega druga,
Koji je i sām smrtnik i nije mudar tolikō, —
A ja boginja jesam, u nevolji koja te svakoj
Čuvam svagda, i sada bjelòdano ovo ti velim:
Ovdje pedeset četa okò nās da okolo stane,
Čētā smrtnih ljudi, i poklat nas hoće u boju,
Opet bi tovne ovce i goveda odgnao njima.
Nego se sanku daj; — ne spavat i čuvat se to je
Muka noćcu cijelu; iz zala već ćeš izići!«
Tako mu reče Atena i sankom mu obaspe oči;
Boginja užoritā na Olimp otide tada.

B. Penelopa moli od Artemide smrt. 56—90.

San kad osvoji njega i svè mu razglobi ude,
Iz srca rastjera brige, tad čestita njegova žena
Prene se od sna i sjedeć u krevetu mekome stane
Plakati; i kad se ona već naplače do site duše,
Tada se ženska dika Artēmidi moliti stane:
»Gospođo boginjo, čuj me, Artēmida, Zeusova kćeri!
Ej da sada me ti strijelom u srce zgodiš
I uzmeš život mi odmah, il' mene da zgrabi oluja¹
Pa da otide sa mnom na one pretamne staze
I da u zavojitog Okēana baci me ušće!
Kao što nekad zgrabi oluja Pandarija kćeri,²
Što su im ubili mater i oca bozi, te same
U kući ostadoše sirotice, al' Afrodīta
Divna ih othrani sirom i slatkim medom i vinom,
Hera im ljepotu dade i razum više no drugim
Ženama smrtnim, a časna Artēmida vīsinu dā im,
Slavne poslove njih Atena nauči radit.
Al' Afrodīta na Olimp na široki kad je uzǎsla,
Da bi djevojkama izmolila udaje cvjetne

¹ 63. »oluja« — misle se Harpije; o njima vidi u Tumačenju riječi na kraju knjige.

² 66. Pandarije je imao, po kasnijoj priči, 3 kćeri: Aedonu, Kleoteru i Meropu; vidi 19. pjev. st. 518. Jedne kćeri moraju okajati grijeh svojega oca Pandarija, koji je ukrao iz Zeusova hrama na Kreti od zlata načinjenog psa — djelo Hefestovo.

75 Danak u gromovnog Zeusa, a njemu je poznato svašta,
Što je ljudima smrtnim sudbina, što li im nije,
Uto djevojke one odnesoše Harpije i njih
Daše Erinijama strahovitim, neka ih dvore:³
Tako nek satru i mene vladari olimpski bozi,
80 Ili ljepokosa nek me Artēmida pogodi str'jelom,
Pa ču Odiseja vidjet i pōd zemlju zači ču strašnu,
A srce goremu neću junaku razveseljavat.
Nego se jošte bijeda podnositi daje, kad tkogod
Grozno plače po danu u svojem žalostan srcu,
85 Al' bar noću se u san zavězē, kojino svaku
Odgoni radost i tugu, kad sklopi čovjeku kanje;
Meni pak bog prevarljive sne navoditi znade:
Noćas je opet lego uz mène, da spava onakav,
Kakav je bio onda, kad ode s vojskom, i moje
90 Srce se radovaše, jer nè mnih, da sän je, već zbilja.«

14. 40. dan. Jutro u dan strijeljanja lukom. 91—386.

A. Priprava za natjecanje. 91—239.

a. Zeus daje Odiseju dobra znamenja. 91—121.

Kada izgovori to, zlatòtronā javi se zora;
Plakaše ona, a glas joj Odisej čujaše divni.
Pa mu misao dođe, u duši se učini njemu,
95 Da ga već poznaje žena i uz glavu njemu da stoji;
Struku i runa, što njima pokrivo se, uzme i metne
U sobu sve na stolac i napolje kožu iznese,
Uvis podigne ruke ovako se moleći Zeusu:
»Oče o Zeuse, po suhu, po vodi ako me bozi
Vrlo me izmučiv s voljom dovedoše u zemlju ovu,
100 Onda nek u kući ovoj od ljudi, koji se bûdē,
Znamenje čujem, a vani nek znak mi Zeusov se javi.«
Tako se pomoli on, i čuje ga premudri Zeus-bog.
S Olimpa sjajnoga odmah zagrmi on iz oblákā
Iz visine, te divni Odisej veseo bude;
105 A glas od mlinarice izbliza začuje jedne
Iz kuće, gdje su žrvnji pastira narodnog bili;
Oko žrvanjā tih se okrétnalo dvanaest žena
Pšenično, ječmeno brašno pripremajuć okrepnu ljudsku,
Samljevši pšenicu drûgē već spavahu žene, a ona
110 Slabija od svih njih još nije prestala radit,
I kad ustavi žrvanj progovori (znàménje kralju):
»Oče o Zeuse, vlâdâru tî nad bozima, ljudma,

---

³ 78. »neka ih dvore«, tj. neka ih kazne; to je eufemizam.

115 Al' si zagrmio glasno sa zvjezdanog svojega neba!
Nigdje oblaka nema, pokazuješ znamenje nekom;
Daj izvrši i meni siroti, što će ti reći:
Zadnjom i posljednjom danas u domu Odiseja divnog
Ljubljenu gozbu nek prosci imadu, koji su meni
Pobili koljena⁴ moja srdobōnōm mukom i trudom,
Kôliko meljem im brašno, al' posljednjom ručali danas!«
120 Čestitoj besjedi toj se i Zeusovu gromu Odisej
Divni povèselī misleć osvetit se zlicama onim.

b. Euriklija i Telemah. Priprave za natjecanje. 122—159.

I druge sluškinje tad se u kraljevskim dvorima krasnim
Izbūdē i stanū vječni na ognjištu užizat oganj,
A bogoliki junak Telemah iz kreveta skoči,
125 Nadjene haljine na se i nā pleći naoštren baci
Mač⁵ i na noge b'jele privezavši potplate krasne
Koplje ubojno primi s oštricem od mjedi ljute.
Pode i stavši na prag Eurikliji reče ovako:
»Kako je posteljom, majo o draga, jelom i pićem
130 Počašćen u kući stranac? il' možda zanemaren leži?
Jer mi je takova mati, iako je pametna vrlo:
Ona čovjeka časti nasùmcē, koji je gori,
A drugog, koji je bolji, bez gošćenja znade otpustit.«
135 Mudra Euriklija njemu ovako odgovori na to:
»Mati je nedužna tvoja; ne krivi je sada, o sinko.
Sjedio tu je tudinac, i vina je do volje pio,
Nije tražio više ni hrane, kad pitaše njega.
Ali kada je već poželio počinka i sna,
140 Ona sluškinjam reče, nek njemu postelju nastru:
Nego kako je on veđoma nesretan, jadan,
Nije na krevetu htio ni jastucima da spava,
Već u trijemu je zaspo na runima ovčjim i kôži
Volujskoj nèčinjenoj, a mî ga pokrismo strukom.«
145 Reče, — i iz kuće ode Telémah mjedeno koplje
Držeć u ruci i pseta brzònoga dva još za njime,
Med nazuvčare Ahejce u skupštinu ode Telemah.
Sluškinjam poviće tad Euriklija, ženskinju dika,
Kojano Opa kći Pisenorova sina je bila:
»Na noge sada, te jedne pomètite dvorove brzo,
150 Al' ih pokropite prije; na stocce građene krasno
Sägove crvenē báć'te; a drügē ôtrite rêdom
Spužvama stolove sve i krčage, dvoušne vrče
Hubave očistite, a jedne pod'te na izvor
Te donesite vode, al' po nju hodite brže,
155 Jer će se brzo prosci u domu ovome naći,

---

⁴ 118. »pobili koljena«, tj. oduzeli svu snagu.

⁵ 125.—126. »nā pleći... mač« — vidi 2. pjev. st. 3.

Rano će doći oni, jer světkovina je svima.⁶
Reče, i one je čuju i rado se pokore njojzi,
I njih dvadeset ode na izvor nā vodu crnu,
A druge oko posla u dvorima prionu vješto.

c. Eumej, Melantij i Filetij. 160—239.

160   Uto uniđu sluge prosácā u dvor i drva
Vješto nac'jepaju oni i dobro; i žene se uto
S izvora vrate, a eto i svinjar dođe i tjera
Do tri debela krmka u čitavom najbolja stadu,
I on ih pusti tamo po dvorištu krasnom da pasu,
Zatim Odiseju slatkim progovori r'ječma ovo:
»Da li te, tuđinče, sada Ahejci paze što više
Il' te ko i prije još sramote po kući ovoj?«
Njemu domišljati na to Odisej odgovori ovo:
»Ej da bogovi hoće, oj Eumeju, grdilo kaznit,
165   Kako u svojoj ob'jesti bezakonja svakakva rade
Prosci u kući tudioj, ne stide se nimalo više!«
Dok su se oni tu razgovarali besjedeć tako,
Uto kozopaša k njima Melantije pristupi bliže
Tjerajuć koze, što bjehu u stadima najbolje svima,
170   Proscima ručak, a i dvā pastira idahu s njime.
Ispod trijema bučnog Melantije poveže koze
Pa on Odiseju grdnim progovori r'ječima ovo:
»Hoćeš li, tuđinče, još bavrljati po kući ovoj
I prosjačit od ljudi, a napolje nećeš izići?
175   Ne mislim, da čemo nās dva razíći se prije no šake
Ogledamo, jer tvoje prosjačenje nimalo nije
Pristojno; ta Ahejci i drugdje imaju gozbe!«
Tako mu reče, a njemu Odisej ne prozbori ništa,
Glavu odmakne šuteć i zlō po onoga misleć.
180   Kad li i treći dođe Filetiće, glava pastirā,
Proscima jalovu kravu⁷ i koze tjerajuć tovne,
Njega su s njegovim stadom prevèzli lađari na suho,
Koji i druge ljude opremaju, dođu li k njima.
Ispod trijema bučnog Filetije kravu i koze
185   Sveže pa pristupi bliže k svinjaru i upita njega:
»Kakav je, svinjaru, ovo tuđinac u kuću našu
Došao skoro? Od kakvih od ljudi diči se da je
Došao on? i gdje mu je rod, gdje očinsko polje?
Nesretnik! likom je on vladaru sličan i kralju;
Nego bogovi svjetske skitače bacat u b'jedu
190   Znadu, jer im, ma bili i kralji, dosuđuju jade.«
Reče i dođe k tudincu i desnom ga pozdravi rukom,
Besjedu započne s njim i prozbori krilate r'ječi:
»Zdravo, o tuđinče oče, i jednom se rodila sreća

---

⁶ 156. »svetkovina« — misli se svetkovina mlada mjeseca u čast Apolonovu.

⁷ 186. »jalovu kravu« — vidi 3. pjev. st. 383.

200 Tebi, koji si sada bijedama obuzet mnogim!
Oče o Zeuse, nema od tèbe okrutnijeg boga!
Rađat se ljudima daješ, a na njih se smilovat nećeš,
Kad se nalaze u zlu, u b'jedi i u žalosti!
205 Obli me znoj, kad tebe zamotrih, iz očiju mojih
Udriše suze, jer jà se Odiseja sjetih, za kojeg
Mislim da tàkòđer luta obučen u takove prnje,
Ako je jošte živ i motri svjetlost sunčanu.
Ako l' je umro već, u Aídovu l' boravi domu,
210 Teško li meni za njime neporočnim, koji je mene
U kefàlènskòm polju malèna još govedárom
Stavio! A sad je krava množina, i čovjeku drugom
Goveda širokih čela tolikò dala se ne bi.
Ali ih drugima moram dogonit, da njima se goste,
215 Ne mare za sina ništa u domu niti se boje
Kazni bògòvà vječnih, i vèć razdijeliti misle
Među se sav imutak, kad ne vraća se gospodar,
A srce moje mnogo u grudima pomišlja misli,
Jer je veliko zlo otići u drugu zemlju
220 Zajedno s govedima u tuđega naroda ljude,
Dokle je sin u životu, — al' ostajat tu i uz tuđa
Goveda sjedit i jäde podnositи jošte je gore.
Ja bih pobjegao bio ka premoćnom drugome kralju
Odavno već, jer ovdje podnositи više se ne da,
225 Ali jošte se nadam jadníku onom, odáklē
Neće li doći i razagnati sve po dvorima prosce.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Ti se, kravaru, meni ne činiš rđav ni ludak;
Vidim i sam, da srce u grudima pametno imaš;
Zato ču nešto ti reći i zaklet se velikom kletvom:
230 Najprije tako mi Zeusa i tako mi gostinskog stola,
Tako mi ognjišta divnog Odiseja, kòd kòg sam sada,
Dok si još ovdje ti, Odisej će vratit se doma,
Pa ćeš, bude l' te volja, zamotriti očima svojim,
Gdje se ubijaju prosci, što po kući ovoj gospòdè.«
235 A Odiseju tada govèdár odgovori ovo:
»Ej, da Kroniòn to, o tùđinče, hoće izvršit,
Moju bi vidio snagu, kolikā je, kakve li ruke!«
Tako se pomoli tada i Eumej bozima svima,
Da se Odisej umni u svoje povrati dvore.

B. Telemahovo se ubijstvo odgada. 240—246.

240 Dok su se njih tri tu razgovarali besjedeć tako,
Prosci spremahu smrt Telemahu i zlu sudbinu,
I njima u taj čas prelètī s lijeve strane⁸
Orao, ptić iz visina golubicu plašljivu držeć.
Onda progovori njima i besjedu reče Amfinom:

---

⁸ 242. »s lijeve strane« — to je znak nesreće.

245

»Neće, drugovi mili, za rukom nam namjera poći,
Nit' ćemo ubit Telemaha mi; — već gozbe se sjet'mo!«

C. Doručak. 247—386.

a. Žrtva i ophod. Telemah i Odisej. 247—278.

250

Tako im reče Amfinom, i svima se besjeda svidje;
Onda u dvore božanskog Odiseja otidu oni,
Struke metnu na sèbe na stolice i naslonjače;
Onda velike ovne i debele koljahu koze
I svinje koljahu tovne i s paše zakolju kravu.
Zatim ispeku drob i razd'jele, sm'ješaju onda
Vino u vrčevima, a Eumej im pod'jeli čaše.
Glava pastirā kravar Filetije da im po redu
Hljeba iz košara krasnih, Melàntej im točaše vino.
Rukama posegnu tada za gotovim jelima oni.

255

Onda Odiseja sjedne Telemah pametno misleć,

260

Uz prag ga kameni sjedne u dvòrani hubavoj, tvrdoj,
Malen mu primakne sto i stolicu primakne prostu,
Postavi dio droba pred njèga i natoči vina
Njemu u zlačanu kupu i reče mu besjedu ovu:
»Sjedi ovdje i pij med ljudima vino, a jâ ću
Tebe braniti od svih prosáca, da ne grde tebe
Niti te šakama biju; u domu općinskom nismo,
Nego u domu božanskog Odiseja, koji ga meni
Stëče, à vî se, prosci, ustegnite dajte od grdnje
I od nasilja svakog, da ne bude svađe i kavge!«
Tako im reče, a prosci ugrizu se za usne zubma
R'ječima smionima Telémahovím se čudeć.

265

Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima:
»Koliko göd je ljutu Telemah besjedu reko,
Primimo je Ahejci; veòma prijeteć nam zbori,
Jer nam Kroniòn nije dopustio;⁹ inače njega
Mi bismo ućutkali, iako je zvonak govòrnik.«

270

Tako Antinoje reče, al' mario nije Telemah.
Bozima svetu tad hekatòmbu glasnici po gradu
Itačkome povedu: dugovlasi stanu Ahejci
U sjenovit se gaj Apolóna kupit streljača.¹⁰

275

b. Ktesip vrijeda Odiseja. 279—319.

280

Kad već ispeku meso i s ražnjeva kada ga skinu,
Pod'jele ga u d'jéle i slavnom se goščahu gozbom;

---

⁹ 273. »Kronion nije dopustio«, tj. da ga ućutkamo ubivši ga.

¹⁰ 278. Da proslave Apolonovu svetkovinu; vidi st. 156.

I pred Odiseja oni, što dvorahu, metnuše mesa
Dio onolik, kolikō i sami dobili bjehu,
Jer sin Odisejev mili Telemah tako im reče.
285 Proscima junačima Atena ně dā, da posve
Ustegnu se od grdnje srdòbōlnē, kako će više
Jad Laèrtovu sinu Odiseju u srce ući.
Među proscima bjese i uvježban zlikovac jedan,
Imenom zvaše se Ktesip,¹¹ na Sami mu bijaše kuća.
290 Taj se u blago svoje u golemo uzdo te stade
Ženu Odiseja prosit, izbivao što je već davno.
On med proscima tada med prkosnim prozbori ovo:
»Čujte me, junački prosci, da nešto rečem vam sada.
Jednaki dio imade tuđinac, kako je pravo,
Kao i mi, jer nije ni pravedno niti je l'jepo
295 Sto uskraćivati gost'ma Telemaha, koji mu dođu,
Nego mu gostinski dar i od mene evo,¹² i njime
Robinju, koja ga kupa, nek nagradi il' drugog kojeg
Slugu, što ih u domu božanskog Odiseja ima.«
Tako rekavši uzme iz košare govedu nogu¹³
300 I baci punahnom rukom, al' malo odvrativši glavu
Ukloni se Odisej, nasmije se zlorado vrlo
U srcu, i krasno građeni zid tad pogodi Ktesip.
Onda Telemah ovom na Ktesipa napadne r'ječju:
»Doista, Ktesipe, bolje po tèbe je, po srce twoje,
305 Što ga pogodio nisi, jer sâm se uklonio hicu,
Inače ja po sredini oštrljatīm tebe bih kopljem
Probo, te otac ti dâcu opremo bi namjesto svadbe
Ovdje; i zato nitko nepòdobna neka mi djela
Ne radi! Sad ja znam i razumijem, što li je dobro,
Što li je зло, jer više ko prvo nezreo nisam.
310 Nego trpimo još i gledamo, kako se ovce
Kolju, i kako se hljeb i vino u kući troši,
Jerbo moguće nije, da mnogima zabrani jedan.
Nego me neprijateljski da vr'jeđate nemojte više;
Ako posjeći mene želite nemilom mjedu,
I to bih volio ja, jer i umr'jeti bilo bi bolje,
315 Negoli vazda takva nepòdobnā motriti djela,
Kako zlòstavīte tudince i sluškinje grdno
Gonite amo i tamo po mojim dvorima l'jepim.«

c. Podrugivanje Telemahu i Teoklimenu. 320—386.

320 Tako im reče, a oni umuče svi i zašute;
Napokon prozbori sin Damàstorov njima Agèlaj:
»Prijatelji oj moji, kad pravedno štogod se kaže,
Neće se ljutiti nitko i udarit r'jećima pr'jekim.

---

¹¹ 288. Ktesip znači: posjednik konja, a to znači da je bogat.

¹² 296. ironija.

¹³ 299. Svaki je gost imao uza se kod stola košaricu u koju bi stavljao ostatke jela.

- 325 Nemojte ovog tuđinca zlostavit nit' ikojeg drugog
Slugu, što ih u domu božanskog Odiseja ima.
A Telemahu ja bih i materi njegovoj reko
Blagu besjedu sad, u duši l' im ona se svidi:
Dokle se srce još u grudima nadalo vašim,
Da će se vratiti umni Odisej u kuću svoju,
Dotle zamjere ně bī, što čekaste, što ste u domu
Vi zadržavali prosce, jer tako bolje je bilo,
Kada bi vrativ se došo Odisej u kuću svoju.
Al' sad je očito već, da njemu povratka nema.
Nego materi reci, Telemaše, uz nju kad sjedneš:
Za najboljeg i onog, tko najviše nudi, nek pođe,
I tī ćeš očevinom zavladati veselo svojom,
Jest ćeš i piti, a ona imutak će čuvati drugom.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Tako mi boga Zeusa, Agèlaje, tako mi muka
Oca, što je daleko od Itake umro il' luta,
Ta ja od udaje majku ne odvraćam, nego još kažem,
Neka se za kog hoće udade, i darove silne
Dat ču, al' me je strah silovitom goniti r'ječju
Iz kuće nju; i ne dao bog izvršit se tome!«
- 340 Reče Telemah, i tada Atena Palada prosce
U neiskazan smijeh navědē i pomjeri um im:
Od teškog oni smijeha iskriviše čeljusti svoje,
Stanu sirovo meso i krvavo jesti, i súzā
Pune im budu oči, a duše im slučahu jauk.
Tad Teoklimen njima bogoliki prozbori ovo:
»Jädnīci vi, u kolikōm ste ziu! ta mrakom su glave
Obvite vaše i lica i koljena vaša odozdo!
Lelek strašni vas stoji, i lica vam puna su suza;
Zidi su pokropljeni i krasni balvani krvlju,
- 355 Trijem je utvara¹⁴ pun i dvôr ih je pun, te u Ereb
One u tminu lete, i samoga na nebu sunca
Nestalo je, i opaki mrak posvùdā je pao.«
Tako im reče, i prosci nasmijaše mu se slatko;
Onda im Polibov sin Eurimah započne zborit:
»Lud je tuđinac taj, što odskòra odnekud dôđe!
Nego ga, momci, dajte izvedite napolje brže,
Neka na zborište ide, kad ovdje noć mu se čini.«
- 360 Al' Teoklimen njemu bogoliki prozbori ovo:
»Ne molim, da mi daš, Eurimaše, tko će me izvest.
Oči i uši sâm imadem i po dvije noge,
I bez prijekora imam u grudima srce valjáno;
To sve vodi me van, jer vidim, da se povrh vās
- 365 Primiće zlo, i nikoji vās utèći ni izmać
Neće, bogolikog što vas Odiseja ima u domu
Ljude zlostavēc i jošte bezakonja svakakva radeć.«
Reče i ostavi kuću, u kojoj se stanuje zgodno,
Ode k Pireju opet, i taj ga od srca primi.

---

¹⁴ 355. »utvara«, tj. duša ubijenih prosaca.

375   Jedan po drugom oči povuku prosci i tada
              Stanu Telemaha dražit i smijat mu se zbog gòstī.
              Gdjekoji ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
              »Nitko, Telemaše, nema od tèbe lošijih gosti!
              Kakova opet to skitáča prljavog imaš,
              Koji je gladan hljeba i vina; za nikakav poso
              Podoban nije, a nije ni snažan, već teret je zemlje.
380   A već drugi ti gost prorícati digo se eto.
              Nego bolje bi bilo, da poslušaš nešto i mene:
              Dajmo u lađu punu vesálā bac'mo tuđince.
              K Sikilcem njih pošalj'mo, da od njih ti koristi bude.«¹⁵
385   Tako rekoše prosci, al' mario nije Telemah
              Za te r'jeći, već ôn je na oca gledao šutke
              Čekajuć, kad li će ruku na bestidne dignuti prosce.
              A kći Ikàrijeva Penelopa mudra je bila
              Prekrasan metnula stolac nasùprot dvòrani muškoj
              Pa je svakoga prosca odátlē besjedu čula.
390   Prosci se smijahu još i večeru spremahu slatku¹⁶
              I obìlatu oni, jer vrlo su zaklali mnogo.
              Ali od večere one¹⁷ nemilije ne može biti,
              Kakovu boginja htjede i ljudima skoro priredit,
              Jer su nepòdobna djela već òdàvno radili prosci.

---

¹⁵ 383. Stanovnici otoka Sicilije bili su u to doba na glasu zbog trgovine robljem.

¹⁶ 390—394. Ti stihovi ne stoje ni u kojoj vezi s prethodnim riječima, pa se misli da su umetnuti.

¹⁷ 392. »od večere one« — to je sarkazam jer se misli ubijanje prosaca.

DVADESET PRVO PJEVANJE

(40. dan)

Postavljanje luka.

1. Početak natjecanja lukom. 1—187.

A. Penelopa donosi luk. 1—100.

Uto Ikàrija kćeri Penèlopi mudroj je miso
Sjajnoka boginja vrgla Atena u srce ovu:
Da u dvòrani divnog Odiseja proscima metne
Sivkasto gvožđe¹ i lük za borbu i za početak
5 Pokolja. Uz ljestve tad se Penelopa visoke popne
Lijepo svijenī ključ u punahnu uzevši ruku,
Lijepi mjedeni ključ sa bjèokosnīm sa drškom.
Ona sa dvorkinjama u nájzadnjū zaputi sobu,
Gdje su zakladi mnogi Odiseja ležali divnog,
10 Zlato je ležalo i mjed i dobro kovano gvožđe,
Ležo je gipki luk i s njime zà str'jèle tulac,
A u tulcu ljutih množina bijaše str'jela,
U Lakedèmonu sve to darivo mu prijatelj glavni
Ifit, Euritov sin, što na bogove bijaše nalik.²
15 U Meseni se s njim Odisej sastao bio,
I to u domu hrabrog Ortiloha.³ Baš je Odisej
Pò dûg došao svoj, što narod mu bijaše dužan,
Jer su Mesenjani došli u lâđama punim vesálâ,
Te su pastire i trista ovaca sobom odvèli
20 S Itake. Poradi toga na poruke momkom Odisej
Na put daleki ode, jer starci ga slahu i otac.
Ifit je pošao pak za nestalih kobila dvanest
Koje su kobile još mazgòvi tegleći sali.
S tih ga kobia smrt i suđenje poslije snađe,
25 Kada je k Zeusovu sinu Heràklu došo junaku
Jakome, srčanome, sukŕivcu grdnoga djela,
Ifita gosta u domu svojemu ubi Heràklo,

---

¹ 4. »sivkasto gvožđe«, tj. 12. sjekira kroz kojih ušice treba da prođe strijela s Odisejeva luka.

² 14. Vidi o Euritu 8. pjev. st. 224 i d. Heraklo je ukrao Euritu glasovite kobile i podmuklo ubio u svom dvoru u Tirinsu njegova sina Ifita, koji je pošao od kuće da ih traži.

³ 16. Vidi 3. pjev. st. 488.

Zlica nije se bojo božanskē kazni ni stola,
Kojim ga ponudio, već Ifita ubi i k tome
30 Kobile kopita krepkih u dvorima svojim zadrži.
Za njih propitujuć Ifit Odiseja sretne i lük mu
Darova, što ga otac silnoviti nošaše Eurit,
Te ga na smrti sinu u visokom ostavi domu;
A mač Ifitu oštiri Odisej i ubojno koplje
35 Dade, da bude mu znak prvina gostinske pažnje.
Al' se kod stola nikad ne sastaše, jer sin je Zeusov
Ifita, Eurihu sina, umorio bozima sličnog,
Od kog imaše luk Odisej divni, al' u boj
Kad bi u crnim išo u lađama, nije ga sobom
40 Uzimo, već je ležo u domu ko glavnog mu spomen
Prijatelja, al' vazda u zemlji ga nošaše svojoj.
A kad ženska dika Penelopa do sobe one
Dođe i na prag stupi na hrastov, štono ga tesar
Nekad uglavi vješto i mjerilom⁴ izmjeri pravo,
45 Uklopi dòvratnike i vrata postavi sjajna, —
Od biòčuga odmah Penelopa odvije remen
I ključ metne unútra, a zasunke stane od vrátā
Pravo smjerajuć natrag da tura. Kao što pasuć
Bik na livadi rikne, baš tako i krila od vrátā
50 Kada ih räzdvojí ključ, zatutnje i naglo se otpri.
Kraljica na daske stane na visoke, gdje su ormari
Stajali, a u ormarima od jela mirisna bjehu.
Rukom posegne ona u ormar i sa klina skine
Luk i korice sjajne, u kojima bijaše spravljen;
55 Zatim sjedne onde, na koljena korice metne,
Zaplače ūza glasa i izvadi luk gospodarev.
Pošto se ljuto mudra Penelopa naplače sita,
Onda u dvoranu ona med prosce ponosne ode
Noseći gipki luk u ruci i zà str'jèle tulac,
60 A u tulcu ljutih množina bijaše str'jela.
S njom su i dvorkinje išle i nosile kovčeg, u njemu
Gvožđe je ležalo i mjed, — sve oruđe kraljevo bojno.
Kada ženska dika Penelopa k proscima dođe,
65 Stade kraj dòvratnika od dvoraně građene tvrdo,
Ispred obraza oba povukla je bijeli pr'jevjes,
Nà obje strane joj stâše po dvorkinja čestita jedna.
Odmah proscima ona progovori i r'jěč im rekne:
»Čujte me, junački prosci, što napadoste na ovu
70 Kuću te hoćete jesti neprestano i piti u njoj,
Jer gospodara nema već odavno, i vās ni jedan
Drugoga izgovora izrèći nikakva ne zna,
Nego mnome se želi oženit, učinit me ženom.
Ali na noge, prosci, kad natječete se za me.
Ja ču veliki luk božanskog Odiseja metnut,
75 I tko rukama svojim tetivu najlakše zapne,
I tko kroz sjekire sve po redu izmetne str'jelu,

---

⁴ 44. »mjerilom« — vidi 5. pjev. st. 245.

Za tog bih htjela poći i ovu ostaviti kuću
Svojega vjerenog muža veòoma krasnu i punu
Blaga, i njê se mislim i u snu sjetiti kadgod.«
80 Reče i Eumeju zatim svinjaru zapovjedi divnom,
Neka proscima luk i sivkasto postavi gvožđe.⁵
Eumej uzme i postavi luk i zaplače nato,
Zaplače s njim i govèdär, kad ugleda luk gospodarev.
Grdnua tad izusti riječ Antinoje i reknë njima:
85 »Aj vi seljačke lude, što dalje od danas ne znáte
Mislići! kukavice, što plačete? zašto u grudma
Kraljici dirate srce, i bez toga njezino srce
Puno je jada i tuge, kad izgubi miloga muža?
Nego šutite, sjed'te i jedite ili izid'te
90 Na polje i tamo plač'te i ostav'te oružje ovdje,
Da se natječu prosci u borbi strašnoj, — jer mislim,
Zapeti luk taj glatki da neće dati se lako,
Jer med ovima svima junaka takova nema,
Kakav je bio Odisej, ta i sám sam vidio njega
95 I još se sjećam, al' ludo još d'jete⁶ ja sam vam bio.«
Tako reče, i srce u grudma se pònädā njemu,
Da će tetívu zapet i gvožđa da će prostr'jelit,
Al' on sada je prvi da okusi imao str'jelu⁷
Od nezázornōg onog Odiseja, kojeg je psovo
100 U kući sjedeć i drûge na njèga sve podjarivo.

B. Telemah postavlja sjekire. 101—139.

Snažni i čili njima Telemah progovori ovo:
»Ao veòoma je Zeus Kroniòn zaludio mene!
Mati mi draga veli — iako je pametna vrlo —
Za drugog da će poći i ovu ostaviti kuću.
À jā se evo smijem i ù srcu radujem ludom.
Nego na noge, prosci, kad natječete se za nju!
105 Nema žene više ovakve u ahejskoj zemlji,
Nema je ù svētōm Pilu, u Argosu ni u Mikeni,
Niti na kopnu crnom, na samoj je Itaci nema;
Ta to i sami znate, — što treba mi mater da hvalim?
Nikakvim izgovorom zavlačit već nemojte poso,
110 Nećat se nemojte zapeti luk, jer vidjet želimo.
Ja bih se hotio sam na luku ogledat ovom,
Ali zapnem li luk i strijelom li prostr'jelim gvožđa,
Gospoda majka mi neće iz dvorova na žalost moju
115 Otić ni za drugog poći, a sám bih ostati mogo,
Jer već očevo mogu da uzmem oružje dično.«
Reče i na noge skoči Telemah i crvenu struku,

---

⁵ 81. »sivkasto gvožđe« — vidi st. 4.

⁶ 95. »ludo dijete« — vidi 2. pjev. st. 313.

⁷ 98. Ta sarkastična aluzija na skoru sudbinu Antinojevu stoji u oštroj suprotnosti s njegovim sadašnjim uzdanjem u pobjedu.

- 120   K tome i oštri mač sa svojih skine raménā,
                      Najprije sjekire u red porazmeće za sve iskòpāv
                      Jednu dugačku jamu i mjerilom izmjeri pravo;
                      Onda utaba zemlju, i prosce obuzme čudo,
                      Kako je dobro poređo, a nikada vidio nije.
                      Na prag stane Telemah i ogleda snagu na luku.
125   Triput zadarma njim želéći ga k sebi pritegnut,
                      Triput ga izda snaga, iàko se u srcu nado,
                      Da će zapet tetívu i gvožđa da će prostrjelit.
                      A kad četvrti put pritégnu, zapeo b' tada,
                      Ali Odisej mu migne i zabrani, ako i šćaše.
130   Snažni i čili njima Telemah progovori opet:
                      »Ao kolikā ču rđa, kolikī ču ostati slabic!«
                      Ili sam premlad još, te ne mògu se pòuzdat u se,
                      Rukom da ubijem onog, tko mene uvr'jedi prije!
                      Nego na noge vi, od mene koji ste jači,
135   Kušajte snagu na luku i natjecanje dovrš'mo!«
                      Tako reče Telemah i na zemlju metne od sèbe
                      Luk prisloniv ga vratma uz krila zglobljena, glatka
                      Pa za biòčug krasni on str'jelu zadjene brzu;
                      I òn se posadi opet na stolicu, s koje je usto.

C. Uzalud hoće neki zapeti luk. 140—187.

- 140   Onda Eupitov sin Antinoje prozbori njima:
                      »Diž'te se, drugovi svi, i desno idite redom,
                      Počnite s onog kraja, gdje vino se počinje točit.«
                      Tako Antinoje reče, i svima se besjeda svidje,
145   I pŕvī Enopov sin sa stoca se podigne Liod, —
                      Taj im je žrtava bio nadgledač i u zadnjém kutu
                      Sjedio vazda uz krčag; bezakonja njemu prosaca
                      Mrska su svagda bila, i svima je on zamjeravo.
                      Liod sad luk i břzū još str'jelu u ruke uzme,
                      Onda na prag stane i ogleda snagu na luku,
150   Al' mu se zapeti ne da, već vukući izmuči ruke
                      Mekane, nežuljene i proscima prozbori ovo:
                      »Drugovi, ja ne mogu da zapnem; drugi nek uzme;
                      Mnogima ovaj će luk boljarima uzeti dušu,
                      Uzeti život, pa mnogo i jeste poginut bolje,
155   Negoli promašit živim i tako ne dobiti ono,
                      Rašta se skupljamo ovdje i postići sveđer želimo.
                      Gdjekoji sada se nada i želi u srcu svojem,
                      Da bi Penelopu ženu Odiseja dobio divnog,
                      Ali kad ogleda snagu na luku, kada ga vidi,
160   Onda nek traži drugi krasnòhäljku Ahejku koju,
                      Neka joj darove nosi i prosi; a kraljica ova
                      Pošla za onog, tko najviše dâ i koji je suđen.«
                      Tako im Liod reče, i na zemlju metne od sèbe
                      Luk prisloniv ga vratma uz krila zglobljena, glatka
165   Pa za biòčug krasni tad str'jelu zadjene brzu,

I on se posadi opet na stolicu, s koje je usto.
Grdnu tad izusti riječ Antinoje i rekně njemu:
»Kakva ti, Liode, riječ iz ograde zubne izmāče,
Strašna i nemila riječ? Na tèbe ljutim se čujuć
Gdje će mnogima luk boljarima uzeti dušu,
Uzet im život zato, što tì ga ne umiješ zapet!
Nije gospoda majka porodila takoga tebe,
Da znaš zapeti luk i strijelu izmetnut brzu,
Al' će ga ponosni prosci sad drugi zapeti odmah.«

170

175 Reče i naloži zatim kozaru Melanteju ovo:
»Diž' se, Melanteju, i daj u dvòrani oganj zapali,
Veliki stolac metni uz òganj i runo na stolac,
Onda iz kuće loja iznesi veliki kotur,
Pa čemo ugrijat lûk i mládi ga namazat lojem,⁸
Ogledat snagu na njemu i natjecanje dovršit.«

180

185 Tako mu reče, i oganj Melantē zapali vječni,
Zatim još stolac metne uz òganj i runo na stolac,
Onda iz kućē loja iznesi veliki kotur,
Tàd su grijūći lûk mladíci oglédali snagu,
Al' ga ne mogoše zapet, i preslabi bijahu za to,
Još je Antinoje čeko i slični bogu Eurimah,
Izmed prosácā prvaci, junáštrom najbolji od svih.

2. Odisej se otkriva Eumeju i Filetiju. 188—244.

Uto izidu oba pastira iz kuće skupa,
Izide svinjar božanskog Odiseja i s njim govèdár,
190 Za njima iz kuće i sám Odisej izide divni.
A kad iz dvorišta izidu već i dôđu pred vrata,
Onda riječi blage progovori njima Odisej:
»Bih li, svinjāru, tebi i tebi, kravaru, ja r'ječ
Rekao, il' bih premučo? al' srce me nagoni reći.
Kakvi bi brâniči vî Odiseju bili, da ovdje
195 On se odakle nađe iznèbuha bogom donesen?
Biste li branili vas dva Odiseja, ili bi prosce?
Rec'te obojica sada, što srce i duša vam veli.«

Tada Odiseju riječ govèdár prihvati ovu:
»Oče, o Zeuse, želju mi tu da hoćeš izvršit:
200 Da se povrati on, i bôg da ga doma dovede!
Moju bi vidio snagu, kolikâ je, kakve li ruke!«

Tako se pomoli tada i Eumej bozima svima,
Da se Odisej umni u svoje povrati dvore.
A kad mišljenje njihno Odisej pravo upòznâ,
205 Onda im opet riječ obojici prihvativ reče:
»Glavom sam ovo ja u domu! natrpjev se mnogo
Iza dvadeset ljeta na postojbinu se vratih.
Vama dvojici znam da željkovan dolazim doma,

---

⁸ 179. Luk se već dugo nije upotrebljavao pa je postao suh i tvrd; lukavi Antinoje, sumnjajući u snagu prosaca, hoće ga grijanjem i mazanjem umekšati da olakša napinjanje.

210 Al' vi ste jedini takvi, a òd drugih ne čuh ni jednog
Da bi se molio kada za mène, da mu se vratim.
Zato vam istinu velim, dogoditi što se imade:
Ako mi dade bog poubíjati ponosne prosce,
Ja ču oženiti vas obojicu, hubave kuće
215 Blizu mene ču dat vam obojici i blaga k tome,
Mojega sina braća i drugovi bit će te meni.
Ali ču jošte i očit vam znak pokazati sada,
Da bi me poznali dobro i vjerovali u duši:
Vid'te požiljak, kud nekad koljačem me rāsporī b'jelim
220 Vepar, kad odoh na Pärnēs s Autòlikovīm sinòvma.«
Reče i ukloni dronjke s požiljka velikog svojeg;
Jedan i drugi to kad ugleda i sve raspòznā,
Zaplaču i ruke tad na Odiseja hrabroga bace,
Pozdrave njega te glavu, ramena mu ljubiti stanu,
225 A Odisej glavu i ruke poljubi njima.
Koliko plakahu mnogo, sunčanā bi svjetlost ih zašla,
Da plač Odisej sam ne prekine ovo veléći:
»Prestan'te plakati oba i jaukat; mogo bi tkogod
Iz kuće izići i spazit te i drugim u kući kazat.
230 Jedan za drugim ud'te, ne zajedno; — naprvo ja ču
Ući, a onda vî za mnóme. Znaka vam evo:
Koliko god u domu prosaca ponosnih ima,
Neće ni jedan dopustit, da meni dade se tulac
I luk, — al', Eumeju, tî kroz dvoranu luk mi donesi
235 Pa mi ga u ruke daj i ženama kazat otidi,
Tvrdo složena vrata nek zabrave od sobe ženske,
Čuje li koja buku od ljudi, jecanje čuje l'
Iz mjesta zatvorenog nek napolje nejde ni jedna,
Nego nek ostane šuteć unútra pri svojem poslu.
Tebi nalažem pak, Filétije divni, da vrata
240 Dvorišna zabraviš bravom i brže privežeš užem.«⁹
Reče i uniđe u dom, u kojem se stanuje zgodno;
Onda se posadi opet na stolicu, s koje je usto,
Za njim uniđu sluge božanskog Odiseja oba.

3. Svršetak natjecanja lukom. 245—268.

A. Eurimah. Antinoj traži odgodu. 245—268.

245 Tada već obraćaše u rukama luk i Eurimah
Na plamenu ga s ove i s one grijući strane,
Ali ga nije mogo da zapne, već od srca dičnog
Stenaše, s uzdahom ovu izustivši besjedu reče:
»Ao kolikō mi je i mène i drugih žao!
250 Ako mi i jest žao, za ženidbom ne jadam tol'ko,

---

⁹ 241. Da prijatelji ne dođu proscima u pomoć kad začuju viku i zapomaganje.

I drugih Ahejaka imade na Itaci samoj,
Koja je obliita morem, i u drugim ima gradòvma,
Koliko jadam za to, što slabački smo tolikò,
Te luk bogòlikòga Odiseja ne može zapet
Nitko, sramota je to, i unuci za nju će znati.«
Njemu Eupitov sin Antinoje prozbori ovo:
»Neće baš tako biti, Eurimaše, ta vidiš i sam.
Danas se svètkovina u narodu svetkuje božja,¹⁰
Tko bi danas natezao luk? umir'te se samo
Pa ga ostav'te ovdje, i sjekire možemo ovdje
Ostavit sve, jer mislim, da u dom Odiseja nitko
Sina Laèrtova neće unići i sa sobom odn'jet.
Nego vinòtoča sada nek natoči žrtvenog vina,
Pa čemo bozima izlit, krvùljastī luk čemo spravit.
Recite sjutra kozaru Melànteju, najbolje koze
Neka amo dovèdē, što ima u čitavom stadu,
Od njih slavnòlukòm sva Apolónu dat čemo stegna,
Onda kušajmo snagu na luku i borbu dovr'šmo.«

B. Odisej ište luk. 269—358.

Tako Antinoje reče, i besjeda svima se svidje.
Tad im lijevati vodu glasnici na ruke stanu,
A dječaci krčage do vrha napune vinom,
Vrčeve razd'jele zatim natočiv ih žrtvenog vina.
A kad ga izliju već i po svojoj se napiju volji,
Onda lukavo njima Odisej dosjetljivi reče:
»Preslavne kraljice prosci, oj čujte, što ēu vam reći,
Neka vam nešto rečem, što srce mi kaže u grudma.
Molim Eurimaha ja i Antinoja naličnog bogu,
Koji je rekao riječ i ovu, kako valjade;
Ostav'te sada luk i prepustite bozima sve to,
I bog ēe po volji sjutra ud'jeliti kojemu snagu.
Nego dajte luk taj i meni glatki, da jakost
Svojih ogledam rùkù, imádē li sìlā u mène,
Kakvih bijaše prije u udima mojima gipkim,
Il' ih je nestalo već zbog skitnje i nikakve njege.«
Tako im reče, al' svi to Odiseju zamjere ljuto,
Bojeć se, glatkoga on da ne bi zapeo luka.
Grdnú tad izusti riječ Antinoje i reknē njemu:
»Oj ti kukavče stranče, u tèbe pameti nema!
Nije l' ti dosta, što mirno med prkosnim proscima nama
Ovdje se gostiš, i jesti što nitko ti ne krati i još
Slušaš nam razgovore i besjede? besjeda naših
Ne sluša nikakav drugi ni prosjak niti tuđinac!
Vino, tuđinče, slatko i medeno podbada tebe,
Koje i drugom škodi, tko s požudom, bez mjere pije.

---

¹⁰ 258. Vidi 20. pjev. st. 156.

- 295 Vino i preslavnog nekad Kentaura Euritióna¹¹
Pomami, kada je došo med Lápite, kad je u domu
Silnog junaka bio Piritoja. — Pomaman, mahnit
On već od vina u domu Piritojevu zločinstvo
Učini; osvoji srdžba junake, te skoče, i njega
Van kroz vrata izvuku i nemilom mjeđu ods'jeku
Uši mu, odrežu nos, i pomaman on još u duši
Otide vukući svoju bijedu lud i bez úma.
Tako se prvi put eto Kentauri zavade s ljudma,
I Euritiōn pijanac bijede dopade prvi.
- 300 Tako i tebe zla će zadesiti — velim ti — sreća,
Zapneš li ovaj luk, u narodu našemu nećeš
Milosti primati više, jer poslat ćemo te odmah
Kralju Ehetu mî, zatiraču samrtnih ljudi,¹²
U lađi crnoj, a zdrāv se od njèga vratiti nećeš.
Nego u miru pij, ne zadirkuj mlađe od sèbe.«
- 305 Njemu Penelopa mudra ovako odgovori na to:
»Nije, Antinoje, stvar ni pravedna, niti je l'jepa
Što ukraćivati gost'ma Telemaha, koji mu dođu.
Bojiš se, veliki luk Odisejev ne bi l' tuđinac
Zapeo pòuzdāv se u svoju snagu i šake
- 310 Te me odveo doma i svojom učinio ženom?
Ni sam valjada on u grudima ne misli na to;
Nek vas se nitko stog ne žalostī u srcu svome
Gosteć se u kući ovoj; ta nije ni prilika tome.«
- 315 Polibov sin Eurimah progovori njozzi ovako:
»Kćeri Ikàrijeva Penelopa mudra, odvèsti
Neće te taj, nit' boji se tko, jer prilično nije,
Nego se stidimo ljúdī i žena, stanu l' govorit,
Pa će ahejska koja još i većā kazati rđa:
- 320 »»Doista lošiji mnogo junaka nezazornog ženu
Prose, a nè mogū nî lük da zapnu glatki, već prosjak
Od nekuda se k njima doskitao neki i lako
On je zapeo luk i svä je prostr'jelio gvožđa.««
- 325 Tako će reći tko, a sramota nama bi bila.«
- 330 Njemu Penelopa mudra ovako odgovori na to:
»Slavni, Eurimaše, oni u narodu ne mogu biti,
Koji sramotno kuću izjedaju kojeg boljara —
Zašto dakle držite, sramota tô da bi bila?
A tuđinac je ovaj i temeljan i vrlo velik,
- 335 Diči se, da je sin valjána oca i dobra.
Nego podajte luk i njemu, pa ćemo vidjet,
Jer éu ti ovo reći, i tako će doista biti:
Zapne l' tuđinac luk, i proslavi l' njega Apòlōn,
- 340 Ja éu ga odjećom krasnom obúci: košuljom, strukom,
Oštro éu koplje, od pásā i ljudi obranu, dat mu,
Dvosjekli dat éu mu mač i potplate na noge obje,

---

¹¹ 295. Kentaur Eurition pokušao je na svadbi Lapita Piritoja ugrabiti njegovu mladu ženu Hipodamiju, a to je bio povod glasovitoj borbi između Kentaura i Lapita, u kojoj je Eurition poginuo.

¹² 308. Vidi 18. pjev. st. 85.

Pa ču ga dati opremit, kud vodi ga srce i duša.«
Razumni na to njoj Telemah odgovori ovo:
»Nikakav, majko, Ahejac od mene vlasniji nije
Drugome luk taj dati il' ne dati, komu me volja,
Koliko göd ih svih po brdovitoj Itaci vlada
I po otocima, kraj zemlje konjògojnē što su
Elidske, — nè možē nitko zabránit mi, ako tuđincu
Oružje ovo baš hoću da dadem, neka ga nosi.
A sad u sobe podi i svoje poslove tamo
Gledaj, preslicu, stan i zapòvjedi, neka za poslom
Idu dvorkinje tvoje. Muškarci svi će se brinut
Za luk, a najvećma ja, jer u kući ja sam gospodar.«
Mati se udivi tome i opet se u sobe vrati,
Jerbo razumnu riječ sinòvljū u srce uze.
U sobe gornje ona sa dvorkinjama uzàšāv
Plakati za mužem stade za svojim Odisejem dragim,
Dok joj sjajnòokā sankom Aténa nè ospē kanje.

C. Odisej prostreljuje sjekire. 359—434.

A divni svinjar luk ponèsē savijenī tada,
I svi izàtoga prosci u domu ciktati stanu;
Gdjekoji ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
»Kamo si ponio luk, o nesretni svīnjaru, kamo,
Mahniti čovječe tif? daleko od ljudi kod svinja
Izjest ée skoro te psi, othranio što si ih nekad,¹³
Ako se smiluje nama Apòlōn i bogovi drugi!«
Tako mu reku, i nà zemlju lûk bojéći se metne
Eumej, jerbo se mnogi usciktaše pò kući prosci.
Ali sa druge strane Telemah zapr'jeti njemu:
»Nosi, oče, jer ù dobar čas pokorit se svima
Nećeš! kamenjem gledaj da na polje tebe ne prognam,
Ako i jesam mlađi od tèbe, al' snagom sam jači.
Ej od prosaca da sam od sviju, što ih imade
U kući ovoj, i snagom i rukama svojima jači,
Gdjekoji naopako iz dvora bi naših izišō,
Kad bih ga poslao ja, jer o zlu rade mi oni!«
Tako im reče, i prosci nasmiju se njemu svi slatko,
Pa se od teške onda ljutine povrate oni,
Koju imahu na nj, a iz kuće svinjar ponese
Luk i pristupi zatim k Odiseju pa mu ga dade,
Onda dadilju zovne Eurìkliju i reknē njojzi:
»Ovo, Euriklija mudra, Telèmah zapòv'jèdā tebi:
Tvrdo složena vrata ded zabravi od sobe ženske;
Čuje li koja buku od ljudi, jecanje čuje l'
Iz mjesta zatvorenog, nek napolje nejde ni jedna,
Nego nek ostane šuteć unútra pri svojemu poslu.«
Tako joj reče, a ona ni jedne ne pusti r'jeći,

---

¹³ 364. Prosci se prijete Eumeju da će ga ubiti i njegovo tijelo baciti vlastitim njegovim psima.

Vrata zabravi domu, u kojem se stanuje zgodno.
 Iz kuće šutke skoči Filetiće, vrata od dvora
 Ograđenoga dobro zaključā, — u tr'jemu je uže
 Biblovo¹⁴ skinuto s lade uzvijenē nā oba kraja
 Ležalo, i tím užem Filetiće priveže vrata;
 U kuću uđe i sjèdnē na stolicu, s koje je usto,
 Motreć Odiseja divnog; a ovaj je vrtio sa svih
 Strana i obraćo luk te gledo odasvud, da nisu
 Pole mu izgrizli crvi, dok ne bješe kod kuće njega.
 Tada je gdjekoji k drugu okrenuv se reko ovako:
 »Zbilja prèpreden to je pregledač luka! — u domu
 Po svoj prilici bit će da leži mu takav, il' možda
 On je namjeran luk načiniti takav, kolikō
 Skitnica ù zlu vješti i ovud ga vrti i onud.«

Drugi pak ob'jesni mladić ovako je rekao tada:
 »Ej da njega sreće tolikō susretne jednoć,
 Kòliko bude mu luk mogúće zapeti ovaj!«¹⁵

Tako govoriše prosci, — dosjetljivi odmah Odisej
 Veliki prihvati luk i sa strana ga ògledā sviju;
 Kao što čovjek, kojino zna uz formingu pjevat,
 Lijepo pleteno ovče crijevo¹⁶ sa obje strane
 Prima i navija žicu bez truda na novo drvce:
 Tako i veliki luk Odisej zape tad lako.

Desnicom rukom primi tetivu te ogleda i nju,
 I ko da zapjeva lasta, tetiva krasno zabruji,
 Ljuto se prosci nato snevèselē, lica se njima
 Prom'jene, i Zeus strašno zagrmjevši znamenje javi,
 A Odisej se divni stradálac povèselī nato,
 Što sin lukavca Krona s nebésā mu znamenje pusti;

Brzu strijelu uzme sa stola, koja na njemu
 Ležaše gola, a druge u prostranom ležahu tulu,
 Što su ih imali skoro da okuse ovdje Ahejci.

Sjedeć Odisej na stocu strijèlu kod prègipka luka¹⁷
 Primi pa hvati tetivu i zareze,¹⁸ zatim strijelu
 Izmetne gađajuć pravce i prostrijeli nad vrhom
 Držalā sjekire sve, i strijela naskroz izlètī
 Mjedena teška, i onda Telemahu reče Odisej:
 »Tebe, Telemaše, gost, što sjedi u kući tvojoj,
 Nimalo ne sramoti! ne promaših biljegu i luk
 Dugo se ne mučeć zapeh, a c'jela je jošte mi snaga,
 Takav, kako me prosci i psùjū i rûžē, ja nisam.
 Ali sad je vrijeme Ahejcima večeru spremi,¹⁹
 Dokle je dana, a zatim veselit se drukčije mogu

¹⁴ 390. »Biblovo uže« — vidi u Tumačenju riječi na kraju knjige.

¹⁵ 402—403. Riječi su prosca ironične; time nastoji prekriti svoju zabrinutost i strah.

¹⁶ 407. »lijepo pleteno ovče crijevo« — to je perifraza za tetivu.

¹⁷ 419. Luk je načinjen od oba roga divlje koze; pregibak je sredina luka gdje su oba roga spojena.

¹⁸ 420. Ti su »zarezi« na strijeli; donji se pritisne prstom desne ruke kad se strijela meće na tetivu, a gornji se dvjema prstima lijeve ruke drži da se strijela ne bi micala.

¹⁹ 428. »večeru spremi« — to je sarkazm; isp. Mažuranić, Smrt Smail-age Čengića, Harač st. 647. i d.

430

Pjesmom i formingom oni, jer i to pripada gozbi.«²⁰

Tako mu reče i mǐgně, na sèbe postavi oštri
Mač tad sinak božanskog Odiseja mili Telemah,
Rukom prihvati kopljé i oružan blistavom mjedu
Tad uza stolicu on kraj oca svojega stane.

---

²⁰ 430. Pjesma i zvukovi forminge bit će zvuk tetive i jauci prestrašenih prosaca.

DVADESET DRUGO PJEVANJE

(40. dan. Nastavak)

Ubijanje prosaca.

4. Ubijanje prosaca. 1—323

A. Bitka sa slabo naoružanim proscima. 1—115.

a. Odisej ubija Antinoja i otkriva se. 1—41.

Tada dosjetljivi baci Odisej dronjke sa sèbe,
Na prag veliki skoči u rukama tulac držéći
Sav pun strijela ì lük, pa strijele brze pred sèbe
Ondje pred noge prospe i proscima vikne ovako:
»Ova se vaša borba strahovita svršila evo,
A sad biljegu drugu pogoditi hoću l', da vidim
Koje ne zgodи nitko, prodičit me hoće l' Apòlōn.«
Reče i naperi on na Antinoja gorku strijelu.
Kupu je upravo krasnu Antinoje podići htio
Zlatnu sà uha dva i òbraćo je u rùkù,
Da se napije vina, a na smrt ni mislio nije
U srcu svome, a tkö bi na gozbi i pomislit mogo,
Sam da bi buduć tko, ma kolikë jakosti bio,
Njemu med mnogima smrt i Keru zadao crnu?
U grlo upravo njega Odisej pogodi str'jelom,
I rt strijеле odmah kroz mekani kroz vrat mu prođe,
Na stranu klone Antinoj, iz rùkù mu ispadne kupa,
Kada ga zgodи Odisej, iz nozdrva debeo mlaz mu
Trgne junačke krvi, po stolu nogama lupi
Te ga odgurne brzo i ná zemlju jestvine spadnu,
Hljeb se uprlja sav i pečeno meso, a prosci
Udare u viku vidjev, gdje junak na zemlju pade,
Skoče sa stolica tad i razlètē se po kući i svud
Gledati stanu oni po zidima građenim krasno,
Ali ni štita nigdje ni ubojnog nè bješe kopljja,
Te na Odiseja gnjevni ovako vikati počnu:

»U zo čas, tuđinče, gađaš junake! nećeš se više
Boriti ni s kim tī, sad smrt ti je sigurna, pr'jeka.
Najboljeg eto si sada pogubio mladog junaka,
Što ga na Itaci bješe, al' jastrebi tebe će kljuvat!«
Tako zborahu svi, jer misliše, navlaš da nije
Ubio čovjeka on, a razumjeli nisu ludaci,
Da su im nastavljenе već svima ná pogubu zamke.¹
Mrko pogledav njih Odisej dosjetljivi reče:
»Pseta nijedna vî, od Troje da ču se vratit,
Više mislili niste, rastakali ste mi kuću
I ženskū čeljad u njoj obl'jegati silom ste znali,
Prosiste moju ženu, a jošte sam ja u životu!
Bògòvā nije vas strah, što širokim vladaju nebom,
Niti je vama stalo do zamjere potonje ljudske;
Al' sad su nastavljenе okò vās na pogubu zamke!«

b. Eurimah kuša umiriti Odiseja. 42—68.

Tako im reče, i svè ih bljedoča osvoji i strah,
Svaki se ògledā, kud će utèći od smrti pr'jeke.
Samo Eurimah riječ ovako prihvati njemu:
»Ako si Itačanin Odisej te kući si došo,
Onda govorиш pravo, Ahejci činjahu sve to,
U kući radiše mnoga bezakonja, na polju mnoga.
Ali mrtav već leži Antinoje, koji je krivac
Svemu, što radilo se, i sviju djela je uzrok;
Nije ženidbe on tolikō tražio željno,
Nego je mislio drugo, al' nije mu dao Kroniōn,
Itakom uređenom u duši svojoj je htio
Vladati sam i u zasjedi tvog pogubiti sina,
Ali je eno ubit po pràvici, à tī se sada
Smiluj čeljadi svojoj; u twojoj što se je kući
Izjelo, ispilo što se, u narodu sve čemo tebi
Naknadit, i još napóse na náplatu tebi će svaki
Dati za volova dvaest i mјedi i zlata, dok srce
Tvoje se smiri, a dotle ljutini ti zamjere nema.«
Mrko pogledav njega Odisej dosjetljivi reče:
»Očevinu, Eurimaše, svu da dade mi svaki,
Što je tko ima, pa jošte i drügō da tome dodade,
Od krvi svojih ruku ni onda ustegnuo ne bih,
Prije nego se za sva za nedjela osvetim proscem.
Sada vam ostaje samo il' borit se sa mnom il' bježat.
Ne bi li smrti i Keri utèći mogao koji,
Al' vam prijekoj smrti ni jednom ne velim utèći!«

---

¹ 31—33. Nakon Odisejeve prijetnje u st. 6. i gađanja na Antinoja u st. 8. ovo je mišljenje prosaca neshvatljivo; zato se drži da su ovi stihovi umetnuti.

c. Eurimah i Amfinom padaju. 69—94.

Reče i svima srce i koljena proscima klonu;²
Opet Eurimah riječ progovori drugima svojim:
»Prijatelji o mili, ustégnuti krutijeh ruku
Ne misli ovaj čovjek, kad luk je uzeo glatki,
Uzeo tul, te će str'jeljati sad sa tesanog praga,
Dok ne poubija nás; al' bojnog se i mī veselja
Sjetimo! mače povuc'te i stolove pred sobom drž'te
Od brzòmornih str'jela, na njèga skupa navál'mo,
Ne bismo li od vrátā i od praga potisli njega,
Ne bismo l' u grad izišli; — po gradu će nastati vreva,
Te će posljednjom čovjek odávdē strijeljati ovaj.«
Tako im reče i mač povuče mjedeni oštiri,
Dvosjekli mač i cičeć strahovito skoči na onog;
Ali u isti čas i Odisej izmetne divni
Hitac i njime on Eurimaha u grudi zgodi
Kod sise, u jētru njemu zabode brzu strijelu.
Na zemlju ispusti mač Eurimah i dotetùrav
K stolu prekò njeg se sruši naglavce, i spàdnū sa stola
Jela i dvoušni vrč; Eurimah u smrtnom strahu
O zemlju udari čelom, o stolicu nogama lupi
Te je drmnne, i mrák se navuče na oči njemu.
Tada pred nàočitòg Odiseja skoči Amfinom
Oštiri trgnuvši mač, kroz vrata ne bi li kako
Mogao njemu utèći, al' njega pretèće Telemah
Pa ga među ramèna ostrágu pogodi kopljem,
Kopljem s okovom mjednim i tisne ga kròz grùdi njemu;
Sruši se, stane ga jek i čelom o zemlju lupi.

d. Telemah donosi kopinja i štitove. 95—115.

Tada skoči Telemah dugòsjenò ostaviv koplje
U Amfinomu ondje bojéći se vrlo, da prosac
Koji ne navali na nj, dugosjeno dokle bi koplje
Vadio, te ga mačem ne udari il' ne pos'ječe
Nagnuta i zato Telemah dolètì k milome ocu,
Stane uz njèga i ove progovori krilate r'ječi:
»Odmah éu, oče, štit i dvâ ti don'jeti kopinja,
I šljem mjedeni sasvim, što stoji čvrsto na čelu,
Pa éu se i sám ja naoružati, dat éu svinjáru,
Dat govedárú, što treba, jer bolje je spremnima biti.«
Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Trči, donesi, dok jošte imadem za obranu str'jela,
Da me samoga kako ne odrinu oni od vrata.«
Tako mu reče, i oca Telemah posluša milog,
U sobu onu otrči, gdje oružje ležaše slavno.
Izvadi osam kopalja i četiri štita iznútra,

---

² 68. »koljena klonu« — vidi 4. pjev. st. 703.

115

K tome gustògrivā on mjedòkovnā četiri šljema
Izvadi i sve ponèsav doleti k milome ocu.
Sebe najprije on naorùžā mjeđu, i pastir
Jedan se i drugi tad naorùžā oružjem krasnim,
I uz Odiseja oni svaštòznanog hrabroga stanu.

B. Bitka do Atenina dolaska. 116—199.

a. Melantej donosi proscima koplja i štitove. 116—146.

120

Dokle još bješe strijèlā za borbu, dote Odisej
Jednog po jednog je prosca u svojoj strijeljao kući
Gađajući pravo, i jedan do drugog padahu gusto.
A kad se veće strijèlā premàče za gađanje kralju,
Onda postavi luk, da stoji uz dovratnik jedan
Dvoranē građene tvrdo prisloniv ga uza zid sjajni,
Zatim on na ramena štit četvorostrukī metne,
Lijepo izdjeljan šljem konjògrivnī na glavu stavi
Junačku, — ozgo se kita na njemu tresaše strašno, —
Još dva junačka koplja sa mјedenim okovom uzme.

125

Nekakva bjehu vratàšca u zidu sazdanom krasno,
A nad samim pragom od dvoranē građene tvrdo
Prolaz u hodnik bješe, vrata na prolazu jaka.
Na ta zapovjedi vrata svinjaru, pazit Odisej,
Kod njih da stoji, a pristup do vrátā bio je jedan.
Kad li Agèlaje proscem progovori ovo im veleć:
»Ne bi l' se popeo tko na vratàšca, dragi oj moji,
Sve da narodu javi, po gradu da nastane vreva,
Te bi posljednjom čovjek odávdē strijeljao ovaj.«

130

Njemu kozopaša na to Melantej odgovori ovo:
»Ne može, gojenče Zeusov Agèlaje, biti, jer vrata
Krasna, kojano vode na dvorište, strašno su blizu,
Mučan je hodnikom prolaz, i jedan bi valjan nas junak
Mogao ustaviti sve; al' iz komore da vam donesem
Oružje svima, jer mislim, u komoru i nikud drugud
Oružje sakri Odisej i njegov svjetli sinak.«

135

To izgovori kozar Melantej i kroz kućne ode
Hodnike uske odmah u komoru pa on odátlē
Dvanaest štitovā uzme i dvanaest uzme kopáljā,³
I mјedòkovnih dvanest gustògrivih kaciga uzme,
Brzo k proscima s time odlètī i sve im dade.

140

145

---

³ 144. Neshvatljivo je kako je Melantej mogao najedanput donijeti toliko oružja.

b. Melanteja hvataju i vežu. 147—199.

Tada koljena klonu Odiseju i milō srce,⁴
Kada opazi prosce gdje oružje meću na sèbe
I māšū kopljima dugim, — strahota se učini njemu,
Te on Telemahu odmah progovori krilate r'jeći:
»Jamačno nekakva žena, Telemaše, u kući na nas
Ljuti navàljujē boj, il' žena ili Melàntēj.«

Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo:
»Ja sam ti, oče, to pogriješio i drugī nitko,
Čvrsto složena vrata od komore kada otvorih
Te ih ostavih tako; a netko je pogledo bolje.
Nego, Eumeju divni, otidi, od komore vrata
Deder zatvori i gledaj, da l' sluškinja ne radi koja
To il' Dolijev sin Melantej, na kojega sumnjam.«

Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Uto u komoru opet Melantej uniđe kozar
Po krasno oružje proscem, al' svinjar ga opazi divni
Te Odiseju on, što nablizu stajaše, reče:
»Zeusovo čedo, domišijat Odiseju, sine Laèrtov,
Mrski doista čovjek, što sùmnjāmo na njeg i sami,
Ide u komoru opet, ded sada reci mi pravo,
Bih li ga ubio sam, od njèga budem li jači,
Il' bih ga doveo k tebi, da kažnjen bude od tèbe
Za sva nedjela svoja, što počini ù tvōme domu?«

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Ja éu ponosne prosce s Telemahom ovdje zadržat
Sada u dvòrani ovoj, ma kôliko htjeli izíci,
A vas dvojica noge prevratite i rûke onom,⁵
Pa ga u komoru bac'te i zà sobòm svežite vrata,
Ovijte pleteno uže okò njeg, pa ga povuc'te
Onda na stup na visok, do greda dignite uvis,
Neka se žestokih živ na stupu namuči muka.«

Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu,
Pa u komoru podu, a onaj ih, u njoj budúći,
Nije ni opazio unútra oružje tražeć;
Oni uz dovratnike sa obadv'je stadoše strane.
Kada izlazeć na prag kozopaša stupi Melantej
Lijepu kacigu jednu u jednoj ruci držéći,
A štit u drugoj širok staròdrévan, uprljan, pljesniv,
Štit Laèrta junaka, što nošaše njega mladićem,
Al' se već zàležao, i säv se na remenju strgo,⁶
Ona dvojica skoče, kozara za kosu zgrabe
Pa ga povuku unútra i na tle ga povale jadna,
Ruke i noge onda Melanteju prevrate dobro
Pa ih užetom svežu srdòbõnîm, kako im bješe

⁴ 147. Vidi st. 68.

⁵ 173. »noge prevratite i ruke«, tj. na leđa tako da se desna ruka i desna nogu, lijeva ruka i lijeva nogu zajedno svežu na leđima.

⁶ 186. »na remenju«, kojim su pojedine kože od kojih se štit sastoje bile međusobno povezane.

195

Rekao sin Laèrtov Odisej, divni stradálac,
Oviju pleteno uže okò njeg, pa ga povukù
Onda na stup na visok, do greda ga podignu uvis.
Tad si mu, Eumeju, ti o svìnjaru, rekao grdno:⁷
»Ovdje èeš čitavu noć, Melanteju, dobro prenoćit
Ležeć u krevetu mekom, a tako i priliči tebi;⁸
Dobro èeš vidjeti zoru ranoranku, kada od voda
Ona okèanskih dođe zlatòtronā, kadano koze
Goniš proscima ti, da gotove u kući gozbu.«

C. Bitka se svršuje s Ateninom pomoću. 200—329.

a. Atena dolazi u Mentorovoj prilici. 200—240.

200

Tako ostane ondje Melantej opako svezan,
A njih dvojica metnuv na sèbe oružje vrata
Zatvore sjajna i kralju svaštòznanom hrabrome pođu.
Kipeći gnjevom stahu uz njèga, četvorica tad ih
Bjehu na pragu, a mnoštvo u dvòrani jakih mladića.
Onda Zeusova kći Atena k onima dođe,
Uzrastom bješe nalik na Mentora, bješe i glasom.
Njoj se povèseli odmah Odisej i reknè ovo:

205

»Mentore, sad mi pomozi u nevolji, dobra se sjeti,
Što ti ga ne jedàmpūt učinih! ta mî smo vršnjaci!«

210

Reče joj sluteć, Atena da razgonivojska je Mentor,
A s druge strane se svi u dvòrani uscikéu prosci,
I tad Damàstorov sin Agèlaje povikne prvi:
»Da ne nagovori tebe Odisej, Mentore, pazi!
Udarat nemoj na prosce i njemu nemoj pomagat,
Jer će se namjera, mislim, ovako izvršiti naša:
Kada smaknemo ove, kad smaknemo sina i oca,
Mi ćemo s njima ubit i tèbe, jerbo si nakan
To u dvòrani radit, i svojom èeš platiti glacem.

215

A kad oružje naše žestinu izvadi iz vas,
Onda koliko imaš imutka na polju, doma,
S njim ćemo mi pomiješat Odisejev; tvojih sinovā
Nećemo ostaviti živih u dvorima, à kćeri tvoje
Neće, ni čestita žena, u itačkom boravit gradu.⁹

220

Tako joj reče, i na to Atena se naljuti jače
I na Odiseja onda ovako poviće gnjevno:
»Nema krepkoga srca u tèbe, Odiseju, više,
Niti junáštva, ko onda, s Trojancima kad si se devet
Borio godina živo neprestano Helene radi,
Kćeri slavnoga oca, bjeloruke; mnoge junake

225

---

⁷ 194. Apostrofa; vidi 14. pjev. st. 55.

⁸ 196. gorka ironija s obzirom na dosadašnji udoban život Melantejev.

⁹ 222—223. Smisao je da će mu kćeri i ženu prodati u ropstvo.

- 230 U strašnoj borbi si poklo, i Prijamov savjetom tvojim
Širokih ulica grad Ahejci osvojili bjehu,
A sad na domu već svom i imanju pred proscima kukaš,
Što ti junaštva treba! al', dragane, stupider k meni,
Pogledaj, Alkimov sin da znadeš kakav je Mentor
Među dušmanskim ljudma, kad dobra vraćati treba.«
- 235 Reče Atena, al' jošte ud'jeliti pobedu ona
Odlučnu ne htje, već htjede Odiseja divnog i sina
Naočitog mu vidjet junáštvu, vidjeti snagu.
Odmah zatim na krov polètî čadave kuće¹⁰
I sjednē tamo nalik učiniv se na pticu lastu.
- 240

b. Prosci svi pobijeni. 241—329.

- 245 Sin Damàstorov stade Agèlaje hrabriti prosce,
Stade ih hrabrit Eurinom, Amfimedon i Demoptòlem,
Još i Poliktorov sin Pisàndar i hràbrì Polib,
Jer ti od sviju prosaca junaci najbolji bjehu,
Koji življahu još i za život se borahu jošte,
A druge već je luk savladao i gûstè str'jele.
Tada Agèlaje proscem progovori ovo im veleć:
»Prijatelji oj mili, ustegnut će ovaj sad čovjek
Svoje već krute ruke, jer Mentor je od njeg otisò
Iza hvastanja praznog, i ovi su ostali prazni
Ispred vrata; ne bac'te sad skupno dugačka kopla,
Nego najprije nas šestorica bac'mo, Kroniòn
Ne bi l' nam dao pogodit Odiseja i slavu steći,
Za druge nije nas brige, kad ovaj padne jedampùt.«
- 250 255 Tako im reče, i oni po njegovu svi nagovòru
Bace kopla želéći pogodit, al' ne da Atena.
Jedan zabode koplje u dovratnik građene tvrdo
Dvòranè, drugi opet u vrata složena čvrsto,
Jasenovača teška i mijedena nekom se u zid
Zabi; i hicima kad se prosaca uklone ònì,
Onda im besedu počne Odisej, divni stradálac:
»Prijatelji oj mili, sad i jā bih rekao nama,
U guste prosce kopla da bacimo, koji nas žele
Ubiti nakon sviju bezakonja predašnjih svojih.«
- 260 265 Tako im reče, i oni tad oštra izmetnu kopla
Pravo smjerajući svi; Demoptòlema ubi Odisej,
A Eurijada zgodi Telemah, a Elata svinjar,
A Pisàndra ubi govèdár izmetnuv koplje.
Tada sa golemom svi sa zemljom sastave zube,¹¹
Te se dvòrani u kut povuku živì, — a ònì
Skoče unútra tad, iz mrtvácà povade kopla.
U njih četvoricu po drugi put izbaciše prosci
- 270 Oštra kopla želéći pogodit, al' ne da Atena,

¹⁰ 239. »čadave kuće« — od dima s kućnog ognjišta i luči jer kuća u Homerovo doba nema dimnjaka.

¹¹ 269. »sa zemljom sastave zube«, tj. mrtvi licem padoše na zemlju.

- 275   Jedan zabode koplje u dovratnik građene tvrdo
Dvòranē, drugi opet u vrata složena čvrsto,
Jasenovača teška i mjedena nekom se u zid
Zabi; — Amfimedon tada Telemaha ruci u članak
Darne i u kožu samo odòzgō rani ga mjeđu,
Ktesip jošte svinjara nad štitom dugačkim kopljem
U rame zadre, al' koplje prelèti i na zemlju padne,
A svaštòznanī hrabri Odisej i njegovi druzi
U guste prosce oštra izbacise iznova koplja.
Tada Euridamasa gradòbija zgodi Odisej;
A Amfimedona Telèmah, a Poliba Eumej;
285   Ktesip opet govèdār Filètije ū prsi oštrim
Pogodi kopljem i nad njim pocikujuć vikne govèdār:
»O Politérsov sine, podrugljivče, nikako više
Nemoj ludovat ni drsko govorit, već posao vječnim
Ostavi bogovima, jer oni mnogo su jači.
290   Za nogu uzdarje to t' je za onu, koju si dao
Kralju bogolikome, kad po kući hodāše proseć.
    Tako gövèdā čuvar krivòrogih reče; — Odisej
Dugim pogodi kopljem Damàstoru sina izbliza,
A Euénoru sinu Liòkrita rani Telemah
295   Kopljem posred slabínā te proturi koplje kroz njega,
I on se sruši na obraz i čelom o zemlju lupi.
    Egidu, ljudsku smrt, Atena tada visoko¹²
    Podiže s krova, i srce prosaca se preplasi ljuto,
Stanu po dvòrani bježat ko stado krava, kad na njih
300   Brzi natruje obad i gonit ih nemilo uzme
Kadgod u proljetno doba, kad veće se udulje dani.
Ona četvorica sad ko krivònoktū kukastih kljuna
Jastrebi kad iz planine dolètē i na ptice padnu,
Ptice iz oblačnih gornjih krajévā nā rāvan hrle,
305   Ali ih jastrebi kolju zaletjev se na njih, a uteć
Ne da se niti obránit, a ljudma je zabava motrit:
    Tako oni u domu navaliv na prosce sa sviju
Strana ubijat ih stanu, te glave se njihove s'jeku.
    Grdna ih piska stoji, a kfv im se puši po podu.
310   Ali k Odiseju Liod pritrči i koljena njemu
Zagrli, molit ga stane i krilate prozbori r'jeći:
»Ja ti koljena grlim, a tī se smiluj i žacaj
Ubiti mene, jer ženi ne rekoh u kući nikad
Nikojoj ništa zlo ni učinih, već sam i prosce
315   Od toga odvraćao, učinio l' tko bi što takvo.
Ali me ne htješe slušat, da od zla ustegnu ruke;
Zato ih suđenje njihno i snašlo bezakonja radi,
A ja sam njima žrtve nadglédao, ništa ne skrivilih
A sad ču umr'jet, kad hvale poštènu djelu se ne zna.«
320   Mrko pogledav njega Odisej dosjetljivi reče:
»Ako se dičiš, da žrtve među njima ti si nadgledo,
Onda si molio val'da u dvorani bogove često,

---

¹² 297. Kao boginja, a ne kao lastavica.

325

Da ja daleko vazda od povratka slatkoga budem,
Milu ženu mi tì da odvedeš, da porod tì rada.
Stoga se ni ti nećeš ukloniti premučnoj smrti.«

Tako mu reče i mäč povuče punahnom rukom,
Koji je ležo, Agelaj otkàdā ga padajuć mrtav
Pusti iz ruke, te njime Lióda pogodi u vrat;
Još je govorio on, a u prah već glava mu padne.

5. Sud domaćoj čeljadi. 330—477.

A. Femije i Medon pošteđeni. 330—380.

330

Femije, Terpijev sin, od Kere je bježao crne,
Pjevač, koji je pjesme med proscima nagonjen pjevo,
Formingu zvonku u rùkù držeći blizu vratášcā
Stane on tad dvoje u duši misleći svojoj:
Bi li iz dvoranë brže do dvorišnog pobjego Zeusa,
Velikog boga, i sjeo uz žrtvenik hubavi njegov,
Nà kôm je goveda stegna Odisēj i otac mu žego,
Ili bi skočio k njemu i molio koljena grleć.
I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti:
Da Laertovu sinu Odiseju koljena primi.

340

Tad on formingu šuplju na zemlji ostavi svoju
Izmeđ krčága i stoca, na kojem su srebrni klinci,
Onda pritrči on k Odiseju, koljena njemu
Zagrli, molit ga stane i krilate prozbori r'jeći:
»Ja ti koljena grlim, a tì se smiluj i žacaj
Ubit me, poslije sâm ćeš žalostit se, što si pjevača
Posjeko, koji pjesme i ljudma i bozima¹³ pjevam.
Ja sam pjevač samouk, zasadio u srce meni
Bog je svakakve pjesme, a tebi pjevajuć mislim
Bogu da pjevam, pa zato ne želi mi glavu odrubit.

350

To ti i mili sin Telemah kazati može,
Od volje drage ja ni štogod želéći da nisam
Ovamo dolazio, da proscem pjevam po gozbi,
Već su me na silu mnogi dovodili jači junaci.«

355

Reče, a snažni to Telemah i čilî čuvši
Odmah svojemu ocu, što blizu stajaše, reče:
»Stani, ne rani ovog, jer ništa skrivio nije;
Još ćemo Medona pustit glasnika živa, što za me,
Dok sam dječak još bio, u domu se brinjaše svagda,
Ako ga nije govèdär il' svinjar smaknuo veće;
Il' ga je namjera na te, što mahnito biješ, nanèsla.«

360

Reče Telemah, a čuje i Medon razuma puni,
Što se šćućurio bio pod stolac i navuko kožu
Govedu zguljenu skoro na sèbe od Kere bježéći;

---

¹³ 346. »i ljudma i bozima«, tj. ljudima na veselje, a bozima u čast.

- 365   Odmah ustane on ispod stoca i kožu zbaci,
                      Zatim k Telemahu skoči i koljena zagrli njemu,
                      Pa ga moliti uzme i krilate prozbori r'jeći:
                      »Ja sam, Telemaše, ovo, ded stani te reci i ocu,
                      Neka me od drugih jači ne umori oštrim sad kopljem
                      Srdeći se na prosce, što izjēdāhu imutak
                      Njegov u domu, a ništa ludaci ne čaščahu tebe.«
                      Na to se njemu dosjetljiv Odisej nasmije veléći:
                      »Ne boj se, jer te spase Telemah i izbavi tebe,
                      Neka ti vidi duša, pa i drugom gdjekome reci,
                      Kako činjenje dobro od zločestog mnogo je bolje.
                      Nego iz krvi sada izid'te iz dvoranē ove
                      Van na dvorište tī i pjevač pjesama puni,
                      Ondje sjedite vi, dok ne učinim, što mi je nužno.«
                      Tako im reče, i oni obojica iz sobe odu,
                      Onda se posade oni uz žrtvenik velikog Zeusa
                      Svud se oglédajūći i smṛti se jednako bojeć.

B. Kažnjavanje sluškinja i Melanteja. 381—477.

- 385   Stane se i Odisej po domu ogledat, da l' prosac
                      Koji se ne krije živ i Keri se uklanja crnoj;
                      Ali ih ogrekle sve u prahu vidi i krvi,
                      Vidi ih natrpanie na gomile kakono ribe,
                      Koje u okatoj mreži izvukoše ribari na žal
                      Niski iz pjenastog mora, i svě su one na p'jesku
                      Pobacane i žele u morske se valove vratit,
                      A već žarkovito sunce iz sviju izvadi život:
                      Tako su pobacani i prosci u hrpama bili.
                      Tada Telēmahu sinu dosjētljiv reče Odisēj:
                      »Daj mi Eurikliju amo pozovi dadilju, sinko,
                      Nešto ču kazati njoj, što na srcu upravo imam.«
                      Tako mu reče, i oca Telemah posluša svoga,
                      Pa on kucne na vrata Euriklijii dadilji veleć:
                      »Starice vremenita, požuri se, koja u domu
                      Našem naše paziš na robinje, kakve li jesu;
                      Otac te zove moj, ded dodji, da kaže ti nešto.«
                      Tako joj reče, i ona ni jedne ne izuštī r'jeći;
                      Od sobe otvori vrata, u kojoj se stanuje zgodno,
                      I podje dalje, a pred njom Telemah stane koračat.
                      Među mrtvacima ona Odiseja ubitim nađe:
                      Kakono lav uprljo se on u krvi i prahu,
                      Kakono lav, što ide nažderav se tornoga vola,
                      Pa mu se krvavē prsi i obraza njegova oba,
                      Te je pogledat prava strahota u oči njega:
                      Tako su ruke i noge Odiseju krvave bile.
                      I kad Euriklija spazi mrtvace i krvi silu,
                      U ciku udarit htjede strahovito videći djelo,
                      Al' kolikō i htjede, Odisej je od tog uzdrži,
                      Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'jeći:

»U srcu raduj se, stara, ustegni se, ciktati nemoj,¹⁴
 Jer pocikivat je grijeh nad poklanima nad ljudma.
 Ove je božja sudbina savladala i njihna zloća,
 Jer ne čaščahu nikog od ljudi od pozemljára,
 Ni rđu, a ni junaka valjána, kad k njima bi došo.
 415 Zato ih suđenje njihno i snašlo bezakonja radi.
 Nego mi deder žene izbroji po kući ovoj,
 Koje preziru mene, a koje su nevine od njih.«
 420 Njemu odgovori na to Euriklija dadilja mila:
 »Evo ču istinu tebi, o sinko, kazati sada.
 U kući tvojoj imade pedeset ženskijeh glava,
 Robinja, koje smo mi naučile poslove radit,
 Vunu grebenat i činiti sve, što pripada službi;
 Dvanaest od njih u svemu na besramnost daše se svaku
 425 Koje ne časte ni mene ni same Penelope mudre.
 Sin ti je odrasto istom Telémah, a mäti mu nije
 Htjela dopustit, da ženskinju on zapov'jeda kućnom
 Nego da podem sada u blistave u sobe gornje,
 Gdje ti je ženu bog uspavao, dà jāvīm njojzi.«
 430 Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
 »Králjicē jošte ne búdi, već ovamo žene pošalji,
 Koje su nedjela grdna u domu radile dosad.«
 Tako starici reče, a ona iz dvòranë ode
 Ženama onim kazat i potjerat brže da idu.
 435 Tada svinjara k sebi Odisej i sīna zovne
 I govedára, te njima progovori krilate r'ječi:
 »Počnite sad mrtvace iznositi i ženama kaž'te,
 Zatim prekrasne stoce i stolove vodom oper'te
 Spužvama šupljikastim od něčisti otrite svake.
 440 A kad mi uredite već c'jelu kuću, izved'te
 Onda robinje vî iz dvòranë građene tvrdo
 Izmed kućerka njih i dvorišne ograde dobre
 Sjecute mačevima dugosjeklím, dušu iz sviju
 Dokle ne izvadite, da ne misle više na ljubav,
 Što su je imale s prosci sve kradom se ljubeći s njima«
 445 Tako im reče, a uto i röbīnjā eto na iskup.¹⁵
 Jecaju strašno, i suze iz očiju bujne im teku.
 Najprije pomorene iznositi stanu mrtvace,
 Pa ih pod trijem meću od zatvorenoga dvora,
 Jednoga do drugog meću mrtvaca, — goni Odisej
 450 I naređuje sve, a one prekò voljē nose.
 Zatim prekrasne stoce i stolove operū vodom,
 Spužvama šupljikastim od něčisti obrišu svake;
 Onda Telemah, govèdär i svinjar gvozdene uzmu
 Lopate i njima pod od dvòranë građene tvrdo
 Očiste; smet su iznosile van i bacale žene.
 455 I kad dvòranu tako već c'jelu urede oni,

¹⁴ 412. Isti etički princip sadržan je u poznatoj latinskoj izreci »de mortuis nihil nisi bene«.

¹⁵ 446. Čim su ugledale okrvavljenu dvoranu punu mrtvih prosaca, robinje su se stisnule jedna uz drugu bojeći se kazni.

Robinje onda izvedu iz dvòranē građene tvrdo,
Izmed kućerka njih i dvorišne ograde dobre
Metnu u usko mjesto, odáklē se pobjeći ne da.
Razumni druzima tada Telemah besjedu počne:
»Neću uzeti dušu iz ovih poštenom smrću,
Koje su na glavu moju i na glavu matere naše
Bacale srāmotu svaku i koje su spavale s prosci.«
Reče i uže lađe mrkòkljunē zamakne o stup
Velik i oko kućerka Telemah ga baci i tû ga
Zapne visoko, ni jedna da ne takne nogama zemlje.
U zamku razastrtu na grmu kao što znadu
Grlice ili drozdi uletjet dugòkrilī tražeć,
Gdje će prenoći, al' tû ih strahovit dočeka konak:
Tako i njima, dok glave po redu imahu ondje,
Svima zamčice bjehu na vratu, da prejadne umru;
Noge im praćnuše se, ne za dugo, nego za časak.
Onda kroz trijem u dvor Melanteja oni povedu
I mјedу ostrom nos odsijeku i uši njemu
Pa mu otrgnu snagu i psima je sirovu bace.
K tome mu ruke i noge u srdžbi odrežu svojoj.

6. Odisej se otkriva domaćoj čeljadi. 478—501.

Zatim se sva tri ruke i nöge opravši vrate
Ka Odiseju u dom, i djelu već bješe svršetak.
480 Tada dadilji miloj Eurikliji reče Odisej:
»Sumpora, l'jeka zlu, i vätrē, bako, donesi,
Pa éu dvòranu ja prokadit; Penelopu zatim
Idi pozovi amo, sa dvorkinjama nek dode;
I druge sluškinje sve pozovi po kući amo.«
485 Njemu odgovori na to Euriklija dadilja mila:
»Doista pravo si sve i valjano rekao, čedo!
Oko širokih svojih raménâ zavijen u drónjke
Nego da odjećom tebe obučem, košuljom, strukom?
Nemoj stajati ovdje, jer zamjere moglo bi biti.«
490 Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Nek mi se najprije vatru u ovoj dvòrani nađe!«
Reče, a dadilja mila Euriklija posluša njega,
Pa mu donese sumpor i vatru. Tako Odisej
Dvòranu prokadi dobro i kuću čitavu i dvor.
495 Starica kroz krasne tada Odisejeve kroz dvore
Prode, da ženama kaže i potjera, brže da idu.
Robinje iz sobe pođu, a luči im bjehu u rùkù,
Oko Odiseja sve se salètē, grlit ga uzmu,
Pòzdravljaljūć ga glavu, raménâ mu ljubiti stanu,
500 Za ruke svaka ga primi, te želja Odiseja slatka
Snađe, da plaće i jeca, jer svë ih je još raspoznavo.

DVADESET TREĆE PJEVANJE

(40. dan [nastavak] i 41. dan.)

Penelopa prepoznaće Odiseja.

7. Drugo veče u Odisejevim dvorima. 1—299.

A. Euriklija javlja Penelopi da je Odisej došao. 1—84.

Starica u sobe gornje Euriklija ijučuć ode
Gospodarici javit, da muž joj je dragi u domu;
Sve joj koljena dršcu, i noge poskakuju same.
Čelo glave joj stane i riječ joj prozbori ovu:
»Diži se, dijete drago, Penelopa, očima svojim
Ono da ugledaš sad, što očekuješ od srca svedni.
Tu je Odisej u domu u svojem, kasno doduše,
Junačke prosce je sve poubijao, koji mu kuću
Potiraše i dobro izjedaše, gnjetoše sina.«

5

Al' njoj Penelopa mudra ovako progovori na to:
»Majo, bogovi tebe zaludiše, kojino mogu
Luda učinit i onog, veòma koji je mudar,
Nesmotrenika pak urazúmit bogovi znadu;
Oni i tebe sad zaslijepiše pametnu negda.
Što mi se rugaš, majo, mukòtrpnici u duši,
Te mi dojavljuješ krivo i mene budiš izà sna
Slatkoga, što mi je kanje zaklopio te ih zavezo?
Jer još takovim snom ne zaspah, otkad Odisej
Pođe zlosretni grad nepomènûk vidjeti Ilij;
Nego siđider opet, Euriklija, u sobu žensku.
Da mi je koja druga od žena, što ih imadem,
Došla takove glase dojaviti te me probudit,
Nemilice bih nju odagnala u sobu žensku
Natrag, al' tebe starost zaštićuje od toga tvoja.«

10

15

20

25

30

Njoj Euriklija tada progovori dadilja mila:
»Ja se ne rugam tebi, oj dijete drago, već u svom
Domu doista jeste Odisej, kako ti rekoh;
Tudin je on, kog svi u domu grđahu našem,
A Telemah je znao već odavno, ôn da je ovdje,
Ali je pametno mučo i tajio očeve misli,
Dokle objesne prosce za nasilja ne kazni njihna.«
Tako Penelopi reče, a ona sa postelje skoči

Radosna te se svije okò njē i odroni suzu;
Besjedu započne s njom i krilate prozbori r'jeći:
»Deder mi reci pravo, o majo mila, Odisej
Da li se doista doma povratio, kako mi veliš?
Kako je on na prosce na bestidne digao ruke
Sam budúći, a oni na gomile bijahu vazda?«
Njojzi Euríklija tada odgovori dadilja mila:
»Ne vidjeh niti saznah, već jecanje onih sam čula,
Koje je smicao on. U srijedi složene dobro
Sobe sjedásmo mi u strahu kod zaprtih vrata,
Kad li iz sobe mene pozove sin tvoj Telemah,
Kojeg je otac nato i poslao k meni; i došav
Vidjeh, med pobitima gdje proscima stoji Odisej,
Jedan na drugom oni po zemljji po tvrdoj leže
Okolo njega, i tî bi u duši vesela bila
Videć ga gdje se ko lav upfljō u krvi u práhu.
A sad, kad su kod vrátā od obora svi već na kupu,
Velik je oganj Odisej zapalio, sumporom kadi
Prekrasne dvore, a mene, da zovnem te, poslo je k tebi.
Nego hajde, da duša i tebi i njemu veselja
Okusi, koji ste mnogo pretrpjeli svakavkih zala.
Sada se evo tvoja izvršila davnašnja želja:
Živ ti je došao on, na ognjištu svom je i tèbe
Nalazi u kući i sīna svog i svima se proscem,
Koji mu pàkostiše, osvetio u kući svojoj.«
Mudra Penelopa njoj ovako odgovori na to:
»Nemoj ijukati, majo, tolikō ni pocikivat!
Znadeš i sama, kolikō u domu drag bi nam bio
Svima, a najviše meni i djetetu, porodu našem.
Ali glasovi ti, što javljaš ih, istini nisu,
Nego je neki bog poubijao ponosne prosce
Ljutit nà bijes njihov srdòbôñi, nà zlā im djela,
Jer ne častiše nikog od ljudi od pozemljárā
Ni rđu ni junaka valjána, kad k njima bi došo.
Zato postradaše oni s bezakonja; al' u daljini
Izgubi povratak svoj Odisej te poginu i sām.«
Njoj Euríklija tada progovori dadilja mila:
»Kakva ti, čedo, riječ iz ograde zubne izmâče?
Muž je na ognjištu tvoj na domu, à tî si jošte
Nevjerna srca i veliš, da nikad se vratiti neće!
Nego da i znāk još očèvidnī iskažem tebi:
Kad sam ga prala, prepoznah požiljak, kud ga je nekad
Bijelim zubom vepar rasporio, i htjedoh tebi
Kazati, ali mi on na usta postavi ruku,
Te mi ne dade reći vještinom i pameću svojom.
Nego hajde i same za okladu evo ti mene,
Ako prijevara bude, pogubi me najgorom smrću.«
Mudra Penelopa njoj ovako odgovori na to:
»Odluke bògòvā vječnih dokučiti teško je tebi,
Majo draga, kolikō i jesi pametna, vješta.

Nego k milome ipak otidimo mojemu sinu,
Mrtve da vidimo prosce i onoga, koji ih ubi.«

B. Prvi razgovor između muža i žene. 85—110.

85 Reče i side nato Penelopa iz soba gornjih
U srcu misleći mnogo, bi l' pitala muža s daleka,
Il' bi mu odmah glavu poljubila, primila ruke.
Pa kad Penelopa uđe prekò praga kamenog veće,
Prema Odiseju ona uz òganj se posadi žarki
90 Uz drugi zid, a Odisēj uz visoki uz stup sjedéći
Strmo gleda i čeka, prozbòriti hoće l' mu štogod
Snažna njegova žena, kad očima ugleda njega.
Ona mûčāše dugo i sjedaše, čudo je snáde,
Sada bi poznala njega po njegovu obličju jasno,
95 Sad ga poznala ne bi, jer bijaše ružno odjeven.
Grdnu izusti riječ Telemah i kâžē njozzi:
»Mati, nemati moja, ej baš si neljupka srca!
Što se daleko držiš od oca? zašto uz njèga
Ne sjedneš ovdje, razbírat i pitati zašto li nećeš?
100 Drugoj ne bi ženi podnèšlo srce da sjedi
Od muža svojeg daleko, kad zala mnogo pretrpjev
Iza dvadeset ljeta na postojbinu joj dođe!
Ali je srce svagda u tèbe od kâmena tvrde.«
105 Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Čùdī se, dijete moje, u grudima mojima srce,
Te ja ne mogu riječ izustiti, pitat ne mogu
Niti pogledat mogu u lice. Ako je zbilja
Ovo Odisej i kuci povratio se, još bolje
Mi se možemo dvoje upoznati, jere imámo
110 Nâs dvoje znakove tajne,¹ za koje nè znaju drugi.«

C. Odisej naređuje svirku i ples. 111—152.

Reče i na to se divni stradálac Odisej nasmije
I on Telemahu odmah progovori krilate r'jeći:
»Pusti, Telemaše, majku, u dvòrani neka me pita
I neka kuša mene, jer i boljë još će me poznat.
Što sam prljav i loše odjeven, zato me ona
115 Prezire, zato i veli, da mûž joj nisam. Al' dajmo
Mislimo, kako bi sve se učinili najbolje moglo.
Jer kad čovjeka jednog u narodu ubije tkogod,
Kojino pomoćníkā ne imā za sobom mnogo,
Bježi ostavivši i svójat i očinsku zemlju.
120 A mi potporu gradsku² pomorismo, najbolju momčad,
Što je na Itaci bješe, ded promisli o tome i sam.«

---

¹ 110. »znakove tajne« — misli se tajna bračnog kreveta, o čemu se govori u st. 188. i d.

² 121. »potporu gradsku«, tj. svu mladež plemičkih porodica na Itaci.

Razumni njemu na to Telemah odgovori ovo:
»Deder, promotri, mili oj oče, sam, jer od ljudi
Najbolju tvoju pamet od sviju vele, da nitko
Ne bi se od smrtnikā u mūdrosti s tobom oglédō.
Mi³ ćemo za tobom b'jesno pohitjeti svud, i junăstva
Mislim, da neće nedostat, kolikō smo snagom vrijedni.«

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Evo ču sada ti kazat, što najbolje čini se meni.
Najprije svi se opèr'te i košulje zatim obuc'te,
Onda sluškinjam rec'te u domu, nek se obuku:
Zvonku formingu svoju nek pjevač uzme božanski,
Neka udara po njoj, da igra se vesela počne:
Tako bi mogao tko il' čujući vani il' iduć
Putem il' susjedi reći: unútra se svatovi slave.
Neka u široki grad o umorstvu sviju prosácā
Nè puknē prije glas, dok nè pôdêmo u svoje
Mi mnogòdrvnō polje⁴ i onamo hoćemo vidjet,
Kakvo li će nam dobro ud'jeliti olimpski Zeus-bog.«

Reče, a oni ga čuju i rado se pokore njemu;
Svi se operu oni i košulje zatim obuku,
Opreme se i žene, i pjevač uzme božanski
Formingu šuplju i ôn tad u sviju pobudi želju,
Da se zapjeva slatko i igra zaigra divna.
Veliki tutnjati dom Odisejev stane od noge,
Kôliko igrahu ljudi i žene l'jepih pojásā.
Tada je gdjekoji reko izvâna čujući sve to:
»Netko se kraljicom sada oženio prošenom mnogo;
Zločesta žena! gdje nije muževljě velike dvore
Htjela čuvati vjerno, dok muž joj se nè vrâti prâvī.«

Tako je gdjekoji reko, a nè znâše, kako je bilo.

D. Drugi razgovor između muža i žene. 153—299.

a. Otkrivena tajna. 153—246.

A tad junačina dâ se Odisej u kući svojoj
Od ključarice oprat Eurinomē, namazat uljem,
Ona u košulju njega obúčē i krasan ogrtač;
Niz glavu tada ga pospe Atena mnogom ljepotom,
Krupnijim učini njega, a s glave kosu mu spusti
Gustu, koja je na cv'jet peruniku nalična bila.
Kao kad čovjek vješt oko srebra obl'jeva zlato,
Kog je naučio Hefest i Palada s njime Atena
Umještvo svakojako, te ljupka izrađuje djela:
Tako je oblit milotom Odisej po plećima, glavi.

---

³ 127. »Mi«, tj. Telemah i oba pastira.

⁴ 139. »mnogodrvno polje« — to je seoski posjed gdje boravi njegov otac Laert.

- 165 Iz banje iziđe on na bogove uzrastom nalik
I on se posadi opet na stolicu, s koje je usto,
Naprema svojoj ženi i njozzi besedu počne:
»Tebi, o čudna ženo, od sviju slabijeh žena
Srce najtvrdje daše vladari olimpski bozi.
Drugoj ne bi ženi podnèšlo srce da sjedi
Od muža svojeg daleko, kad zala mnogo pretrpjev
Iza dvadeset ljeta na postojbinu joj dođe.
Nego mi deder tî, o majo, postelju nastri,
Pa ču leći, jer ovoj u grudma je gvozdeno srce.«
- 170 Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Ohola, čovječe čudni, ja nisam niti se čudim,
Ja ne prezirem tebe i znadem, kakav si bio,
Na dugòveslōj ladi od Itake kada si pošo.
Izvan ložnice tvrde i hubave, koju je negda⁵
Sâm načinio, krevet, Euriklija, nabij mu, nastri.
Kada mu nâbîti van iznesete krevet, na njëga
Metnite runa i struke i jastuke čiste i sjajne.«
- 175 Reče kušajuć muža Penelopa, na to Odisej
Zlovoljan vrlo svojoj ovako progovori ženi:
»Ženo, doista vrlo srdòbõnū r'ječ si mi rekla!
Tko je prenio moj kud drugamo krevet? ta to bi
Muka i vještome bila, već ako došao ne bi
Sam bog te ga lako po svojoj maknuo volji,
Ali ga lako ne bi ni jedan krenuo smrtnik
Živi, makar i bio u naponu, jer znak imade
Umjetni krevet taj, što način ga ja, a ne drugi.
- 180 Među ogradom grm je dugòlistë masline rasto
Te se razgranio potom i rascvo, raširio kò stûp.
Oko masline sobu sagradih te je dovrših,
Kamenjem gustim obzidah, način joj i svod odòzgō,
Jaka složena vrata izátoga u zid joj metnem,
Onda okrešem kosu dugolistoj maslini onoj,
Pa sve od kor'jenja panj opsiječem i ugładim mjeđu,
Ugladim vješto i dobro i mjerilom izmjerim pravo,
Krevetu načinim nogu od njëga i izbušim svrdlom⁶
I počnēm graditi krevet odátle, dok ga ne svrših,
Bjèlokošcu i zlâtom i srebrom iskitim krevet;
Volujski protegnem remen prekò njeg crven i sjajan.
Evo ti znak izrekoh, al' sada ne znam, o ženo,
Je li mi na mjestu krevet na svojemu, il' mu je tkogod
Posjeko maslinov panj i premjestio ga drukud.«
- 185 190 195 200 205 Posjeko maslinov panj i premjestio ga drukud.⁷
Tako joj reče, a njozzi i koljena i srce klonu,
Kada razbere sve, što Odisej joj sigurno reče.
Zaplače ona i k njemu polèti i savije ruke

⁵ 177. Penelopa naređuje Eurikliji da spremi Odiseju krevet izvan bračne ložnice, a to je nemoguće s obzirom na tajnu koja ni Eurikliji nije poznata. Penelopa dakle samo želi iskušati da li je stranac zaista njezin muž.

⁶ 198. Krevet je dakle pričvršćen uz maslinov panj i zato je nepomičan.

⁷ 205. »koljena klonu« — vidi 4. pjev. st. 703.

Okolo vrata njemu i glavu mu poljubi veleć:
»Nemoj se srditi na me, Odiseju, koji si bio
Mudriji od svih ljudi, al' bogovi b'jedu nam daše.
Zavideć nama oni ne pustiše mladosti da se
Namladujemo skupa, da starosti dođemo na prag.
A ti se nemoj ljutit na mène, zamjerit nemoj,
Što te, kako te vidjeh, ovako grlila nisam,
Jerbo je svagda srce u grudima strepilo moje,
K meni da ne bi došo i prevario me tkogod
R'jećima svojim, jer mnogi o lăzi rade i o zlu.
Nikada Zeusova kći iz Argosa Helena ne bi
Legla s tuđincem i dala obljubit se, dà budē znala,
Da će je ikada natrag dovèsti ahejski sini
Ubojni u dom njezin na postojbinu joj milu.
Ali je boginja⁸ nju potakla bila, te djelo
Helena učini ružno u duši ne misleć prvo
Na grijeh teški, te i mī nastradasmojadno sa njèga.
Ali kad si mi sad ocevidne znakove reko
Kreveta našeg, što nije ni jedan ih vidio smrtnik
Drugi osim mene i tebe i dvorkinje jedne,
Aktore, koju mi otac, kad amo polažah, dade,
Koja nam dvorkinja vrata od ložnice čuvaše tvrde.
Sada vjerujem tebi, iako sam pretvrda srca.«
Reče i pobudi tim u Odiseja žudnju da plače;
Plakaše vrlo ženu držéći, žuđenje svoje.⁹
Kako se zemlja brodarma na veliku ukaže radost,
Kojim je na moru lađu Posidon građenu dobro
Razbio, valima silnim i vjetrima gonjenu lađu,
Malo je samo brodara uteklo iz pjenastog mora
Plivajuć zemlji, a sô se po udima zgusnula njima.
Radosno stupaju oni na suho zlu se ukloniv:
Tako se rādovāše i kraljica ugledav muža,
Sä vrata nè pūštāše Odiseju bijelih ruku.
Plakahu jedno i drûgō, i njih bi ružoprsta zora
Našla u plâču, da nije Atena se sjajnoka bila
Dovila, te noć dugo na medi skrajnjoj zadrži,
A kod okèanskih voda zlatòtronu ustavi Zoru,
Nè dà joj upreć konje, što ljudima donose svjetlost.
Faetona i Lampa, ždrijepce, Zoru što voze.¹⁰

b. Odisej pripravlja Penelopu na nova putovanja. 247—299.

Onda progovori ženi Odisej dosjetljivi ovo:
»Još se nikako, ženo, svršetku nevolja naših
Nismo primâkli, jer truda još ostaje, mjere mu nije,

---

⁸ 222. »boginja«, tj. Afrodita.

⁹ 232. Odisej opet plaće; vidi 4. pjev. st. 185.

¹⁰ 246. Konji Faeton i Lampa izvrsno pristaju boginji Zori jer Faeton po etimologiji znači »svijetli«, a Lampa »sjajni«.

- 250 Truda mnogoga teškog, izvršiti što mi sve valja,
Jer mi je duša tako Tirèsijina prorèkla
Onaj dan, kad uníđoh u dvore Aídove pitat,
Kad ču se sâm povratit, a kada li drugovi moji.
Nego hajde, ženo, u krevet da idemo odmah,
Da bismo počinuli i slatkoga užili sanka.«
- 255 Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Dočekat tebe će krevet, kad ushtije samo ti srce,
Kada su bogovi jednom već dali, te si mi došo
U dom uređen svoj i u zemlju očinsku svoju;
Nego kad u dušu dade ti bog, te ono spoménu,
Reci mi, kakav je ono trud; i onako ču saznat
Poslije za nj, a nije baš zlo, da saznam već sada.«
Njoj odgovarajuć ovo Odisej dosjetljivi reče:
»Lüdo, što si me stala veòoma nagonit, da kažem?
Ja ču ti dakle sve iskazati ništa ne tajeć.
Al' ti se srce neće veseliti, jer ti se nì jā
Sam ne veselim! U ljudske Tirèsija gradove mnoge
Reče mi s veslom zgodnim u ruci zaputit da imam,¹¹
Dokle ne dođem tamo, gdje nè znajū za more ljudi,
Koji ne sole jela i slano ne jedu ništa.
Kojima lađe jošte rumèngrudē poznate nisu,
A ni za zgodna vesla ne znadu, za krila lađenā,
Očit je reko mi znak, i njèga ti neću zatajiti:
Kada mi drugi dođe u súšret putnik i rěknē
Meni, na svojemu b'jelom da ràmenu vijaču nosim.
Tada mi zgödnō veslo zataći u zemlju valja,
Gospodu zaklati tad Posidónu klanicu krasnu,
Valja mi bika i ovna i nerasta zaklati njemu
I kući vratit se tad, hekatòmbe svete prikazat
Bozima besmrtnima, vladárima širokog neba,
Svima po redu prikazat. A izvan mora će meni
Doći smrt, al' blaga će bit i ubit će mene¹²
Kada me lijepa starost već svlada, a okolo tèbe
Ljudi će živjeti sretno. A svë će se, reče, izvršit.«
- 270 Mudra Penelopa njemu ovako odgovori na to:
»Ako ti bogovi hoće da priprave sretniju starost,
Onda se nadati možeš, od zálā da ćeš umáci.«
Dok su se njih dvoje tu razgovarali besjedeć tako,
Dotle spremase krevet Eurìnoma s dadiljom starom,
Mekanu posteljinu, a lúči im sv'jetljahu žarki.
Kada nabiju već i nastru i prirede krevet,
Onda starica spavat u svoju otide sobu,
A Eurìnoma njega povèdē dvorkinja spavat
S njegovom ženom držéći u rukama pred njima zublju
Pošto ih ona svede, tad otide. Veselo dođe
- 275
- 280
- 285
- 290
- 295

¹¹ 268—284. Svrha je Odisejeva puta o kojemu se ovdje govori širenje kulta boga Posidona da tako ublaži njegovu srdžbu zbog Polifema.

¹² 282. Potonja grčka priča kaže da je Odiseja ubio u neznanju njegov i Kirkin sin Telegon, koji je pošao da traži oca.

Njih dvoje na mjesto ono, gdje krevet bijaše stari.
Usto prestanu već Telemah, govèdär i svinjar
Igrom truditi noge i ženama prestatи reku,
U sjenovite sobe i oni počivati legnu.

- 300   I kad ono se dvoje već ljubavi nasite drage,
Jedno drugome stanu govoriti veselo, slatko:
Ženska pripòvjedī dika Penèlopa, što je u domu
Trpjela glèdajūći prosáčā gomilu mrsku,
Koji za sebe klahu i goveda ĩ ūvce tovne,
Mnogo točahu vino iz vrčevā. À njoj Odisej,
305   Zeusovo čedo, stane govoriti, koje je jade
Zadao ljudma, a što je i sâm pretrpio mûkā.
Sve joj pripòvjedī to, a s nasladom slušaše ona,
San joj nè osū kanje, dok svè joj ne rèče Odisej.
- 310   Počne, kako je svlado Kikónce prve, a tada
Kako se našao on u lotòfaškōm rodnome polju,
Što l' je učinio Kiklop, naplatio kako je njega
Za drugare si jake, što ne žaleć izjede njemu;
Kako je k Eolu došo, što radosno dočeka njega,
315   Pa ga i opravi na put, al' jošte mu suđeno nè bī
U milu očinskú zemlju povratit se, već ga olúja
Zgrabi pa po moru ribnom ponèsē, te stenjaše teško;
Kako je u grad došo lestrigónskī, u grad Telèpil,
Kako su lađe mu tu postrandale i nazuvčári
Druzi mu, à sâm je on otplovio u crnoj lađi;
320   Kako je lukava Kirka, domišljata, isprīčā ženi,
I u dvorove vlažne Aídove kako je došo,
Gdje je imao dušu Tebanca Tirèsiјē pitat,
Došo je u lađi punoj vesálā i video drûge
325   Sve i mâjku, što rodi i othrani malahnog njega.
Reče, kako je pjesmu milòglasníh čuo Sirena;
Hridi Satari-lađe, strahovitu zatim Haribdu
Ì Skilu kako je prošo, kud ljudi ne prolaze c'jeli;
Kako su zaklali mu drugari goveda boga
330   Helija; kako im lađu pogodio sumpornim gromom
Višnji gromovnik Zeus, i valjani drugovi svi mu
Izgiboše, i sâm on umâče Kerama hudim;
Na Ogigiju otok Kalipsi kako je nimfi
Došo, i ona njega kod sèbe u prostranoj spilji
Držala žećeć, da bude joj muž, te hranila njega
335   Govoreć, besmrtnim da će učinit ga ì vazda mladim,
Al' ne okrénu ona u grudima srce mu nikad;
Kako je zatim mnogo pretrpjev k Feácima došo,
Koji od srca njega ko kakova častiše boga,
Poslaše u lađi njega do postojbine mu mile
340   Dobro ga mjeđu obdariv i zlátom i još od'jelom.
Rijeć kad posljednju reče, tad slatki ga osvoji sanak,
Ubove razglobi sve mu i rastjera iz srca brige.

8. 41. dan. Odisej polazi k Laertu. 344—372.

Sjajnoka boginja tad se Atena domisli drugom:
Kad je već mislila ona u duši, da se Odisej
Zasitio sa ženom već spavanja i sānka slatkog,
Onda ranoranku zoru zlatotronū boginja makne
Od okèanskīh voda, da ljudima svjetlost donese;
Usta iz postelje meke Odisej i prozbori ženi:
»Mi smo oboje, ženo, već siti premnogih muka:
Ti si plakala ovdje, za povratkom nesretnim mojim,
A ja se vratiti željah, al' mnogim jadima mene
Zeus su i ostali bozi odbijali od milog doma.
A sad, kad smo se već u ložnici sastali ljupkoj,
Ti mi u kući čuvaj imutak, što ga imadem;
Prosci mi izjedoše prkoždžije mnogo ováčā,
Al' ēu ih mnogo sam naplijenit, a drugīh Ahejci
Dat će mi, dok se sve ne napune ovčare moje.
À sad ü polje idem mnogòdrvnō, vidjeti želim
Svoga čestitog oca, što za mnom tuguje mnogo.
Ti si pametna, ženo, al' opet ovo ti velim:
Kako ograne sunce, po gradu će glasovi poći,
Da sam u kući ja poubijao ponosne prosce;
À tī sa dvorkinjama uzađi u sobe gornje
I tamo sjedi te nemoj ni gledati ikog ni pitat.«¹³
Reče i na pleći metne Odisej oružje krasno,
Probudi zatim svinjara, Teleamaha i govedára,
Pa im oružje bojno zapòvjedī u ruke uzet.
Oni ga poslušaju, oružajū se i vráta
Otvore, izidu van, a pred njima pode Odisej.
Uto se svjetlost rasu po zemlji, ali Atena
Mrakom ih obavije i iz grada brzo izvède.

---

¹³ 366. Odisej predviđa da će biti borbe s pristašama prosaca.

DVADESET ČETVRTO PJEVANJE

(41. dan [nastavak])

Umir.¹

9. Hermija odvodi prosce u donji svijet. 1—202.

Uto ubijenih duše prosácā Kilénjanin zovne
Hermija za sobom bog u rukama palicu držeć²
Od zlata načinjenu, što njome zaklapa oči
Ljudima, kojima hoće, a drügē budi izà sna.
Palicom zamahne tom, i cvrčeći duše polète.
Kao što kada cvrče unútra ù spilji strašnoj
Slijepi miši i l'jeću, iz povorke kadano koji
Spadne sa st'jene, u redu gdje jedan se drugoga drže:
Tako cvrčahu duše prosácā, dok je isprèd njih
Vlažnim putovima izbavitelj Hermija išo.
Kraj okéanskīh voda, kraj hridine Leukade prođu
I kraj sunčevih vrátā,³ kraj zemlje, gdje stanuju sanci;
Na asfòdelskōm polju izàtoga brzo se nađu,
Gdjeno borave duše, preminulih utvare ljúdī.
I tu nađoše dušu Ahileja, Peleju sina,
Dušu nezázornōga Antiloha, dušu Patròkla,
Nađoše Ajasa dušu, što licem i uzrastom bješe
Iza nezazornoga Ahileja Danajac prvi;
Oko ovog su tu se sakupljale duše; a blizu
Dode i duša tad Agamèmnona, Atreju sina,
Žalosna sva; oko njega na iskupu bijahu drugi,
Što smrt i udes s njim su u domu Egistovu našli.
Pelejevoga sina progovori najprije duša:
»Svi smo, Atrejev sine, govorili, najdraži da si
Gromovnom Zeusu od sviju junaka svedni, jer glava

---

¹ Naslov ovoga pjevanja odgovara samo drugom dijelu njegovu (st. 205—548); prvi dio (st. 1—204) zove se kod starih Grka »drugo mrtvačko carstvo«, a smatra se interpolacijom.

² 2. Hermija samo na ovom mjestu u Homera prati na putu u podzemni svijet duše pokojnika, koje ga po-korno slijede prisiljene neodoljivom snagom njegova poziva i magičnom moći njegova čarobna štapa; inače duše napuštajući tijelo odlaze u Had posve same.

³ 12. »sunčevih vrata« — to je slikovit pjesnički izraz, a misli se zalaz sunca daleko na zapadnom dijelu Okeana.

Ti si mnogima bio junacima jakima onđe
 Na polju trojanskome, gdje mučismo muke Ahejci.
 Ali tebi je smrt i sudbina imala doći
 Za rana, čemu nitko ne utječe, tko god se rodi.
 Zar da si našao smrt i sudbinu, kad si još bio
 Na polju trojanskome, u časti kada si vlado;
 Tad bi ti svī načinili grob Ahejci, i tako
 Slavu bi ï sīnu svom iza sèbe veliku steko;
 Ali ti suđeno bî da prejadnom pogineš smrću.«
 Njemu Atridova duša progovori na to ovako:
 »Sretni Pelejev sine, Ahileju, bozima slični,
 Sretan si, što si daleko od Argosa pao pod Trojom,
 A oko tèbe Ahejci i Trojci su najbolji pali
 Trgajuć se za tèbe, u vrtlogu prăšinē kad si
 Ležao golem i velik zaboraviv borit se s kola.
 A mi se čitav dan Ahejci borasmo drugi;
 Ne bi prestao boj, da ga nè skrati Zeus-bog olújom.
 Iz boja nà lâđe mi te iznesosmo pa te na òdar
 Stavismo i u mlakoj u vodi krasnu ti kožu
 Oprasmo, namazasmo, i Danajci okolo tèbe
 Tople ronjahu suze i s glave strižahu kosu,⁴
 Mati ti iz mora dođe, kad začu glasove takve,
 S pomorskim boginjama,⁵ i po moru stane ih svemu
 Kuknjava strašna, i svè tad Ahejce spopadne jeza.
 U lađe koritaste tad skoče te bi otišli,
 Da ih stvárí mnogih i stârīh ne odvrati znalac
 Nestor, kojeg im svjet se i otprije najbolje sviđo;
 On im dobro želeći progovori i reknē ovo:
 »»Stan'te, Argejci, i nikud ne letite, ahejska djeco!
 S pomorskim boginjama Ahilejeva se evo
 Primiće mati, da bude na pogrebu pokojnog sina.««
 Reče, i ne htješe više Ahejci junačine bježat.
 Okoio tebe kćeri starinē morskoga staše,
 Jècajūć tûžno rûhom obükü ambròsijskîm tèbe,
 Lijepim glasom te tad naizmjèncē stanu naricat
 Devet Muza, te nisi bez súzā vidio nikog,
 Kako je zàčnjala jasnògrlā nad tobom Muza.
 Jednako plakasmo mî te sedamnaest dana i noći,
 Ì mî smrtnici ljudi i bogovi besmrtni s nama.
 A osamnesti dan te sažegosmo, okolo tebe
 Zaklasmo goveda mnogo krivòrogîh, tovnih ovaca.
 U ruhu gorio si božanskôm i ù mnogoj masti
 I u slatkome medu;⁶ Ahejci u oružju mnogi,
 Dok si gorio još, oko lomače trčkahu tvoje,
 Konjici i pješaci, i veliki urnebesasta.

⁴ 46. »strižahu kosu« — u znak žalosti, ošišanom kosom pokrivali su mrtvo tijelo prijatelja kad bi ga nosili na lomaču. Vidi pjev. 4. st. 198. i Ilijada, 23. pjev. st. 135.

⁵ 48. »s pomorskim boginjama« — to su Nereide, kćeri morskog starca Nereja (vidi st. 58).

⁶ 68. Grci su postavljali na lomaču oko mrtva tijela posude pune meda. Taj običaj podsjeća na davna vremena još prije Homera kad su Grci upotrebljavali med za konzerviranje mrtvaca.

Kad te je uništio već sasvim plamen Heféstov,
 Onda ti bijele kosti, Ahileju, skupišmo zorom
 Čistim ih oblivious vinom i mastima;⁷ mati nam dade
 Dvoušni kondir zlatni veléči, dar Dionísa
 Da ti je to, a slavni ga bog izradio Hefest.
 U kondiru su tom, Ahileju svijetli, kosti
 Tvoje s kostima mrtvog Patròkla, Menètiju sina,
 Odjelito od kosti Antíloha, kojega ti si
 Častio poslije smrti Patròklovē nad sve drugare.
 Tad mi kopljanici Argejci, hrabrena vojska,
 Nasusmo divotan hum i velik nad kostima vašim
 Ondje na visokom br'jegu Helèsponta širokog onog,
 Da se pomalja već iz daljinē putnikom morskim,
 Koji su sad u životu i koji će poslije biti.
 Mati izmolli tvoja u bögōvā prekrasne dare
 Pa ih med ahejske metne boljare, da za njih se bore.
 Ti si na pogrebu mnogih junaka, Ahileju, bio,
 Kada bi umro kralj, i nato kad bi mladići
 Stali se opasivat i natjecat za dare bojne;
 Al' bi se najviše tī u svojem čudio srcu,
 Da si video dare, srebrònogā Tetida u čast
 Što ih je metnula tebi, jer bozi te ljubljahu vrlo.
 Tako imena tī ni mrtav izgubio nisi
 I vazzdā slavu ćeš imat i diku na c'jelome sv'jetu:
 Al' ja svršivši rat, veselje kakvo imadem,
 Kada mi Zeus na povratku mom jadovitu propast
 Odredi, i to od rükū Egista i proklete žene?«
 Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
 Kad li pristupi bliže skoroteča k njima provođač
 Vodeći duše prosáča, što pobi ih divni Odisej.
 Oni u čudu njih zamotriv u súšret im podu,
 I Agamèmnona tada Atrida duša prepòznā
 Odmah Amfimedona, Melàneju preslavnog sina,
 Jer mu bijaše živeć na Itaci prijatelj glavni.
 Njemu Atrídova duša progovori prva ovako:
 Kakva vas snáde bijeda, Amfimedone, te u mrak
 Pod zemlju dođoste vî po izbor junaci, vršnjaci?⁸
 Nitko po gradu ne bi boljara odabro tako!
 Je l' vas u lâđama vašim savlado možda Posidon
 Vjetrove silne na vas oboriv i goleme vale?
 Ili vam pâkostiše dušmáni ljuti na suhu,
 Kada ste goveda njima i ôvce grabili krasne,
 Ili kad ste se za grad, za žene borili gdjegod?
 Reci mi, kada te pitam, ta prijatelj, dičim se, glavni
 Tvoj sam: da li se sjećaš, u dvorove kada sam vaše
 S bratom Menélajem došo bogolikim, na put u Ilij
 Želeć Odiseja sklonit, da u lâđah pokritih pode?
 Citav je minuo mjesec, prebrodismo široko more,

⁷ 73. »oblivios vinom i mastima« — da se spriječi truljenje ostataka i da im miris bude što ugodniji.

⁸ 107. »vršnjaci«, jer smrt inače grabi stare i mlade bez ikakve razlike.

- I Odiseja jedva gradòbiju mogasmo navest.«
120 Duša Amfimedona odgovori njemu ovako:
»O Agamemnone kralju, o Atrejev preslavni sine,
Sjećam se svega, o Zeusov o gojenče, kako mi veliš;
Ja ču ti istinski sve, po redu ču sve ti iskazat,
Kako se dogodi smrt i skončanje nemilo nama.
125 Prosci smo bili žene Odiseja, kojega dugo
Ne bješe kući, a ona od udaje nije se mrske
Nećala niti se uda, već crnu nam spremase Keru
I smrt te lükavstvo ovo u umu zamisli svojem:⁹
Namjesti veliki stan u svojoj sobi te tkaše
130 I tanko i široko i ovo prozbori nama:
»»Mlađahni moji prosci, kad umrije divni Odisej,
Polako dan uskorujte taj, kad se udati imam,
Dok ja tkaninu grobnu Laèetu vitezu svršim,
Da mi uzalud pređa ne pogine, dokle ga nije
135 Prebolna zgrabila smrt i sudbina strašna, da ne bi
Žena mi zamjerila u narodu ahejska koja,
Čovjek, što steće mnogo, da mrtav bez pokrova leži.««
Tako reče te nama nagovori junačko srce.
Otad po danu tkaše uz veliki stan, a po noći
140 Opet bi sve razdriješila to uz goruće zublje.
Tako je troljetnom znala Ahejce prijevarom varat;
A kad se četvrto ljeto primāče i dodoše Hore
(Mjeseci prolažahu i mnogi se svršiše dani),
Tada nam ženska jedna pripovjedī znajući pravo,
145 Te mi zatekosmo onu gdje krasnu razdrešuje pređu.
Tako je prinudi nužda i nerada posao svrši.
Tkaninu baš kad pokáza izàtkavši veliku pređu,
Kada je opra, te suncu il' mjesecu bijaše slična,
Tada je od nekuda Odiseja doveo zli duh,
150 Na kraj ga doveo polja, na kojem življaše svinjar.
Mili onamo sin božanskog Odiseja dođe
Vraćajuć se iz Pila pjeskovitog u lađi crnoj;
Tu njih dvojica smrt zasnovaše proscima ljutu
Pa tad zapute u grad u preslavni, — poslije dođe
Divni Odisej, a pred njim Telemah je došao bio.
155 Svinjar Odiseja ružno obúčena u grad dovede;
Prosjaku kukavnom on i starcu bio je sličan,
On se podštápō, a bješe odjeven u jadno ruho.
A kad se kod nas pokáza iznèbuha, nitko ga od nas
160 Nè mogāše da pozna, ni oni, koji su bili
Stariji, te ga stasmo i grdit i jošte se ktome
Na nj nabacivat, a on je u domu trpio svojem
Grdnje i bacanja naša u duši se strpjeli znajuć.
Ali kada ga duh egidonošē Zeusa potàče,
165 Prekrasno oružje skupi s Telemahom, sa sinom svojim,
Pa sve u komoru spravi i zasunkom zatvori vrata.
Sa mnogom lukavošću zapovjedi zatijem ženi,

---

⁹ 128—146. Vidi 2. pjev. st. 93—110.

Luk nek postavi proscem, nek sivkasta postavi gvožđa
Tužnim nama za borbu, za pokolja našeg početak.
170 Nitko od sviju nâs tetivu tvrdoga luka
Nije mogao zapet, i preslabi bijasmo za to,
Al' kad veliki luk Odiseju ù rûke htjede
Doći, svi mi tada povikasmo, da mu se nema
U ruke dati luk, ma koliko ga iskao od nas;
175 Ali podjari njega Telemah i reče, nek zapne.
Kad luk u ruke uzme Odisej, divni stradálar,
Lako je zapeo njega i sva je prostr'jelio gvožđa,
Na prag korači nogom i s groznim pogledom stane
Strijele sipati brze; Antinoja pogodi kneza,
180 Zatim strijele ljute izmétati nà drugë stane
Gadajuć pravo, i jedan do drugoga padahu gusto.
Moglo se vidjet, da pomoć imadu od boga nekog,
Jerbo po kući oni prepustiv se svojemu srcu
Sa svih ubijaju strana, i prosačke glave se s'jeku,
185 Grdma ih piska stoji, i krv im se puši po podu.
Tako smo umrli mi, Agamèmnone, naša tjelesa
U Odiseja kući nesàhrânjena još leže,
Jer nam rodaci još po dvorima né znajú našim,
Da nam iz rânâ isperû krv i na òdre nas metnu
190 I da nàd nama tuže, jer to je mrtvacima počast.«
Njemu Atríðova duša progovori na to ovako:
»Blažen li, sine Laèrtov, domišljat Odiseju, ti si,
Koji si dobio ženu, u koje je mnogo vrline!
Kako Ikàrijeva je kći Penelopa umna
195 Dobro imala srce! Odiseja vjerenođ muža,
Kako se sjećala vazda! izgubit zato se neće
Nikakva slava njene vrline, i milom će pjesmom
Med pozemljarima ljudma Penelopu bozi prodičit.
Ko kći Tindarejeva¹⁰ učinila ona zločinstva
200 Nije ni ubila muža; po ljudima strašna će pjesma
Ići o ovoj, i glâs je izà një ostao zao
I drugim ženama slabim, ma bile inače dobre.«

10. Odisej se otkriva Laertu. 203—411.

Dok su se oni tu razgovarali besjedeć tako
Stojeć duboko pod zemljom u dvorima boga Aída,
205 Dotle izišavši ònâ četvorica iz grada dodu
Na krasno obradeno Laèrtovo polje, što nekad
Bijaše stekao on veòoma se namučiv mnogo.
Tu je imao kuću, okò një i drugë zgrade,
Gdje su mu jele, spâle i sjedile njegove sluge
210 Nevoljnici i svè mu po želji radiše oni.
Tu je i starica bila Sikèljânka, koja je starca
Usrdno dvorila ondje, daleko od itačkog grada.

---

¹⁰ 199. »kći Tindarejeva«, tj. Klitemnestra.

215   Slugama tu Odisej progovori i sīnu svome:
           »U kuću uređenu uniđite vās tri i krmka
           Ponajboljega dajte zakolj'te i priprav'te ručak,
           A jā ču najprije oca Laèerta kušati našeg,
           Hoće l' me poznati odmah zamotriv me očima svojim.
           Ili me poznati neće, jer dugo sam, dugo izbivo!«
           Tako im reče Odisej i slugama oružje bojno
 220   Pruži, te u kuću oni pohitē, i tāda Odisej
           Prema voénjáku ode plodòrodnōm oca da kuša.
           Dolija ne nađe u vrt unišāvši velik nit' nađe¹¹
           Od sinovā mu ikog i slúgā tamo, jer svi su
           Bili otisli da za plot od voénjaka nakupe trnja,
 225   I sām je starac s njima zapútio i pŕvī išo;
           Sama si oca nađe u ùređenōm voénjáku
           Gdje okopava sâd; na njemu je košulja ružna,
           Prljava, iskrpljena, privezo od volujske kože
 230   Nazuvke iskrpljene uz gol'jeni bojeć se ogrepst,
           Zbog trnja ima na rukū rukavice; ozgo na glavi
           Kapu od kozje kože imade množeći tugu.
           Kada divni stradálac Odisej ugleda njega,
           Gdjeno ga bije starost, a u srcu veliku tugu
 235   Ima, pod krušku stane pod visoku roneći suze.¹²
           Onda se zamisli on u duši i u srcu svojem,
           Bi li sad ogrlio, poljubio oca i njemu
           Kazao, kako je došo u očinsku vrativ se zemlju,
           Il' bi ga pitao prije i sa svih ga okušo strana.
           I misleć tako smisli, da ovo bolje će biti:
 240   Da bi ga bodljikavim riječima najprije kušo.
           Tako misleć divni Odisej u súsret mu pođe;
           Starac je baš okopavao sâd i oborio glavu,
           K njemu tad svijetli sin pristupajūc besjedu reče:
           »Nastojat oko vrta, o starče, umiješ dobro,
 245   Njeguješ sve, i ništa u vrtu bez njege nije
           Ni sâd ni smokva nije, ni maslina, nije ni loza,
           Ni kruška nije ni jedna ni gredica bez njege twoje.
           Nego éu nešto ti reći, al' nemoj se srdit u duši:
           Ti si bez njege sam, u starosti jadnoj si svojoj
 250   Uprljan sav i odjèven si zlo, odjèven si ružno.
           Radi lijnosti twoj te gospodar ne pušta tako
           Bez njege; ništa se, starče, na tèbi ne ističe ropsko,
           Ni lik ni veličina, jer tî si nalik na kralja,
           Takoga, koji sit i okupan u meku spava,
 255   Kako i jeste pravo, da starim ljudima bude.
           Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:
           Čiji si sluga tî, nad čijim nastojiš vrtom?
           Daj odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam:
           Jesmo li doista došli na Itaku, kako mi reče
 260   Covjek, s kojim se sastah, kad dolažah amo, al' nije

¹¹ 222. O Doliji vidi 4. pjev. st. 735.¹² 234. Odisej eto ponovo plače; vidi 4. pjev. st. 185.

Bio veòoma ugodljiv, jer nije se hotio sklonit
Da mi iskaže sve i sasluša mene, kad pitah
Zà svoga prijatelja za slavnoga, da li mi živi,
Ili je umr'o već i boravi on kod Aída.

265 Ja éu ti reć, a ti me ded čuj i u srcu pamti:
Ja sam na postojbini pogostio čovjeka nekad,
Što mi je došao u dom, i odonda drugi mi nije
Miliji iz daljine tuđinac u kuću došo.

270 Dičaše se, da rodom sa Itake je, i k tome
Reče, Arkisijev sin Laèerto da mu je otac.
Ja ga u kuću svoju dovedoh pa ga ugostih,
Usrdno ja ga čaščah, jer obilna bijaše kuća,

275 Pa ga gostinskim darma obdarih, kako valjade,
Krasno kovana zlata poklonio sam mu sedam
Talenata i vrč sàv od srebra iskićen cv'jećem,
Dvanest mu struka dadoh jednògubih, dvanest sagóvā,

280 Plašteva krasnih tolikō, tolikō i košulja jošte,
Osim toga mu dadoh ljepotice četiri vješte
U divnim poslovima, izabrati što ih je htio.«

285 Na to mu njegov otac odgovori roneći suze:
»U zemlju došo si onu, za koju, tuđinče, pitaš,
Ali ob'jesni njom i bezakoni vladaju ljudi!
Zalud si bezbrojne dare poklonio, darovo onom,

290 Jer da živa ga budeš u itačkom našao polju,
On bi te, l'jepo ti dare i doček vrativši mili,
Opravio, jer tako zaslužuje gostitelj prvi,
Nego mi deder kazuj i reci mi istinu pravu:

295 Koja je godina to, što si svojeg ugostio glavnog
Nesretnog prijatelja, a mojega zlosretnog sina
(Ako ga ikada imah)¹³ — Daleko od očinske zemlje,
Od milih u moru negdje već ribe su izjele njega,

300 Ili je zvjeradi plijen i pticama posto, te nije
Mati obukla njega i oplakala ga s ocem,
Koji ga rodismo nekad! Penelopa obilna darma¹⁴
Nije kukala njemu nad odrom, kako valjade,

305 Niti mu zatisnu oči, jer to je mrtvacima počast.
Daj odgovori mi pravo, da znadem, što te sad pitam:
Tko li si, otkle si? gdje ti je dom, gdje mati i otac?
Gdje ti je brza lađa, s bogolikim drugima što te

Dòveze? ili si došo ko suputnik na lađi tudoj,
Pa su te ostavili ladari i dàljē otisli?«

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Evo éu sasvim sve to po istini kazati tebi:
Iz Alibasa¹⁵ ja sam, gdje slavne dvorove imam,
Sin Polipámonov vlastelj Afidas meni je otac,

Ime je moje Epérit. Od sikanske zemlje je mene
Ovamo odbio bog, kud nisam hotio doći.

---

¹³ 290. »Ako ga ikada imah« — vidi 15. pjev. st. 268.

¹⁴ 294. »obilna darma«, tj. obilno darovana prigodom udaje: vidi 1. pjev. st. 277.

¹⁵ 304. Alibas je izmišljeno mjesto negdje na zapadu u području Metaponta u južnoj Italiji.

- Uz polje lađa je moja daleko od itačkog grada.
A Odiseju sada već peta godina teče,
Što je otisao on odbrodiv od moje domaje,
Zlosretnik! Sretne se ptice na desnoj pokazaše strani
Njemu, i ja se njima veselēći opravih njega,
Te on veselo ode. U duši se nadasmo tada
Dočekivat se još i darivat daròvima sjajnim.«
- 310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
- Reče, i crne tuge Laèerta obuzme oblak,
Te on čadavog prâ obadvjema rukama zgrabi
Pa ga uzdišuć tužno po glavi sijedoj saspe.
To Odiseja dirne u duši, i njega u nosu
Nešto zabridi ljuto, kad pogleda miloga oca,
Skoči i poljubi njega, okò njeg se savi veleći:
»Ja sam ti evo onaj, za kojega pitaš, oj oče!
Iza dvadeset ljeta u očinskoj evo me zemlji.
Nego prestani plakat i jaukat roneći suze,
Jer éu ti nešto reći: veðma nam treba se žurit,
U kući našoj sam sve poubijao prosce za grdnje
Sveteći se njima srdòbōnē, za sva zločinstva.«
- Njemu Laérto na to odgovori i reknē ovo:
»Ako si doista sîn moj Odisej i dolaziš amo,
Znak mi recide očit, da njime uvjeriš mene.«
- Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Najprije očima ovaj požiljak gledni, kud vepar
Bijelim zubom me je rasporio, kad sam na Parnes
Pošao, kad ste me tî i gospoda poslali majka
K milome majčinu ocu Autòliku, dare da od njeg
Dobijem, koje se meni privòlio, obećo dati,
Kada je došao amo. Po uređenom éu tebi
Voćnjaku stabla izbrojiti, što nekad si meni ih dao,
Kada te moljah dječakom po vrtu za tobom hodeć;
Idasmo sred njih, a tî si nazivo ih govoreć o svih,
Deset si jabuka meni i trinaest krušaka dao,
Smokava dao četrest, i tako mi isto pokazo
Lòzë pedeset redòvâ i obreko dati; u svoje
Doba je svaki zreo, svakòvrsnôg grožđa imade,
Kada Zeusove Hore odòzgō pritisnu moćno.«
- Tako mu reče, a srce Laértu i koljena klonu,¹⁶
Kad razabere sve, što Odisej mu sigurno reče.
Rukama obujmi sina, al' svijest ga ostavi odmah,
Njega prigrli k sebi Odisej, divni stradálar;
Ali kad odahne opet, i svijest se sabra u njemu,
Onda prihvati riječ ovako počev govorit:
»Još vas, oče o Zeuse, u Olimpu širokom ima
Bògòvâ, ako su b'jesni, bezákoni kažnjeni prosci!
Ali se strašno bojim u duši, da ovamo odmah
Cio itački narod ne nagrne, glase da oni
Ne puste svakud po svima gradòvma kefälénskê zemlje.«
- Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:

---

¹⁶ 345. »koljena klonu« — vidi 4. pjev. st. 703.

- »Ne boj se, neka ti to, oj oče, ne muči srca!
U kuću hajd'mo sad, što blizu je ovome vrtu,
Kud sam Telemaha već svinjara i govedára
Poslao da što prije prigotove u kući ručak.«
Tako rekavši pođu obojica k l'jepome domu.
I kad do kuće dođu, u kojoj se stanuje zgodno,
Nađu Telemaha u njoj, svinjara i govedára,
Sitno gdje režu meso i m'ješaju žarkasto vino.
Uto junačinu starog Laèerta u njegovoj kući
Dvorkinja okupa ona Sikèljánka, namaže uljem
Njega i strükom ga krasnom obúćē. Tada Atena
Pristupi k njemu i ljúdī pastiru objači ude,
Većim ga učini vidjet i krupnijim, nego je bio.
Iz banje izide tada Laèerto, à sīn se mili
Začudi njemu vidjev, gdje bozima vječnim je sličan.
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
»Neki je besmrtni bog učinio tebe, o oče,
Te si vidjeti ljepši i licem pa i visinom.«
Razumni na to njemu Laèerto odgovori ovo:
»Ej da otac mi Zeus i Atena dâ i Apolòn,
Kad sam na kopnu ono na obali Nerik¹⁷ osvajo,
Onaj uređen grad, Kefaléncima kada sam vlado,
Da sam se takav jučer u dvorima našao našim
S oružjem preko raménā, uz tèbe stajao da sam
Te se borio s prosci, razglobio bih u domu
Koljena mnogim, i tì bi u duši veseo bio!«
Dok su se njih dva tu razgovarali besjedeć tako,
Oni posao svrše i zgotove ručak i redom
Onda se posade svi na stolice i naslonjače,
I već pružahu ruke za jelima, kad li im blizu
Dolije pristupi starac i sinovi starčevi dođu
Od rada poljskoga trudni. Sikèljánka stara ih majka
Zovnu izišavši po njih, a svě je othranila ona,
Dvorila usrdno starca, savladala kad ga je starost.
Kada opaze oni Odiseja i prepoznádū,
Od čuda oni se maći ne mogoše, ali im onda
R'jećima milim Odisej progovori veleć ovako:
»Starče, sjedider k ručku; i čudenja dajte se prođ'te,
Jer mi u kući dugo stojímo vâs neprestance
Čekajuć; već smo željni za hranom pružiti ruke.«
Tako im reče, a starac raširivši Dolije ruke
K njemu pristupi tad i u članak mu poljubi ruku,
Besjedu započne s njim i krilate prozbori r'ječi:
»Mi se uželjesmo tebe, i sada si eto nam došo,
Kad se ne nádasmo više, dovèli te bogovi sami!
Da si nam zdrav i čestit! i sreću ti bogovi dali!
Nego mi reci pravo, da znadem, što te sad pitam:
Je li poznato mudroj Penelopi, da si se amo
Ti povratio već, il' glasnika da pošljemo njojzi?«

---

¹⁷ 377. Nerik je grad na kopnu u Akarnaniji.

Odgovarajuć njemu Odisej dosjetljivi reče:
»Poznato je, o starče; što treba brinut se tebi?«
Tako mu reče, i Dolij na stolac se posadi glatki.
Tako i starčevi sinci Odiseja opkole dičnog
Pa ga pòzdravlјat stanu i ruke njemu stiskivat,
Zatim uz oca svog uz Dolija sjednu po redu.

410

11. Posljednja bitka. Atena utvrđuje mir. 412—548.

Tako se u kući oni užurbaše okolo gozbe.
Dotle je oblazila po gradu Zeusova Káža
Javljujuć strašno poklácē prosáčā i njihovu Keru,
I ljudi čujući jedan odávdē, drugi odándē
Nagrnu ispred dvora Odiseja uzdišuć, krčeć,
Iznošahu mrtvace, i svaki je svog pokopavo;
Koji su iz drugih bili gradova, u lađe brze
Polože mrtve i dadu brodarma da voze ih kući.
Tada u skupštinu podu na iskup u srcu sjetni.
A kad se sâberū već i na iskupu kada se nađu,
Onda ustane Eupit među njima, besjedu počne;
Njemu je na srce tuga bez prèbola bila se slegla
Za Antinojem sinom, što ubi ga prvo Odisej.
Za njim plačući on progovori i reknē ovo:
»Prijatelji oj moji, Ahejcima grdno je djelo
Čovjek počinio taj; junake je na lađah mnoge
Odveo, prostrane lađe pogubio i momčād svoju,
A sad je došo te pòbi kefälenskē prve boljare!
Nego za njime hajdēmo, dok brže uteko nije
U Pil il' Elidu divnu, Epejci gdje su gospoda;
Hajd'mo il' cemo odsad prijekorni do v'jeka biti,
Jer sramota je to, i unuci za nju će znati,
Nè kaznīmo li sada ubílce naših sinóvā
I braćē. Mojemu srcu već ne bi godilo živjet,
Nego bih brzo mrtav med pokojne zašo. Al' hajd'mo
Za njima, dok nas nisu pretèkli odbrodivši na put.«
Plaćući reče im to, i Ahejce obuzme žalost.
Uto pristupe k njima božanski pjevač i Medon,
Pošto ih pusti san, iz kraljevskih dvora i stanu
Po sredini med svima, i u čudu svatko se nađe.
Onda razuma puni progovori med njima Medon:
»Čujte me, Itačani! Božanski nije Odisej
Ovog učinio djela prekò voljē bògòvā vječnih;
Sâm sam besmrtnog boga zamotrio, koji je blizu
Uz Odiseja stajo i Mentoru sličan je bio.
Besmrtni bog je sada Odiseja hrabrio stojeć
Pred njim, a sada je opet po dvòrani plasio, tjero
Prosioće, te jedan do drugoga padahu gusto.«
Tako im reče, i svè ih bljedoća osvoji i strāh.
Tada Mastorov sin Halitèrso, viteški starac,
Što je budućnost znao i prošlost, prozbori njima;

415

420

425

430

435

440

445

450

- On im dobro želéći progovori i reknē ovo:
»Čujte me, Itačani, što sada vam kazati želim.
Takova djela zbog zloće dogodila su se vaše,
Jer vi niste ni mène, ni Mentora, ljudma pastira,
Slušali, rekli sinòvma, da prestanu jednom ludovat.
Oni u drskosti zloj učiniše opako djelo
Trošeć imutak i ženu sramoteć onom boljaru,
Za kog govorahu povratiti da se već neće.
A sad nek ostane tako, i poslušajte, što velim:
»Nejdimo na nj, da bijede se sâm ne dobavi tkogod.«
Tako im reče starac, i više ih od pola skoči¹⁸
Gromotno vičuć, a drugi na iskupu ostanu jošte,
R'ječ Halistérsova nè bī po čudi im, voliji bjehu
Eupita slušat, i oni po oružje brže pohítē.
I kad junačku mjed na sèbe metnuše veće,
Onda pred grad oni pred široki dođu na iskup,
A njih povede Eupit budâla osvetiti misleć
Sina svojega krv, al' odande nije se više
Imao vratiti kući, već udes dočeka tamo.
Tad Kronionu Zeusu Atena progovori ovo:
»Oče Kronide naš, nad vladarima vlădăru prvi,
Reci mi, kada te pitam: što kriješ u srcu svome?
Hoćeš li i daljē boj među njima i strâšnī pokolj
Dizat il' stvoriti ljubav med jednom i drugom stranom?«
Njoj odgovarajuć Zeus nebésā oblačitelj reče:
»Čemu, o kćerce, to istražuješ, čemu me pitaš?
Zar ti takovu nisi odlučila odluku sama,
Da se k onima jednoć Odisej sa osvetom vrati?
Po volji rádi, a jâ éu, što valja, kazati tebi.
Pošto je prosioce Odisej pobjio divni,
Neka se vjerom tvrdom zakunu, i ôn nek u njih
Ostane kraljem, a mî učinimo, krv da sinovā
I braće svoje oni zaborave; neka se ljube
Kao i prije, te mira i blâga nek med njima bude.«
Reče te potakne tim i onako željnu Atenu;
Vinuv se Olimpskoj gori niz glavice boginja ode.
Pošto namire ònī za medenim jelima žudnju,
Onda im besjedu poče Odisej, divni stradálac:
»Van nek iziđe koji i pogleda, ne idu l' ljudi.«
Reče, i na tu riječ izišavši Dolijev sinak
Stane na kućnom pragu i blizu ih opazi veće,
Pa on Odiseju ove progovori krilate r'jeći:
»Evo ih blizu već, al' i mî se oružajmo brže!«
Reče, te skočiše oni i oružje metnuše na se,
S trojicom njih Odisej i Dolijevih sinova
Šest, još oružje uzmu Laèerto i Dolije stari,
Obadva veće sijeda, al' za nuždu jošte bojnici.
I kad junačku mjed na sèbe metnu, tad vrata
Otvore, iziđu van, i pred njima podje Odisej.

---

¹⁸ 463. »skoči«, tj. da prekinu skupštinu i pođu mirno kući.

Onda Zeusova kći Atena pristupi k njima,
Uzrastom bješe nalik na Mentora, bješe i glasom.
Divni se patnik Odisej povesele boginju spaziv
I milom sinu odmah Telemahu prozbori ovo:
»I sām češ znati sada, Telemase, i sām češ zaći,
Gdje se u ljutom boju ogledaju prvi junaci,
Znat češ, da ti oce ne vāljā sramotiti i rōd,
Koji smo po svoj zemlji na glasu s junăstva i snage.«
Razumni na to njemu Telemah odgovori ovo.
»Vidjet češ, budeš li htio, oj oče, i sām, s ovakvim
Srcem da neću ti rod sramotiti, kako mi veliš.«
Reče, i veseo riječ Laerto progovori na to:
»Kakav je dan to, o mili o bogovi, baš se veselim!
Gdje mi se prepiru sin i unuk radi junăstva!«
Sjajnoka boginja k njemu Atena pristupi veleć:
»Najdraži meni od svih drugovā,¹⁹ Aksijev sine,
Sjajnokoj Zeusovoj kćeri i samom se Zeusu pomoli,
Brzo der kopanje zavrти dugosjeno i dāj ga baci.«
Palada reče Atena i velju mu udahne snagu,
I on se velikog Zeusa pomolivši sjajnokoj kćeri
Brzo kopanje zavrти dugosjeno i bācī njega
Te njim Eupita u šljem sa mjedenim poličjem zgodi,
Šljem mu ne òdbi kopinja, već ono kroza nj prolēti,
Sruši se, stane ga jek, na njemu oružje zvekne,
Tad med ratnike udri Odisej i sīn mu sv'jetli
I stanu mačima sjeći i dvoreznim kopljima²⁰ svuda.
Svu bi pogubili čeljad i uzeli povratak svima,
Da tad ne bude kći egidonošē Zeusa Atena
Viknula glasno i sāv umirila narod²¹ veleći:
»Dajte se, Itačani, okanite strašnoga boja,
Pa se bez krvi brže razidite kućama svojim!«
Tako im reče, te njih bljedoča osvoji i strah,
Oni se prestraše sví, iz rukū im oružje padne,
Ono je padalo sve po zemlji, kada Atena
Viknu, i sví se u grad razbjèžē života želéći.
Al' tad poviće strašno Odisej, divni stradálac,
Vine se stisnuvši se ko orao ptic iz visina,
Za njima naturi se, al sumpornim gromom zagrmi
Zeus i pred sjajnoku kćer silnovitog oca ga hiti.
Onda Odiseju ovo Atena sjajnökā reče:
»Zeusovo čedo, domišljat Odiseju, sine Laertov,
Jednako krvavi rat završi i ostan' se boja,
Da se gromoglasni Zeus na tèbe rasrdio ne bi.«
Tako mu reče, a njū je Odisej poslušo rado.
Boginja Palada zatim Atena učini vjeru
Kći egidonošē Zeusa med jednom i drugom stranom,
Uzrastom bješe nalik na Mentora, bješe i glasom.

---

¹⁹ 517. »od svih drugova«, jer boginja to govori u prilici Mentora, starog druga Laertova.

²⁰ 527. »dvoreznim kopljima«, jer imaju šiljak na oba kraja.

²¹ 530. »i sav narod« — misle se napadači.

Tumačenje riječi i imena

Mnoge su riječi obilatije protumačene uz prijevod Homerove »Ilijade« (MH 1948).

Afrođita je boginja ljepote i najljepša od sviju boginja.

Ahejci je upravo ime jednoga plemena grčkoga, a Homer ga upotrebljava za sav grčki narod.

Aid je bog podzemnoga svijeta, kamo dolaze duše, pošto tijelo umre. Kako je smrt ljudima mrska, tako im je mrzak i ovaj bog i žena mu Persefoneja.

ambrosija je jelo bogova, koje daje besmrtnost; bogovi je upotrebljavaju također kao pomast, kao sredstvo za miris i poljepšavanje. Isporedi **nektar**.

Amfitrita je žena Posidonova, kraljica mora.

Apolon je bog svjetlosti, dakle i sunca, te se zove i Feb; sin je boginje Lete i brat boginje Artemide.

Ares je bog rata.

Argejci su upravo ljudi iz Argosa (Arga), ali Homer upotrebljava to ime i za sav grčki narod.

Argos (Arg) je grad u Peloponesu, ali Homer upotrebljava to ime također za čitav Pelopones, pače i za čitavu Grčku.

Artemida je sestra Apolonova i boginja lova. Ona je i boginja smrti u žena.

asfodel je neka biljka nalik na liljan.

Atena je boginja mudrosti, ženskih poslova pa i rata.

Atlas je morski div, koji na svojim ramenima drži nebeske stupove.

Atrid (s grčkim nastavkom), tj. Atrejev sin, otac Agamemnonov i Menelajev.

biblovo uže (21, 390), tj. uže načinjeno od lika biljke bibla (od papirove biljke).

Boot je ime jatu zvijezda, u kojem je osim drugih zvijezda Arktur (tj. čuvan Medvjeda). Ime Boot (Bootes) upravo znači govedar.

Boreja ili **Borej** je sjeverni vjetar.

Danajci je Homeru ime za sav grčki narod, kad ga misli u boju pod Trojom.

Demetra je boginja mirna života, usjeva i plodova.

Dionis je bog vinove loze i vina.

Dodona je grad u Epiru s najstarijim proročištem grčkim, i to Zeusovim.

Eejka, tj. Kirka, koja živi na otoku Eiji, za koji se misli da ga treba tražiti negdje daleko na sjeverozapadu.

Efira je grad na Tesprotskom zaljevu u Epiru.

egida je strašni Zeusov štit, koji diže oluju i zadaje strah; zato se i zove Zeus egidonoša.

Egipat nije Homeru samo poznata ona zemlja u Africi, nego mu znači i rijeku Nil, koja tom zemljom teče.

Ehet je okrutan mitski kralj u Epiru.

elektar ili **elektron** je jantar, a u 4, 73 znači smjesu od zlata (4/5) i srebra (1/5).

Eoja je boginja zore.

Epejci su stanovnici sjeverne Elide, zemlje u Peloponesu.

ereb(os) je podzemni svijet, kad se misli taman.

Erehejt je starodrevni kralj atenski, koji je u svoje kraljevstvo uveo štovanje boginje Atene.

Erinije su zli duhovi, koji progone grešnike.

eter je vazda vedri, čisti i svjetli nebeski prostor, koji stoji iznad oblaka i zemaljskog uzduha.

Etiopci su Homeru narod, koji živi na krajnjem Istoku i na krajnjem Zapadu; dakle su upravo dvoji Etiopci; jedni su i drugi vrlo bogoljubni, te ih bogovi često pohadaju.

Eur je jugoistočni vjetar, koji donosi oblake i kišu.

Feačani (Feaci) su sretan i blažen narod na otoku Sheriji: ne ratuju ni s kim, nego žive mirno i bave se brodarstvom, pa su u tome prvi vještaci u svijetu.

Feb je pridjevak boga Apolona i označuje ga kao boga svjetlosti.

Filomelid je kralj na otoku Lezbu.

foka (grč. φόκη) je morska životinja (sisavac), koja se učenim latinskim imenom zove Foca vitulina, ruski гнолень, (otuda u Šulekovu rječniku tulanj, a to je iz toga rječnika ušlo u prva dva izdanja ovoga prijevoda).

forminga je muzička sprava sa strunama.

Ftija je grad i okolina mu u južnoj Tesaliji; tu je kraljevao Pelej, otac Ahilejev.

Geja je upravo zemlja, a onda i boginja zemlje.

Giganti su strašan narod, sve sami divovi; bili su vrlo opaki, i zato ih je Zeus satr'o.

Gorga je nekakava grdosija strašna pogleda u podzemnom svijetu.

Harite su boginje dražesti i milote, dvorkinje Afroditine. Koliko ih ima, Homer ne veli, a poslije se govorilo, da su tri.

Harpije su upravo boginje oluje, koja sve grabi i nosi sa sobom; one odnose i ljude bez traga.

Hefest je bog ognja i velik vještak u poslima kovačkim.

hekatomba je žrtva, kad se u jedamput žrtvuje sto ovaca ili goveda; ali se slabo kad toliko žrtvalo, te hekatomba može značiti uopće poveću žrtvu.

Helada je u Homera gotovo isto što Ftija, a to vidi.

Helije upravo je sunce, a onda i bog sunca.

Ir, prosjak u 18. pjev., zove se tako za šalu prema grčkom nazivu iris, koji znači duga, koja je kao personifikacija glasnica Zeusova, a Ir je raznosio glasove.

Hera je sestra i žena Zeusova i po tome kraljica bogova i ljudi.

Hermija ili **Hermes** je osobiti bog, koji je glasnik bogova (zato se zove i skoroteča) i pratilac duša u podzemni svijet.

Hiperion je pridjevak boga **Helija**, a znači sin Višnjega (tj. neba).

Hore su boginje četiriju godišnjih doba i vratarice na Olimpu.

Illj je isto što Troja.

Iilitija je kći Herina, boginja porodja.

Itaka je malen otok u Jonskome moru.

Kaža je oglasnica Zeusova (kao personifikacija »glasa«, grč. Θοσα).

Kefalenija ili **Kefalenska** zemlja je povolik otok u Jonskome moru na zapadnoj strani Itake.

Kentauri su divlji narod u Tesaliji. Poslije su kentaura zamišljali kao pola čovjek pola konj.

Kera je vrsta ili način smrti; ljudi mru koji ovako, koji onako, a kako koji umre, to je njegova Kera.

Kilenjanin se veli bogu Hermiji, jer se rodio na brdu Kileni, koje je u peloponeskoj zemlji Arkadiji.

Kitera je malen otok između Krete i južne obale Peloponese. Tu se mnogo štovala Afrodita, koja je ondje rado boravila, zato joj se i kaže Kiterka.

Knosos je glavni grad na Kreti, prijestolnica kralja Minosa, danas Kandija.

Kron je bog, koji je negda svijetom vladao, otac Zeusov, Posidonov i Aidov; zato se Zeus po njemu zove **Kronid** ili **Kronion**, tj. sin Kronov.

Lakedemon je zemlja u južnom Peloponесu sa glavnim gradom Spartom, gdje vlada Menelaje; ali se Lakedemon uzima i za grad Spartu, na pr. 13, 414 i 15, 1.

Lapiti su narod u Tesaliji pod gorom Olimpom.

Leta je mati Apolona i Artemide, koje je rodila sa Zeustom.

lotos je Homeru nekakva biljka sa crvenim jagodama; po njoj, što je jedu, prozvani su Lotofazi, narod, za koji se može misliti da je živio na sjevernoj obali Libije u Africi.

Maja je kći Atlasova; njezin i Zeusov sin je bog Hermija.

Mikena je grad argolske zemlje u Peloponесu, prijestolnica kralja Agamemnona.

Muze su boginje pjevanja i pjesništva: u Homera je Muza sad jedna, sad ih je nekoliko; na jednom mjestu (Od. 24, 60) veli, da ih je devet, kako je bio običaj i kasnije misliti.

nektar je crvenkasto, mirisavo piće bogova.

Nimfe su mlađahne boginje, koje stanuju po brdima, pri izvorima, u pećinama, u rijekama i u moru.

Not je južni vjetar, koji obično donosi kišu.

Odisej u 19, 407 veže se po tzv. pučkoj etimologiji s glagolom ὄδύσσομαι, srditi se, jer se tobože srdio na mnoge, tj. bio im neprijatelj.

Ogigija je izmišljen otok, na kojemu živi Kalipsa.

Okean je voda, što teče oko čitave zemlje (Homer pomišlja zemlju kao velik kolut); u nj zalazi sunce, mjesec i zvijezde. Tu su »sunčeva vrata«, i »stijena Leukada«, tj. Bijela (24, 11, 12).

Olimp je planina između Makedonije i Tesalije. Vrhovi su mu pokriti snijegom i oblacima. Na taj su Olimp divovi Ot i Elijalt htjeli navaliti tesalska brda Osu i Pelij, da osvoje nebo. Poslije je Olimp nadzemaljski blistavi stan vječnih bogova bez oluje, kiše i snijega (6. pjev. stih 43—46).

Ortigija je nekakva izmišljena zemlja.

Osa je brdo u Tesaliji.

Parnes (Parnas) je visoka planina u srednjogrčkoj zemlji Fokidi.

Pelij je planina u Tesaliji.

Persefoneja je kraljica podzemnog svijeta, žena Aidova, strašna i nemila kao i on.

Pierija je zemlja u Makedoniji, nazvana po brdu Pieru, koje je u njoj.

Pil je grad u Peloponесu uz more, prijestolnica starca Nestora.

Pita je kraj, u kojem se nalazilo proročište Apolonovo kraj Parnesa (Parnasa).

Plejade su poznate one zvjezdice, što ih mi zovemo Vlašići.

Posidon je bog mora, brat Zeusu i Aidu.

Prelje (7, 197) su boginje, koje svakome čovjeku pri porodu dosuđuju, što ga čeka u životu, a to one čine predući mu nit života; što je dulja nit, to je dulji život. Homer im ne veli imena ni broja, a poslije se mislilo, da su tri.

pribjègár uzima se za Homerovo ἵκέτης, što znači čovjeka, koji u velikoj kakvoj nevolji pribjegne kome moleći ga za pomoć i obranu.

prijatelj glavni (ili glavni prijatelj) upotrebljava se za Homerovo ξείνος. To je jednom čovjeku drugi čovjek, ako im je postobjina razdaleko, a među sobom žive u velikom prijateljstvu, te će jedan drugoga svagda lijepo dočekati, kad mu gostom dođe. To od prilike znači glavni prijatelj i u našim narodnim pjesmama.

Sama je isti otok, koji se zove i Kefalenija.

Sherija je otok, na kojemu žive Feačani. Po svoj je prilici to Kerkira (Krf).

Sidon je slavan grad u feničkoj zemlji.

Sikanija je isto što Sicilija.

Sirija je Homeru izmišljena zemlja negdje daleko na Zapadu.

Skir je otok u Egejskom moru Eubeji na sjeveroistoku.

Skoroteča je naziv boga Hermije (Hermesa).

Sparta je grad u Lakedemonu.

Stiks ili **Stig** je velika voda u podzemnom svijetu. Njom se kunu bogovi, i to je najveća njihova kletva, jer kako je Stiks voda u podzemnom svijetu, u carstvu smrti, tako bog, koji se tom vodom kune, predaje sam sebe smrti, ako ne govori istinu.

Taf (Tafos) je malen otok u Jonskome moru između Leukade i Akarnanije.

Tafljanin je čovjek otud.

talent je u Homera neka mala količina zlata, oko 25 grama; u kasnija vremena vrijedio je talent mnogo više.

Temesa je rudno mjesto na otoku Kipru.

Temida ili **Temista** je boginja Pravde, kojom su se zaklinjali pri obećanjima.

Tened je otok pred obalom trojanskog.

Tesproćani su narod u Epiru oko Dodone.

Tetida je morska boginja, mati Ahileja, kojega je rodila s kraljem Pelejem.

Titon je sin trojanskoga kralja Laomedona i muž boginje Zore.

trepčani, trepčano brdo (9, 22), na kojem lišće trepeće, šumovito.

Trinakija je nekakav otok, po kojemu pasu goveda sunčeva. Poslije su mislili, da je to Trinakrija, tj. Sicilija.

Triton je potok u srednjogrčkoj zemlji Beotiji; za boginju se Atenu govori »kod Tritona rođena«.

Troja je grad i zemlja oko njega na sjeverozapadnoj obali Male Azije.

Zakint je otok u Jonskome moru prema Elidi; danas ga zovu Zante.

Zefir je Homeru zapadni vjetar, obično oštar; diže buru i donosi snijeg i kišu. Poslije je **zefir** blag vjetar.

Zemljotresac je naziv boga Posidona.

Zeus je najveći bog, gospodar čitavog svijeta, neba i zemlje, glava svih drugih bogova. Posidon i Aid su mu braća, a Hera mu je sestra i žena.